Serbowka

MS. XIV
8 A
324 kopr.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

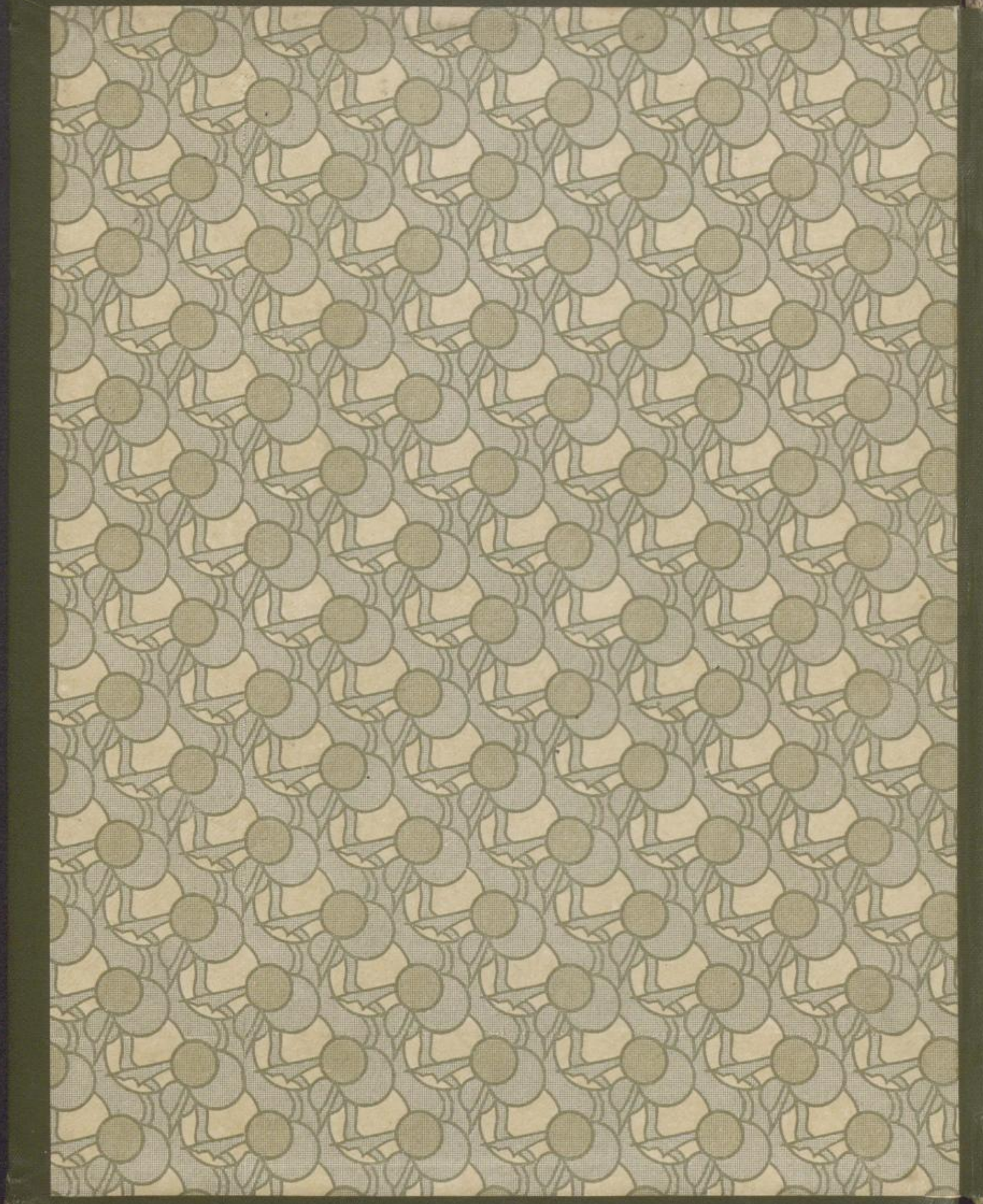

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

729/60

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Serbowka

1912 – 1913.

67. letnik.

HORNIKOVA LUŽICKOSRBSKÁ KNIHOWNA
HÓRNIKOWA SERBSKA KNIHOWNJA
PRAHA

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

HORNJIKOVA LUŽICKOSRBSKA KNIHOWNJA
HÓRNIKOWA
SERBSKA
KNIHOWNJA
PRAHA

W Ronje, 23. junija 1912.

Wulcyslawna „Serbowka“!

Jara lubowani bratřa!

Mlodźi serbscy přećelja!

Přijimajće mój nutrny postrow a najwutrobniše přeca wšeho najkrasnišeho zboža k zakónčenju
lětušeho Šulskeho letnika! Přeju Wam tež radostny
nawrót do serbskeje domizny a zbožowny čas prózdniny,
połne wjesela a wokřewjenja na čele, duchu a dušy!

Hdyž Was mój list docpěje, znajeće tež runje Ker-
musu, znajeće cyrkwinski swjedžeń swj. japoštołow
Pětra a Pawoła. K tutej sławnosći mam potrěbnosć,
Wam něšto rjadki napisać, z tym skónču za
tutón letnik swoje listowanje.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Kaž tym we přjedawšich dopisach z Wami zdźělił, a kaž se Wam
moje pohladniczki, poslednja hižo wottudy, rozjecowite, přeby-
wanu hižocyty tydźeń we wěčnym Romje, we zanas
katholskich Křesćanow stawoscho pomnjeća hódnym dydowym
wušće namjestnika, swój japoštołowa Petra. Přetrjele časa bych,
trjebał a wjele papjery nimo toho, bych li chcył wšitko Wam
nadrobnje wopisować a rozpowědać, što dyrbi tu zawohladać,
kotre historiske městna wopytować a přez to wšitko to,
štož jimaš za šulskich lawdach stanu, hižeš tež nětko
Wy sydace a wukrjujece) we historiji abo we tačanšćinje
do pomjatka ztwjerdźić, nětko na swoje woči wiźu a
rozpomnjam. Wobkhadźam Colosseum, Pantheon,
Forum, Quirinal, a kaž wšitke městna starych Romjanow
jow rěkaju, kroču tu po via Ostense hač do basilika
swj. Pawoła, po via Appia hač do katakombow swj.
Kalista, khodźu potajkim po pućach, kotrež wjeršoku
hižo přěnich Křesćanow na městna swojich zbro-
madnych Božich słužbow a na jich kerchowy.
Tu su křesćenjo rowneho časa a přeni martrjerjo
Bohu słužili, swěru zoobkhowali, cerpjeli za swjatu

L. SAVELLI Deposé

Najswjećiši Wotce!

Łužiskich Studowacych Serbow Serbskeho Seminara
towaristwo "Serbowka" we Prazy knohomaj Waśeje
Swjatosće pokornje kleco prosy najnutrniśo wo japostołske
požohnowanje z dospotnym wotpuskom we smjertnej hodźi-
je za so a za wšech swojich sobustawow a jich přiwuznych
hač do třećeho stawa wobprijatych.

Stmu Kněz Josef Lenjo mpp

Dź w Arcibiskopskim Statcu dn 22 Junija 1912.

+ Augustin Hlg. Archiep. Caesarien.

Stawonej Serbowcy ≤
towaŕstwu serbskich studowacych serbskeho seminara
we Prazy wěnuje
k wopomnjeću na swoju audienc
pola Jeho swjatosće, swjateho Wótca Pia
wutoru, 18. junija 1912. Z haščerny přećel
Jan Bryl, gymn. wučer
we Moskwje.

We Romje,
19 23/VI. 12.

Abbé Konrad
Hennequin

katholsku wěru a za Khrystusa swoje žiwjenje wopruwali.
Tohodla maja wšitke tute městna tajku wulkotnu,
tajnu, nadzenusku moc hišće dźensa a kóždu wyšinu
ćišćan přistupna a nutrobna začuwa njewurjeknite
zbožo. Tola nic dosć na tym. Nic jenož stawizny
prěnjeho křesćanstwa maju we Romje a wokoło Roma
swoju pódu, — kath. cyrkej ma swój podłožk we Vatikanu.
We Romje mamy dźěn swojeho swj. Wótca.
Lubi nutřkowni přećelja! Mějach zbožo — a to je za putnika
do Roma zawěsće najwjetše zbožo, — so bych njej
druhimi katholskimi, we audiency wot swj. Wótca
přijaty, a so přitom dóstach jeho japoštołowske požeh
nowanje. Z pódlanskeho wopomnjeća wróćiće, so
njejsym přitutej stawnostnej a zbožownej skutkownosći
też na Was, na swoju drohu Serbowku, pozabył. Kaž
njezabywam Wašeho towarstwa (tuž) stawneho njeje
zeraje, nihdy a nihdźe nic. Njezabywajće tež Wy,
lubi bratrja, nikoždy přećelja, Wašeho starosćiwerneho
přećela, a Krajana zeraje, hdyžkuli je Wam ćežko abo

wjesela na wutrobje! Hdyž Was horjo a spytowanja tłoča a
čoriluja, hdyž radosće Was jimaju, pomyslće na Waš
serbskich bratrow wowka we žiwjenju, kiž tež we Waših
rjadach jimu na swojich bjedrach wšitke tajke dnje a
křiže, njedźele wjesele wječ jutry a zbožna mějachu při studijach, kiž
jedne letko za druhim seminaristam wobradža. Tež
Waša droha pójdże: per crucem ad lucem – per
aspera ad astra! Jenož njekhabtujće we swojej wěry
napřeco Bohu, napřeco swojemu powołanju, kaž
njekhabtowachu na tutych hnadowych městnach
přenji křesćenjo a martrarjo! –

Dźensa pobych we cyrkwi jezuitskeho kollegija,
pobych we Kapali, hdźež běše jutrowa kój. Aloysija a
tam tym so tež nutrnje za Was zoburnoch, so
by kój. Aloysius, patron młodosće a studowacyje
młodźiny, so staj tež wopokazał a bywał z Waših
patronom a Wam so předobywał dopomhał
přez dołhe studijne lěta hač do zbožownoho docpěća
powołanja duchownoho, hač do docpěteho zamĕra.
Najwěšši sćědk pak wižijće dami, dźerżće aloysiansku
njedźelu z wopraworjenskej pobožnosću wosebje we prózdninach,
hdyž hrozy Wam najhórši strach hrěšnoše. Z tym wopokazuje
lubosć a zakonnosć swojim staršim, přećelam a dobrodźarjam!

Z wutrobnym sławjenjom dźěn Was Jan Bryl.

Kniha

zhromadnscho prócowanja Serbow

Serbskeho seminara

w Prazy.

HÓRNIKOWA LUŽICKOSRBSKÁ KNIHOWNJA
HÓRNIKOWA
SERBSKA
KNIHOWNJA
PRAHA

Zapiski sobustawow z Serbowki
w lěće 1912 – 1913.

Józef Jakubaš z Běłšec, bolostawc w 3. lěće.
Jurij Brusk z Hórkow, " w 1. lěće.
Beno Šołta ze Zdźěrje, " w 1. lěće.
Miklawš Krječmar z Budyšina, gymn. 8. rjad.
Miclat Kěšan ze Stonje Boršče, gymn. 7. rjad.
Jurij Mjechela z Budyšina, gymn. 6. rjad.
Jurij Šołta ze Smječkec, gymn. 6. rjad.
Franc Šołta ze Zdźerje, gymn. 5. rjad.
Józef Rjeda z Kašec, gymn. 5. rjad.
Józef Nowak z Wotrowa, gymn. 5. rjad.
Jurij Ryćerja z Łušča, gymn. 5. rjad.

Michał Klink z Nowoslic, gymn. w 4. rjad.
Albert Kěto z Worklec, gymn. w 3. "
Pawoł Kurjo z Radworja, gymn. w 3. rjad.
Pawoł Krofa z Kulowa, gymn. w 3. rjad.
Jurij Landtika z Jasenicy, gymn. w 2. rjad.
Jan Cyž ze Juric, gymn. w. 2. rjad.
Jan Donat z Časec, gymn. w 2. rjad.
Pawoł Akšman z Kroscic, gymn. w 1. rjad.
Jurij Ryčtař z Wotrowa, gymn. w 1. rjad.
Michał Cyž ze Juric, gymn. w 1. rjad.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Dźěnik.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

1. zhromadźizna, 5. novembra 1912.

Jakubaš, dotalny starši, wołewri zhromadźizny, powitajo wšitkich znatych w lubej Prazy, wosebje pak młodych, nowych sobustawow. Jich mjena su:

Pawoł Grofa z Kulowa,
Pawoł Aksman z Khróšćic,
Jurij Rychtař z Wotrowa
a Miclat Cyž ze Žuric.

Na to čitaše dotalny starši wustawki našoho towarstwa, rozjasni to a tamne a natřowaše je na přichodne lěto. Potom

pěchowacku wólby: starši, podstarši, II. wu-
ljerkownik, knihownik, pokładnik a
dopisowar. Ja staršeho wolešo so Jakubaš
(16), 1 ltós ma Brusk. Nowi njeasměd́a hišće
wolić. Potom so podstarši wolešo. Brusk
ma 10, Šołta Beno 6 a Kječmar 1 ltós. Brusk
je połajkim wolony, wón pak zastojnstwo
njebjerje. Přičiny nima. Ma so znowa wolić.
Beno Šołta ma 14, Kječmar 3 ltosy. Šołta
přijima. Woli so II. wubjerkownik. Kječ-
mar ma 12, Kětan 3 a Šołta Jurij 2 ltosaj. Kječ-
je wolony, tež přijima. Wětk so wolešo kni-
hownik. Knihownja dyrbi so znowa zarja-
dować, tuj mataj so pa tuto lěto dwaj

knihownikaj wolić. Wólba 1. knihownika:
Brusk (4), Kjećmař (1), Nowak (7), Šołta Jurij (1),
Šołta Franc (3) a Rjeda (1). Wuzwoleny je
Nowak. II. knihownik: Šołta Franc (11),
Šołta Jurij (2), Rjeda (1), Kětan (1), Mtynk (1),
Rječerja (1). Woleny je Šołta Franc. Potom
wolešo so pokładnik: Kětan (9), Mjekela (3),
Brusk (1), Kjećmař (1), Šołta Jurij (2) a
Šołta Franc (1). Pokładnicu budże potajkim
Kětan wobstarać. Woli so dopisowař: Šołta
Beno (5), Šołta Franc (4), Brusk (4), Kětan (1),
Nowak (1), Šołta Jurij (1) a Kjećmař (1). Šołta
Beno ma najwjacy hłosow, budże potajkim
naš dopisowař. Wubjerk hutoho lěta je

potajkim sćěhowacy: stary je Jakubaš, podstary Šołta Beno, druhi wubjerkownik Kjeěmar, knihownik je Nowak. Jemu pomhaś budźe Šołćic Franc. Pokładnik je Kěław a dopisowaś Šołta Beno. Ětny přinošk postaji so na 2,60 K. Potom so nowiny skazaja, krajny a radźije.

Skónčnje wobkmanichmy, zo chcemy serbske lodźiny dźěliś: za wjetšich a mjeńšich. Starši powědaše wšelake wo serbskim prawopisu.

Jakubaš.

2. zhromadźizna : 10. nowembra 1912.

(Połwulkich).

Starši poreča nješto zawódnych stowow na zaktadźe Čišinskoweje ballady „Lowěra k sebi, ze zběrki „Wysk a słysk". Mamy wupje, serbsku rěč, dokładnje nawuknyć. Mamy dopi, sować do serbskich časopisow a podźišo jón naš lud wuwučowaće a wodźić jak dobri duchowni a wučerjo. Tež we stawiznach ma so doby Serb wuznać. Postajichmy sebi pro, gram za tute lěto. Starši chce přednošować nješto z rěčnicy, wšelake wo serbskich wjesnych mjenach a skónčenje stawizny nowočeho časa. Brusk chce naw w někotrych přednoškach podać

přehlad serbskeje a słowjanskeje politiki.
Šołta Beno chce z krótka wuwiće ćuřskich
stawiznow rozjasnić. Kječmař budźe ćěšše
dźěle z rěčespyta přednošować. Mjechela,
Šołta Jurij a Franc, Rjeda a Ryćerja směja
swoje wšědne přednoški, Nowak pak chce
nam to a tamne ze swojich studijow wo serb.
skich ludowych pěsnjach podać. Starši
přednošowarje skónčuja něšto wo sanskriće,
što w serbskej rěči wo nim hišće pytnjemy.
Pokazowarje rjanosće serbskeje rěče.

Jakubaš.

3. zhromadźizna (pola matych).

12. nowembra 1912.

Starši powita wšitkich a prócowaše so
we swojej rěči, wosebje nowopastupjenych za ideal
rjaneje serbskeje rěče a narodnosće zahorjeć.
Hólk wustupi Jan Cyž z deklamacijn, Što
je najbóle wjesoły? wot H. Jejlerja. Přednošuje
je pačucóm, wupraja derje, jenož ma Liščé
pomysłw lěpje wotmělnjeć. Jemu při,
pamknje so Handrika ze Jejlerjowej basnje
„Nagyma." Bě derje nawukt, tola rěčeše
jara spěšnje a z časami njejasnje wurjekowaše:
p a š, p j a š. Starši rěčeše potom wo serbskim
prawopisu a serbskej abejcedje. Wšelacy pisachu
přikładne sady na tafln. Potom čitachmy

prěni wotrězk Larasoweho powědańčka „Šibakec naw.“ Hłowny nadawk za matyl je, zo nawuknu dźeći serbsce pisać a čitać.

Jakubaš.

4. zhromadźizna (pola wulkich).

17. nowembra 1912.

Stary nanjetuje zhromadnu hodźinu. Wobjamknu so, zo ma wutoru za tydźeń być. Rycerja ma prěni přednošk, Hans Wučba, originalny a zajimawy. Reči kusk njelčo a spěšnje, a tohodla husto njezrozumliwje. Tež ma rjecy na njehke sobuzynki při wurěči kedźbować. Potom přečitach swój nastawk wo Čornohórskej. Pruhowach stawizny, kotrež běch w poslednjej

hodźinje přednošowat. Brusk poda nam politiski přehlad: podarki w Němczach a serbske towarstwow naležnosće. Přigamkny so dlějša debata.

Jakubaš.

5. zhromadźizna (pola matych).

24. nowembra 1912.

Aksman deklamuje Fajerjowu basń, Mystičku nazymnu." Nawuknyt je dele. Syčawki pak luboje a njejasnje wuprajaja, rěči přespěšnje. Jemu přigamkny so Jonat z čejkej Lišinskowej pěsnju, Hórnikowy pohrjeb." Khwalić ma so pilnosć a dobra wola, serbscy nawuknyć. Njeel tak dale postupuje. Starši prohuje rěčnicu a přednošuje wo wuprajenju sobuzynkow a samozynkow. Pisa so na tafli.

Jakubaš.

6. hodźina (zhromadna).

26. novembra 1912.

Kurjo tu njeje. Stary na to spomni, zo móža wuley też do serbskich hodźinow pola małych kładźić. Napomnja, pilnje nastawki pisać. Lecny zaso spěwarske hodźiny zatožić. Prosnje za nowy słownik sorjaduje. Kječmar ma přednošk „Jaroslaw Vrchlický." Dobra reč, mnoho zajimawe. Škoda, zo mnohe cuge słowa do swojeho přednoška měša, kotrež molte so derje serbscy rjec. Rjeda běše nastawk přinjest, Són mateho pastyrja.' Rozpowědachmyjón. Čitaja so listy wot k. Winaře, Ligi, Wtady a Wróth, stawskich Serbow. Skónčnje ma kišće Šołta Beno zajimawy kulturny nastawk wo serbskich splahach.

jakubaš.

13

7. zhromadźizna (pola wulkich).

1. decembra 1912.

(Přitomny je k. F. Pata).

Rycerja deklamuje jara derje a wustojnje Ćišinc skowu pěseń „Na rozpuću léta.“ Nowak nas překhwapi z dobrym přednoškom „Stowjanske ludowe pěsnje, předewšim serbske.“ Mjena starych ludow běše wopaćnje tworit. Mějachmy krótku rozmołwu wo kodownej składźowanej a nowym klanku „dźiwadle. Šołta potročuje w stawiznach a poda nam rozhlad wo nastaću Budyšina a druhich serbskich ležownosćow. Čitamy skónčuje lišće z Nowcho zakona „Swj. Mark, I, 1-10.“

Jakubaš.

8. zhromadźizna (pola matych).

3. decembra 1912.

Michał Lyž, nadźije potny hólčec, přednošuje
Jejlerjowu basń „Nóc w zymje." Nawuknył je derje,
rěči pak jara klětky. Rychtarja přizamknu so
z dowjej basnju H. Jejlerja, Posledna kwětka." Bojazny
je, tuž dale njeměješe. Na přichodnje lěpje wuknje.
Stary pruhuje rěčnicu a pokročuje we rěčespytnym
přednošku wo wuprajenju sobuzynkow. Čitamy
druhi wotrězk Šibakec nana.

Jakubaŕ.

9. zhromadźizna (pola wulkich).

8. decembra 1912.

Powědamy wo towaŕstwowych należnoscach.
Ad. Černý chce jedyn swojich nowšich wudźětkow

přetłoženy měć. Zamotwitaj so Šołta Beno a Kjećmań. Čitamy dale Nowy zakoń, Swjateho Marka a rozpowědamy zajmawe rěče.

Jakubań.

10. zhromadźizna (pola matych).

10. decembra 1912.

Starši namołwja matych, wosoł pranje filnje čitać, na stowjeso a dobre serbske rěče kedźbować. Mlynk deklamuje derje Cišinskowu basń, Budź, Serbowka, kaž dobra pčołka! Wróca na so khwalić. Pruhowach rěčnisu a wosebje dach na tafli pisać. Wšelacy lisčo nimale lěz znylkow pisaja. Zdźěla su to lisčo na wjesnej šuli wukli.

Jakubań.

11. zhromadźizna (pola matych).

14. januara 1913.

(Lyž Michał a Jan tu njejstaj).

Mětło deklamuje jasnje a zrozymliwje, Bożemje
lora w" vot j. Lišinskeho. Njech lišće čpje rukuje!
Kedźbować ma na wuprajenje s a z. Pokročuje
v" rěčniku. Kak so sobuzynk přenjeni, když jemu
njehki samozynk słuša?

Jakubas.

12. zhromadźizna (zhromadna).

21. januara 1913.

(Zamołwjanaj staj Kěłan a Šołta Franc).

Postajuja, zo ma so za wšě serbske časopisy
lišće z pokładnicy Božodźěsiowy dar dać. Starši
namołwjat sobuźłarow na uniwersitě, do Čěskeje

Ligi gastupiá. Michał Cyž deklamuje „Moc zymy“ wot Fejlerja. Nchtadźe prawy zwuk. Tołodła přednošk wjele zlubi. Někotři mjeńši lodźimy z ltuposćemi každa. Tajki dźěcacy njeporadma so porokować. Staše lodźimy su kutne, a žana kormuša. Rychtař deklamuje „Na wěži Čornoboha“ wot Lišinskeho. Běše derje nawuknyt, swoje pjedawše zmylki pak hišće wospołožit njeje. Šołta Beno přednošuje wo kuježenju Bólestawa, Mišnjanskich markhrabjow a Wróćistawa Čěskeho we Łužicy. Starši přednošuje delnjołužiski abc. Rozktaduje delnjołužiske pomocne słowjeso a podawa praktiske pokiwy k nawuknjenju luteje narěče.

Jakubas.

13. zhromadźizna (pola wulkich).

26. januara 1913.

Rjeda přednošowje nam wo Janu Kollarju".

Přednošk běše dobry a skladny. Mokt pak sebi maćiznu lěpje rozdźělić, přednošk lěpje nawuknyć. Kedźbować ma na reflexiwa. Starši prouluje delnjo. Luźisko rěčnicu a pokročuje w tutej máćiznje.

Jakubaš.

14. zhromadźizna (pola matych).

28. januara 1913.

Grofa deklamuje „Maćérsku rěč" wot J. Čišinskeho. Kulowsku narěč sebi Grofa tak lohy wotwučić nje, budźe. Ma so wo to prócować. Njech sebi tež wot dobreho Serba wuprajenje „ě" wotpostuchla. Herak derje! Jenu přizamknu so Akmanu ze Fejlerjowej basnju, Lakitanje

zymy." Ma lěpje wukuje, pomału rěčeć! Staršii pokročuje w rěčespytnej maćizuje.

jakubaš.

15. zhromadźizna (pola wulkich).

2. februara 1913.

Šćensa njeje žadyn přednošk. Tohodla prohuje staršii delnjotužisku rěčnicu a přednošuje deklinacijn rěcownikow.

jakubaš.

16. zhromadźizna (pola wulkich).

9. februara 1913.

Towarstwowe należnosće rozpowědamy: Předawanje dźiwadłowych hrow a hektografowanje. Klaukodźiwadło. Šotta Franc ma rjany přednošk „Franc Palacky." Trjeba cuze słowa, za kotrež mamy

dobre serbske wuraz: literatura = pismowstwo, historija = stawizny atd; nic Študowaś, ale studowaś. Njeje lěpje na lětnikach kedźbuje, a adj. poss. lusćišo wužiwa. Khwalić ma so pilnosć a wutrajnosć. Starši pokročuje w šelujotužiskej rěčnicy.

Jakubaš.

17. zhromadźizna (pola matyeŕ).

12. februara 1913.

Pisany diktaty. Starši je knydom předkładuje. Potom so sopačnosće rozpowědaja. Jednotliwcy pisaja na taflu.

Jakubaš.

18. zhromadźizna (pola wulkich).

16. februara 1913.

Serbowka běše na hodownej składźowanej dźiwadle

krata, kotrež běše starši přihotował. Tžěnsa hrače kritizowaše. Mtyńk deklamuje jara derje delnjo-tužisku baseń „Serbski wójak we smjerći“ wot Mata Kósyka. Starši pokročuje w přednoški delnjotužiskeje deklinacije.

Jakubaš.

19. zhromadźizna (pola matych).

18. februara 1913.

Starši běše wotwotany, tuž nawjeduje zhromadźiznu druhi wubjerkownik Krječmar. Donat deklamowaše jara derje Lišinskowu baseń „Na dłoni, kowyna rowje.“ Na to přewza so zyte pomocne słowjeso. Skónčuje čitachny „Šibake nana“ dale wot str. 19–27.

Krječmar,
druhi wubjerkownik.

20. zhromadźizna (23. februara).

pola wulkich.

Liga běše rjany list napisała. Starši wozjewi, zo je k. praeses rjekł „Serbja rjany serbny dźěćaja lač za šulu.“ Pisanje stownika pokročuje. Šotta Jurij ma přednošk „Mór jako mythiska bytosć.“ Wukuyt běše derje. Składbu pak hišće njerozumjeja, tež njekedźbuja na imperfektiwne a perfektiwne słowjeso: přińć – přikhadźeć atd. Pokročujemy w delnjo-tuzišćej rěčnicy.

Jakubaš.

21. zhromadźizna (pola matyk).

25. februara 1913.

Měto deklamuje „Domizny“ wot J. Skale. Běše pilnje wukuyt. Rjek kedźbuje na přestawki a prawy

zmyst. Handrika deklamuje „Zymski wobraz"
wot J. Čišinskeho. Předtožka ma serbskim zwuk.
Zruhowach pomoene stonjesa, přednošowach
adjektiva a rozeznawanje konjugacijow. Čitamy
„Šibakec nana" str. 25 a 26.

Jakubaš.

22. zhromadźizna (pola wulkich).

2. měrca 1913.

Přitomny k. praeses Rotzinger.

K. praeses poručа zjane stowa k nam.
Starši poruhuje stare naćigny a přednošuje
deklinaciju delnjoserbskeho feminina. Jakubaš.

23. zhromadźizna (zhromadna).

4. měrca 1913.

Zdensa je zhromadna zhromadźizna. Starši

nanotroja, Ljivadtowe kwy hektografować. Budźe so stać. Budźemy akcije za nowy słownik kupować. Muka je nam mnohe knihe póstat. Wětšina deklamowaše Kurjo Cišinskowe basnje „Na wumjeńku." Jara derje swoju wěc přednošowaše, přichodnje njech pomatšo rěči. Jan Lyž deklamuje „Na serbsku zemju" wot H. Jejerja. Próca ma so khwalić. Na to měješe Mjechela jara zajimawy přednošk „Literarne pomniki pobobskeje Slowjanow" Šćinz." Zajimawa maćizna! Twori serbske słowjesowopačnje, natožuje wjele cuzych słowow. Herak bě pilny. Starši přednožuje delnjotuzišćinu po Swjelowej rěčnicy 7b, 8a a 8b.

Jakubaš.

24. zhromadźizna (pola wulkich).

9. měrca 1913.

Starši je zadźětany, luž nawjeduje B. Šołta lodźinu. Kětaw měješe přednošk Serbske katolske kěrluše." Přednošk běše jara derje wu, dźětany. Wosebje maćizna běše dosć wjele zajmawa. Wšitcy su spokojom. Na to čitaše Bruk swoje z češkeho přetołene dźiwadło.

B. Šołta.

25. zhromadźizna (pola matych).

11. měrca 1913.

Starši je zadźětany, luž nawjeduje tež tutu zhromadźiznu B. Šołta. Najprjedy wospjetowachu wašo so rěčnicu. Potom přednošowaše podpisany přenju konjugaciju. Na to čitachmy z Hórnikowoje

rěčnicy „Mór w Serbach“, „Kozakaj“ a „Serbski dobrócel“ J. M. Budar.“ Wětšo deklamowaše Michat lyž. Běše někajke njedorozumjenje było, luž přińdźechu M. a J. Lyž a Kurjo pozdźe. Deklamacija běše porsitkownje dobra, jenož přespěšna a bjez přestawkow. Skónčenje pisachmy diktat.

B. Šołta.

26. zhromadźizna (pola matych).

8. kapryla 1913.

Deklamacije dźensa njeběchu. Tuž pruhuje starši ludom rěčnin, a přednošuje najwa, žniše wo 2. a 3. konjugaciji. Z němskeho přetołmačenej přikłady do serbskeho. Je stawiznow přednošowach wo wjesnych mjenach a zasydlenju Serbow we Łužicy.

Jakubaš.

092

27. zhromadźizna (pola wulkich).

13. Lapyla 1913.

Wobsamknychmy zaso spěwać, rozprawich wo jutrownej składźowanej, rěčachmy wo jubilejnach spisach. Pokročowach w delnjoserbšćinje.

Jakubaš.

28. zhromadźizna (pola matych).

15. Lapyla 1913.

Grafa deklamuje „Domowinu“ wot Wjac, starka. Wupraja syčanski hubjenje. Hewak pak běše spóznać, zo je derje pokročował. Jan Lyž deklamuje „Wboku sprotku“ wot H. Fejerja. Ma lěpje na ludowe wuprajenje kedźbować: h = husto j atd. Běše pilnje wukmył. Pokročowach w konjugacijach.

Jakubaš.

2. zhromadźizna (pola wulkich).

20. kapryla 1913.

Stari namotrja, stare almanachi předawać. Nowak ma jara dobry přednošk „Što je narodna pěseń?" Čitachmy „Šibakec nana" wot Larasa.

Jakubaš.

30. zhromadźizna (pola matych).

22. kapryla 1913.

Kurjo deklamuje „Přenjemjeny statok" wot J. Lišinskeho. Jara derje! Potom wustupi Michał Cyž z basnjow wot Wjesele „Maćeri Praz." Přichodnje njeje lěpje wukuje. Potom přenjach předtožki „dla, do, wot a we (lu)." Čitachmy wo Šibakec nanu.

Jakubaš.

31. zhromadźizna (pola wulkich).

27. lapyla 1913.

Serbowka je za nowy słownik dwě akcje kupita. Ktomu wuźichny pjenjezy za jubilejne spisy. Ma so lubować, zo bychmy pjenjezy zaso nahromadźili. Kčesći bołtarskeho ludu, kiž na Balkanje tak zjekowrey wojuje, postanychmy. Rycerja ma přednošk „Přičiny revolucije w Portugalskej." Wěc je zajimawa. Holt lěpje dźělić. Je nam wobstejnosće hórso rjenjowat lač woprawdźe su. Potom pokročowachmy w delnjo. tuźiščinje.

Jakubaš.

32. zhromadźizna (pola matych).

29. lapyla 1913.

Sćenja su tři deklamacije. Pěnjw ma Rychtař „Serbsko prawo" wot Lišinskeho, dorje, runjež trochu

spěšnje. Potom deklamuje Akmann, Wječorne
rudźenje" wot Čišinskeho, derje. Jako třeći wustupi
Handrika z Čišinskowej basnju „Mje domoj wola."
Khwalichmy pilnosć a pospěch. Poslowach rěčnikow
a přednošowach předtožki „k(e)", pře a rob." Čitachmy
z Lužicy mój mytowany nastawk „Serbski laj,
krasny raj."
Jakubaš.

33. zhromadźizna (pola wulkich).

4. maje 1913.

Staršii namołwja, nastawki pisać. Chcemy
sebi lektografowanski nastroj wobstarać a naše dźi,
wadtorje hry lektografować. Jo naši studenći też
w delnjotužišćanje pokročuja, dopokaza Rjedowa
deklamacija „Wjacorne zorja" wot Mata Kósyka.
Potom přednošuje Šotta Franc, wo cyrkwi swj. Lany

a nědyšim klóštoje Franciskanow w Kamjenu.'
Běchmy přednošowacemu za zajimawy přednošk
jara dźakowni. Kedźbować na hišće na ličbnikach,
stowjeso a reflexiwa. Pokročuju w delnjoserbiskim
namjeće.

Jakubaš.

34. zhromadźizna (pola matych).

6. meje 1913.

Grofa deklamuje „Skónčenu zrudobu"
wot H. Ćučmana. Mtody pachol je derje pokro-
čował, swoju kulowsku narěč sebi derje wotnučił,
njeje zmužiće dale pokročuje! Potom přednošuje
Jonat Šewčikowy „prolog k wopomnjeću styrceći
lětneho skutkowanja Serbowki." Wubjerne. Pokro-
čuju w předtožkach a čitanju ze „Šibaker nana"

Str. 30 - 37.

Jakubaš.

35. zhromadźizna (pola wulkich).

18. meje 1913.

Šotta Jurij přednošuje wuńerje wo Smjertnicy. Ma so přichodnje bóle germanismow kładać. Pokoo, čiju w delnjotuźiskej rěčnizy.

Jakubaš.

36. zhromadźizna (pola matych).

20. meje 1913.

Měto deklamuje Serbskim buram w Smječ, kecach wot K. Jejerja. Njemějachmy ničo poroko-wać. Rěčnicu pruhowach a přednošowach před, toški, pod, před a nad a stawizny.

Jakubaš.

37. Zhromadźizna (zhromadna).

22. maje 1913.

Wšelka mamy mnohich lubych hosći z tuźicy. Tuž je swjedźeńska lodźina. Měto rospje, kuje swoju deklamaciju. Starši poda naš přełład wo wšěm, štož je dołah w dekyotuźišćoju a stawi, znach přednošowat.

Jakubaš.

38. Zhromadźizna (pola wulkich).

1. junija 1913.

Brusk čita dźěl swojeje dźiwadłoweje hry „Błazyń w prěninu posklodźe". Potom přednošuje Mjechela. Stawizny Serbow pod jich kralemi. Twori kóncowki druhdy wopak: Gerona mjr. Gera atd. Starši přednošuje wo pronominach.

Jakubaš.

39. zhromadźizna (pola matyel).

10. junija 1913.

Tżensa je poslednja lodźina pola matyel.
Starši pruuje předtožki a skónči tutón nanyet.
Wšelake nastawki rozpowědachmy a dočitachmy
Šibakec rana."

Jakubaš.

40. zhromadźizna (pola wulkich).

15. junija 1913.

Jara ćežku pěsěń deklamuje Mtyńk wubjerje
„Spiwarja wjasele" wot M. Kósyka. Křtan přednošuje
„Lyriske poesiju w serbskich katolskich khěrlušach."
je wěc derje nawuknyt a sebi wulku prócu brat.
Skónčne přednoški wo delnjotužiščinje.

Jakubaš.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

41. zhromadźizna (zhromadna).

25. junija 1913.

Zčěnsa je poslednja hodźina. Su rozprawy dopisowarja, kniharnika a poktadnika. Čitany wšelake listy: k. Bjla a k. Winarja. Potom roz-žohnowach so z dźěłskeje ręče wot lubeje z Serbowki. Napominach sobustawow dale skutkować po staroz-lestnych Bohu k česći, Serbam pak k spomožeńcu.

Jakubaš.

Finis!

Zapisk přednoškow a deklamacijow:

Jakubaš:	10.11.P	12.11.R	24.11.R	3.12.R	10.12.R	14.1.R	14.1.S	21.1.DR	26.1.DR	28.1.R
	2.2.DR	9.2.DR	16.2.DR	23.2.DR	25.2.R	4.3.DR	8.4.R	8.4.S	15.4.R	22.4.R
	27.4.DR	29.4.R	4.5.DR	6.5.R	18.5.R	20.5.R	27.5.R	10.6.R		
Šołta Beno:	26.11.P	1.12.P	21.1.P	11.3.P						
Kječmar:	26.11.P	29.12.R	18.2.P							
Bosk:	17.11.P	21.1.P	16.4.Dt	18.5.Dt						
Kěłan:	9.3.P	29.12.Dt	15.6.P							
Mjerkela:	29.12.Dt	4.3.P	1.6.P							
Šołta Jurij:	29.12.Dt	23.2.P	18.5.P							
Šołta Franc:	29.12.Dt	9.2.P	4.5.P							
Rjeda:	29.12.Dt	26.1.P	4.5.DD							
Nowak:	29.12.Dt	1.12.P	20.4.P							
Rjěcyr:	17.11.P	1.12.D	24.4.P							
Mtynk:	16.12.P	29.12.Dt	16.2.DD							
Měto:	14.1.D	25.2.D	20.5.D	22.5.D						

Kuoja:	4.3.DD	22.4.D	22.5.D	
Grofa:	28.1.D	15.4.D	6.5.D	
Handrika:	12.11.D	25.2.D	29.4.D	
Jan Lyž:	12.11.D	4.3.D	15.4.D	
Donat:	24.11.D	18.2.D	6.5.D	
Aksman:	24.11.D	28.1.D	29.4.D	
Rychtář:	3.12.D	21.1.D	29.4.D	
Michat Lyž:	3.12.D	21.1.D	11.3.D	22.4.D

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Wukhadźa srjedź kóždeho měsaca w Budyšinje a hodźi so skazać pak na póstach, pak pola administratora.

ŁUŽICA.

Płaći lětnje w Němskej: 3 hriwny, w Rakusko-Wuherskej: 4 króny, we Wukhodźe: 2 rublej, w Zapadźe: 4 franki.

MĚSAČNIK ZA ZABAWU A POWUČENJE.

ZHROMADNY ČASOPIS HORNJO- A DELNJOŁUŽISKICH SERBOW.

NAKŁADUJE A WUDAWA: MAĆICA SERBSKA W BUDYŠINJE.

Čisło 10.	Winowc 1911.	Lětnik 30.

Wólba kralowska.

W rańšich zerjach błyšći hola,
Rěka ćiše pluskoce,
Swjatočnje so debi rola,
Žito žiwje žołmuje.

Ow, kak cunje wětřičk wěje
Dźens přez hona łužiske,
A kak rańše słónčko hrěje
W štomach płody wabjace!

W lěsu klinča ptačkow spěwy,
Hdźež so kupa zeleni.
Róža třase šlewjerčk běły,
Lěsnu pychu wobkuzli.

Što tu z khwatkom honi žołmy,
Ćiche žołmy Šprjewine?
Z spěšnym wjesłom ćěri čołmy,
Mócne čołmy Milčanske?

Młódna črjódka njebojazna
Swjate prawa škituje;
Z rańšim zerjom horstka razna
Kupje tam so bližuje

W sćinje dubow jamu ryli
Běchu Serbja hłuboku,
Z wótcnej pjeršću potom kryli
Zašłu sławu kralowsku.

Padnył běše rjek tam sławny
W bitwje z cuzej přemocu,
Rozlał běše njeskutk krwawny
Serbsku krej tam kralowsku.

Z mócnej ruku běše wodźił
Jacko lud tón Milčanski.
Po kraju wón běše khodźił
K swjatej wójnje nućiwši.

Wojował wón běše w boju
Wohniwje kaž njemdry law;
Zmužiće krej swjatu swoju
Běše za lud woprował!

Dźens so skhadźuje při rowje
Syła rjekow serbowskich,
Z wóčka zrudnoh' kapnje ćmowje
Sylza bólow styskniwych.

„Što tu pomha žałosć hola,
Bratřa, w našim bědźenju?
By dha ta nas wumóc mohła;
Hórku hrozy robotu.

Bratřa, čas sej skutki žada:
Lubosć, swěru, přezjenosć;
Hdyž tu z nowa knježi zwada,
Hinje Serbow narodnosć.

Tuž sej chcemy krala hladać,
Nowoh' krala mócneho,
Zo tu njetrjebali tradać,
Hdyž nas woła bitwišćo!“

Tak k nim rěči Milčan mócny,
Serbow lubušk, Rastosław.
Jeho duch njej' ženje sprócny,
Za lud by so woprował.

„Sława twojim raznym słowam!“
Klinči w črjódźe Milčanskej,
„Naša ból, ta njepłać rowam,
Płaćić dyrbi přichodej!“

Ćiše ludźo šukotaja.
— Bywa stajnje wótřišo. —
Jedne słowo we rće maja
Jako hrimot wuklinčo:

„Ty naš kral budź, Rastosławje,
My ći chcemy posłuchać;
Wodź nas mudrje, sylny lawje,
Z tobu chcemy dobywać!“

Rastosław pak hłowu třasy,
Hłowu hižo šědźiwu:
„Wjeřch naš stać ma w młódnej krasy,
Měć ma dušu wohniwu.

Moje lica hižo wjadnu,
Moja broda šědźiwi:
Zrałe płody k zemi padnu,
Sucha róža njewabi.

Bratřa, słyšće moju radu:
Z młodźencom ja znaty buch,
Na kotroh'ž wšu nadźěj kładu.
Kral budź Serbam Miliduch!“

Tam wón w swojej pyše stoji
Jako w lěsu młody dub.
Wótry woheń wóčcy kroji,
Hdyž ma slubić kralow slub.

Jeho wótcojo su byli
Serbam swěrni wodźerjo,
Z sławnym přikładom su byli,
W měrje, w bitwje wjeřchojo!

Jeho lica čerwjeń kryje,
Dušu hnuje zmužitosć.
Dźiwny błysk so z wóčka ryje —
Znaje wótcow dźědźičnosć.

Na młodźenca wšitko hlada,
Wšitkim so wón prawy zda.
Toho sćěhowała rada
Do wójny by Milčanska.

Z kóždoh' rta mócnje klinči
Jako mórske šumjenje.
Brónjow wrjeskot wjes'le brinči:
„Z tobu zbožo kralowske!“

Miliducha wólba jima —
Při sebi 'šće dwěluje —
Hdyž pak črjódow přiklesk hrima,
Wótcow duch w nim dobudźe.

„Štož je cyłoh' luda wola,
Też so boham spodoba.
Tuž njech zarži serbska hola:
Miliduch je włodyka!

Z ruku sylnej Milčan' bydła
Kralowscy chcu škitować.
Zeńskim prawam serbskoh' sydła
Swoju krej chcu woprować!"

Tajke słowa kóždoh' hnuja,
Wyššu zbudźa zmužitosć.
W kraju cunje wětry duja.
Wšudźe knježi přezjenosć.

Krwawna rana kóždom' žije,
Rjeńša nadźěj skhadźuje,
Wutroba wšěm móenje bije:
„Miliduch nas powjedźe!"

J. Jakubaš.

Šibakec nan.

Powědančko ze serbskeho žiwjenja.

Spisał dr. J. Laras.

(Pokračowanje.)

Tak powědajo běchu hač do brězoweho lěska přišli, hdźež Jakub wo swojim hnězdźe wědźeše. Na dosć wysokej brězy běše wulka čorna kula mjez hałzami zaplećena.

„To je też hnězdo?" prašeše so Leńka. „To dźěn su same suche prućiki, přez kotrež je derje dosć widźeć."

„Haj wšak haj", praji Jakub, „a tele prućiki su same ćernje, tak zo k hnězdu lohko njepřińdźeš. Wšak wšitcy wěsće, zo je sroka jara mudry ptak a k tomu też šibak, přiwuči so lohko k ludźom, khodźi po jstwje, syda za blidom k wobjedu, lěta wo dnjo po wsy a wróći so wječor zaso domoj. Při tajkich wulětach wona husto dosć něšto spakosći. Wuhladawši mjenujcy někajku swěćatu wěc pola cuzych ludźi, wozmje ju do swojeho pyska a přinjese ju domoj."

„Ow, to dźěn je woprawdźity paduch", rjekny Leńka.

Dźěći so tomu smějachu, a Jakub praji: „Hdy bych tola tajku sroku popadnyć mohł, kotraž by nam złote pjerščeńki nosyła."

„Ale, Jakubje, što sebi mysliš, tajke šibałstwo by nam jara wostudłe było", hrožeše nan.

Tu něšto zaškrěča »Ćichi Michał«, a wšitke woči slědźachu za čornožołtym ptačkom, kotrehož derje znajachu.

„Ptaka wy wšitke znajeće", praji nan, „ale jeho hnězdo njejsće wěsće hišće widźeli."

„Na kajkich štomach twari Ćichi Michał swoje hnězdo?" prašeše so Jank.

„Najradšo na brězach abo na wysokich wólšach, ale ty je lohko njenamkaš, slědźiš-li za wšědnym hnězdom."

„Čehodla to nic, nano?"

„Dokelž je jeho hnězdo kaž šěra móšnička na hałžcy powisnjene, je to, mi so zda, jenički z našich ptačkow, kiž tajke dźiwne hnězdo tkaje, přetož ta móšnja je ze wšelakich běliznow, wjerbowych a lipowych, ztkana."

„Ach, Leńka", praji Jank, „wěš, kajkež su w našich wobrazach, hdźež tajke ptački tkalcy rěkaja."

„Pój, Jurjo, pój", dźeše Jakub, „pytajmy w tutych keŕkach, snadź jeho hnězdo nańdźemy."

Na to rozlećachu so wšitcy hólcy, a nan a Leńka wostaštaj samoj. Njedaloko steješe mócny a šěroki dub, pod kotrymž běše zeleny moch, mjehki kaž posleščo.

„Tu wotpočnjemoj", rjekny nan a sydny so pod štom do khłódka. Jakub, Jurij a Jank honjachu wot štoma k štomej a slědźachu za hnězdom Ćicheho Michała, kotryž běše jich wězo hižo dawno pytnył, přetož jeho hłós bě pak tu, pak tam słyšeć. Dołho sedźeštaj nan a Leńka hižo pod dubom, hdyž nadobo Jakub z daloka wołać poča: „Nano, nano! pój w skoku, pój! Tu je tajke hnězdo."

Kajka běše to za wšě dźěći radosć, hdyž pod wysokej wólšu stejo na spodźiwne hnězdo hladachu.

„Nano, ja tam dolězu", rjekny Jakub, „zo bych tajke hnězdo też bliže wobhladał."

„Dźensa, mój syno, w njedźelskej drasće na tutón wulki štom lězć njesměš! Spomjatkuj sebi městno, a jutře po šuli móžeće na štom zalězć, ale zo mi žadyn hnězdo njepokazy!"

Pomału k wulkemu dubej dale kročo přińdźechu na trawne městno mjeze keŕkami, hdźež někotre keŕčki holanskich jahodkow stejachu. Nan pósła Leńku, zo by jemu jednu hałžku přinjesła. Leńka chcyše tajku hałžku wotorhnyć. Tu wuleća jej pod ruku mały ptačk tak blizko, zo so Leńka wša wustróži. Bratřa so jej smějachu, a Jurij zawoła: „Ale, Leńka, to dźěn bě jenož ročk, hlej, tamle na lěsnym worjechu sedźi a hlada nastróžany — kaž ty — na tebje."

Nan pak praji: „Leńka, wostań tam, my tam wšitcy přińdźemy, ale pomału, hólčata, wšitcy za mnu."

K Leńcy přistupjo a hólcy za sobu zadźeržo kazaše Leńcy, so poklaknyć a pod tym jahodowym kerčkom derje pytać. „Tam abo docyła blizko też hnězdzicko nadeńdźeš", přistaji nan.

„Ach, tule, tule, hladaj nanko, tajkele małe hnězdaško a štyri pisane jejka w nim!"

„Hlejće, dźěći, mamy dźensa wulke zboże, najprjedy smy sołobika słyšeli a widźeli, potom su hólcy hnězdo Ćicheho Michała wuslědźili, kotrež so pola nas rědko dosć nadeńdźe, a nětko je Leńka też ročkowe hnězdo, kotrež je kaž sołobikowe na zemi, ale derje skhowane, namakała. Z tym chcemy spokojom być, přetož hnězda wrónow na dubach abo khójnach, škrěkawow na wjerbach, šěračkow w płotach, kosow na jaworach abo wjerobasach, su wam derje znate, a sće-li trochu kedźbliwe, móžeće je kóždy dźeń wuhladać a wašnja našich pěknych ptačkow wobkedźbować. Kóždy dobry človjek lubuje ptački, kotrež kóžde naležo naše zahrody a hajki wopytuja a nas ze swojim spěwom zwjeseluja, ze swojej pilnosću wšitke škódne bručki, husančki a wački zezběraja a nas bohaće wobdaruja. Tuž lubujmy je, škitajmy jich hnězda, znjesmy rady jich móličke pakosćenje, kiž w žanej měrje njesteji z jich wulkim powšitkownym wužitkom. Njezabudźće, lube dźěći, moje słowa a přiłožće k druhim štučkam hišće slědowace hrónčko:

Hdźež wo wsy maja ptački raj,
Tam płodźa štomy, klinči haj!"

(Přichodnje dale.)

† Jakub Kral: Z mojeho žiwjenja.

(Pokračowanje.)

Zo smy tej dwě železnicy do Radworja dostali, kotrejž nětko mamy (do Budyšina-Rakec a do Lubija), to je sebi wjele prócy a dźěła žadało. Po ćmje a w hroznym wjedrje sym druhdy khěžku wot khěžki khodźił a peticije podpisować dał — a to z tym wuspěchom, runjež mějachmy wjele a mócnych přećiwnikow (wosebje znateho najeńka z blizkosće), zo buštej wobej železnicy natwarjenej a zo pódla dwórnišća też hišće zastaniščo dostachmy. — —

Na pohnuwanje šulskeho radźićela dra. Wilda, zo by so w połnócnym dźělu Łužicy wučeńska konferenca założiła, ju powołach. Tej so přizamknychu wučerjo z Łupoje, z Psowjow, z Minakała, z Khwaćic, ze Zdźerje, z Komorowa a z Radworja. Jako hosćo so dobrowólnje přizamknychu domjacy wučerjo z Minakała, z Boranec a z Radworja. Za stajne městno konferency bu wuzwoleny Zeleny Hajk. Tam so w lěćnym času měsačnje zhromadźowachmy a wuradźowachmy wot Wilda postajene předmjety. Za předsydu wuzwolichu mje, a tón sym wostał hač do swojeje pensije. Potom bu konferenca zběhnjena a z Budyšskej wjesnej zjednoćena.

Druhdy so też naše žony na konferency wobdźělichu, kiž potom při kofeju bjesadowachu, mjez tym zo my wuradźowachmy. Po dokonjanym dźěle so jeni dachu do hraća, a tamni dźěchu k žonam, hdźež so spěwaše a žortowaše. Naša konferenca so też při 50-lětnym wučeńskim jubileju cyrkw. wučerja Garbarja wobdźěli. Ja mějach rěč, wězo serbsku. (Naša konferenca bě docyła ryzy serbska. Dźensa je zwjetša hinak! Wutroba mje stajnje zaboli, hdyž słyšu, kak wšelacy serbscy wučerjo němcuja a swoje swjate zastojnstwo k přeněmčowanju serbskeho luda wužiwaju.) Při tym přepodach jubilarej dar a stajich jemu złoty ławrjencowy wěnc na hłowu a naspomnich: Byrnjež so jemu hwěžki a rjady spožčiłe njeběchu, so jeho wulke zasłužby pokazuja w jeho wučomcach lěpje hač w sněborje, kiž paduši pokradnu.

III. Episody.

Pódla mějachmy też druhdy pućowanske konferency, hdźež nam wjesny wučeŕ swoje ideje praktiscy předwjedźe. Tak podachmy so też raz do Zdźerje, hdźež měješe wučeŕ Symank (nětko kantor w Baćonju) praktiski přednošk. Žony běchu sobu. Po konferency přeprosy nas najeńk Wjacka na kofej a mištr piwarc Schröder na piwo. Tam smy mócnje bjesadowali, doniž bě słónčko nizko a ćma nas domoj honješe. Bě traš něhdźe w 11. hodźinje. Ći tamni khwatachu po wšelakich pućach domoj. My pak: Radwoścy, Łupjanscy a Psowjanscy, nastajichmy so na puć do Brěmjenja. Dokelž pak bě tołsta ćma kaž kołmaz, misnychmy w lěsu prawy puć. Nadobo bě puća kónc, a my njewědźachmy, hdźe smy. Khwilku hišće pytachmy za prawym pućom, žony mórćachu a swarjachu a so ročachu, zo nochcedźa nihdy wjacy sobu na konferencu. Skónčnje wobzamknychmy so bojo, zo mohli do hata zaléšć, zo chcemy hač do rańšeho switanja w lěsu wostać. A namakachmy mjez dubami a khójnami z mochom wobrosćene rjane městno. To sebi lisćo a słanje, štož móžachmy w tej ćmje namasać, k nócnemu lěhwu na hromadu nahrabachmy. Składźechmy někotre rubišća a wobleki na to a zesydachmy so z khribjetami na štom zlehnjeni. Też naše žony, runjež přeco hišće trochu morkotajo, so podachu. Tak sedźachmy a ležachmy — někotři hižo drěmachu, mjez tym zo sebi Šołta a ja trubku zažehlichmoj. Tak tójhdy sedźachmoj. Nadobo zasłyšachmoj psy šćowkać. Hnydom wšitcy wotućichu. To dyrbjachu tola psy w Zdźerjanskej hajkowni być. Tuž nastajichmy so zaso na puć a to na tu stronu, z wotkel šćowkanje přikhadźeše. Za khwilku wuhladachmy nazdala swěcu, a bórzy stojachmy před Zdźerjanskej hajnkownju. Wjeseli zaspěwachmy sebi »Kaž so města čerwjenja«, khwalo holu, našu pěknu khowanku. Dołho njetraješe, a Pětrancec wuj a jeho mandźelska přikhwataštaj won pohladać, što so to nječini a prašeštaj so nas, što to nětkle po dwanaćich tu w lěsu budźimy. Dźěchmy sobu nutř a tam powědachmy swoju historiju. Pětrancec mać hnydom kofeja nawari — a hlej, naše žony so hnydom změrowachu. Nas muži pak Pětrancec wuj z piwom a ze šćipakom wokřewi. Trubki kurjo a bjesadujo dočakachmy tu pod krutej třěchu rańšeho switanja. Nětko ćehnjechmy pomału domoj zaspěwajo »Ha hdyž ja ranko domoj dźěch přez jedyn zeleny hajk«. Rano po štyrjoch běchmy — nětko so njezabłudźiwši — zbožownje do Radworja došli. Naše žony drje po puću stonachu a bórčachu, my mužojo pak běchmy wjeseli, zo mějachmy prawy puć. (Přichodnje dale.)

Zasonamakana.

Činohra w 3 jednanjach.

Za serbske dźiwadło wobdźěłał *Horjanski*.

(Pokračowanje.)

II. jednanje.

Wosobna jstwa Drohomirina z blidom, kotrež ma kašćik. Na blidźe sněborny taleŕ a hejka. Też stólcy a druha drohotna nadoba.

1. wustup.

Libuša.

Libuša (přińdźe z ćicha nutř a rozhladuje so kedźbnje po jstwje): Nětko w skoku! Wokomik je přihódny. Falšna lišćeŕka hotuje hnadnu, a hospoza je wonka na kuble. Tuž dźensa dyrbi so wěc wuwjesć; ženje wjacy to njeby móžno było, hdyž budźe stara khodojta zaso domoj. (Wočini blidowy kašćik a pyta za rjećazkom.) Hdźe je rjećazk? Njemóžu jón namakać. — To je hłupje. (Pyta dale.) Naposledku je jón hnadna tu prječ wzała a druhdźe skhowała. Ow, to by wohidne było! (Pyta dale.) — Ah, tu je! (Tyknje rjećazk do kapsy.) A nětko w skoku do Hańžineje jstwički. Tam jón skhowam, tak zo so Hańža na njón njedohlada, zo pak jón hospoza namaka, hdyž budźa jstwički wšěch njewólnicow za kradnjenym rjećazkom přepytowane. (Chce woteńć.)

2. wustup.

Libuša. Hańža.

Hańža (zastupiwši): Pytam tebje.

Libuša: Chcych khětře hišće pohladać, hač je tu

wšo w rjedźe, prjedy hač hnadna knjeni přińdźe; dokelž wědźach, zo ty khwile nimaš.

Hańža: Ach, kak přećelna tola sy; dźakuju so ći z wutroby za to —. Tola pój! Hnadna knjeni sebi přeje, zo by mi pomhała nuzne dźěło dočinić.

Libuša: Z wutroby rady! (Wobej woteńdźetej.)

3. wustup.

Drohomira. Libuša.

Drohomira (zastupiwši sydnje so za blido a zaklepa ze slěbornej hejku na talef. Libuša zastupi a so pokloni): Praj Hańži, zo by ke mni přišła, hdyž změje swoje dźěło dokónčene.

Libuša: Kaž poručeš, hnadna knjeni. (So pokloniwši woteńdźe.)

4. wustup.

Drohomira.

Drohomira: Hm, što to je, štož tak mócnu přikhilnosć k Hańži w mojej wutrobje wubudźa, zo jeje skoro wjacy parować njemóžu? Je to jeje pilnosć — swědomitosć — sprawnosć — ponižnosć, kotruž w tajkej měrje hišće žana njewólnica njeměješe? Zawěsći je sebi Hańža z tym moje połne připóznaće dobyła. — Tola hišće wjele wjetša přikhilnosć k tutej holčcy wotuća w mojej wutrobje, dokelž mje jeje napohlad tak mócnje na moje dźěćo, na moje wbohe, wbohe, dawno zhubjene dźěćo dopomnja! Hdyž Hańžu prěni raz widźach, zawjeseli so moja wutroba tak spodźiwnje a při samym běch ju, njewólnicu, wobjała a prajiła: »Lube dźěćo! Sym tebje po lětadołhim dźělenju skónčnje zasy namakała?« — Hižo pjatnaće lět je so mjez tym minyło, zo bjezbóžna Wanda z mojeho domu ćekny a z wjećiwosće moje jeničke dźěćo sobu wza! — (Styskniwje.) Ow Bólesława, moje dźěćo! — Sy hišće žiwa? — Hdźe přebywaš? — Do wšěch stron sćelech tehdom pósłow, tola žadyn njenamaka ćěř ćeknjeneje njewólnicy. Też boham dach bohate wopory woprować, ale wšitko podarmo. Nimam z toho časa wjacy praweje dowěry k nim. (Mjeléi z bolosću přewzata.)

5. wustup.

Drohomira. Hańža.

Hańža (zastupiwši so pokloni): Hódna knjeni, ty běše poručiła, zo mam, swoje dźěło dokónčiwši, sem přińć.

Drohomira (trochu změrowana): Tak je; mam so će někotre wěcy woprašeć. — Praj mi: Kak stara sy?

Hańža: Za tydźeń budu 17 lět.

Droh. (sama za so): Tak stare je też moje dźěćo, je-li hišće žiwe. — (K Hańži.) A hdźe so narodźi?

Hańža: W Póznanju.

Droh.: Maš hišće staršeju?

Hańža: Ow, nan je dawno hižo zemrěty. Hač je luba mać hišće žiwa, njewěm.

Droh.: Běše wona hišće žiwa, hdyž bu ty ze swojeje domizny wotwjedźena?

Hańža: Też to njewěm.

Droh.: Kak spodźiwnje!

Hańža: Mać dźěše, kaž wšědnje, rano na swoje dźěło, zo by za so a za mnje wšědny khlěb zasłužiła. Připołdnju přijědźechu cuzy mužojo, zajachu mje, sćah nychu mje na wóz a wotjědźechu ze mnu do Čech. Tak přińdźech do Prahi, hdźež mje za njewólnicu předachu.

Droh.: Kak rěka waša mać?

Hańža: Olga so mjenowaše.

Droh.: Njejsy też pozdźišo ničo wjacy zhonić mohła, hač je wona hišće žiwa?

Hańža: Hnadna knjeni, ke kotrejž w Prazy za njewólnicu přińdźech, da so přez swojich znatych w mojej domiznje za njej naprašować, a ći jej zdźělichu, zo so tehdom, hdyž mje rubichu, też wona wjacy domoj wróćiła njeje a zo ju z toho časa sem nichtó wjacy wohladał njeje.

Droh.: Kaž mi Jadwiga powěda, wustejiš so na wšelake wumjełske dźěła. Też twoje cyłe zadźerženje pokazuje přistojne wašnje a zdźěłanosć. Komu maš so to wšitko dźakować?

Hańža: Hnadnej knjeni, pola kotrejež prjedy w Prazy jako njewólnica służach. Wona da mje hromadźe ze swojimaj dźowkomaj rozwučować.

Droh.: Wosebje pak so dźiwam, zo će ženje hišće njewidźach pobožnje boham służić a woprować. Nježadam sebi, zo Swjantowitej, Pjerunej, Trigławej abo druhim serbskim boham wopruješ; směš też tym byćam kadźidło na wopornišćo sypać, kotrež w twojej domiznje za bohow česćuja.

Hańža: To njemóžu.

Droh.: Što? Boham woprować njemóžeš? Čehodla nic?

Hańža: Dokelž mi wěra, ke kotrejž so wuznawam, to zakazuje.

Droh.: Boham woprować tebi wěra zakazuje? Što dha to wěriš?

Hańža: Wěrju do jedneho, jeničkeho wěrneho Boha, kiž je ze swojim wšohomócnym słowom cyły swět z ničeho sčinił.

Droh.: Tak sy židowka?

Hańža: To njejsym.

Droh.: Što dha potom sy?

Hańža: Sym křesćanka.

Droh.: Česćuješ potajkim toho za Boha, kiž je za swoje hrěchi na křižu pokućił.

Hańža: Nic za swoje hrěchi, ale za hrěchi cyłeho človjestwa.

Droh.: Njeje dha jeho romski bohot Pilatus k smjerći na křižu zasudźił, dokelž běše jeho přepokazał, zo je Boha hanił, zo je lud přećiwo Romjanam šćuwał a zakazował khěžorej dawk dawać?

Hańža: Na znamjo, zo žaneje winy na Khrystusu njenamaka, wumy sebi rucy prajo: »Sym njewinowaty na krewi tuteho sprawneho.«

Droh.: Čehodla pak je jeho tola zasudźił?

Hańža: K smjerći wotsudźiła je jeho židowska wysoka rada a Pilatus wobkrući jeje wusud, dokelž sebi židow rozhněwać nochcyše, dokelž so boješe, zo so přećiwo njemu pozběhnu, hdyž jim po woli njebudźe.

Droh.: A čehodla dha je jeho wysoka rada k smjerći zasudźiła, hdyž běše njewinowaty.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

Hańža: Židža nježadachu za wumoženjom z mocy hrěcha, ale z kwakle romskeho podanstwa a tohodla wočakowachu wumožnika jako mócneho knježićerja; Khrystus pak přińdźe na swět w nizkosći a ponižnosći. Nimo toho porokowaše wjednikam žiwdowskeho ludu zjawnje jich tajeŕstwo a wopačnu sprawnosć, rěčeše mócnje a činješe wjele dźiwow. Tuž přecy wjacy ludu wot wyššich měšnikow a farizejow wotpadowaše a jemu přihłosowaše. Tohodla jeho z hidy a zawisće k smjerći wotsudźichu.

Droh.: Čehodla pak so sam z ruki swojich njepřećelow njewumoži, hdyž běše Bóh?

Hańža: Dokelž to nochcyše. Na wjacy razow chcychu jeho židža morić, ale njemóžachu to, dokelž njeběše hodźina hišće přišła, kotruž běše sebi wón sam za swoju smjerć postajił. Nětko pak tu čas běše, hdźež chcyše ćerpjeć a wumrjeć, zo by z tym człowjekow z wěčneje smjerće wumožił.

Droh.: Hm, wěc ma zmysł. Česćuješ hižo z dźěćacych lět sem křesćanskeho Boha?

Hańža: Ně, wulku hnadu křesćanskeho Boha spóznać dostach hakle w domje swojeje prjedawšeje hnadneje knjenje.

Droh.: Běše ta tež křesćanka?

Hańža: Haj, wona samo martrańskeje smjerće za našu swjatu wěru wumrě.

Droh.: Kak přińdźe ty do Budyšina?

Hańža: Moja prjedawša hnadna knjeni běše mi dawno swobodu dała; służach pola njeje jako swobodna służownica. Tola daloki wuj, kotryž po jeje smjerći zastaraćeŕstwo za jeje dźowcy přewza, roztorže wuswobodźeńske pismo a předa mje zaso za njewólnicu. Překupcy přiwjezechu mje sem a předachu mje do twojeho domu.

Droh.: Wuznawaše so tón, kotryž ći dostatu swobodu zasy rubi, tež k wěrje křižowaneho?

Hańža: Ně, běše pohan.

Droh.: Kotrehož z połnym prawom z cyłeje wutroby hidźiš.

Hańža: Ně, hnadna knjeni, to njesměm a njecham.

Droh.: Njesměš? Što mohł tebi to zakazać?

Hańža: Moja swjata wěra. »Lubujće swojich njepřećelow«, tak praji Khrystus; »čińće dobre tym, kiž was hidźa a modlće so za tych, kiž was přesćěhaja.«

Droh.: Što? Njepřećelow dyrbiće lubować? To je přewjele za słabu člowjesku wutrobu.

Hańža: Wšitke wopory, kotrež křesćanska wěra wot nas žada, wolóža nam hnada, kotruž je nam Khrystus ze swojej smjerću na křižu zasłužił.

Droh.: Njech je dźensa dosć wo tym. Dočiń tu swoje dźěło! (Hańža rjaduje blido, trěje sčěnu atd.) — (Drohomira sama za so): Njepřećelow dyrbja lubować? — To bych też ja dyrbjała bjezbóžnu Wandu lubować, kiž je radosć mojeho žiwjenja, moje jeničke dźěćo, rubiła, kiž je tebje, ow Bólesława, snadź do najwjetšeho hubjenstwa zastorčiła? Njebych wjacy na tebje spominać směła, hdy bych tej wodała, kotraž je tebi a mojej wutrobje telko horja přinjesła. — Jeje złoty rjećazk je jenička dopomnjeńka, kotruž hišće na nju mam. Jeho napohlad mje přeco pokoji. (Stanje a pyta jón w kašćiku.) — Hdźe je? — Njemóžu jón namakać. — Njeje tu. A tola wěm z wěstosću, zo sym jón přecy tu khowała. Nichtó cuzy njepřińdźe do tuteje jstwy; tuž je jón jenož jena z mojich njewólnicow wzać mohła. — (K Hańži:) Hańža! khowach w tutym kašćiku złoty rjećazk mojeje dźowki Bólesławy; njeje pak tu wjacy. Sy snadź jón ty hdźe druhdźe skhowała?

Hańža: Ně, hnadna knjeni, njejsym hišće ženje tutón kašćik wočiniła.

Droh.: Tak dźi a zawołaj mi hnydom Libušu a Ludmiłu sem. (Hańža woteńdźe Drohomira sama při sebi:) — Kak zrudnje by to tola było, hdy bych też tutu poslednju dopomnjeńku na swoje wbohe dźěćo hišće zhubiła. (Ludmiła a Libuša zastupitej so pokłonjejo.)

6. wustup.

Drohomira. Ludmiła. Libuša.

Drohomira: Znajetej Bólesławiny złoty rjećazk, kotryž w tutym kašćiku khowach.

Ludmiła: Znajemoj jón.

Droh.: Sym jón tu přeco starosćiwje khowała a nětko je prječ. Nichtón cuzy njepřińdźe do tuteje jstwy; to derje wěstej. Tuž je jón jenož jena z was wzać mohła.

Libuša: Pola wšěch bohow, hnadna knjeni, přisaham, zo jón ja wzała njejsym.

Ludmiła: Ja też nic. Hižo telko lět służu w twojim domje a hišće ženje njeje so ći najmjeńša maličkosć zhubiła. Kak bolostne dyrbi to tohodla za mnje być, hdyž tola na mnje tukaš, zo sym rjećazk kradnyła.

Libuša: Też mje boli wutroba, zo maš mje po tak dołhej a swěrnej służbje za padušnicu. — Ale, njejsu dha tu też hišće druhe, kiž bychu paduchstwo zawinyć mohłe?

Ludmiła: Nadobna knjeni, njeje moje wašnje, so na druhich přisłodźeć. Tola mam to nětkle za krutu winowatosć tebi zdźělić, štož sym wo Hańži nazhoniła.

Droh.: Běr so na kedźbu, zo njehańbiteje łžě njewuprajiš; hewak je zasłużene khostanje blizko.

Ludmiła: Bohojo wědža, zo wěrnosć rěču! — Hdyž wóndanjo wječor zahrodne wrótka začinjach, zetkach tam holčicu. Na moje prašenje, što tu hišće tak pozdźe wječor čini, wotmołwi mi, zo chcyše rady Hańžu wohladać a so jej za bohatu jałmožnu podźakować, z kotrejž je jej a jeje maćeri z wulkeje nuzy wupomhała.

Droh.: Wěš też, čeja holčica běše?

Ludmiła: Čeja běše a hdźe bydli.

7. wustup.

Drohomira. Ludmiła. Libuša. Jadwiga.

Jadwiga: Njech bohojo tebje žohnuja, knjeni!

Droh.: Dźakuju so ći za twój postrow! — Přikhadźeš runje w prawym času. — Bólesławiny złoty rjećazk je so zhubił.

Jadwiga: Bólesławiny rjećazk? Kak je to móžno? Zawčerawšim tu hišće leżeše.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

Droh.: Njeje pak tu wjacy.

Jadwiga: Chcu so nadźijeć, zo jón njeje nichtó z našeho domu kradnył.

Droh.: A tola tomu tak je. — Ty zepřepytuješ hnydom nanajdrobnišo jstwički wšitkich njewólnicow. A tutej dwě (na Libušu a Ludmiłu pokazujo) njehibnjetej so z twojeje strony, doniž přepytowanje dokónčene njeje. Hańža pak njech jow přińdźe.

Libuša (k Drohomirje): Njech bohojo tak wjedu, zo by hospoza bórzy spóznała, štó je njekhmanstwo skućił, zo by podhlad z twojeje wutroby wotewzaty był, kotryž je přećiwo mi a Ludmiłi we njej wotućił. (Jadwiga, Ludmiła a Libuša woteńdu.) (Pokračowanje.)

Šćipata Marata.

Mythiska bajka. Napisał Jurij Kubsčan.

W nocy khodźa zli duchojo a šerjenja wokoło. Błudnički zawjedu človjeka z praweho puća do njezboža. Ow zli su duchojo. Njewěř jim! — — —

Je w lěće na wječor. Słónčne pruhi hašuja, k měru khwata přiroda. Kurjawa wupřestrěwa rucy na łuku a hajk. Srjedź keŕčkow zběha so kaž čorny row mała hórka. Šćipata Marata je knježeŕka „Wjele horow“. Tak mjenuja ludźo tu hórku

Marata je hrozna kuzłaŕn'ca, kotraž ludźom samu škodu přihotuje. Khorosće a mór přińdu z jeje rukow. W jeje bydlenju srěbaja hady swój jěd. A běda tomu, kiž ju hani.

Dźensa wona swjedźeń hotuje. Hižom so přikrywa město wjeselow z běłym rubom. Tamle na wulkich kamjenjach wona sedźi. Z dźiwim wóčkom hlada horje k Čornobohej. Z wočow ji sapa dźiwi woheń. Zakliwajo hrozy z pjaseu k staremu Čornobohej: „Čert će pożerje. Do twojeju pazorow ja nochcu padnyć!“ A płomjo jeje wočow sapa dźiwišo a dźiwišo. Ze škŕěčacym hłosom wona kŕiči: „Lučibaro, Lučibaro!“ Połnócne njebjo so z dobom zaswětli, a hnydom zaso je tołsta ćma. Nastróžana sorna ćeka k ranju Marata zleći ze swojeho kamjeńtneho sydła a rejuje wokoło štomow. Wšako dźensa lubi hosćo přińdu. Hišće njewě, kak jich dźensa zwjeseli, kajki njeskutk, kajki hŕěch by jim k wjeselu poskićiła. Z huby kŕipja jej jědojte sleny; kaž hady so włosy wija wokoło hłowiska. Nadobo so Marata wótře šćěri. Mócnišo sapa woka zahubjacy woheń. Prawa mysl je ji přišła. Mlaskajo a praskajo khwata wona dale. Snano so hosćo bliža. Łuka, město helskich rejow, je z kurjawu nimale přikryta. Kaž bojazne stoja wšě štomy tak změrom, ani łopješko so njehibnje. Ptački su hižo dawno wotsal zlětałe. Snadź su čułe, zo ma zło tuto město wotnajate. Měr je, strašny měr, kaž před wichorom! Jenož rěčka šukoce tak potajnje.

Hlej, tam jěcha na khošću Šćipata Marata! W rucy dźerži železny kŕud a bijo a wijo jězdźi tam a sem. „Was wobwěsnu!“ zareji, na rěčku pokazujo. Małe błuke swětleška — błudnički — so spěšnje khowaju. A žonisko leći nimo stareho dubiska. Hłuboko so kłoni před njej štomisko. Dale, přeco dale dźe rótny lět Hrozna sowa hlada wćipna ze štoma a z pyskom suta.

Tola posłuchaj! Kajke šumjenje! Wječorne njebjo so čorni. Dźiwje wójsko duchow so bliži. Žoniska na khošćach w powětře jěchaju. Khodojty! Druhe na widłach, třeće na blešach. A wšitko wuje a ruje, jachli a pazory wutykuje. Běda wšěm stworjenjam, hdyž je tajki čertow hołk a tołk. Cyła seŕ kuzłaŕkow a čerćicow! Na łucy so hromadźa. Z njewurjekliwej radosću Marata hosći wita. Njewjedro so bliži. Mócnje so hižo hrima. Tak je čertam prawje. Wichor pak pozběhnywši khwata k „Wjele horam“. Ale dale wón docyła nochce, we wulkich škałobach so khowa. A hdyž je prjedy mócnje šumił, wón nětko jenož styskne zdychuje. W powětře so wšo mjeŕwi. Hlej, hlej, što pak to? Poł zwěriska a poł človjeka — žehliwa tlama, rohi, konjaca noha, wopuš — to je kral hele, Lučibar sam. Nětk třepotaj, swěće! A jeho sćěhuje cyła čŕjóda čertow, wšak su woni Maraty najlěpši přećeljo. Nětk hakle so započina helski swjedźeń.

Tam wokoło rěčki błudźa njeměrne błudničky. Přeco bóle so bliža k „Wjele horam“. A w jich srjedźiznje błudźi — človjek. W cuzbje je był wjele lět a domoj so wróćiwši, njeje mohł dočakać swětłeho dnja. Domoj, domoj hišće dźensa! Wón puć njeznaje, ale wšak jeho jasne hwěžki wjedu. Jeho mysle njejsu na mokrej łucy při rěcy, te bywaju w domiznje, w srjedźiznje lubych. A hdźe jeho dowjedu te helske błudničky? — Ow smil so, stary Čornoboho, nad swojim dźěśćom!

Błudničky — wot Maraty wabjene — wjedu pućowarja přez keŕčki. Tu zhubi wón čapku. So skhilejo wón za njej masa. Ale jeno kamjenje wón namasa. Černje rozdrapaju jemu wobličo. Wbohi človjek so poći, pót a krew so jemu na licomaj měšatej. Wón šmata so dale. Tu nadobo je padnył do rěki. Kaž wótry mječ trjechi zymna woda wboheho. Wutroba chce jemu zastać. Ale wón so zběhnje a pyta brjóh docpić. Bohudźak! To so poradźi. A dale khwata wón za błudničkami Nětk stupi na tu łučku, hdźež hela swjeći swój kwas. Błysk hrozy, a hrimot swari. Čertojo pak haruja a rejuja dale a hórje. Wbohi človjek je kaž pohłušeny. Tu zleći Marata k njemu a storhnje jeho do dźiwjeje hry duchow. Wbohi z cyłeje šije wo pomoc woła. Jeho zynk so zhubi. Wšo je podarmo! — — — — — —

Z Poršičanskeje wěže bije dwanaće. Wšudźom wšo je změrom. Čerty a kuzłarniče, wšitcy su ćekli. Woćichła je ta hara. Swjata ćišina kryje łužiske hona. Jeno z daloka swari Čornobóh, haj wón swari. —

Nóc je zašła. Jasny dźeń swita. Ludźo sej wo hroznym njewjedrje powědaju. Kubšičenjo přińdu na polo k „Wjele horam“. Kroča nimo łuki. Što tam leži? Wroblec wotročk sej bliže zwěri. Człowjek! Je mortwy? Zběhnu jeho. Ale žane žiwjenje! Wroblec wotročk přimnje za ruku. „Ćopła hišće krew!“

Położa jeho na karu a wjezu jeho do wsy do gmejaskeje khěže. — — —

Jedyn dźeń je tam wbohi w palnicy ležał a błudnje rěčał. Někotři praja, zo je často błudnički wołał.

Na druhi dźeń je zas k sebi přišoł. Ale třepotał je po cyłym ćěle a so bojał a płakał, płakał, płakał.

Na třećim dnju pak je wumrjeł.

Papjery su při nim namakali. Był je cuzbnik z połnócnych stron. — — — — — — — —

Serbski rozhlad.

* **K našemu wobrazkej.** Dźensa našim česćenym čitaŕkam a čitarjam pokazujemy lubozny wobrazk z našeje Delnjeje Łužicy. Je to knj. kantor Ladk-Wjerbnjanski ze swojimi šuleŕkami. Knjez kantor Ladk je přeswědčeny Serb a časćišo wustupuje na najlěpje ze swojim serbskim khorom. Hakle njedawno sebi dobu wulke připóznaće, hdyž při wjetšej wokrjesnej ratařskej zhromadźiznje a wustajeńcy rjane serbske spěwy poskići. Wjacy tajkich muži trjebamy w Delnjej Łužicy! —

* W Khrósćicach swjećachu 21. póžnjeńca wjesely šulski swjedźeń. Raz cyłeho dnja bě ryzy serbski. Kofej a tykane běštaj dariłoj kubleŕ Hermanec mandźelskaj a piwo knj. piwaŕc Nowak-Wudworjanski. »Čehodla so to druhdźe njehodźi«, so »Serb. Nowiny« z dobrym prawom prašeja. —

* Mjez ulanami, kiž w sakskich manevrach tak tragiscy swoje žiwjenje přisadžichu, bě też jedyn Serb, jenički syn žiwnosćerja Grula w Čornowje. Wón je wumrjeł česćownu smjerć we wojeńskej służbje. Njech Knjez wšěch wójskow jeho wozmje do swojeho njebjeskeho wójska! —

* Kaž němske nowiny pisaja, chce direktorium wyššeje realki w Budyšinje spytać, serbske hodźiny zawjesć. Hač so wone dospołnje zarjaduja, wotwisuje wot wopytanja tych hodźin. Tutón wuspěch Towarstwa Starych Knjezow nas jara zwjeseluje. Jeno dyrbi so nětko kruće na to dźěłać, zo serbscy realkojo też te hodźiny wopytuja. Njech naši knježa duchowni tola na tych serbskich staršich skutkuja, kotřiž maju synow na realcy! —

* Knjez kofejownik Jan Hajnca w Serbskim Domje w Budyšinje nam zdźěluje, zo je nětko koncesiju k porjedźenju wina a piwa dostał. Skónčnje je nam měsćanska rada do toho zwoliła, skónčnje! 7 lět dołho smy dyrbjeli wo to prosyć. — Z tym, zo mamy nětko hosćeńc w Serbskim Domje, naš dom wuley dobywa. Njech so nětko wutwori na hotel, zo móhli naši a wukrajni pućowarjo też w našim domje přenocować, štož so hižo dawno ze wšelakich stron přeje.

Što praji k tomu tamniši lokalny šulski inspektor?« . . . (Njeje to k. duchowny Vogt w Hodźiju? Red.) Haj, haj, krasnje daloko smy; synojo našeho naroda mjetaja z błótom do swojich bratrow. —

* »Kath. Posoł« piše w 39. čisle:

»Z Radworja. (Nowa pohladnica.) W mnohich wsach nadeńdźemy cyłu kopicu wšelakich pohladnicow, ale žaneje serbskeje mjez nimi. Też pola nas njeběše wot něšto časa sem wjacy serbskich khartow dostać. Tutemu njedostatkej je nětko z tym wotpomhane, zo je so zasy pohladnica ze serbskim pismom zhotowiła. Wona předstaja w žiwych barbach tudomne 3 cyrkwje: nowu, staru a křižnu cyrkej, potajkim twary, kotrež nic jenož wjes Radwoŕ, ale cyłu wosadu zajimaja. Tutu khartu móža tohodla też wšě druhe wosadne wsy, kotrež same žanych serbskich abo docyła žanych pohladnicow nimaja, za swoje dopisy wužić.«

Hdy bychu so jeno też we wšelakich druhich wsach trochu wo rozomnu serbsku pohladnicu starali! Naš krajik ma tola telko krasnosćow; kajke bychu to krasne pohladnicy byłe — ze serbskim napismom wězo! Knježa duchowni, wučerjo! —

* Wulka serbska zhromadźizna bě njedźelu 24. póžnjeńca

Kantor Ladk we Wjerbnje ze swojimi šulerkami.

* W Budestecach počina šula přemała być. Tuž budźa sćěhowace wsy wušulowane: Hajnicy, Rašow, Bělćecy, Dźěžnikecy, Wulke Debsecy. Nowa šula so w Rašowje natwari. Hač budže hajefnja a kubłarnja Serbowstwa? —

* Wulki šulski swjedźeń swjećachu 3. póžnjeńca w Budyšinku. Bě to z dobom wopomnjeće na 50lětne wobstaće šule. Knj. wučer Holan w serbskej rěči na to pokazowaše. —

* Na wuprózdnjene městno we Wojerecach je konsistorstwo němskeho superintendentu postajiło. Serbja Wojerowskeho wokrjesa su so tohodla z wobćežowanjom na konsistorstwo wobroćili. Kajki budže tu njedostatk, hdyž budže němski superintendent w serbskich wosadach visitacije dźeržeć. Ale hač změje te wobćežowanje wuspěch? W Pruskej? Jene prawo nam bjeru po druhim! Njech je tole wobćežowanje prěnja kročel narodneje sebjewědomosće! —

* Wulku ludowu zhromadźiznu powoła Wjesne wólbne towarstwo njedźelu 17. póžnjeńca w Haslowje. Něšto stow posłucharjow bě přikhwatało. Naš zapósłanc, k. Bart, rěčeše wo ważnych prašenjach našeho časa. Zajimawe intermezzo so tam rozwi z k. wučerjom Hokerom z Myšec. Wón w špatnej serbšćinje so khwaleše, zo wón serbski čitać njewuči a zo serbskeje čitanki njetrjeba. »Serb. Nowiny« k tomu přispomnjeja: »Tak daloko je hižo přišło, zo smědźa so wučerjo zjawnje toho khwalić, hdyž so w jich šulach šulski zakoń w nastupanju serbskeje rěče přestupuje. w Jitru pola Wóslinka. Tam rěčeše před mnohimi posłucharjemi k. wučer Kral z Kamjeńca wo wěrje a narodnosći. Z ludu poróča k. gmejnski předstojićer Melda z Jitra. Chcedźa tam rady serbske towarstwo měć. Bórzy so tam zarjaduje serbski wječor. »Lipa Serbska« chce jón wuwjesć. Młódne žiwjenje wotuća tam za Kamjeńcom . . . Daj Bóh zbožo! —

* Naš delnjołužiski krajan, knjez tajny cyrkwinski radźićel superintendent dr. Pank w Lipsku, swjećeše njedawno swój 50lětny farański jubilej. Wjele zboža! Njezabudźće, knježe, na wulku nuzu delnjołužiskich Serbow! —

Naše towarstwa.

* Přećel a abonnent Łužicy nam piše: Wčera bě w Khrósćicach połnjemski koncert »Jednoty«. Wopytarjo pak běchu sami Serbja, bjez tšoch abo štyrjoch Němcow. Běše połna sala pola Wjenkec. Hdyž pak na to dźiwamy, zo Porchowscy hercy cyłu kopicu němskich spěwow mjez jednorymi wustupami piskachu, móžemy rjec, zo měješe serbski swjedźeń z cyła němski kharakter. Wěm drje, zo naši hercy tak wulkotne a čiste wěcy (mjenju bjez dissonawcow) poskićić njemóža, ale to je runje zaso jich wina, hdyž so přemało zhromadnje wuwučeja. Zo »Jednota« runje němske spěwy rjeńšo a z wjacy wustojnosću zanošowaše, mje też zrani. Wšo činješe začišć, jako by

serbskosć była pódlanka wěc, a jako by Serb bjez němskeje zabawy być njemohł. Wšitcy běchu přišli, so na serbskim spěwje wokřewić a hlej, poskićichu nam dlějše cuze. Njech dostawa tola Serb też nadosć na cuzym, tute so tak pola nas mało haji: wšak spěwamy też často: »Cuzy njech so z cuzym daji, my pak serbski«, tak tamni sudźa. By pak hdy němske towafstwo sebi zwěrile, swojim připoslucharjam cuze spěwy spěwać a po cuzym koncertować? Traš někotrych cuzych dla? Nimamy wjele towafstwow, kiž samo na němskich njezach swěrni swojim zasadam čiste serbske koncerty podawaju k zawjeselenju a wokřewjenju wšěch přitomnych. Dopjelnja »Jednota« tak přeća wšěch serbskich wóteow, kiž chcychu naš narod zběhnyć k nowemu serbskemu žiwjenju? Posylnja tajke činjenje dźěławosć młódšich towafstwow přez dobry přikład? Dopjelnja so z tym nuzna winowatosć, srjedźišćo njekhabłace wostajić? Tute a podobne myslički so mje hnydom jimachu, hdyž tam připosłuchach. Njejsym pak žana wosoba za to, to zjawnje porokować. Praji drje so, zo je w statutach tak postajene! Tola su dha tute něšto skałokrute? Kak často přeměnjeja so we wšelakich towafstwach wustawki, hdyž njejsu wjacy časomne. Tuto wašnje pak njeje zawěsće po našim času, hdźež druhdźe serbske žiwjenje znowa zakóřenja. Hraloj staj so dwaj małaj kruchaj serbski. Sudźu tu jenož wo spěwach a piskanju!

Přisp. redakcije: Haj, to je woprawdźe zrudźace, zo so runjewon w Khrósćicach tajke něšto stawa. Štož tych hercow nastupa, radźimy też my našim serbskim hercam, zo bychu sebi wjacy prócy dawali a lěpje swoje štučki nawukli, dokelž wšo so też poskićeć njehodźi. Njedźiwamy so nikomu, hdyž sebi po druhich khmańšich hercow dźe. Ale z tym cuzbowanjom w »Jednoće«, to dyrbi zaso přestać. W Khrósćicach su tola mužojo, kotrychž mjeno je po Serbach derje znate a rady słyšane. Njemohli ći ničo wo tutej należnosći porjedźić? —

* Rozprawa »Serbowki«. Serbowka, towafstwo Pražskich studowacych, měješe w lětniku 1910—11 zhromadnje pjatnaće sobustawow, mjez nimi tšoch zwonka seminara bydlacych. Z towafstwowym staršim je bohosłowc, zbytni su gymnasiasća. Z hodźinami bychmy po prawom lětsa překrótko přišli, hač do jutrow mjenujcy bě jich jedna a dwaceći hodźinow, wot jutrow sem pak jenož hišće sydom. Wina na tym bě khorosć, kiž pola nas wudyri, tak zo njemóžachmy wjacy w hodźinach so skhadźować. A za tři njedźele podachmy so, hdyž khorosć z nowa wuńdźe, na dlějši čas domoj. Ze zbožom pak nam bě, zo hižo wot wšeho započatka hodźiny podlěšachmy, tak zo běchmy kóždy raz połdra hodźiny hromadźe. Wuwučachmy so potajkim we wósom a dwaceći połdrahodźinach abo w dwaj a štyrceći hodźinach. Za staršeho wuzwolichmy sebi Jakubaša, z prěnim podstaršim bě Wałda a z druhim Cyž.; Knihownju wobstaraše Brusk, pokładniske należrosće Kral a listowenje přewza Beno Šołta.

W hodźinach wustupichu najprjedy z deklamaciju, z wjetša po Čišinskim, niższi gymnasiasća, z kotrychž kóždy tři raz deklamowaše. Deklamacijow słyšachmy wšo hromadźe tšiceći. Potom sćěhowaše přednošk wyššeho gymnasinsty. Tajkich poskići so w zjawnym wustupje šěsnaće wšelakeho wobsahu, z wjetša ze słowjanskeje literatury abo ze serbskeho žiwjenja. Deklamacije a přednoški posudźowaše wubjerk kruće a dokładnje. Nimo toho měješe kóždy, kiž bě deklamował, přichodny króć nastawk wotedać, kiž starši abo podstarši wuporjedźi; zmylki pak buchu přileżnje rozłožene a wujasnjene. Kóždy měješe z najmjeńša dwaj a tšiceći stronow nastawkow napisać. Mali pisachu też často na taflu, zo bychu so w prawopisu wudospołnjeli. Potom pruhowaše starši z krótka přewzatu gramatiku. Wón poskići nam z cyła dwaj a dwaceći přednoškow z rěčnicy a to wo zakładnych wěcach, pronominach, numeralijach, praepositiach, praefixach a wo substantivje. Starši přednošowaše pak też stawizny w pjatnaće přednoškach a pokaza nam tak stejišćo Słowjanstwa w Europje wot najsturšich časow a rozkładźe časy pohanskich Serbow: Jich znutřkowne, nabožinske a wójnske žiwjenje, jich wašnja a mythologiju. Prěni podstarši rozpowjeda wjetši dźěl Čišinskeho sonettow z prawozmysłneho a prawopisneho stejišća a přednošowaše wo lyriskim pěsnjefstwje, w kotrymž dźěn je sebi naš basnik sławne mjeno w serbskim pismowstwje dobył. Listowali smy ze wšěmi towafstwami, wosebje pak měješe z nami wuzki pisomny wobkhad naš swěrny přećel, knjez gymn. wučeř Jan Bryl z Moskwy. Też z wopytom su nas wšelacy knježa z Prahi, ale też z našeho wóteneho kraja zwjeselili, kaž knj. študowacy Vařeka a knj. dr. Vinař, kiž nam też někotre rjane knihi dari. Posledni čas zeznachmy so też z knj. prof. a sławnym slavistom Kortačom, kiž chce nas přichodne léto časćišo wopytać. Z Łužicy počesćichu nas kk. kubleř Króna z někotrymi druhimi knjezami, wučeř Andricki z knjenju mandźelskej a wučeř F. Kral. Też dwaj khorwatskaj bratraj tu běštaj.

Nimo zastojnskich dźěłow pak smy hišće druhe dokonjeli. Tak přełožichu so za klankodźiwadło tři kruchi, dale tři bóle jednore hry, kotrež so na hodownej skhadźowancy wuwjedźechu a jedyn wjetši, přełožk wot Molièra, wjeselohra »Skupy«. Też dźěłachmy na zarjadowanju delnjołužiskeho słownika sobu. Za nowy němsko-serbski (hornjołužiski) słownik smy nimale cyły Pfulowy přepisali. Też knihownja, kotruž mamy zaso w dobrym rjedźe, je so wo rjanu ličbu wosebje češkich knihow powjetšiła. Hišće přispomnjo, zo też někotři w časopisach nastawki wozjewjachu, skónčam swoju rozprawu z přećom, zo by nam Bóh nowe mocy dał, zo bychmy dale za Serbstwo skutkować mohli. Jan Wałda, prěni podstarši.

* Towafstwo ss. Cyrilla a Methodija wotmě lětsa wurjadnu hłownu zhromadźiznu a to 8. póžnjeńca w Ralbicach. Redaktor »Kath. Posoła«, k. kapłan Deleńk rozestaji w hłownym přednošku, što je nam trjeba. Mnoho krasnych nowych mysličkow. Wjele je so rěčało a jednało. K lětu je 50lětny jubilej. K tomu ma »Posoł« nowu hłowu dostać. Jubilejna zbromadźizna ma so wulkotnje zarjadować. Bě so też namjet stajił, zo ma so titul časopisa přeměnić do »Serbski Posoł«. Přećeljo tohole namjeta pak njeběchu wěc dosć přihotowali, k tomu hišće so debata wo tym spěšnje wotrěkny. Tak něchtóžkuli njeje dosć derje wědźał, wo čo so jedna. Tuž so při wothłosowanju za namjet jeno 4 pozběhnychu (kk. farař Delan, kapłan Deleńk, wučerjaj Słodeńk a Kral). Tola so namjet za přichod z programa Młodych Serbow njezhubi! — »Kath. Posoł« je so w poslednich lětach (wot časa J. Šewčikoweje redakcije) tak krasnje wuwił, zo jemu też tutón postup z cyłeje wutroby přejemy. Powjetšenje formata, přeměnjenje a wobohaćenje wobsaha, nawěstki a łaćanski prawopis — to su skutki, kotrež by też † Hórnik wulcy pokhwalił. —

* Njedźelu 10. póžnjeńca wuhotowa Pančičanska »Lipa Serbska« krasny serbski wječor. Spěwaše ze znatej wustojnosću někotre khory. Potom so Molièrowa hra »Skupy« jara běžnje a derje hraješe. Ludu bě polna sala. —

* Wo derje poradźenym swjedźenju Ralbičanskeje »Lilije« podamy w přichodnym čisle rozprawu. —

Druzy wo nas.

* W »Chemnitzer Allgemeine Zeitung« (čo. 235) namaka so nastawk »Aus der Spreewaldwendei«, napisany z wulkej lubosću wot Ottilie Schwahn. Spisaćelka wšo rozprawja sprawnje a zjawnje, kaž je to tam w luboznych Błótach widźała a spóznała. Haj, wona sama přeje, zo duch nowotafstwa, kiž Němcowstwo do serbskich krajin nosy, njeby w Delnjej Łužicy měł mocow a wuspěcha. Štó z nas njeje runje tajkeho zmyslenja? —

Z † Čišinskeho basni je wušła 13. zběrka:

Swětło z wyšiny.

Dóstać za 2 hr. přez **prof. dra. E. Muku w Freibergu.** (Adr. Herrn Prof. Dr. E. Mucke, Freiberg i. Sa. Hainichenerstraße.)

Adressa administratora:
Buchbindermeister Max Klenke, Kamenz, Sachsen.
Bautzenerstraße Nr. 30.

Zamołwity redaktor: **Marko Smoleŕ w Budyšinje.**
Administrator: **Max Klenka w Kamjencu.**

Čišć Smolerjec knihićišćerńje w Serbskim Domje w Budyšinje.

Měr a wójna.

(Fragment).

I. wustup.

(W serbskej wjesy na drózy: syta žnjencow a jenym, syta žnjencarkow na druhim boku. Žnjency w zróžnich wupyšeni, holy dźerža serp w rucy).

Spěw:

Žeńs wyskajmy
A radosć dajmy spěwej.
Sa spokojmy
A wótrosćwzimy hněwej!

Wšak lipy ktw,
Wšak stónčko běli pola

Na žnjeńsku hrej, (pobĕhnu ruku)
Hdyž wzłoće błyšći rola!

Khór hólcow: Nam škit a bróń
Je w měrnym času kosa,
Nat hnuwa wóń
Aranšich rózow rosa!

Khór holcow: Wšo wzdychuje
A wětřik hatźki majka:
Namdarje je,
Hdyž pohoj z lickom hrajka.

Jurij (wustupi z burskich hólcow): Hajtu wĕrnosć powĕm
burskom ludej,

SLUB Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Za słoż w měrnych časach z prócu dźěłaš,
K złożu łyje w łysacorej krasy,
Přeloż mócne prawo łurske hona škita,
Wókow kubła sylna ruka [škita] khowa,
Ruka kralowska nam wěčnje hnadna.
Tehdy wšudźe ćicha radosć kěje.
Wšudźe zelenja so hušne tuki.
Z nježnej pychu różički je dobja.
Na polach so ćežke klosy běla,
W haju ptački wjeselе fifoleja:
Wšudźe radosć, wšudźe zrjeselenje!
Złote ptody kóždu prócu množa,
K wjetšomu dźěłu wšitkich pohnuwaja.
Wšitcy: Prawje maš, za měr je złota doba.

Jurij: Když pak wójnske strachi krajej hroža,
Z brónjemi zły njepřećel so zjewi,
Zo by zničił burow žadne kubła,
Zapuścił jim ktosopotne hona,
Palił jim jich krasny, wótcny statok
A jim rubił ptody pilnej prócy,
Rubił mtodu njewjestu ze domu,
Z kolebki pak dźěćatko tak stabe,
Když so mócnje cuza žołma wali
Do kraja z wotmachom tak hróźbnym
– Wšo pak z krwju a wohnjom zapaduje –
Ow, to potom mužow sylnosć hinje
A na štomičku hóžda hałžka zwjadnje
A we domje hóžde zwěrjo padnje,

Potom z rěkami ta kreń nož ćeće,
Z wóhnjowej so pruhu njebja barbja.
Wšudźe w kraju: bojosć, žałosć, nuza.
Wšitcy: Běda ludej, kotrež wójna hrozy!

Jakubaš.

Hadam Mickiewicz.

Wilna, tamne mócne pólske město, běše wosebje w prěnjej połojcy zańdźeneho lětstotka sjedźišćo pólskeho pismowstwa. Tu zatožichu wažne wědomostne towarstwa. Wučeni so tu składźowachu, zabawjachu, bjesadowachu a při tom pilnje a wušikenje za lud a narod skutkowachu. Tajke towarstwo załoži so mjez druhimi hižo w lěće 1817 wot sekretara Wilniskeje university, Kaziměra Kontryma. Sobu, stawy dachu sebi čestne mjeno „zubrawcy" – šelmoje. Jich wopor běše karaw wody t. mj. aqua viva a topač. Wudźětachu sebi krute zasady; njesmědźachu na př. alkoholiskich napojow wužiwać; hraće, kurjenje

a čitanje njetrjebawšich wěcow bě kruće zakazane.
Nimale w samsnym času, kež w Lěće 1817, załoži,
chu sebi tamniši studenći, kiž so Filaretoja mje=
nowachu, towarstwo. Do nich stušeše mjeńši zrjadk
Filomathow. Po swojej dźětawosći bu kóždy do wě,
steje rjadownje zaměstnjany. Wjedźechu zhromadne
žiwjenje, překładźowachu so zhromadnje a wuwučo,
wachu so. Kižo wot prěnjeho wobstaća towarstwa
běše w nim lubušk wšěch, Hadam Mickiewicz.
Běše sebi tu nalladnosć kež zastužit, přetož hižo
w jeho mtodych žitach žórleše mócna, wobdźiwa,
na basnjerska kreć. Bě rodźeny basnik, ženij
hižo při prěnšich swojich wustupach. Wón je błyšćała
hwězda, w nim swjećeše pólske pěsnjetstwo swoje

rjekowske dobyća.

Basnik narodźi so patorišću lěta 1798 we wjesey Łaosje pola Nowogródka. Bě potajkim pjeć měsacow starši dyžli stawny Rus Puškin. Mać porodźi jeho na pućowanju, kaž to też wo Wrchlickym wěmy. Mickiewicz, Puškin a Wrchlicky tworja dźe tež trifolijum najstawnišich stowjanskich pěsnjerjow. Jako hólčec bu Mickiewicz přez měru staroscinje nukubtany. Potom dowjedźechu jeho k dominikanam w Nowogródku, zo by tam něšto nawuknył. Běše stajnje słaby a khoro, waty byt. Jónu daše jeho njekedźbliwa pěstońca z wokna dele padnyć. Tola spodźiwna wěc! Pachołk zwosta njezranjeny. Tutón škit a dźiw připisaštaj

pobožnej staršej pomocy njebjeskeje kralownje.
W Nowogródku wuhlada maty Hadam stawny
ćah kejžora Napoleona přećiwo Ruskej. Běše so
tak mócnje za francozsku wěc zahorił, so by
najradšo z wójskom sobu do Ruskeje ćahnył, tola
tute wotmyslenje jemu zańdźe, hdyž wo surowej
porážcy zastyša, kiž tu Napoleona potrjechi.
Tak wukonješe maty studenta po zručenym waćnju
pilnje dale. Přez swojeho wuja, Józefa Mickiewicza,
kiž běše dekan na fakulće přirodospytnych wědo-
nosći we Wilnje, přińdźe Hadam do Wilny, hdźež
z wustojnosću fysiku a mathematiku, potom
pak klasisku rěč, grekscinu a Latińscinu, stu-
dowaše. Rady čitaše tež spisy Torquata Tassoa,

tež Goethowe, Schillerowe a Byronowe wěcy z wjeselo,
ſéw a zajimow ſtudowaše a po nich sebi z časom
swój basnjerski talent tworješe. Dźiwo jako ſtudenta
wumjetske pěsnje pisaše; wutwor ſpisku basněw
„kartoflä". Khwaleše w njej Ameriku, kraj nadźije,
a tež ratarſke žiwjenje na kraju. Tola Mickiewiczowa
žita njebě episka, ně, wón bě romantikar a lyrik.
Jónu přistuchaše deklamaciji, kotruž syn ruskeho
wučenca Černjaoskija přednošowaše. Běše to „Ludmila", kotraž so w podobnych kolijach hiba kaž
němska Bürgerowa basěń „Lenore." Přez to bu
hnuty, so za přichod ze wšej mocu do romantiki
dać. Přenja jeho balada bě „Lilija." Žórle, z ko-
trejuž basnik čerpaše, ſtej wěrnosć a prawda. To

basnik pozdźišo pan jonu wobkruči. Druki kužot
běše nabožinstwo. Romantikarjo su dźo z wjetša
wšitcy pobožni mužojo a srěčni katolikojo byli.
Pěsnjerjej stojachu přez cyłe jeho žiwjenje wone
tak rjane a pozběhowace čuća před wočomaj,
kiž jako njewinowaty hólčec prěni raz k swjatemu
woprajerju dźěše. Z cyłej wutrobu česćeše njebjes
kralownu a z wosebitej radoću modleše so před
jeje hnadownym wobrazom w Ostrabramje we Wil„
nje. Běše tež, kaž by Romjan rjekł, improwisator.
Hodźiny dołho móžeše w samych wersach rěčeć.
To by romantika tež w Pólskej krute korjenje při-
mała, spisa swoju wulkotnu „Romantyczność“
romantika. Hesło tuteje balady je: „Mój wutrobu

a hladaj do wutroby!" Balada sćěhowaše na baladu.
Najwjacy wuda jich, ldyž jako profesor klasiskich rěčí
w lětach 1820 - 1823 w Kownje skutkowaše. Přećelnje
wobkładowaše hišće ze swojimi starymi towařšemi
we Wilnje; wopytowachu jeho, spěwachu shromadnje
jeho pěsnje a starachu so samo wo to, zo by so wob,
darjeny Mickiewicz we wukraju hišće wjacy wudo,
spotnić mohł a zo bychu jeho dźěła ćišćeli. Ton
čas zaja jeho wohnjowu wutrobu prěnja lubosć. Jeho
najlěpši přećel, Jan, wza Mickiewicza sobu do wsy
Ptužany na kubło Tuganowice. Tam zalubowa so
basnik do knjeżničkí, Marki Wereszczakowoje, ć.ko,
kejž rad čitaše, šach hraješe a so husto překlodźo,
waše. Tola Mickiewicza zańc njemějo słubi so lolička

z bohatym a wučenym kublerjom Tarreńcom Sutkam,
rom. Basnik bě tak rozhorjeny, zo by sebje samoho
najradšo zatřělit, kaž běše to podobnje też Goethe
chcył. Kurješe wjele a piješe sylny khofej, zo by
te myśle zahnat. Łuješe so cyły khory a staby a
to haješe nimale přez same dźesać lět. Swoju nje-
śwěrnu towaršku mjenuje we swojich śpěwach „Ka-
ryli". Potna tajkich spodźiwnych ćucórow je jeho
baseń „Ajudah". Tirjenje zda so jemu być mórska
žołma, kotraž, hdyž je z pěska wotptowata, ja-
ne pacérje a škropawy zawostaja. Wulcy skutko-
waše Mickiewiczowa „pěseń na mtodość". Naš basnik
njeje tajki, hyć skoro rjekt rojowc, kaž Schiller,
jeho lubosć a zahorjenosć za dobre njeje platoniska,

ně, jeho zahorjenosć za kójdu wulkotnu ideju
běše wopraudźita. Skutkowaše tež w smysłu
dobreho křesćanstwa. Jałše dźěło basnika běše
tetralogija „Dziady", kotruž pak Mickiewicz nje-
dokónči. Wobrah je jara fantastiski. Powěda
wo žiwjenju duše po smjerći. Z tutej basnju
kruće zjednoćena je dalša baseń „Grajzyna". Tuta
je cyle njestronisce spisana. Mać̆ipnu za nju
wuběraše sebi basnik ze starolitwjanskich stawiznow.
Je to pěseń, wulkotna w basnjerskim wumjetstwje,
wulkotniša hišće w jeje idejach, kotrež Mickiewicz
rozjasnja. Čiń pěsnje sława so w polanskej Li-
twjanskej. Wkrodźe pola Nowogródka a w jeho
wokolinje so stawa. Wjerch Litwar, na Witolda
rozpyrjeny, je němskich rjećerjow k pomocy zawołał.

Tola jeho mandźelska, Grajyna, kotraž swojeho
muża wot tajkeje přerady wotdźerźeć njemóže, zhro-
madźi sama swojich krajanow, wobleče so brónidło
swojeho muża a nawjeduje zmužiće litwjanskich
wojakow přećiwo Němcam. Bu doje ćežcy zranjena,
ale bitwa běše dobyta. Rjekowska Grajyna, ćežcy
zranjena, bórzy wumrě; jeje ćěło bu po polanskim
wašnju spalene. Tolorunya bu tež jaty wjednik
Němskich ryćerjow na šćěpowcu paleny. Ale
do wohnja skoči tež, so tkaja, Litowar, sam smjerć
pytajo. Z Grajyny skónči so prěni dźěl Mickiewi-
cowoje dźětawoće.

W lěće 1825 přińdźe wulki basnik
do Petrohroda. Wottud bu jako wučer ćaćonskeje
literatury do Odessy póstany. Tu pak dyrbješe hišće

khwilku čakać. Mjez tym wobkhadźowaše z naj-
rozebnišimi ludźimi tutoho města. K jeho
česći wuhotowaše khowny bohot starno hosćiny
a swjedźenje. Najebač tola pak njedósta Mickiewicz
swojeho městna jako pućer, poda so zasy do Moskwy.
Tu namaka duchapotnu towaršku, wjerchowku
Wolkonsku. W tutym měsće basnješe Mickiewicz
swojelo starneho Konrada Wallenroda. Tutón bu
do nimale wšěch rěčow přetołmačeny. Ma wulku
podobnosć ze Schillerowym „Fiesko" a ze spisami
italskeho statowniarja Macchiavellia. Z tutych
spisow wza Mickiewicz też hesto za swoju baseń:
„Sapete adunque sapere come sono due gene-
razioni da combattere... bisogna essere volpa e
leone." Najkrótša wozoba je šibaty wjedunk

němskich rycerjow Konrad Wallenrod. Je pak
lóžbny pičk, nimale njewěrivy čłowjek, kiž
přez swoje lubjene žiwjenje rjad němskich rycerjow
ničči. Přez tuto dźěło bu Mickiewicz wšudje
znaty. Ruski car Miklawš chcyše jeho samo za
wučerja swojeh dźěći měć. Tola naš basnik dźěše
radšo pućować.

Přez wjerchowku Wolkonsku dóńdźe k tomu
třěbny pas. Njemuja jeho w nim „célèbre poëte
polonaise". Pućowaše z přećelom Odyniecom.
Přijědźeštaj z Lubecka do Weimara. Tu wopytaštaj
ližo šedźiweho Goethu. Tola tutoho přebywaše
Mickiewicz něšto njedźel, přijimaše wot njeho
drohotne dary. Tola prawdy přećelaj ženje nje-
bušlaj. Goetha běše jenož mało z Mickiewiczowych

wěcow čitat. Pólski basnik njerunaše nimale
p ničim tamnemu poulkemu pohanej. Jedla
běše tak rjec hobr positiwneje wědomosće, jenak
stawny w filozofiji, w přirodospytnych wědomoścach
a we wumjetstwje. Přećiwo njemu běše pólski
basnik hišće mtody muž. Běše dye ręcespytnik,
tola bez wšeje rozsudnosće. Tej filozof wón běše,
čitaše wšak Schellinga a Kanta, ale wosebiće
wudospołnił so w tutej wědomosći njeje. Menjese,
prawy stawiznar njeje krónista, ale basnik, kotremuž
so wěrnosć njejeri přez napinace djęto rozumna,
ale w zbožownym wobkomiku zahorjenosće. Z Wěn,
mata pućowaše do Drježdżan, potom dale přez
Karlowe Wary do Praki. W Karlowych Warach
zezna so Mickiewicz ze stawnej pianistku

Szymanowsku, z kotrejež dźowku Celinu so
basnik pozdźišo woženi. We swojich pěsnjach
mjenuje jo swoju Hanku. Po dlejšim kućowanju
přez Němski a Italski kraj přińdje Mickiewicz
skónčuje do rěčneho města, do Roma. Tu na,
maka zasy wšelakich přećelow a znatych, mjez
nimi tež wonu wjatchowsku Walkowsku. Jeho mysl
pak mjez tym myslěše. W Romje Mickiewicz nicó
njebasnješe. Tu bu jemu tež připowědjene, zo su
so Polacy přećiwo Rusam zběhnyli. Běše runje
wječor a mtodźi wumjetaj skladźowaše so pola
kardinala. Kardinal namjetowaše, zo bychu
we swj. Pismje za někajkim znamjom pytali. Kniha
bu wotewrjena, a tam stojachu runje słowa wo Lacarju
„hominem non habent." Tute słowa zničicha w basniku

wšu nadźiju na lěpši přichod pólskeho naroda.

Dźěše nětk do Póznanskeje, hdyž pak zastyša, zo je zbožk pólskich krajanow hižo poduženy. Tuž poda so zaso do Drježdźan. Tu nasta wulkotna, najwjeńša baseń pólskeho pismowstwa: epos, kotrež so po rozsudźi dźensišich rozsudnikow z Homerowej Iliadu přirunać hodźi. Je to měrne, jasne epos: wobsteji z dwanaće spěwow: „Pan Tadeusz". Najwjeńše w njej su te wulkotne wobrazy z přirody, z wjeskeho kraja a ludowych wašnjow. Mickiewicz sam měnješe, za może rozumny človek jenož jeho „Dziady" čitać. A tola so dźensa „Dziady" mało čitaja, za to pak tysće cźim jasniše jeho „Pan Tadeusz" w njejrjadnej młodnosći. W njej stawi so stawne bycźe ličowskeho ludu. Je to pěsń, kotraž na kóždej stronje dyla

potne žiwjenje, dopotne, kaž wumjetscy wot genija
wobdźětany relief. Wšo, wo čimž so tu rěči, jědź
a pić, drasta, hóńtwa, bitwa, lurske žiwjenje, swójba,
samo pačerje – wšo lač k najrjeńšim nadźijam
a přećam wustojnje wopisane. Žana jeničká
barba, žana jeničká wosoba njehodźi so wot-
stronić, lewak by so cyłkej škodźiło. Patletoski
element zjednoći so z humoristiskim; nic jenož
zwonkowne žiwjenje ćěła, ně kež znutřkowne
duše je wumjetscy rypowane. Najhłowniša zasada
je njepřećelske ćěnjenje Rusow přećiwo Polakam,
kotrež lětstotki dołho traje. Basnik pak porokuje
tež braći swojeho pólskeho ludu, njepřijenosć,
procesy a zwady. Khwali tež dobre stronu swojeho
naroda. Nad cyłym činu basnje kruježi spodźiwny

wjednik we wójnje, zmužity genius, kiž na złotym
wozu jězdži. Wóz ćahaja sležborne worjoły. Ka tu,
tola cyły pólski lud z wulkej žadonje čaka.
Wot njeho wočakuja wumóženje z khwakle
potročstwa. Hdyž so tuton bóh zjewi, wokoša so
we wohnju narodneje zakorjenonće njepřećelski
splah Soplicow a Horeszkow, wobjimaja so Sfaelis,
corpe, Němc Buchmann a samo pólski žid
Jankiel. Najtowmiša wosoba je Tadeusz; njeje
pak typiski, je doje dobry a sprawny, ale kusk
přematy. Facíši, kiž, Paw Tadeusz' na pólski lud
činješe, běše wulkolny a je to liše dfensa.

Wěče 1834 poda so Mickiewicz do Pa-
riza. Tu so wožehni. Kaž ličo spomnich, běše
wuzwolena njewjesta, rjana a wobdarjena

Celina Szymanowska. Basnik běše ližo jara znaty w Parizu. Bu na Parižskej universitée za wučerja słowjanskeho pismowstwa pomjenowany. Přinjasa jemu poskićene městno a skutkowaše tam štyri lěta dotho jara spomožnje. Basnik pak přindje na wopačne puće. W Parizu zasydli so Teosof Andreas Towiański, fatoži t. nj. „Towianismus." Wudawaše so za posoła Božeho, lěž na Mickiewicza činješe to wulki začišć. Ale z tym započina trudna doba basnikowcho žiwjenja. Přez Towianskeho naščuwanyj poča za to skutkować, zo by so Napoleonowe kježorstwo zasy založito. Přez to pak zluki swoje rjane zastojnstwo. Jeho mandželska bu btudna. Wón sam móžeše jenož z wulkej nuzu sebje samoho

a swoje dźěći zežiwić. Skónčuje w lěce 1847
wotpraji so Twrianizma a poda so do Roma,
hdźež lišće wšelake lěta jako knihownik
skutkowaše.

Jakubaš.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Swjaty Beno.

1.) Žórła za jeho žiwjenjopis.

Hlew w lětušim čisle > Serbowki < wědomostny nastawk wo swj. Benonu napisać, dokelž je so wo tutej maćicznje mjez serbskimi spisowaćelemi hač dotal mało džěłało. A tola ma swj. Beno tež wo naš serbski lud wulke pastužby. Beno běše Mišnjanski biskop. Lisćiny* tamnjeho časa mjenuja hišće druhich, kotřiž Beno wěkachu. Hlew na př. spomnić na kat. dinala Benona, dale na swj. Benona, Osnabrućkskeho** biskopa (zemře 8. aug. 1088).***

* lisćina = Urkunde.

** Osnabrück je němskeho poklada, nimamy za njón serbskeho muraga.

*** přirunaj Eccard. corp. hist. Germ. vita Bennonis.

Tež w Starohrodje* při Sewjernym abo Němskim
Morju knjeješe dothe lěta Beno, z mjenje zna,
keje swójby. Běše biskop. Tola Stworjenjo tam jeho
hidžachu a skónčnje wuhnachu. Čekny k Bern-
wardej, Hildesheimskemu biskopej. Tam
na wosrawdje bragiske wažnjo wumrě. Ta,
mnišy Michatski klóšter bu runje swjećeny.
W cyrkwi pak nasta hrozna tłóčenca, dokelž
bě so jara wjele ludźi ješto. Při tym Benond
patłóčichu. W klóštrskej cyrkwi jeho potom
pokhowachu. Tež jemu wopokazowachu, kaž
Helmold pišе, česć swjatych. Skónčnje nama-
kaš w starših pismach lišće Utrechtskeho
biskopa Benona a wěsteho abta Benona

* Oldenburg.

w Hóyku*, njedaloko Mjezyhroda.**

Tuči wšitcy nam Serbam pomërnje
praći njejsu. Za to pak znajemy ćim lëpje
swj. Benona, Mišnjanskeho biskopa, kiž je
tej našim wótcam křesćanstwo wëru předował.
Wo nim je so wosebje w najnowšim času
wjele pisało, a to wot Němcow. Na to abo
tamne chcu při tym spomnić. Wěsty O. Langer
je w někotrych nastawkach*** wšelake ze žiwjenja
swj. Benona wědomostnje přepytował, druhdy
z dobrym wuspěchom. Piše pak z přejara kri„
liskim pjerom. Měni njemuicy, ze je wšo, štož
je so před nim wo swj. Benonu pisało, njewě„

*Hóyk, staroserbski Gozdek, delnjoserbski Góyk, němski Gosegk.
** Merseburg.
*** I. a. II. band Mittheilungen des Vereins für die Geschichte der Stadt Meißen.

domostne. Jako prěni wopisowaše mjenujcy
w lěće 1512 wučeny Mišnjanski kachant Fiero„
nymus Emser žiwjenje swj. Bennona. Bollan.
distaj Papebroch a Henschen daštaj pozdźišo
tutón nastawk„ Vivi Bennonis Misnensis
quondam episcopi vita, miracula et alia
quaedam" we světostawnej zběrcy „Acta
Sanctorum"* wozišćec. Kaž so zda, so ludźo wo
žiwjenje swj. Bennona jara zajimowachu, wosebje
wšědny lud. Tjeć lět pozdźišo mjenujcy pře.
taji Emser swój wudźětk do němskeho. Na„
pismo tutoho řeka: „Vnd Fritig laban vnd
legund vnb patligun Vrtharb Lunnonib ranghend
biſchoffun tzů Mayffan: yanrift ov in vnb

* skutki swjatych.

knotfy gabrafft: Dwoj Jarougenů Jungfr."*
Wony Langer zastuji sebi z tym zawěsće
wulku khwalbu, zo je Emserowy spis wědo,
mostnje přepytowat. Tola Emsera mudreho
jebaka** mjenować, je wulka njesprawnosć.
Znaty Stawizmar Kaweran*** měni k tomu:
„Langerowy rozsud zda so mi njesprawny być,
jelizo chcemy měru tamnecho časa ptačić
dać. Emser je wosebje – a to ma so připomnać –
wiw maćiznu, kotruž móžeše nadeńć,
w lětopisach, lětnikach a liščinach wu„
sledźit a wšo spytat, zo by njejnate žiwjenje
z tymile matymi zbytkami rozswětlit. Když

* Lipsk, Melch. Lotther 1517.
*** W spisach towarstwa za stawizny reform., čo. 61, Halle 1898 str. 61 a sć. s. w. Hieronymus Emser.
** Hebrejski Falschor.

Langerowe stawizniske nastawki čitach, na
padny mi dwoji předsudk. Praji, Beno njeje
swjaty. Je nješto króć mylit, a tohodla ma
katolska cyrkej wopak, hdyž postaji, zo smě
so Mišnjanski biskop Beno swjaty česćić. Wěc
pak, wo kotrejž so tu jedna, njebě ani hrěch.
Beno je so, kaž sudźe, we wosobje praweho
banja mylił. A njeby-li to było, jeli Beno
to wopravdźe wědźał, mohł so tola zaso
nakazać, kaž swj. Augustin abo swj. Madlena
Wšelaki swjaty je do swojeho nakazanja
był wulki hrěšnik. Njebyli so Beno nakazał,
njepostušneho syna cyrkej nihdy za swjateho
ponjenowała njebě. Dokła měni Langer,
zo katolski stawizнař njestronisti być njemóže.

Tajkemu wumjetej dźěwa žadyn rozomny
čłowjek wjacy njewěri. Skónčnje so langer
hórši, za spisy starych stawizniarjow, kotřiž
we Benowu pisachu, na žadyn pad spuščomne
njejsu. Tuči su pječa powědaníčka z wěrnymi
podawiznami měšeli a žadyn čłowjek dźiwa
wjacy rozsudźić njemóže, što je wěrnosć a što
bajka. Ka to chcu wotmołwić: Tamni spisowarjo,
kotřiž su we Benowu pisali, su tež
we druhich pisali. Jeliž tak sudźimy, so
dowola žane srjedźnowěčne stawizny pisać
njemokte. Tutón njedostatk maja wšitcy. Wšě
měšachu stawizniarjo w srjedźnym wěku wše
možne bajki a powědaníčka do swojich
powěsćow, tola z wjetša pospomnichu, když

něšto njestarinske pisachu, zo su to tak
styšeli, zo sebi to ludźo to po druhich tak powě-
daja a podobnje. Nowočasne stawiznarstwo
ma zajimawy nadawk, wšelakore starše
spisy mjez sobu přirunować a po tym sudźić,
što je wěrnosć a što nic. Kaši djensiši spiso-
wačelja wužiwaja cyle hinajše a lěpše srědki.
Tajkich tamni spisowačelja njemějachu. Pisachu
to, štož styšachu, předka jenož mějachu někajku
pisomnu předłožku. Rozsudźić ma so, hač su
spisowačelja sobudźneho wěka wěrnosć rěčeć
mohli a spuščomni a zo su tež ći, kotřiž
su jim donošowali, wěry hódni.

Hdyž chce štó žiwjenje swój. Benona
wopisować, budźe jenož dwaj žiwjenjopisaj

starišelo časa wujić móc. 21. junija 1506
napisa znaty Jan Trittheim bamjej Julijej II.*
list, w kotrymž žiwjenja swj. Benona wopiso,
waše. List je w započatku 16. lětstotka pisany,
potajkim dothi čas po Benonowej smjerći.
Žale je w nim přez měru wjele spodźiwnych,
njemóžnych podawkow mjenowanych, za so
cyły list jako kujot za wědomostny starožitniski
žiwjenjopis njehodźi. Druhe žórło je ličo na,
spomnjena Enserowa >vita<. Prawje je, zo je
tuta knižka po našim dźensišim wopřijećiu
mało wědomostnje spisana, zo Enser časa,
w kotrymž běše swj. Beno žiwy byt, dosć dorje

* Epistola ad Julium II. (I, n° 64) in Trithemii Opera
historica ed. Freher, Francof. 1601, p. 491 sć. Město Budoris,
z wotkelž je list pisany, je Heidelberg.

njeznaje, zo wšelake ludowe powědańčka wu,
žiwa, kotrež su po zdaću hakle mjez ludźimi
pozdźišo nastate, zo docyta bjez praweje rozs.
sudnosće pisa. Tola jadro swojeho cyłeho
žiwjenjopisa sebi Emser sam wutworił
njeje, leč nječerpaše jeničcy z ludowcho rta.
Powoła so mjenujcy na staru knižku, kotruž
je wužił: „antiquissimum vitae suae libellum, qui in praedicto Hildesheimensi
monasterio (ubi prima olim fecit spiritualis
armaturae stipendia) miraculose inventus
est" t. r. „ jara staru knižku wo jeho žiwjenju
(Benonowym), kotraž bu njedawno w Hildes.
heimskim klóštoje, hdźež něhdy prěnju službu
w duchownym wojowanju činješe, na spo.

dźiwne wašnje namakana." Te słowa „mira-
culose inventus est" so nowočasnemu stawi,
pšajej zawěšće njelubja. Po cyłym prošku
pak je zmyst tutón, za knižku runje w tym
času namakachu a to připadnje, když jiw troje,
bachu. Móžno też, za je tón podarik Emsera
namołwił, swoju knižku pisać. Najskerje je
tutón stary spis mjez druhimi knihami něhdźe
w klóštorskej knihownji skhowany byt, kaž je
so to też hewak ličo husto stało. Wony libellus
njebě čišćany, ale z ruku pisany. Kak stary
pak je byt, lač je snano bórzy po Benonowej
smjerći spisany, nichtó njewě. Rěka jenož, za
je knižka jara stara była „antiquissimus li-
bellus. Za pak je tajka knižka wopsandźe wobstata,

to dyrbi tamo Langer přidać. Też Božowski*
mnich naspomni we swojim Žitkowskim**
Lětopisu, zo su we swjatomichatskim klóšterje
„syngraphon professionis" swj. Benona nama-
kali. Žale wuběhuje kž spisowaćel Benono-
weho ossilegia, zo su stare spisy wo jeho
žiwjenju byte hač Enserowe. Su pak so wběh
časa zhubite.

Když sytu Enserowu knižku čitaš,
maš hnydom začišć, zo je so prócowat, filnje
zběrać a kromadźić. Jeho naspomnjenja
runaja so zwjetša z druhimi stawizmarjemi
tamnoho časa; škoda jenož, zo je so lusto

* Božow je Posau (Bischofswerda hdy Božo, Rüngsowa wow Božidar Theodorus.
** Žitk je Zeitz, staroserbski Žitec, gen. Žitca.

dosć přehnat a swoje djěło njetrjebarši z powě,
daříčkamo wupyšit. Langer měni: „Jda so, so je
Emser wobšěrnje kujoty studowat; přetož njedźi
wajcy na to, so na powěsće pokazuje, kotrež su
mjez ludźimi znate, znaje Hildesheimske lěto,
pisy, wupraja so w Mišnjanskim archiwje,
wužiwa Lamberta z Aersfelda, na kóncu
swojeho spisa pokazuje samo na staru knjižku
wo žiwjenju swj. Benona."* Kónc je skónčenje
to, so Emser wo posledneich 20 lět swj. Benona
ničo pisać njemóžeše. Kaž so zda, njeměješe
k tomu žanych kujotow wjacy. A hdyby chcył
jeničcy po ludowym powědanju pisać, by
snano runje za tutón čas wjele přilěžnosće
měł, swojemu swjatemu wše možne rjekowske

*I, 3, str. 72.

skutki a wulku stawu přibasnić. Tola mjelči,
pisa samo, zo wěrohódnych podtožkow nima.
Drježdźanski praelat Klein je dobru knihu
wo swj. Benonu napisał a w tutej měni
na str. 14 z dobrym prawom: „Njeswědomity
jebak je mjenje zajaty a wěipnosć swojich
čitarjow husto tak mało spokoji kaž runje
Emser." Je wšoho směmy potajkim sudźić, zo
Emserowy spis bjez wšeje wědomostneje wažnosće
njeje, zo pak dyrbi so za nowočasne stawi,
zmy z wulkej kedźbliwosću wužiwać.

Hdyž chce něchtó žiwjenje swj.
Benona wopisować, ma potajkim sćěhowace
stawiznisce kuždy wuńć: „Emser, Vivi Bennonis
Misnensis quondam episcopi vita, miracula

et alia quaedam," dale wulku ličbu lisći„
nowš z 11. a 12. lětstotka w Codex Diplomaticus
Saxoniae regni a podobne zběrki lisćinow z ta,
mnoho časa, lětopisy Lamberta z Hersfelda,
knihu „ de unitate ecclesiae conservanda," list
Dźěwinskeho přećiwobiskopa Hartwiga na Wró„
čistawa Čěskeho,* skónčenje wšelakore lisćiny,
kdźež wo swj. Benonu pisaja abo kdźež při „
padnje na njeho spominaja. Tute namakaš
wšitke we wulkej wažnej zběrcy „ Monumenta
Germaniae" w Codex Dipl. Sax. r. Tež nowši
spisowarćelja su wo nim pisali:

„ Hauck, prot. Real-Encyklopädie, s. v.,

Hauck, Kirchengeschichte Deutschlands, III,

*Codex Diplom. Saxon. r. I, 1, č. 158 a II, 1, č. 36.

C. F. Seyffarth, ossilegium s. Bennonis, Mona,
chii 1765,

J. K. Seidemann, Erläuterungen zur Re,
formationsgeschichte, Dresden 1844, str. 80 sć.

K. P. Will, Bischof Benno, Bischof von Meißen,
Dresden 1887,

Eberhard Klein, der heilige Benno, Bischof von
Meißen, Meißen 1904.

2.

Žiwjenje swj. Benona.

Mnohich budźe zajimować, hdyž pozdźi,
šo raz w starej > Serbowcy < žiwjenjopis swj.
Benona čitać móc. Tuž chcu spytać, kajki na,
pisać a we rozebitym wotrěžku hišće jeho spo,

možne skutkowanje za rozšěrjenje křesćanstwa
mjez Serbami wopisować. Beno pokładźa z Hildes-
heimskeho biskopstwa. Jeho wótcojo běchu lět-
stotki dotho znaći saksey zemjenja byli. Splah
rěkaše Woldenborgski. Hdy je so narodźił, z wěstoscu
njewěmy. Njemuja léto 1010. We Benonowej młodości
nam stari spisowaćelja ničo drobniše napisali
njejsu. Wěmy jenož, zo jeho swjaty biskop Bern-
ward a pobožny abt Wigerus wukubłaštaj.
Pozdźišo zastupi do Swjatomichalskeho klóštra
w Hildesheimje, hdźež sebi jeho wšitcy duchowni
sobubratřa – mnišа – jara wažachu. Tadyn
dźiwa, zo sebi jeho za swojeho abta wuzwolichu.
To pak dotho njetraješe. Kejžor pomjenowa
jeho za „kralowskeho kaptana“ při „ kejžorskej

kapali' w Goslarje. Stawnu biskopsku cyrkej
w Goslarje mjenowachu mjenujcy w tje dźnym
wěku kejžorsku kapalu, a kanonikoja tam
rěkachu kralowscy kaplanoja. Z tutych buchu
w běhu časa 46 muži na biskopow w Němskej,
Italskej a Francojskej swjećenych.*

W Goslarje skutkowaše swj. Bern
17 lět jara spomožnje za wužitk njesmjertnych
dušow. Tola w lěće 1066 zemrě Mišnjanski
biskop Reginher. Mjenuja jeho tež Reinera
abo Reginberta. Jeho následnik bu wěsty
Craft – wšelacy pisaja Kraft, Krafto –, Goslarski
probst. Craft přewza biskopstwo a chowše so hišće
z Goslarskimi knježimi rozžohnować. Wuho,
towachu, kaž je to při tajkich přileżnosćach

wašnjo, wjetšu hosćinu. A hdyž běše nimo,
dźěše Craft do swoje jstwy, za by khwilku
wotpočnył. Zamknu durje. Mějaše tamtěž
swoje poklady skhowane, kotrež přejara lubo,
wašo, kaž stary stawizmař pisa. Tola wječor
so bliježe a Craft njebě hišće wotućeny. Klepachu
do duri a wołachu, ale ničo so njehibaše.
Skónčnje wutamachu durje a namakachu
jeho mortwego na poktadach leżo. Běše spicy
na zemju padnył a sebi šiju zwinył. Esta
Archiepisc. Magdeb.* powědaja, zo běše Craft hižo
swjećeny biskop. Sćěwinski arcybiskop Werner
abo Wecel běše jeho pječa swjećił (Hic ordina-
verat Misnensis ecclesiae Craft et Bennonem

* Monum. Germ. SS. XV, str. 403.

episcopos). Wo tom pak Hamerslebenski mnich, kiž tu wěc jara wobšěrnje wopisuje, ničo njewě. Craft njebě hišće swjećeny, ale jenož woleny. Nětk bu swj. Benno Mišnjanski biskop: episcopatum pro eo suscepit Benno, praedictae Zoslariensis ecclesiae canonicus.* Mało zhonimy, kak swj. Benno politisey a zjawnje skutkowaše a wustupowaše. Kaž stare lisćiny pisaja, přebywaše často při kralowskim dworje. Skorješe kralej jara husto nuzu Mišnjanskeje cyrkwje a druhich cyrkwjow swojeho biskopstwa. Často prošeše krala za druhich, kotřiž běchu što zteho skućili, wo smilnosć, tak 18. winowca 1068 za Nowohródskeho** biskopa

* Lambert Hersfeldski, a. 1066 w Monum. Germ. SS. V, str. 173.

** Naumburg je Nowohród nad Solawu, staroserbski Nowo, grod.

Eberharda*, pozdźišo za kralowskeho stužownika Marquardta**. Tžesać dnjow po tym dari jemu kral – 28. winowca – w Lubistowje*** w Bystričan, skim**** wokrjesu dwaj lenaj pola, zo by w Ro, heleńcy+ kčešći swj. Žonata woltař nadwarić moht.++ 3. decembra 1069 wobradźi kral z nowa Roheleńčanskej cyrkwi na Benonowu prošbu tři wsy w hrodowskim krabinstwje Lubinje.+++

Běše to dar za posmjertne zbožo njebočičkeho rycerja Jeda, kotrehož běchu njepřećelja zabili.

*Stumpf nº 2718 a sć. **Bresslau, N. Arch. zwjazk 17, str. 438.

***Lubistow (staroserbski a hornjos.) – Lübbau pola Drježdźan.

****Bystrica (hornjo- a staroserbski) – Pastrowitz.

+Rocholeńca = Roßlitz; ++Stumpf nº 2720.

+++Lubin = Laubus.

11. decembra 1071 dari kral zaso wjetši kjuch zemje Mišnjanskej cyrkwi a to wokolo Chorjelca. Wěsty Ozer – Serb – běše něšto zte skućił a kral jemu za khostanje tutón kraj wotewza. Benonowa liscina wo tym, kotraž chce woprawdźe z léta 1071 pokładźeć, je pak jebanstwo pozdźišeho časa.

Něšto lět so pominy. W lěce 1073 wudyri k. mj. sakski zběžk, kiž dźěn je kójdemu z němskich stawiznow znaty. Ota Nordheimski jón zawinowa a naškard. Łužiski markhrabja Dedi, muž wurodźeneje Adely, a mtody markhrabja Ekkehard w Mišnju wojowaštaj z Otonom přećiwo Hen, drichej IV. Za Benona njeběše wěc lóhka.

Jedi a Ekkehard stuščtaj do jeho biskopstwa.
Znimaj njesmědźeše sebi skazyć. Hendrichej II.
běše pjedy ližo slubit swěru. Měješe jemu ež
za wšelake dobroty džakowny być. Zwosta toho,
dla najlěpje njestroniski. To pak jemu kral
tak lohcy wotedać njemóžeše. Lambert wo tym
takle piše: „[Ref] a civibus pacifice in civita„
tem susceptus, episcopum civitatis ipsius
comprehendit, omnia, quae eius erant, divi,
pit, hoc solo cum maiestatis eum adim,
dicans, quod toto tempore belli Saxonii
nullos ad eum servatae erga rem publicam
fidei indices, nuntios vel literas destinasset.
Ceterum homo ecclesiasticae paupertatis, et
nihil aut parum habens pompae militaris

vota forsitan contra rem publicam facere,
arma ferre non poterat, nec magnum vel
his vel illis partibus momentum adferre,
si vel amicus vel inimicus extitisset. "I. r.
„[Kral] bu wot měšćanow měrnje do jich
města (hišnja) přijaty; zaja pak hnydom
biskopa tutoho města, wotewza jemu cyte
jeho wobsedźeństwo. Měnješe, zo je liže z tym
kralowsku česć zranił, zo za cyły čas sakskeje
wójny žanych pózylstwow abo listow jako
znamjenjow swéry ke knjeżerstwu stat nje,
bě. Zocyta móżeše tutón muż cyrkwinskeje
kludoby, kiž sebi žadyn abo jenoż maty
wojetski natoźk dźeržeše, lědma přećiwo
knjeżerstwu njepřećelne zmyslenja měć,

nihdy pak přećiwo njemu z bróńjemi wojo-
wać. Njeměješe za nikoho wulkeje wažnosće,
hač jako přećel abo njepřećel wustupowaše.
Z tutymi słowami napisa Lambert swjakemu
biskopej rjane wuswědčenje. Tež jako biskop
dźeržeše swědomiće swój klóštorski slub a po-
rjad. Wčmy wšak, po běchu biskopja tamnišcho
časa zdźěla jara bohaći a so po tym mějachu.
Wuhotowachu wulke hosćiny a hóńtwy, a
běchu tež lewak dosć wjele swětnje myslenu.
Beno pak běše jara pobožny, přiktadny biskop:
jeho htowna starosć bě duchowpastyrstwo a za-
rjadowanje biskopstwa. Na druhe wěcy mało
dźiwaše. Jenička bě jemu pobožny paćerˊ.
Hdyž prjedy ke kralej jěchaše, měješe přecy

někajku należnosć swojeje wosady na wuchodje.
Wužyb njeměrach pak rubježnych čejádow
a lubjenych pućow krala wjacy wopytować
njemóžeše. Tež njebě wěstc, kdže mohł so z nim
runje zetkać. Možno tež, zo jemu markhrabja
Ekkehard, Hendrichowy njepřećel, to zadźěwał.
Hendrich IV., kiž dźěn běše jara nahteje
powahi, jemu to nikdy wotedać nochcyše.
Poruči Benona zajeć, zo z tym sam swoju
nahladnosć, wosebje mjez susodnymi Serbami,
wobkruči. Tući biskopa Derje znajachu a
wuley česćachu. Hdže je swj. Beno zajaty był,
nihdže napisane njeje.

24. januara 1076 běše we Wormsu
sćěhow potny zjězd, při kotrymž kral Hend,

rich na žadanja Rjehorja VII. jara rozpy-
rjeny wotmotwješe. Rjehor pak jeho poraty.
Wupraji klatbu na krala, wotsadźi jeho a
njeswěrnym, njepostušnym biskopam hrožeše
z najéžšim cyrkwinskim khostanjom, jelizo
dale kralowi přiwisniy wostanu. Beno njebě
we Wormsu přitomny; wšak jako Rjehorjowy
přiwisnik w jastwje tradašе. Hendrichej
pak so zlě zeńdźe. Mnozy jemu dotal swěrni,
jeho wopuščichu. Při tym dósta tež swj. Beno
swoju swobodu wróćo. Wosta stajnje swěrny
a postušny přiwisnik bamža Rjehorja.

Cyty tutón njeměr měješe dwoje
přičinu a kral Hendrich dyrbješe so tak
dwejo mócnych njepřećelow bojeć: Oby Nord,

heimskeho a banjża Rjehorja. Ota chcyše
krala wotsadźić a potom sam kral być.
Z Rjehorjom běše surowa zwada wo in.
vestiturw abo zadrasćenje biskopow. Štó
změje prawo, biskopow pomjenować a za-
drasćić. Hendrich měnješe, za ma wón
jako kral pěnje prawo k tomu. Banj
pak žadaše tuto prawo za so, biskopja a
měšnicy sw cyrkwinscy postojnicy a wo tu,
tych sd świetny kral starać nimd, jenički
cyrkej. Kóždy, Hendrich a Rjehoř, měještaj
swojich přiwisnikow mjez biskopami a
rycerjemi. Banj je skónčnje po dothim
bědźenju dobył.

W januarje 1085 chcyše so banjowsk

a kralowska strona wujednać: biskopja
kralowskeje strony składźowachu so w Gerstun-
gach njedaloko Eisenacha a ći bamjšowskeje
strony w susodnej Bercy. Mjez tutymi běše
lež Beno.* Wujednali so njejsu. Jutry samsneho
lěta wobdźěli so Beno hišće při składźowancy
Rjehorskich přinistnikow w Quedlinburgu.**
Ka to pak zeńdźechu so kralowscy w Mohuču.
Wibert, zastupnik přećiwobamja, wuzamknu
wšitkich, kotřiž běchu w Quedlinburgu byli,
z cyrkwje. Wuzamknjeni biskopja mějachu
swoje biskopske sydła wopušćić.*** Kralej so zaso

*Ann. Magdeb. Mon. Germ. SS. XVI, Ann. Saxo, Mon. Germ. VI, lěto 1085.

**Bernoldi annales, Mon. Germ., SS. I., p. 422: Hattwigus (Děwinski arcybiskop) cum suis suffraganeis (ze swojimi podbiskopami).

***Le mut. ecc., str. 236.

lěpje dźěše, jeho přirisnicy přiběrachu, wo,
sebje ldyž w juniju 1085 z wobšěrnym wójskom
do Sakskeje přićahny. Mnozy biskopja dyrbjachu
čěkać. Hendrich postaji na jich městna nowych
biskopow, kotřiž běchu jemu derje zmyslene.
Tež Beno dyrbješe čěkać: ldźe, njewěmy. Češki
wójwoda Wrócistaw poručeše Hendrichej
wěsteho Felixa a tutón bu nětk Mišnjanski
přećiwobiskop.* Spóznajemy to cyle jasnje
z lista, kotryž běše Štěwinski arcybiskop
Hartwig Wrócistawej pisat. Přeje jemu zbožo
k tomu, zo je kralowsku dóstojnosć dóšpět,
a wobžaruje jara, zo je jeho Trierski arcy-
biskop Engelbert žałbował a nic wón. By

*Cod. Dipl. Sax. t. I, 1, nº. 157 a 158.

to też rady činić chcyt. Rěči w liśće hišće
wo nowym Mišnjanskim biskopje: qui ob
gratiam tuam est inthronizatus (sc. Wratis-
lai). Też njemuje jeho tuum Felicem. Za Rje-
łoŕskich přiwisnikow započachu zte časy. Nichtó
jim njepomhaše a Rjehoŕ VII. sam běše 25. meje
1085, wot Roma zdaleny, we wuhnanstwje wu-
mřet. Nimale dwě lěće běše prawy bamjowski
stol prózdny. Skónčnje wuzwolichu sebi nowe-
ho bamja abta Desideria z klóštra Monte Cassino.
9. meje 1087 nastupi jako bamj Viktor III. swoje
ćežke zastojnstwo. Wumrě pak bórzy a jeho
sćěhowaše 12. měrca 1088 bamj Urban II.

Tehdy běše zlě na swěće. Stol swj.
Pětra w Romje bě prózdny. Jenički bamj běše

kejžorski přećiwobamj Klemens III. Bu-li so
tutomu poradźiło, powšitkowne připóznaće
dóścahnyć, by wězo njezbožowne schisma kónca
měło. Klemens měješe docyła jara dobre wu-
hlady k tomu a nichtó so poprawom dźiwać
njemóžeše, jo so nětk samo dobri přiwisnicy
Rjehorja VII. Klementej pózajmkuschu. Mjez
němskimi biskopami běše to Benno. We Wal-
tramowej, ličo naspomnjenej knizy „de unitate
ecclesiae conservanda“* móžeš wo tym takle
čitać: „Sed ex his omnibus episcopis, qui vel
damnati fuerunt vel depositi, unus tantum,
scilicet Benno Misnensis episcopus, venit ad
sedem apostolicam pro errore suo petiturus
veniam, quam et promeruit accipere, ingta

*ed. Schwenkenbecher II, c. 25.

quod ipsa mater omnium ecclesiarum Ro-
mana ecclesia soleat se appellantibus, quic-
quid prelatis est, semper offerre. Ergo Klemens
papa poenitentem benigne suscepit et con-
fessum pro errore suo honorifice tractavit ab-
eumque cum litteris apostolicae sedis ad
Henricum imperatorem misit, quem et ipse
libenter accipiens correctum dimisit libere
abire in episcopatum suum t. r. ale mjez
wšemi tutymi biskopami, kotřiž ječu pak
zastudjeni pak wotsadjeni běli, je jenoj jedyn,
mjenujcy Mišnjanski biskop Benok japo-
štotskemu stolej přišot, zo by sebi za swój
zmylk wodace wuprosył a dale, hanj
přijimaše pokutneho přećelnje, a ldyž běše

za swój zmylk wotprosyć, wobkładźowaše
z nim čestuje a pósta jeho, kiž wotpućowaše,
z listom japoštolskeho stola ke kejžorej Hendri-
chej. Tež tutón jeho rady přijmaše a dowoli
jemu, zo směš bjez zadźiwkow do swojeho biskop-
stwa hić." Hendrich do toho zwoli, deje wědźo,
zo mohł jemu widźany a pobožny biskop Beno
w Mišnjanskej marcy wužitniši być dyžli
cuzbnik Feliz. Djenje počěcuje ha Beno
wot Rěčwinskeho pseudometropolity Hatwiga
přijaty. Tutón napisa Wrócistawej, kiž so
tehdy zdobom tež Mišnjanski markgrabja
mjenowaše, list, w kotrymž hižo powědaše.
To běše dźeń bórzy po Wrócistawowym króno-
wanju za českeho krala (15. julija 1086).

Hartwig pisa w lisće, zo je Beno jeho
wopytat, tola zo je so z banžow wujednat, nje.
dostatnych wuwědčenjow dla wěrić njemóže.
Tohodla napominaše krala rapje, zo by Benonej
z mocow napřeća stupił a swojeho lubuška Fe„
liksa škitał. W lisće mješ tole čitać: „ Cuius
verbis intentus indignum duximus, tunguia
nullum certae reconciliationis signum a
domino apostolico attulerit, tum propter
Felicem tuum, immo nostrum, qui eius pedi
iam canonice successit. Et nunc audivimus
eundem Bennonem per suos fautores modis
omnibus conari de improviso antiquae sedi,
pere sedi. Quapropter tuae sit providentiae
conatum eius anticipare nec dare cornu pecca,

tori, ne eo reprobato, qui ob gratiam tuam
est inthronizatus, ille recipiatur, qui iustis
ex causis in Moguntina synodo est damna-
tus"*. Po jeho stowach mamy jeho za nje-
hódneho, wosebje dokelž žadyn dopokaz wěsteho
wujednanja wot japoštolskeho knjeza při-
njest njeje, dale twojeho, wězo tež našeho
Feliksa dla, kiž je jeho stol hižo po kanoniskim prawje sćěhował. A nětk smy słyšeli, zo so wony Beno přez swojich poleńkowarjow na wše móžne waršnjo prócuje, sebi stary stol zaso přiswojić. Tohodla kedźbuj na to, zo by jeho porpyty padźěwat a zo by hrěšnikej móc njedat, zo by tutón přijimany njebył,

*Cod. dipl. Sax. r. I, 1, n. 158.

kiž bu na Mohučanskim zjězdje sprawnych
přičinow dla wotsudjeny, a wony wustorčeny,
kiž bu přez twoju hnadu zadrasćeny." Na dobre
zbožo pak zwosta Hartwigowe přeće bjez wšoho
wuspěcha. Ěski kral so pak njewěrješe, što
přećiwo Hendrichowej woli činić, pak spóźna,
zo Feliksa hola dźeržeć njemóže, dokelž bě
kaž wšitcy praelatojo, kotřiž buchu na Mohu-
čanskim zjězdźe za biskopow pomjenowani,
jenož po mjenje biskop, a bjez swjećizny. Tak
začakny Beno zaso do Mišnja a w lěće 1088
bě we swojim biskopstwje samostatny knjez.
Kral Wróćistaw a jeho přichodny syn Wiprecht
z Grojča běštaj Benowej dobraj. Što so z Feliksom
sta, nichtó njewě.

Nadróbuje přepytować, čohodla so
Beno přećiwobamjej přizamkny, by wobšerne
dźěło było. Langer Benowej wumjetuje, zo je
přećiwo swojim zasadam zhrěšił a prawemu
bamjej swěru njedźeržał. Po wšěm zdaću pak
njeběše sebi Beno w prašenjach tuteho wul-
keho wojowanja dosć wjele wěsty. Po Rjeh.rjowej
smjerći je Beno Klementa zawěsće za prawe-
ho bamja měł. We podrobnosće we zwadźe wo in-
westituru so Beno zawěsće tak mało staraše
kaž mnozy biskopja a duchowni tamneho
časa. Benowowy htowny nadawk běše, swoje
biskopstwo derje zastarać, pohanstwo ze stowom
a přez dobry přiklad wutupić a wšudźe kře-
ćanstwo rozšěrjeć. Hdyž běše bamjowski

stoł wopróżdnjeny, měnješe, zo je přećinrobarnj
Klemens jako jenički barnj bjež prawy barnj.

Po Wróćistawowej smjerći njewosta
Mišnjanska marka dlěje při Čechach, wot toho
časa lač na dźensišu dźeń knježi Weltinski spla
stajnje w tutym kraju. Hendrich z Eilenburga,
syn Leda Łužičanskeho a Adely z Loewen, bu
wot Hendricha IV. w Reginodróźe* při Žunaju
z Mišnjanskej marku wiceźinjeny. — Wo Beno,
nowym dalšim žiwjenju mało wěmy; z Hendri
chom wosta dobry přećel. Hendrich jeho lusto
bolaše wobdarješe. 14. februara 1090 dari Miš„
njanskej cyrkwi wiceźstwo wěsteho Kosa w Nimu
cowa (Mochow pola Doblina t. j. Mockau bei Döbeln)

*Reginchród (starost.) = Regensburg.

a wjes Wiscani (Suche Wysočany t. j. Dürr, raitzen) w Zalemineiskej, lěto pozdźišo hišće šěsć wsow w Milčanskej*. 13. februara lěta 1095 dari Hendrich II. we Weronje Miš. njauskemu biskopstwu wjes Wisinama t. j. Wyznań pola Stuchowa.** To su poslednje stawiznjiske podawki, kotrejž su nam z Beno, nowego žiwjenja znate. Lěto jeho smjerće cyle wěste njeje. Terminus ad quem je 15. Laprył 1107, když Dźěwinski arcybiskop Hendrich wumrě, wot kotrehož bu ližo Benonowy následnik swjećeny. Hendrich sam pak bu lakle w nalěću 1105 swjećeny.

* Cod. dipl. S. t. I, 37. 38.

** Weitzenhain bei Strehla.

Benonowa smjerć je potajkim na jenym dnju
1105 – 1107 była. Enser mjenuje jeho smjertny
dźeń 16. junija 1106 (přirunaj tež Hauck, Kirchengeschichte Deutschlands, 1009). Potajkim je Beno
wulku starobu 96 lět docpěł. Wobdaty a
wopisakany wot tehdanskich knježi, wot swojich
wučomcow a duchownych je tutón swět wo-
puščił.

3.

Beno japoštoł Serbow.

Předewšim khwalichu wšitcy
Benonowe zasłužby wo rozšěrjenje křesćanstwa.
Enser wo tym takle piše:* Demum Slavorum
ll. Acta Sanctorum, s. o., str. 146.

etiam apostolus factus, plenus dierum et
meritorum" a pokročuje pozdźišo dale, Vandalos
sive Sklavos, et quos alios suae curae creditos
homines a fide defecisse, quorque illam
nunquam suscepisse compertus, aequani,
miter ad eandem convertit, et in eadem
solidavit" t. r., Skónčnje bu tež japoštol
Slowjanow, wulkostarobny a wulepastužbny,
Serbow abo Slowjanow, a druhich, kotřiž k jeho
dušipastyrstwu stužachu a wo kotrejž zhoni,
zo su wot wěry wotpadnyli a zo jim nihdy
přinzali njejsu, přiwobroći wutrobiće k njej,
a wobkroći pych w njej." Mišnjanski kraj, wosebje
pak naš serbski, běše w času swj. Benona
lišće z wulkeho dźěła polanski. Husto čitaš,

lež samo we wědomostnych serbskich spisach
a nastawkach, zo staj swj. Cyrill a Method
mjez našimi wótcami křesćanstwo rozšěrjałoj.
Tym w druhim dźěle tutu wěc raz dokładuje
přepytować a namakać, zo to móžno njeběše.
Njejstaj ani w Čechach a w Pólskej bytoj,* kak
dla potom we Łužicy? Mjez Serbami běše tu,
tym nastupanju lišće zlě. W žiwjenjopisu
Mjezyhródskeho biskopa Wernera, kiž je
pot sta lět po Benonowej smjerći w lěće
1150 pisany, móžeš čitać, zo běše lišće jara
wjele polanskich Serbow w naraŕšej marcy.
Polajkim měješe tu Beno lišće dosć dźěła.
Jeho předchodnik běše mjez druhimi pobožny

*přir. Naegle, Kirchengeschichte Böhmens.

a přiktadny biskop Eido byt, kiž so jara
wo rozšěrjenje křesćanstwa mjez našim ludom
prócowaše. Powěda so, zo je derje serbscy mohł
a serbscy pědowat a samo serbsku wuk
měł. Beno skutkowaše nětk po jeho zasadach
dale. Eido zatoji tak mjenowane archidiako-
naty, kotrež Beno spomožnje wujiwaše a
po swojich mocach wudospotnješe. Běchu
to w započatku štyri biskopske kubła.
Němscy kejžorjo darichu je Mišnjanskemu
biskopstwu. W starych lětopisach su napisane
Gedaw t. j. Hodij, Brezuitz t. j. Bojanica,
Naumburg zwischen Grimma und Mügeln
t. j. Nowokród srjedź Krjemjenja a Mogilna
a Zscheylau t. j. Čilow. Emser mjenuje je

w němskim wudaću swojeho žiwjenjopisa
swj. Benona „Gedan, Bresnitz, Scheylan und
Dorff Havenborg zwischen Sömmern und
Mägelin ligende." Šernaski mnich* znaje
jenož „Bresnicz an der Elben bei Dresen
und Gedan."

Za nas najwažniši je Hodźij, k wje,
čoru wot Budyšina. Tu pak zatožichu pozdźišo
faru, najstaršu Łužisku faru po Budyšskej.
Tola doniž so fara zatoži, dyrbja tam trochu
zarjadowane wobstejnosće być: wjele předowarjow
a křćićelow, cyrkej abo k najmjeńšemu kapałka
ma so twarić a wěriwi so kromadźeć. Hodźij
je prěni króć mjenowany w liśćinje Henrichowej,

* Menken II, 1455.

cla II. z léta 1066*, dale w tak mjenowanej
Borowej lisćinje, kotruž ličo naspomnich.
Tuta chce z léta 1071 pokładźeć a wot Benona
samoho pisana być. Serbski zenjaw - Bor
jemu řékachu - chcyše jene swojich kubłow
z druhim kubłom Mišnjanskeje cyrkwje
měnjeć. Posse** je dopokazał, zo je tuto
pismo wopačne, tola najebač toho je Bor
tola woprawdźe swoje kubło z Mišnjanskej
cyrkwju wuměnjał. Bamž je to w léće 1139
pisomnje wobkrućił, za čož mamy pisomny,
wěry hódny zaklad. Borowa lisćina sama

*přir. Knoth, Geschichte der Pfarrei Göda bei Budissin bis zur Einführung der Reformation im Archiv f. sächs. Geschichte, V., p. 77.

**Posse, die Urkunden von Meißen, p. 169.

nje je wot Benona pisana, kěž njepokładja
z léta 1071, je pak bórzy po Benonowej smjerći
pisana. Móže nam potajkim wo wobstejnosćach
ludoho časa dokładnje powědać. Kaž so zda,
su kěž druzy serbscy zemjenjo z Mišnjanskimi
biskopami kubła měnjeli. Wěgo su zemjenjo
a serbscy rycerjo w časach sakskich kejžorow,
wosebje Otona Wulkeho před prostym ludom
křesćanstwo přijeli. Zyrbjacy němskim kejžo-
ram dawki płaćić a jim wojerske słužby
činić. Woni doje běchu njejsu abo bóle
ke křesćanstwu nuzeni byli, ale jich synojo
a potomnicy křesćanstwo wjacy jako kwaklu
njeczinjachu. Wšak běše kěž z Čěch a z Pólskeje
křesćanski wliw so rozšěrjeć započał. Serbskim

zemjanam běše to witana wěc, hdyž jim Mišnjanscy biskopja swoje derje zarjadowane kubła poskićachu. Mějachu wottam tež bliže ke kejžorej abo kralej, pola kotrehož dyrbješe so zemjan husto předstajeć, chcyše-li sebi přiklinosć dobyć abo wobkhować. Mišnjanskim biskopam pak běše wo to činić, mjez polanskim ludom někajke sydźišćo dóstać, zo by so wottud křesćanstwo lohcy dale rozšěrjeć mohło. Tajke ważne sydźišćo běše Hodźij za cyłu wokolnosć.

Druha wjes je Břěznica (Briesnitz) mjez Drježdźanami a Mišnjom na lěwym boku Łaby. Tež tam bydlachu Serbja, zdźěla křesćenjo, zdaleni pak hišće pohanjo.

Wjes Lěše mata, ale jako křesćanske stoje,
dźišćo čim wažniše. To z toho spóznaješ,
so tam tak klětky arcydiakonat zatoříchu.

Třeće městno je Neoburgum, serbski
Nowohród, starostowjanski Nowogród srjedź
Krjenjenja a Mohilna, Lđéž sebi Mišnjanscy
biskopja w běhu časa wobšěrny kraj přido-
byrachu. Skónčenje njemuje so hišće Zschila,
leż Zschaylau, serbski Čilow. Tuta wjes leži
njedaloko Mišnja. Tam bě prastara cyrkej,
srjedźemu Jurjej srjećena a wot Benona
twarjena. Samo w kónc 18. lětstotka wisaše
so hišće cyrkwinski zwón, kaž Will* powěda,
kotryž Lěše swj. Beno woswjećił. Zschila

* Cunkt Benno, Bischof von Meißen, p. 39.

běše wot započatka 13. lětstotka šaclank,
stwo (farbar dom, Fšmub), na čole propst
a pod nim pjeć šaclanbskich knježi. Swj.
Beno je wše tute městna bóle wutwarit
a powjetšit, so za nje wo cyrkwje postarał.
Ale to jemu hišće dosć njeběše. Nawukny
serbsku rěč, kaž druzy biskopja tamneho
časa. Staraše so wo to, zo jeho duchowni
serbscy wukuychu a w serbskej rěči serbskemu
ludej předowachu. W Dźěwinje běše seminar
za serbske biskopstwa. Tam so khowancy
za duchowne powołanje přihotowachu.
Tu přednošowachu wosebići wučerjo
serbsku rěč a khowancy seminara mějachu
serbske hodźiny wopytować. Wjacy pisomneho

nam stari stawizmarjo wo Benonowym skutko,
wanjw přeradźili njejsu. Za to pak wě ludowy
ert ćinu wjacy powědać. Wo tom pak nowočasny
jara kedźbuje sudźić. Beno je we swojej wulkej
wosadźe wjele pućowat, křćit, předowat, swj.
firmowanje wudźělat a cyrkwje swjećit. Wšudźe,
hdźež bě trjeba, twarješe cyrkwje. Běše sam zano,
žity — wšak pokładźeše z bohateje zemjanskeje
swójby — a hdyž běše wšo rozdawat a pjenjezy
wjacy njedosahachu, khadźeše po prošenju. Wšak
smy čitali, kak lusto je pola Hendricha pobyt
a jeho wo to abo tamne prosyt a druhich bólačkow
je zawěsće lěž wužit. We měsće a we wsy Bisko.
picach* je pječa cyrkwje twarit. Wosebje město

*Město Biskopicy = bischofswerda; wjes B. = bischofstorf

Biskopicy bu něšto lět popdjišo ktorne a
starne sjedjišco za Mišnjanskich biskopow.
Wjes Biskopicy leži při Hodjišću* njedaloko
Sólan** a bu po Benonowym zastajnstwje tak
njenowana.*** Nimo Budyšina a Hodjija, Budy-
šinskeho kapitla a Lužiskich klóštrow buchu
woboje Biskopicy w 12. a 13. lětstotku wu-
kłóduišco za cyrkwinske garjadowanje Hornjeje
Lužicy.

Móc Mišnjanskich biskopow sahaše hišće
dale k kranju. Tam bě wjes, villa Goreliz," dźen,

*Hodjišco = je hora Rotstein.

**Sólany = Soolbrunnen bei der Spree.

***pčir. Heckel, Hist. Beschreibung von Bischofswerda,
str. 39 sequ., Preusker, Blicke in die sächs. Vorzeit, 1, p. 88.

šiše město Chorjelc. Tu zawinowa wěsty Ozer
što pěćiwo kralej. Kral Hendrich IV. poklosta
jeho z tym, zo jemu 8 kralowskich lenow*, kotrež
jemu najskerje wotnajat, woterza a je 11. decem,
bra 1071 Mišnjanskej cyrkwi dari. „Sed et Bennonis
Misnensis episcopi seroitii non immemores
octo mansos regales in pago Milsca sitos
autem in villa Goreliz... ecclesiae Misnensi in
proprium dedimus atque tradidimus." **Wěsto
lět pozdźišo bu w Chorjelcu fara zatoženа a
cyrkej twarjena, kčesći swj. Miktarša poswjećena.
Kaž so zda, zwjazachu Mišnjanscy biskopja wony
kraj jako preni zaktad za farw. Bóle k jukn

* lено = niwa, hola, Landes (mansus); lennik-Hühnbesitzer,
Hüfner. ** Cod. dipl. Sax. r. I, str. 12, nº. 5.

dobu sebi Mišnjo, najskerje Lišće pod Benno,
nom, sohorunja wobšerne wobsedźeństwo, mje,
nujcy hród Žitźino* a někotre kubta tutoho
lejna „quendam montem in Jagord, qui
Lyden vocatur, et alia ibidem quaedam
ecclesiae nostrae bona“.** Tutón podawk ku
pičiwa, zo Žitźino při Mišnje zwosta, hač
runjež měješe podźišo Prazške arcybiskopstwo
wulki dźěl južnje Łužicy pod so. Tu k jutu
njejowaše njemjcy Mišnjo z Prahu. Za bychu
zwady njenastate, postaji Hendrich IV. 29. jutro
nika 1086 wěste njezy „ nsgue ad mediam si bar

* Žitźino, staros. Žitino = Žitenberg.

** Cod. dipl. Sax. r. II, 1. 62.

*** Cod. dipl. Sax. r. I, p. 15, nº. 6.

qua Milcianorum occurrunt termini."

„Media silva" su Łužiske hory.

Tak je połajkim tuj. Beno jara wjele dźĕłat a skutkowat za rozšĕrjenje křesćaństwa a nowoje kultury mjez našimi wótcami. Njeje drje runje kaž japoštoł prěnich křesćańskich časow po kraju pućowat a předowat, kdjež ludźi namaka. To wjacy trjeba njebě. Te časy běchu so pominyłe. Kjadowaše ležachu a wudospołnješe, štož běchu jelo předchadnicy započeli. Łatoži sebi wěste sydlišća, kdjež ležachu pobožnych křesćanow znaješe. Tam sebi kraj a druhe wobsedźeństwa přidoby, zatoži farmy, natwari cyrkej a křesćenjo tam tkwjachu a z nimi też mnozy pohanjo. Po času prošachu też tuńi wo křećeńcow. Sawěsće je so tišće

dobry lětstotk minyt, dóniž bu posledni
serbski polan wokřćeny! Žadyn dźiw polajkim,
zo po Benonowej smjerći Mišnjanska wosada
wo swojeho najwjetšeho biskopa žarowaše.
Běše byt přiktadny biskop, swjaty měšnik,
horliwy předar a nadobny čłowjek. To widźiš
wosebje z toho, zo sebi jeho runje prosty, wšědny
lud jara česćiše. Bórzy po jeho smjerći puće
wachu wulke črjódy k jeho rowej do Mišnja.
170 lět je čěło w rowje ležało. W lěće 1274
poruči biskop Witigo row wotewrić. W Mišnjanskej
cyrkwi natwarichu wosebne rownišćo a tam
nětk čěło pokhowachu. Ludźo mójachu jeho
wšitcy za swjateho biskopa. Pozdźišo, wot lěta
1307, je pisomnje dopokazane, zo bu Benonowy

Swjedźeń w Mišnjanskej cyrkwi hižo kóžde lěto
swjatočnje swjećenych 31. meje 1523 pozběhny
jeho kanž Hadrian VI. k swjatemu za cyły katolsku
cyrkej. Tehdyši Mišnjanski biskop wozjewi Lutra swja,
točnosć tež baworskimaj wójwodomaj Ludwikej
a Wylemej, kotrajž to z nim derje znaještaj. Wot
toho časa je so Bajerska přecy za swj. Benona
zajimowała. W njeměrnych časach reformacije
so baworski wójwoda Albrecht I. jara wo to prócowa,
waše, powostanki Benonoweho čěła do swojeho
ltownoho města Mnichowa dóstać. Mišnjanski
biskop Jan w lěće 1580 rady do toho zwoli. W stěbornym
kašću bu čěło najprjedy na ltownym wołtarju
w cyrkwi Nawjeje lubeje Knjenje w Mnichowje
wustajene. Mjez tym natwari bawórski wójwoda

wosebity. drohotny wotbaŕ, hdźež bu swjate čěło
pozdźišo swjatočnje pokhowane. Baworski lud
česći swj. Benona lišće dźensa jako patrona
ktowncho města a cyłeho kraja. A kež my
Serbja mamy zawěsće prawo, sebi swj. Benona
wažić. Wjele je dźětat a skutkowat Bohu k česći,
Serbam pak k wužitku. Hdyž jeho předkłódnik
Eido w starych lisćinach so mjenuje Serbow
prěni japoštot, swj. Beno je luydom po nim
Serbow druhi stawny japoštot.

Józef Jakubaš.

Rěčespytne přinoški.

W sćěhowacym chcu hišće wšelake wudjětki ga nowy němsko-serbski słownik podać, dokelž wo tutej maćizonje w našich serbskich lodjownach wjele přednošowach. Přirunaj k tomu moje „rěčespytne přinoški" w Serbowcy a zańdźeneho lětnika.

1.) Viel - wjele.

Viel adv.[1] num.[2] wjele, mnoho c. gen.[3], comp.[4] wjacy, superl.[5] najwjacy, adj.[6] mnohi (pl ration.[7] mnozy), nift ~ njemnohi, pŭ ~ přewjele (wŭf bloß: wjele), fafr ~ jara wjele, wjele wjele, ~ brot wjele kluča, ~ ludźi wjele ludźi, dŭ fast mir ~ (wdat: pŭ ~) zrazbu ty mi (přě)wjele dat, fibpf

---

1) adv. = adverbium; 2) num. = numerale; 3) c. gen. = mit dem Genitiv; 4) comp. = comparativ; 5) superl. = superlativ; 6) adj. = adjectivum; 7) pl ration. = pluralis rationalis; ~~~ = ležaty ćišć.

~ Gałd (što) hódno pjenjez, p wini tak wjele, telko, p~ wutpaltnid telkorny, pinnliš ~ khětro wjele, tójšto, winan dank! (Mjéc) wulki dźak!, fig. Bóh wjétšny pomhaj Wam (ći) paso!, Ho fätte ništ ~ grefelt adv. při samom, skoro, wir fatten ~ žně šnu mamy wjele dźětać, fig. mamy činić na staru měru, mit ~ Gźugnu adj. mnoho-, wjele, klódny, in ~ Kiftnu adj. wjele-, mnohonócny, mit ~ Gałd, mit ~ Kiša wjelepjenježny, -prócny, ~ wutpaltnid wjelotny, mnohotny.

Zpytowańt: Hoft du wini, p yih wini z Bożeje wobrady wobradźej rady, Dawaj pa tymž hač maš, tini brbrit, wonuiy Hofn Wulka robota a mate twarožki, Konjace dźěło a wróblacy wobjed, tini Šimu šnu ništo, otni Gretfai šnud wonuiy Holla (Smjerć) wulki dakot, ale

drobnučkje jejko, Wulki hot a maty kwas, Jahe
přahać a pogdje wotjěć, Wal Kinder, sind Trynn
wjetša črjódka, Bohu lubša, Lisla Kóza sordatam
dźiwi Wjacy ǯonow w kuchni, a hubjeńša jutřka,
Wjacy hospodarjow, hubjeńše hospodarstwo.

Kinlaffig wjelewóskaty.

Kinlärmig wjeleramjenjaty.

Kinlartig wjele-, mnohoródny.

Kinlätzig wjelehatupaty.

Kinlüngig wjelewokaty, wjelewóčkaty.

Kinlöfig wjelektósny, -skaty.

Kinlbastarstand wjelewajny.

Kinlbeginnen (sich nicht vollenden) spočatkować rja xx.

Kinlbesucht wjelerěčniwy.

Kinlbestünd wjelestawny.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

Hilbafrgrund, tu ist ~ to ma wjele rěkać.

Hilblíttfyrig wjeletopjenaty, -eškaty.

Hilbrüdfryfkait wjele-, mnohobratrstwo.

Hilbrüftig wjele-, mnohowoznamjenity, s. fin (rüf:) mnoki, wšelaki gnyst, wopnam měć.

Hilbrüftigkait wšelaki gnyst, wš. wu-, wopnam.

Hilbrüftig mnoho-, wjelesužohaty, -sužotajty.

Hilbrüt mnohoćišć.

Hilbrk mnoho-, wjelehrankik) a nn, wjelerójk, -séčn a nn.

Hilbrkig mnoho-, wjelehranity, -rójkaty, -rójny -séčnaty.

Hilbllig wjeletóhóny, -ćowski.

Hilbrofpran mnoho-, wjele-, swěta naghonity.

Hilburlai, rüf ~ brt adv. wjelorakó, adj. wjeloraki.

Vielaffar wjelejeďźk a m.

Vielfalt wjeloraki, wjelory, mnóžny, wšelaki.

Vielfaltigkeit, Vielfältigkeit wšelak(or)osć, wjelosć, wjelorosć.

Vielfältig wjelenićaty.

Vielfältig mnohoterc, l. wuh vielfalt.

Vielfarbig mnohobarbity, -bny, -baty.

Vielfarbigkeit mnohobarbnosć.

Vielförmig mnohotny, wšelakotwarjeny, mnoho-twarny.

Vielfraß wjelejrač, na-, pejranc, jranc a m.

Vielfräßig we-, wjelejerny, na-, pejrany.

Vielfräßigkeit, Vielfraßerei wob-, najranstwo, we-, na-, pejernosć.

Vielfrayer sprašowak a m, fig. připołdnica z f.

Hilfšiß wjelenóžka i f.

Hilfšißiy multipes mnoho, - wjelenóžkaty.

Hilfšißlar wjelenohač a m.

Hilgnbildnt wšelakostronsy zdjéłany.

Hilgnaftt wjelečesćeny.

Hilgnlinbt wjelelubowany, subst. lubuš a m, lubuška i f.

Hilgnlißtigkait nuznosć, - nota y f.

Hilgnwichtig wjelewažny (subst. - nosć).

Hilglinkytiy zool. wjelečtónčny.

Hilgóttwni při -, wjelebójstwo, - bohowstwo, - bojinstwo, přibóžnistwo, wjelebožina y f, n. ~ Jribunkt wjelebožinc, - bohowc, přibóžnik a m.

Hilfäudig wjeleručny, - rukaty.

Vielheit mnohota ż ž, mnohosć, mnóžstwo, wjelosć.

Vielfraßheit, Vielfraßheiwei wjelekjejžina ż ž, -jětstwo, -jinstwo.

Vielfraßig, Vielfraßiwar, -iw wjelekjejěć, -ŕka (adj. -ŕski), wjelekjejžinc a xx.

Vielfältigkeit stakrócnosć.

Vielfältig staletny.

Vielfältig stakrócny.

Vielfarbig kašlawy.

Vielfältig wjeletny.

Vielfältigkeit wjeleletnosć.

Vielkantig mnoho-, wjelehranity.

Vielkäufig wjelejujny.

Vielkörnig jadraty.

Vielköpfig wjelekłowny, -waty.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

Hiallnicht adv. snadź, snadno (spricht: snano), trjeba(š), trjebaj, traš, by snadź, mysnadź, ~ štó móžno zo..., móže być, zo...., kak zo (traš)... hodźi so, zo..., khiba zo....

Hiallinh wšo-, wjeleluby.

Hiallinhsnw wšolulka i f.

Hialmalig adj. wjelekróćny, časty, ado. (wjele)často, husto.

Hialmalh mnoho-, wjelekróć.

Hialmámig wjelemužny.

Hialmámigkait wjelemužstwo.

Hialmasr wjele wjacy, (i. Gegentail) runje naro, pak, (sial liebr) wjele radšo, wobr ~ abo štož je.

Hialmowatlig wjeleměšacny.

Hialmenig wjelemjenaty, -mjenity.

Vielvärtkowy mnoho-, wjelekolesny.

Vielvartkund, vielfuortgund, vielfurafund mnoho-, wjele-
řěčny, -powědaty, wjelejnjny, xiv o. Kunff
(wjele)řěčak, bledjak a m, jwantora ż f.

Vielvaifiy wjele-, mnohorjadny.

Vielfaygund wjelewuprajny.

Vielfrnuiy mnoho-, wjelestronjenity, wjeleformity.

Vielfřižarni wobjlokanstwo.

Vielfřiřiy wjelestotpaty, -pojty.

Vielfsfaliy mnohoškorpinaty.

Vielfsfraibat pisak a m.

Vielfsitiy wjelebóčny, -stronski, s. Körpr wjelebok a m.

Vielfsitigkait wjelestronskosć, -nosć.

Vielfilbiy mnohogłóžkny, -kowy.

Vielfilbigkait mnohogłóžknosć.

Vielfprachig wjelerčěny.

Vielſtimmig mnoho-, wjelehłósny.

Vielſtimmigkeit mnohohłósnosć.

Vielthätig wjeledrjenski, -dźěłski.

Vielthätig, Vielwirkſamkeit wjelečinity.

Vielumfaſſend mnoho-, wjelerozsahowny, -rozsahacy,

o. Vielſeitig wjelerozsahowa wučenosć.

Vielvermögend wjelemócny, mnoho-, wjelega,

mójny, o. Herr wjelemócnik, -mójnik a m.

Vielverſtändig wjelemudry.

Vielvermögen mnoho-, wjelejónstwo, ~ Tribunal

subst. wjelejónc a m.

Vielvermögig wjelejónski, -jónaty.

Vielverwandt dowšobóčny.

Vielverſprechend wjelerěčny(subst. -nosć).

Hilwoinkliz wjelekutny.

Hilwoiffant wjelesčedny.

Hilwoiffanfait, Hilwoiffanii wjelesčednosć, wjelesčo,
dźaxtwo.

Hilwoiffar, -iw wjelesčedźak, -awa.

Hilwoiržkligh Ćwaršć korjenjak a m.

Hilgrfl Pluralis mnohota ž f.

Hilgšflant wjele-, mnoholičny.

Hilgšfliz wjelorny.

Hilgrfniz wjelegnbny, -baty.

Hilgšnyziz wjelejazyčny.

Hilgroniziz wjele-, mnohohatkjčkaty. J.

2.) Přistowjesnik „voll" tež adj.

Holl patny (demin. -nički, -nuški, ado. -nje w. no),

we-, napjelnjeny, cyty, (běłkowy) pumpăty, bis
über den Rand ~ kopaty, fig. (betrunken) pjany,
wopity, wopity, ~ mašin na-, we-, pjelnić ĕ,
~ rowan so na-, we-, pjelnić ĕ, fig ~ syty,
trinkan so najeść, so napić, ~ Löffel dźěrawy,
~ Kopf adj. nawěty, nim ~ Herz frohmut adj.
potnoměrny, nim o. Glas potna šklenica, mit
o. Gewicht adj. potnowahowy, mit o. Gesicht adj.
potnowobličny, mit o. Herzen adj. potrowutrobny,
mit o. Haaren adj. tolstobristwjaty, o. Jahre rune
lěta, nim Brot ~ tónco, tono (demin. tóńčko),
Brot Brot ~ subst. přetwarjano, n. Holz ~
podpal a m, die Finger spitzen ~ ščěpja (patt:
ščipjo) -jeca n (demin. -jatko), Splitter a ĕ,
nim Fund ~ horšć e f (demin. horstka a f),

Hůnd ~ dórt(k), dim a zz, Hůnd ~ brot
dórt khléba, dw Hůnd ~ brot wsman khléb
dórtować, zadrěngt ~ adv. prosto, wuž dw
Wolhw lubw z potna žiwy być, mit s. Jrudw
gbw z potna, z potnymi paješi dawać (Štój
z potnymi paješi dawd, tomu też na pěskach
rosće), das volle „O" (Vokal) Stuke o, auš volhw
Jalfa Jfroiww z cytej šije wotać, dw Hůnd woll
wsmuw sebi lubw nabrać, jtw. dw Ofow woll
Jfroiww Komw wuši narejić, nakřičeć, wolhž
Gmužgw tůw dospotnje dosečinić, dwž Glwž ift
woll (wow) Khiw šklenica je potna wina, Hwž dwž
Jwz woll ift, dwž gnft dw Hůnd ibw Štoj wutrobw
bubni, na japyk stupa, Potnišw wutroba, potniši
Lost, Wolhw bašš pšidwt mift gww Potny brjuch

so do gratu boji, Potnemu denu so do dźěta njecha, Kommy wot njerady ćaha, Dobre dny a dobre šklički ćinja.

3.) „ Kluz-"

Kluz, rowy- adv. und praefix, adv. wuk: Kmuza wo? prečka), prečki, (proč), wuk: Kmuza wokoło? prečku), dale, do prečkow (Pachol dźěše do prečkow), na prečki, (alb župk) fuč, fuk, tuč!, z puća! Finger ~ preč z porstom! ~ wot ruki fuč be, ~ (mit Kfaden)! Kajebać! (Kajebać) šklu, hdyž je próndna, in ninnm ~ ga-, pospochi, njepřestawajcy; praefix: do-, při-, wot(e)-, z(e)-, s(e)-.

4.) Hinak.

Hinak praep., adv. napřećo, (na)přećivo, for
und wider nichts pře nico a za nico, ~ jemu
Hilken přećivo jeho woli, ~ swarćiny njena,
dźiwy, njenadźiwši so.

J.

5.) Hin.

Hin adv., conj: jak, jako(ž), kaž, hač (hač
hłowčka, dha wažničko), (in der Frage) kak?,
wo?(wenn man etwas nicht recht verstanden
hat) što(dha)?, kak?, he?, wo so kak to, čołdla?;
wo dann kak, kak-dha, kak-ha, kaha, wo
wenn jakoby, kaž by, jako hdyž, wo beispielsweise
(in der Frage) kajki(dha, to)?, relativ kajkiž,

~ inmar bessoffan kajkižkuli, ~ sinl kelko (adj. kelki), kak wjele, fůr ~ sinl za čo, za kelko, ~ oft kak kusto, kak často, kelko kóć, mnsr ~ wjacy lač, fallar ~ dis Sonna pře stónco jasniši, jasniši stónca, dar Hanf ist nisto sudrab ~ Hrůb čowjek njeje khiba próch, ~ sin Kóniz jako kral, dsmalo ~ teldom ldyž, teldom lač, pbrld soi mógliz tak ruče lač, slb ~ jako, kaž, mnsr ~, sonigar ~ wjacy, mjenje lač, šmo so mnsr soi šmo bóle lač, so sonit soi tak daloko lač, bžngar, sonitar, sonigar ~ dléje, dale, mjenje c. gen. (dléje tydženja, dale Rójanta, mjenje punta), sosinl ~ is sonsp kelkoš odr štoš ja wěm, is sprecha soi dů řěču po tebi, sonnn is sb šitti, soi is sb

nikt jeba kdybych měł, kač (kaž) nimam,
wón mam jeno kaž praja, kaž so praji, štoj
praja, dy Kněžan bliža wón dy Rožu holčki
kčeja z róženi, Hin dyž mit, je ij dy, dyž b
in dy Wald jimamuš, wuš'b wuš dumalbam
jewaš Kaž ty mi, tak ja tebi, fig. wot ludji,
drača ludja so rapaki kormić, Smolena
ruka pwihnje módry khribjet, Nysakej plumpajće
nypu, jtj pos gmeje rogtohany kojuch, j kisa,
tych kitkow maš kisatych pitkow.

J.

6.) Hindy.

Hindy adv. jaso, (jeltmar: jas, jase, jasy),
z nowa, z nowotka, na nowo, (žurink) wróco,
nzt. jaspět, ~ ninmal jaso jónu, pak, Sift

~ nimmal dort gnorapu? Sy pak tam byt?,
imnar ~ paso a (přecy) paso, nift ~ atkumanu
wjacy, paso njaspóznać, wotepnać, ~ pukommanu
laffnu wróćić, yik mir dr ~ daj mi to
wróćo, paso, Kommu yapřed ~ přińdy stronu
paso(o)!, Kommu mir nift ~ njepřińdy mi paso,
wjacy, ntnorb ~ půt murfnu što paso dobre
ščinić, što na-, pa-, wotrunać.

f.

7.) <u>dr6 Praefix „ Jnr-</u>"

<u>Jnr-</u> (alb Praefix nůr in připmunafapůngan)
roz(e)-, z(e)-, s(e)-, přie-, wu-, pod-, wot-, rózno.
<u>Jnrarkatnu</u> rozwarać.
<u>Jnrarbaitnu</u> rozdźełać, fich ~ so wuprócować, so
předźełać.

Zarěstan sej so rozhatičować.

Zarěstan (w. šěrstan), porbaizny rozkusać.

Zarbaizny rozkusnyć, -sać, -sować ž., fig. stłoskać.

Zarbarstnu roz-, pře-, puknyć, -kać, -kować so ž., rozkwěkać, -knyć, rozpryskać, -knyć, (dźěrj tšoft, granatkib) rozsrěšić.

Zarbinan rozbibnyć.

Zarblan rozdućć, -durać, -durować ž.

Zarblěžnu fig. zmórskać, zmłóćić, módrcho zbić.

Zarbofnu rozwjerćeć, (w. Řěfnu) rozpitwać, (mit dem Riffel) rozborkać.

Zarbrašnu zwu-, wu-, s-, přetrjebać, (wuw Zhřěbu, rěf:) rozderdać.

Zarbrafbar roztamlisty, -my, (-majny), roztemity.

Jatbranjow tr.[1] pře-, roz-, z-, tamać ż, -mować ż, roz-, lemić ż, roz-, pačić ż, zawrěć ~ na, tamać, intr.[2] so roztamać, so roztlemić, fig. ~ Kopf ~ sebi ktoreho tamać, žrać, knifrować ~ so tamotać ż, (s. fig) so pukać ż, so puščeć ż.

Jatbranje, -ow roztamać, -mowanje, -tka.

Jatbranjny roztamny, -mity, roztlemity(rz), -tlenjaty, ztamanliwy, roztrašny, fig. kipry, binkociwy, drjebjelny, -bliwy, krjehki (pris: krjechki, sup: krjeki).

Jatbranjnosć roztamliwosć, -tlenitnosć, fig. kiprosć, krjehkosć, -kota y f.

Jatbranjowy roztamanje, roz-, tam a wo.

1) tr. = transitivo; 2) intr. = intransitivo.

jasbrěkału, jasbrěšełu tr. roz-, drjebolić ż,
drjebotać ż, intr. so roz-, drjebolić ż, so drjebić ż.

jasbroukału tr. rozdrjebić (subst. -bjak), intr. so roz„
drjebić.

jasbrišału rozparić.

jasbuštału ropšiplić.

jasdźełowu (z. dźěłom) ropřahować ż.

jasdźełowańy ropřahowanje.

jasdźěłowu ropřahować ż.

jasdźěrcu rozrjerćeć, -rtować ż, -rćować ż, (z. Hrink) rozplesć, -etować ż.

jasdźełtowu pod-, rozmłóćić, (Hrb Hrossgerichtsbarkeit für Raub von Vieh so lětsa jara pod„
młóćuje.

jasdźuntu roztłóćić, pře-, ropřiśćeć (adj. -śćomny,

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

-šćliwy, -šćowy), rozmjasć (fut. -mjatu, -mjećeš, adj. rozmjatowaty, -mjećony).

Jarkšuftaw so rozparić, z. loffan rozparić.

Jarkšuftan rozparić.

Jarnggan (kluč nggan) rozwłočić.

Jarnifaran fisch so rozhorić.

Jarpfaran v. 1 z-, rozjěć (fut. rozjědu, -dješ), -jězdźić, -jězdźec i, -jězdźowac i, fig. rozpraskać (wobličo kaž rozpraskana puć), adj. (jarftrnušt) rozpjerjeny, šuskawy, -katy, (i. Glaubenbjarfan) měnklowaty, z. Hanpf šuskak a m.

Jarpfranfuft rozpjerjenosć, šuskawosć.

Jarpfall rozpadnjenje, rozpad, rozsyp a m.

Jarpfallan s-, rozpadnyć, -dać, -dować i, so rozsypnyć, -pać, (dźiwj Jarkuufuft) so rozsušić,

mit jdm. ~ fig. so rozeńć, so roztowaršić z kim,
so dźělić wot koho, zerfallend s-, rozpadanina
ž f, -nica, rozpadanka, gen. pl -niny, -nicy
rozpadanki.

zerfallend rozpadowaty, in niſtb g. adv. fig.
bjeg brinka a topora.

zerfallener rozpadnik, -ica.

zerfallenheit rozpadnistwo.

zerfasern rozšerjeńčić, rozšlebjerdźić.

zerfasern rozpehnić, -hnivać ž, -hniwować ž,
rozettać.

zerfeilen rozpilić, rozrašpować.

zerfetzen rózdreć (fut. -dru, -dřeju), roztorhać,
mit end ~ fig. rozkartować.

zerflattern rozplesć, -etować ž.

Jrrflaiffan rozcychnować, mjaso roztorhać, rózdź
Jrrflingan rozlećeć, -lětać, -lětować ż.
Jrrflinßan ropćeć (fut. -ćeku, 3. -ćeku, aor. -ćeče, part. -ćekł), -ćekać, roptuć (fut. -ptuju), -ptynyć, -ptywać, -ptuwnyć, -ptunyć, -ptuwać, -ptuwować, rozmokać, so roz-žołnić, (šuttat) rozběhnyć, -běžeć, in rožnu ~ w sylzach mokać ż, hrb ž. subst. ropćek, roz-ptaw a m.
Jrrflinßlisch rozběžity, -žliwy, ropćekliwy, roptujomny.
Jrrflirowan rozpjerić.
Jrrfolgtan jkn. rozdračować, wučwilować koho.
Jrrfraßan ropejrać (fut. -jeru, aor. -jrach, imp. -jeř, adj. -jeracy, -jerny, -jeromny).
Jrrfrieran intr. rozmjergnyć, -gować ż, stroh

Zarjarnuab rozmjerjk a m.

Zarjarnuc so rozeńć (fut. - ńdu, - ńdješ), - khodźić, - khadźić i, so roptuć, rozmokać, so roppuščić, (o. ǯuńkr, Tulp) so moric, rozmokać, so rozeńć, so sliznyć, (Ščuca) roz-, tać i, (Zeig) so rophibać, nho. Zrzyrzynuab (rušc:) roppuščerina ž f.

Zarzaiščalw ropšwikać, - šwihać.

Zarzaiščalińy ropšwikańca ž f.

Zarzinšcw roplec, Zrzolfnuab roplivanki pl.

Zarzlindarat pitvać, pitvornik (adj. - iski).

Zarzlindarcw (rušc: gramm.) rozebrać, roztočić, (rentgenizowć) pitvać i, Zragmd ~ roppražić,

Zarzlindarnab rozebranki pl.

Zarzlindarčńy rozebranje, roztočenje, rozběrk a m.

Zarzlindarčńyčkunft rozběrna wušiknosć, (Anatomie)

pitwa z f.

Jorglindorůngbunffar pitwowy nóž.

Jorglindorůngfarl pitwownja e f.

Jorglimmmm sorpjellić, so rozmišćrić.

Jorgrabun rozryć, -rywać ż.

Jorfrikun rozrubać, (Holz, rünf:) rozkatać, (mit einer Frike) rozkopać, (mit e. Pitpan Gegenstand) rozdypać.

Jorfrümmun rozbić, rozklepać, rozcepać.

Jorfrün 1. zorfflugun.

Jorfubelu roztrubać.

Jorfüfun rozkašlować.

Jorkrün s-, rozkusać, rozepjeć, roz(e)žwać (fut. -žuju, part. -žwat), -žuwać, -žuwować ż, (in zrüflichem Sinne) roz(e)žwjenkać, -žwankać,

wotšěpnyć pš. z. žrmlić.

Jatkitan rozklinić, z klinom rozpačić, roz. ščěpić, roztemić, roztamać.

Jatplatfpan rozplacać.

Jatplaščban roztupać, rohrymgać, rozdskubać, rozryptać, rozšiplić.

Jatkbaw roztěpić (subst. -pk).

Jatkhinawn rozdźětać, Holz z. drjewo dźětać, drjewo rubać.

Jatklopfan rozklepać, rozcěpać, -pić.

Jatkščiftan rozščěpić.

Jatkwetkan tr. rozpuknyć, intr. so rozpuknyć.

Jatkwellan (v. Pulsar) rozbuchnyć, fig. roz=praskać.

Jatkwrppran roztuščić, rozdryptać.

Zarkuttan roz-, spraskotać.

Zarkuwčkan rozzwjenkać, -žwankać.

Zarkwatan rozmĕsyć, roztołc, -tkać.

Zarkwikan roztykać, -knykać, -tamać.

Zarkwirkan (s)krušić, roztamać.

Zarkwirkst (in kŕpu), z. krz roztamana, roz-
kata, rozetrjena wutroba.

Zarkwirkčny roztamanosć, rozkaće, rozkatosć,
rozetrjenosć.

Zarkwittan, zarkwidlan roz-, zawaleć.

Zarkwkan rozwaric, zarkwkab rozwar a ww,
rozwartina z f, kirst zarkwkan rozwarity.

Zarkwkan rozpratnyć, -skać, so z praskom
rozstypnyć.

Zarkwtgan rozdrapać, rozškrabać.

Jastrčmnuć rozdrjebić, rozdrjebolić.

Jastreffnu roppuščić, ropenć dać, (in Abrede) rozwodźić, ropmokać, (dźurch Schuß) rozkć) škreč.

Jastreffungsmittel roppuščadto.

Jastrešnu rozběžec (adj. -ži), -běhować, jst, [padnyć.
bušnuć rozběžk a xx.

Jastreffnu (gušrennungstrockentar Früchst) roz,

Jastriknu roplizać.

Jastrgber rozłožny, -žliwy.

Jastrgnu rozłožić, iter. rozktasć, rozk)brać, (dźurch Schnitten) rozkrać, (in Planken thun) skruškować, kuskować ż, (in Pfundstücke) puntować ż.

Jastrgnć, -in rozktadować, -tka.

Jastrgnung rozktad(k), roztožk a xx.

Jazlinyan fil so rozleječ, -lěhać.

Jazlinyt roz-, wobtorhany, lapy, lapaty, trundlaty, g. Hanfl zedrjenc, fig. łaš, handrij, lapny handrij.

Jazmarsan rozčinić (subst. -njowak), ga, werlttäty g. předyrać.

Jazmäsan rozsyc.

Jazmarsan rozmlěć (fut. - mjelu, -leš it. -mlěju, -ješ, aor. - mlěch, part. -mlěty).

Jazmalsan rozmlěć, roztołc (fut. - tku), -tkać, rozpuslić, rozbić, -bijeć (subst. -jak), fig. (dźiwy Krautkopf) stupić.

Jazmatschan roppancać.

Jazmartaran (fil so) z-, ze-, roz-, wudreć, zu, dračować, wučwilować, wumučić.

Zarumiwaś rozmĕšćeć (subst. -šk).

Zarumowaś rozetłać.

Zarumušowaś roztočić, -čować.

Zarumjabt (dźěs Štrumpfa) wic-, překhorjeny (subst. -nc).

Zarumwaś wob-, rozhrymgać, -dryptać.

Zarpaitšaś rozeźwikać (subst. -kańca).

Zarpflanzaś rozsadźić.

Zarpflinkaś rozšćipać, rozskubać, a.w. wobrazowy.

pře-, přešćipać.

Zarpflužaś rozworać, dub Zarpflužth rozworka a xx.

Zarpinkaś rozdypać, -klubać.

Zarpitšlaś rozpitwać.

Zarplatkaś intr. so roz-, pře-, pukać z, rozprasnyć, rozpryskać, (dźěs Klumušny) pře-, roztrasnyć, -skać.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

Jxrgrsfsxv rozklepać.

Jxrgrsffslxv rozpraskotać.

Jxrgrsffsxv, zxrgůxtffsxv rozčiščeć, -čiskowaćⁱ̯, -mjećⁱ̯, rozmjasć (fut. -mjatu, -mjećeš, subst. -mjatk), roztołc, -tkać, roztłóčić, fig. roztworić (subst. roztwora z f.).

Jxrxrůšxv rozcybać, z-, roz-, wcerać.

Jxrxribxv rozšndrować, rozdrapać, rozčěrać, strušić, Řěp z. sydr strukać, -hować ž, -hnyć na-, roztrěć.

Jxrxrišs= roztorhowacy.

Jxrxrišxv tr. pře-, roztorhnyć, -hać (der. -hanc, -hnisy), rozno torhać ž, rozcychnować, rozkhartować, (Klinkr) rózdrěć, rollandk ~ dodrěć, intr. so roztorhać, so rózdrěć,

zarwiffen roztorhany, rozdrjeny, fig. trundlaty, lumpaty.

zarwaißowaty roztorhanje, - nosć, - ńcd.

zarwaitwa (x. Fald) rozjěchać, roz-, zjěždjić.

zarwimowa rozćec (fut. -ćeku, aor. -ćećech), roz„ běžeć, rózno běžeć ż, so rozeńć, so sklizgnyć, rozptawić (subst. rozptaw),

zarwitgowa pře-, rozdrapnyć, - pać.

zarwolhowa rozwaleć.

zarwrißowa pře-, rozmjeśeć, roztřasć, (fig.) roz„ wjerćeć.

zarwrußowa rozskobać, - bować ż.

zarwrißtwa (zarwrußt) skazyć, skónconwać, zarwrißtka Hrdwa skažene čuwy.

zarßägowa (z pitu) rozrěgać.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

Jatſchrabam ropškrabać, roztruhać.

Jatſchrabal ropškrab(an)ki pl.

Jatſchrabam ropsykać.

Jatſchramam rophrjebać.

Jatſchritam, jatſchtam (intr. so) roprapyć (subst. roprap), ropščěpić, ščěpać ż, roptřeskać, ropbić, roppadnyć (mšt intr.).

Jatſchrańam ropšndrować.

Jatſchrinbam ropsungć, -sewać ż.

Jatſchrinjam roptřělić.

Jatſchtagam v. ropbić, -bijeć ż, roprapyć (adj. -pšiwy), -rapeć ż, ropdyrić, roppraſnyć, -preskać ż, ropćepić ż, rópno bić, fig. ſich ~, die Jatſchrińtšnjam ſaben ſich jatſchtagam jednaju se popastate, die Reſe ſat ſich jatſchtagam wěc je

je rozešta, Hrtkzuńy gńuu ~ rozbijadło, adj. rozbity, rozraženy, zastrělzanuk Gunušt rozbita myst, hub zastrělzanuu rozbite, sykanina y f, Jastrlígar rozbijeř, rozbijak, fig. črjopkař.

Jastrlítzau rozkhartować.

Jastrlůtzau rozčetchać.

Jastrmaitzau rozrazyć, rozbić, -bijeć ż, -bivać ż, rozkisnyć, -ćiskać, rozmjetać.

Jastrmuzlzau tr. rozešķreć, -kŕewać ż, rozpuščić, intr. so rozešķreć, roztać.

Jastrmuttrzau rozrazyć, roztřeskać, -kować ż.

Jastrmuttrůńuy roztřeskanje, -kowanje, -kowańca.

Jastrmuzatau rozmazać, -marać, -mórać.

Jastrmuzlbat rozrěgny, -gliwy, -zajomny, roz. krajliwy, -jomny.

Jutschnidlainstrumnt rozrěžak a m.

Jutschnidlan rozrěžać, -zować ż, -znyć, (bapunkt von uschtrun Kugrun) rozkradć, -krawać ż, -krawować ż, (mit dr Schnrn) roztřihać, -hować ż, -hnyć, (mit n. Messinn) rozsykać, fein z. (Kuchn, brot) skibkować, jutschutkun Jutschn rozkrawanki pl.

Jutschnidlr, -in rozrěžowar, -ka, rozrěžowak, rozkrajeŕ, -ka.

Jutschnidlučny (nuf:) rozrěž a m.

Jutschnraibun rozrjerćić.

Jutschrotun (Jatrnika) rozkrupić, rozpičkować, (gnnagin) rozhrympać, rozežrać, rozkusać.

Jutschtrun (tnut) rozškarać, -katać.

Jutschtrittlin roztrěsć, -znyć, -zować ż.

rozpřestrěć rozperjeć (fut. - rju, imp. -rji).

rozpřestrěć rozmydlić.

rozpřestrěć roztočić, -ktasć, (se mit) rozebrać
rozdźělić, rozpuščić, rozeńć dać, roztworić,
se ~ so rozdźělić, so rozeńć, fig. rozpadnyć.

rozpřestrěnje rozktad m, rozdźělenje, roz"
dźeleńka f, rozpuščenica f.

rozpřestrěnjoporučka roztwora f.

rozřinyć rozjeć, -žnjeć (fut. -žnu, part. -žał)
-žnyć, -žinać ipf, -žnywać ipf, -žnjewać ipf.

rozřizać rozrězać.

rozsydźeć rozsedźeć, -sydać ipf.

rozřěpić, rozřěpjeć rozšćěpić (adj. -pny, -plny,
-pjomny), rozpačić, -kóčić, -któć (fut. -kołu),
-katać, -katować ipf.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

zerfplittern roztřeskać, -skować ż, ropukskować, fig. rozdrjebić, zerfplittert (zuf:) rozdrjebjeny, rozderdany.

zerfpringen ropecpjeć, -pręć (fut. -pru u. -přeju, -prješ, aor. -prjech u. -prěch, part. -prjet u. -prět), fig. fig. (gornig rozrdu) so ropšepjerić.

zerfprengen roppačić, -buchnyć, -chać, rozkóčić, rozrapyć, rozščěpić, roppukać, -kować ż, -knyć, (dr. Faink) ropehnać (fut. -čěrju), -honić, -hnawać ż (der. -hnajny, -hnajomny, -hnawar, -ćka, -ćski).

zerfprengen (mit entfindung Roftčungen fin) roptkakać, z. mezan (v. Frost) rozpręšić, intr. (Flaffa) roz-, pukнyć, pukać ż.

Jatsprizkan rozprjskać, -pryskać, -knyć, rozsykać, -sykować ź, roztryskknyć, -trusnyć, -truskać, rozpluskać, dźe Jatsprizkta (wuč:) rozpluski pl, rozpryskańca y ż.

Jatstaupfan roztołc, -tkać, -tkować ź, (v. Fjard) rozteptać, (mit dwo Fušan) rozkopać, dźe Jat. staupkta roztołk a wo.

Jatstažbaw rozprósić, -pyrkać, -trusyć.

Jatstnifan pře-, rozkłóć (fut. -kołu -leš, -kłoju, -ješ, part. -kłół, pass. -kłóty), rozkatać, -tnyć.

Jatstinbaw (part. gnatstobaw) (ortsfremden) so rozpjérsić, pjérchać, -chować (der. pjéršak, pjérchaty), ~ marfan što rozpjérsić, rozehnać, rozcéřić.

Jastšobarw přečušlić, přečuchać.

Jastšorjarw rozkatać, rozrypać.

Jastšopjarw roztykać, -kować ẑ, -knyć.

Jastšorbarw z(a)ničny, -čliwy, wutuplivy, -pny, zahubjawy, -blivy, -bny.

Jastšorbarstwo z(a)ničnosć, -čliwosć, wutuplivosć.

Jastšěrarw za-, zničić, (z)kazyć, -žeć (skaženy templ), (zarunanje) wu-, tupić ẑ, zapuścić wu-, zahubić, zahnać, -hanjeć ẑ, s-, končwać ẑ, rozčinić, přetuskać, rozpitwać, dodyrdać, fig. roz-, khartować ẑ, rozcychnować, (garbarstwo) přě-, roztamać, ntw. Jastšyb ~ wothotować.

Jastšorjer, -ink zaničer, -čowar, (z)kažer, wu-, tupjer, končowar, -ka, končowak a ṁ.

Zerstörung zničenje, kaženje, wutupa ɣ ž.

Zerstörungskrieg wutupjaca, zahubjaca wójna.

Zerstörungsmittel, -werkzeug zničadło, wu„

tupjadło.

Zerstörungslust žadosć za zničenjom.

Zerstörungslustig zničenja žadosćiwy.

Zerstreuen rozdrapyć (fut. -rapuju), - jeć i~, -jować i~,

rozbić (fut. - biju), - bijeć i~, - biwać i~, - bijtować i~,

rozkrušować, rozstorčić, -stołkać, (Zündk.) roztołc,

-klepać, (Pfeffer, wuh:) rozmlěć.

Zerstreuen rozsypać, - trusyć, - trušić, roz-, brójić i~,

(krowa brója), rozderdać, rozprósić, (Jan) rjady

rozbić, - rjetać, (wu Klaus Zeile) rozšćedrić,

- tršić, (wot Kartoffeln) rozpjatšić, rozehnać,

rozhonić, rózno čěrić i~, fig ~ to roztjeršić,

so rozpuščić, so rozsěć, (fortlaufen) rozběhać, -běžeć, rozpyrkać, (in Haufen) so rozmjetwić.

Zerstreut rozsypany, rozbrójeny, rózny, rozpuščeny, (einander) rozsjetšeny, njekedźbliwy, -bny, Zerstreuta rozsypki pl, brójna z f, brójwo, roztrósenki pl.

Zerstreutheit rozsjetšenosć, njekedźbliwosć, -bnosć.

Zerstreuung rozsypanje, rozsypd z f, brójna, (geistig) rozsjetšenje.

Zerstreuungslinse phys. rozsjetšaca čočka.

Zerstückeln, -stückeln rozdźělić (na kuski), rozkuskować, (s)krušić, skruškować, časćować i, fig. rozkawsolić, (fein mahlen) rozdrobnić.

Zerstümmeln f. verstümmeln.

Jatrjěrlu rozmórać.

Jatrjenyw sej za tśišu sebi črije roprejwać.

Jatrjěnu roztać, -tawać ii, ropeńc, so roppuščić.

Jatrnilbat z-, rodjělom)ny.

Jatrnitnu z-, roz-, djělić ii (ddj. -lny, -lomny), ropebrać (Polske kralestwo je ropebrane), (roz). časćować, častkować ii, rozdjělić, (in jälftun) ropdwojić, fig. ropwonjedjić, sich z. so z-, roz. djělić, dab Jatrnilta rozdjělk a mm.

Jatrnilat, -inu z-, roz-, djěleŕ, -ćka.

Jatrnilěnny rozdjělenje, rozdjělba y ż.

Jatrnnnnnu rozdjělić, rózno brać ii, (in Klaid) roppróć (fut. -poru, -pru, -próju), -prówać, rózno próć.

Jatrnnnlisch rozdjělny.

Jastrotan po-, rozteptać, rozstupić, -pować ż.

Jastrotar, -ina (roz)teptaŕ, -ka.

Jastrópsln rozkapkować.

Jastrúmmatn rozbić, -bijeć ż, -bivać ż, roz-
razyć, rozwalić, kaw Holz ~ fig. hordosć
(s)krušić.

Jastrúmmatšmy rozbiće, rozrażenje, -žka
i ł, rozwal a ww, groza ~ rozwaleńca z ł.

Jastrimatnitan na štyri dźěły rozdźělić.

Jastrolkan rozwjelkować.

Jastroalgan rozkuleć.

Jastroálgan rozwalić (adj. - lny).

Jastrošpuan roztepić, rozkreć, -hrěwać ż.

Jastroášfatn rozwodźić.

Jastroisfan tr. g-, rozmacec, rozmocić, intr.

SLUB Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

z-, rozmokać, grung z. fig. na płanc roz-
mokać.

Zwoniwu rozpłakać.

Zwonitwu roztykać (zwonitwtt roztykany).

Zwonfwu rozćisnyć, -skać ż, rozmjetać (subst. -mjetk), fig ~ (zwtjoniwu) so prwadźić, so roz-, překonić, so roženć, so rozdwojić.

Zwoiswu wot-, rozšmjatać, wot-, roz-, wuplesć.

Zwowgnw łoffw rozžołmić.

Zwowšfw z-, wu-, pod-, rozryć, -rywać ż, wu-, roz-, zhrjebać, rozkopać, z-, bórkać ż, (wu Hłušfwu) s-, roz-, točić ż, rozrypać, rozpitwać, (s. Hłušlowšf) roz-, knoćić, (s. Hłuffwt) roz-mlěć, -mlěwać ż, -mlěwować ż.

Zwowšfet roztyty, roz-, stočeny, z. Hłła rozrywa d m.

Zavěrečný stočenosć.

Zavěrečny rozmjet (adj. – tny), roztorhk a m,
zwada, pře –, rozkord y ł, prokocenca y ł,
rozpadnistwo.

Zawrěsnyć roztřasć (fut. – su), – sować se,
rozsjedlować, rozcybać, roz –, prać, zawrěsnyć
(rěs:) cybaty.

Zawěsnyć rozskubać, rozcybać.

Józef Jakubaš.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Předtožka „ze."

Ze praep., zemu = ~ dem, zur = ~ der, k (ke, ku), napřeć so dat., do c. gen., za, na, přeć c. acc., při, po, wk(e), na c. loc., z(e) c. instr.

Ze mir ke mni, ~ uns, euch, ihnen k nam, k wam, k nim, zur Messe gehen ke mši hić, was sagst du ~ dem što k tomu (do toho) prajiš?, er sprach ~ ihm dźeše (k njemu), seid willkommen ~ (bei) uns witajće k nam, k nam witajće!, es nähert sich zum Abend bliži so k wječoru, ~ sich nehmen k sebi brać i, wzać, ~ Tripen kriechen, fallen k nohaw ležć, padać, das geht ~ Herzen to k wutrobje dźe, zur Beicht, Kommunion gehen k spowjedźi,

k wopřajenju hić, (k Božemu blidu přić, stupić), zu etwas, ~ sich kommen k čomu, k sebi přińć, Pferd zum Reiten kóń k jězdu, Pferd zum Fahren kóń k ćahu, kóń do ćehnje, nja, kóń do woza, ~ fahren kommen k lětam přińć, Liebe zur Arbeit luboś k dźěłu, luboś do dźěła, dźěławosć, sie (beide) passen ~ einander wonaj so hodźitaj, mir ~ Gefallen mi kwoli, zum (Unglück k (nje)zbožu, na to (nje)zbože, sie zur Gattin haben ju za mandźelsku (k mandźelskej) měć, Gasthaus zum Glasburg korčma ke šklańčanemu hrodu, d. Erde zur Heimaterde luboś napřećo (k) rodnej zemi, luboś ródneje zemje, bis ~ seiner fest hač do swojeho časa, bis ~ Ende (hač) do kónca,

zur völligen Genüge do syteje wole, do syta,
zum Könige wählen za krala wolić, ~ unserer
Zeit za naš čas, zum Andenken za wopomnik,
k wopomnjeću, na wopomnjeće, er Lateinen
Dreschflegel zur Wehr ma cypy za bróń, zur
Welt kommen na swět přińć, zur Schau aus-
stellen na pokazku wustajić, zum Schein na zdaće,
bis zum heutigen Tage hač do dźensišeho dnja,
hač na (po) dźensiši dźeń, hač k dźensišemu
dnju, ~ unserer grossen Freude nam na wulku
radość, ~ unserem größten Bedauern nam
na najwětše wobžarowanje, d. Jagd ist ~ ver,
pachten hóńtwa je na přenajeće, hóńtwa je
přenajeć, ~ Tische sitzen při blidźe sedźeć, ~ je
zehn Mann po dźesaćoch, ~ zwei en zu dwen,

pódwu (spr. pódu), d. Pfund ~ drei Pfunnigen
punt za krošik, punt po krošku, jedenc. Elle
~ je e. Taler kóždemu tóhé po tolerju, zur Hälfte
po potojcy, zur Nacht w nocy, ~ Mittag připot,
dnju, ~ Besuch wesełu na wopyće być, ~ Wasser
po wodźe, ~ Lande na, po kraju, ~ Schiff z łódźu,
~ Fuß pěši, ~ Wagen z wozom, d. Rauch steji
zur Esse leranc kur z rukenjow wustupuje, zum
Garten lerenc ze zahrodu nuty, zum Fenster
hinaus z wokrom won, zur Folge haben jako
sćěhnuć měć, vom Tag ~ Tag dźeń wote dnja,
zum ersten Male prěni króć, z prěnja, ~ Bette
geben lehnyć hić, Brot zum Fleisch essen njaso
z klěbom jěść, ~ Berlin w Berlinje, ~ Hause
domaćh), zum Ärger, Trotz k njerjanju, na njer.

zanje, ~ Test z dźěla, zdźěla, mir ist nocht
zum Lachen mi na smječki njeidźe, zum
Besten k lěpšemu, mir zum Schaden mi do
škody, zum Beispiel na příklad, zum Kriege
rüsten so na wójnu kotować, Tuch ~ e.
Rocke ptat za suknju, Wasser zum Trinken
pitna woda, ~ Staub werden do procha
rozpadnyć, zum Narren werden z-, woltapić,
ich erlaube mir ~ kommen dowolu sebi přiić,
ohne ~ wissen bjez toho zo by wědźał, um
mich ~ täuschen zo by mje zjebał, das ~ ver-
kaufende Haus předajomny dom, das ist zum
Lachen to chce so mi smjeć, to je směšne, d. Tür
ist ~ durje su zamknjene, Türe ~ durje zaři-
nyć!, ich habe ~ schreiben mam pisać, adv. nur
~ jenož(e) dale!, Glück ~ daj Bóh zbožo!, viele

zbožja!, gar ~ grop přewulki, ~ viel (přez)rjele, ~ wenig (přez)mato, dem. (přez)matko, (přez)matuško, (přez)móločko, ~ sehr přejara, ~ viel geben so přewdać, ~ langes Warten přečakanje, ~ lange haben přeměć, etw. ~ lang předołki, etw. ~ kurz kus kuši.

Praefix: do-, z(e)-, za-, na, přez-, při-, po-, wu.

Jakubas.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

We serbskim klankodźiwadle.

(Přednošk dźerżeše so w zjednoćenstwje serb. skich kat. wučerjow).

Jedna so mi tu dźensa wo jednu wěc, kotraž runje tón čas hišće cyle wosyrośena leži. Je to – wšak to wšitcy znajemy, naše wboke serbske klankodźiwadło. Hdyž so nětk wosebje na Was, ješćeni knježa wučerjo, wobroćamy, stawa so to z cyle jasnym wotpohladom.

Klankodźiwadło je natwarjene a postaje, ne a rjenje wudebjene za naše lube serbske dźěći w Bu, dyšinje w Serbskim Domje. Hnydom w započatku chcu na to spomnić, zo so nihdy nježdaja, zo by zjednoćenstwo

serbskich katolskich wučerjow dźiwadlesko na so brało,
ně, prosymy jenož, zo by dobru wěc ze něčim spěchowało.

Běše nehdy před pjeć lětami w Prazy,
hdźež so Towaŕstwo „Adolf Černý“ rozsudźi – je to znate
zjednoćeństwo, kotrež bu znatemu českemu a serbskemu
wótčincej Adolfej Černemu k česći, kiž dźe też naš drohi
serbski lud z cyłeje wutroby a z cyłeje swojeje słowjanskeje
duše tak horcy lubuje, załožene – po namjećce wšelkich nazhonitych Serbow, kotřiž hišće dźensa na čole
našoho Serbowstwa stoja, serbske klankodźiwadło za naše
dźěći załožić. Tehdy kupi so jich też mnoho akcijow za
tutu nóžnu wěc. Rady so to stawaše. Wšak je prawy
Serb też stajnje wopornivy był, a nětk by škoda było
wo tu rjanu wěc, hdy by wšo podarmo było. Smy so
tola nadźijeli, zo zmeje wěc też wuspěcha. Też čescy bra,

ťa su nam k pomocy byli, a dźerda stoji klanko„
dźiwadło pjenje zhotowjene w Budyšinje a čaka jenoč,
zo by so wjeło won na serbske wsy, serbskim dźěć„
ćom k wjeselu a k radości. Sym runje poslednje
njedźele swojeho přebywanja w Prazy na to dźiwał,
zo by so wěc tola jónu zrjadowała a do Tužicy
póstała. A to je so stało, kaž wěsće. Wšitcy, kotřiž su
dźiwadło widźeli, su spokojom z nim. Je rjane, a šiko„
da, wulcy škoda by było, dyrbje-li nětko snadź wšo
do serbskeho muzeja pućować, k mjerzanju za tych,
kotřiž su wěc zhotowić pomhali, zwjetša sebi ani
prócy zaptacić njedachu, a za tych, kotřiž su wopor„
ninje přinošowali.

A tola ma naše klankodźiwadło tróji
wuznam: jedyn ze stawiznow, druhi za wócehnjenje na,

šich dźěći powšitkownje a skónčnje wosebje za naše serbske dźěći.

Wšěmy dźěn, zo so wšudźe a wšudźe, nic jenož w francowzskej módźe, ale hač něhdźežkuli dru. hdźe jedyn a te same ideje stajnje z nowa wožiwja. Su-li wone hač lětstotki dołho zabyte byte, jónu so hola zaso předobywaju, jónu so zaso wubudźa a krjeń, šej krasnosći wotuca. Stare, zastarjene rejowanske wašnja so zaso wuživaju: pantomima, haj, samo hry myste, rijow w starych klóštrskich šulach so zaso wožiwja. Něštožkuli, wo čimž sebi myslimy, zo je nowe, su naši prjedownicy hižo znali, my smy to přiwzali, a jenož jara zrědka kusk polěpšili, často pak skepsali.

Hdźežkuli spohladujemy — zwostarimy na přikład jenož pola nas w Serbach — wěnuje so

wšudźe wosebje zabawje kedźbliwosć. Što so w nastupanju dźiwadła a reji pola nas wšo nječini? Štož je tu dobre a dowolene, njech so ludźom popřeje, ale też nic přez měru. Tola naše dźěći ničo z toho nimaja, a tola žedźi też dźěć, cacy duch za rozpjeršenjom, ale za stronym, jemu při. měrjenym. A k tomu mamy naše klankodźiwadło, kotrež zbudźiwaše po prawom hižo přecy kedźbliwosć wšěch wučenych. – Najhłowniša wosoba při tom je znaty Poli, chinell abo němski Kasperle, kotrehož dźe najlěpje z Kapku do serbšćiny přetołmačimy. Tutón je z našimi naj„ přenjatnišimi wopomnjeńkami kruće zjednoćeny – wón je wony wjesety, radostny duch, kiž – hdyž też khrilličku dremaše, tola přeco a přeco zaso wotuči. Kóždy čłowjek je z časami lajki kusk Kapki, hdyž je druhdy tak prawje wjesele natoženy. A hlejće, lětsa sy so pominyła

zo so wón prěni raz na swětowym jewišću zjewi a tola je stajnje tón samón wostat. Človjek dźěn też z kože wujět njeje, je samy wostat, tak też naš Łapka. A jenož serbski lud njedyrbjał jeho měć. Njeprajmy, zo su klanki khłopjo, kotreż so jenož na hermankach k wobčežnosći wopytowarjow předstarjeja. Ně, runje to město so wot, stronić, to dźěći kazy. Hdźež so čerći bija a zabinjaju, hdźež so wšelaki – wodajće mi tón wuraz – njerjad za dě, ścowe začuće předstawja, ale prawa poëzija a strowe wo, ćehnjenje dźěćinskeje fantazije so z nohami tepce. Ně, rjane klankodźiwadło, aestetisey a moralisey dospołne, móže młodej duši jenož k lěpšemu być. Tuž nochcemy tu wěc wot wšoho započatka zacpinać, ale pruhować, što je dobre a što nic! Němski spisaćel je něhdy na, pisał: „Ty, Tuw Herbster hat die Holtkomödie kifft

bužiskeho ludowego wuměłstwa je nima wosebje Jurij Jan, pisarz, wuměłski wobdarjeny, ale pisarz, kiž swoje dźěła z jara wosobinskeho wobrazy, nic nima wosebje genialneje Linije. A štó je to hinak hač klankodźiwadło.

Znaty mudrowc Shnakar Pandurang je dopokazał, zo hižo stari Indowje swojeho Widusaca, swojeho „Kasperle“ česćowachu, pjedy hač njesmjertny, slawny basnik Kalidasa Indam swoje njebjeske hrónčka, swoju krasnu poëziju wobradźa. A runje jednore „simpl“ klanki su byli, kotrež su skeniske wumjetstwo wutworić započinali, marionetty běchu, kotrež su wulkotnemu dramatej žiwy puć pokazali. Powjeda so rjana bajka. Indiski bóh Siwa lubowaše klanku swojeje mandźelskeje Parwati tak horco, zo do njeje dych žiwjenja zadu, zo by ju wěčnje wobse,

dźeć moht. Je to krasny wuptod naiwneho myslerja a basnika.

Też synowje Konfucija w Khinskej mějachu swojich Kuilui, swoje dźiwadłško za móličkich a njedo roscénych. Běchu je jara dospotnje wukonjeli. Wosebje kejžorski dom zajimowaše so jara za nježnu wěc, kaž nam znaty jendźelski zapósłanc Sir Lytton Putney to wobswědči. Tutomu sta so też jónu ta wulka česć, při tajkim předstawjenju přitomny być; njemóžeše tón zaćišć, kiž tuto wumjetstwo na njeho sčini, dosć wjele wobdźiwać. Wšo bě z kuštarskim světłom wobswětlene a runje najwosebniši mandarinojo wodźachu klanki. Wšo bu z kedźbliwosću hnute a jimane pře tón zaćišć, kiž wěc sčini. Kóždemu přiładowarjej a připosłuchowarjej bě, jako by w kraju kuštarjow, rjanych pryn,

cosnow abo zmužitych pryncow khodźat – kusk našeje poëzije z młódšich lět.

Pola Japanow skónčnje tworja runje klanki jich narodne dźiwadło. Wobsedźeŕ znateho dźiwadła Bun. rakuza w Osaku zastuži sebi za čas dźesać lět mólicku sumu wot 125 millijonow hriwnow. To zawěsće dosć wjele dopokazuje, zo maja runje Japanojo swoje klanki zaňč. Runje tak bywa hač pola wšěch orientalskich ludow, a wo našich ludach – słowjanskich a němskich – njetrje„ barn docyła rěčeć. Jach sebi před krótkim wot znateho„ ho serbskeho wučerja powědać, kajki zaćišć klankodźiwa„ dło w Khrichowje na njoho ćini. Tam wšak móžeš sa„ mo dwě hriwnje a hišće wjacy zastupa ptačić. Tuž dyr„ bja tam bola hač něšto wubjerneho poskićeć. Haj, je zawěsće najlěpše hišće znamjo našeho časa, zo so wón cyle

w materialismje podnurić dat njeje, zo je hišće mnoho
ludźi na swěće, kotřiž mučni a napinanić wot wšědnoho
dźěła, rady w kraju bajkow přebywaju. Jich čuće a za-
přijeće je zawěsće wobdźiwanja hódne. Mója hodźinki dó-
ho w lěsu, na mjezach, při pluskotacej rěčcy sedźeć, tam
hdźež přirodna ćicha swjatnica přeć bjere ból a břemjo
wšeje swětneje roboty, ćiše móža tam sedźeć a bajkam
swojeje duše stuchać. Wšo wokoło nich nabywa žiwjenja,
žołmy w rěčcy, štomy, rozpadane hrodźiki a šedźiwe
klóštorske powaleńki, wšo to jim zda być wobydlene.
Ptački počinaju rěčeć, zwěrjata počinaju juskać a wje-
selosću, ale žałosćeja leź swoje horjo. Praješ-li pak to
tajkeho, što tu jimu napowědaće, njemóže ći ani wot-
motwić, njegamóže swoje začuća do słowow pinać, tak
wulkotny běše tón zaćiš być, kotryž běše přeživit.

A kaž na też serbski lud swoje lubozne waśnja, swoje my-
thiske bytosće, cim wjacy hišće dźěći, kotrymž dyrbimy
tohodla napřeco přińć! Runje tohodla su nam naše
dźěći tak spodźiwanja hódne, haj zbóžne a swjate, do-
kelž su hišće žiwe w sonu rajow, kultow, paradiza a nje-
bjes. Wone su njewinowate, jim je njeznaty swět horja,
lesće a njekhmanosće. We wšim bydli po jich zdaću wě,
kajke žiwjenje, někajka duša, wone dźěćo a dar njebje,
ski, kotremuž je swět a zemja wulkotny paradiz. Je swě,
ćaceju wočow njewinowateho dźěśća soni duša dale
a dale do krasneho kraja idejala, do kraja bajki, hdźež
so wšo jenož tak mjerwi z pryncami a prynceznami,
z lubymi jandźelemi, ale też ze złymi kuštarjemi a
lesćiwymi čerćikami. Naš realistiski čas, kiž dźěśću
kultow raj bjere, tón dźěćo kazy, haj zniči, přetož njesmě

hišće hotu wěrnosć wědźeć. To móže jemu jara škodźić. Dźěćo njeby potom wjacy dźěćo było a wostało. Korosćenym bywa husto tak hórko a bolosćiwje wokoło wutroby, tak styskuje w duši, něšto nam brachuje, něšto wulke a swjate my parujemy, štož smy zhubili, mjenujcy ly, riku swojeje duše.

W klankach nadeńdźemy tutón raj. Tu sam zastupjerjo wěčnosće, ale też zachódnosće, zastupni, cy njebjos a też hele: swjeći jandźeljo a jich přećiwnicy, čerći. Cte wosoby pominu so na wěčne. Za khodojtej, za tej kuztarnicu zaprastknu so hebske wrota na wše časy, dušne a pekne dźěći pak su hižo na swěće zbožne kač do kónca. Duša prócuje so wo idejal, my pak dyrbimy kedźbować, zo ju k njemu dóstanjemy. Wšo, štož we nas na wěčnosć pokazuje, štož nas k Bohu njedźe, so za nim

žedźi, je rjane a krasne, dobre a spomóžne.

Tola přeć klankodźiwadło zbudźi so teć
narodna mysl a runje ta je našim dźěćom jara wuži-
tna. Sobre serbske hry so jim poskićeja, klanki su do
rjaneje serbskeje drasty drastćene. Runje dźiwadła we wótčin-
skim duchu, ale dźěsćiw zrozumliwje spisane, zbudźa
we nim najlěpše a najdrohotniše mysličky za wótčinu
a za lud. Klanki pak su často też ze serbskich starizn
wzate, naderdźerny tam ztoho Serona, ale też zmužite,
ho Miliducha a starneho Přibystawa. — — Tale so lu-
bosć za serbski lěs a haj w dźěcacym duchu pěstuje
runje tu w bajcy, w klankodźiwadleńku, hdźež jim rja,
ne kulissy, wobswětlene w magiskim swětle, předstawjeja
wobraz serbskeje hole, wožiwjeneje ze wšelakimi nězny-
mi bytosćemi. Benndorf we swojej knizy „Die Fürstin

Volkskunde" piše wo tom: Jn dem Felbdünkel des Helden liegt
ein unwiderstehlicher Zauber; die Einfarbigkeit dieses Ortes
birgt für ein kindliches, empfängliches Gemüt allerlei
Geheimnisvolles. „Rotkäppchen", „Dornröschen" als auch Hel-
dinnen, „Schneewittchen im Glassarge", „Aschenputtel" und Gespen-
ster, „Hänsel und Gretel", „Frau Holle" sind Volkskunstwerke
Phantasie und Gemüt der Jugend." Wše tute bajki hodźa
so też jara wužitnje za serbske klankodźiwadło wobdźěłać.
Tale piše Benndorf: „Das Kind wird den Held seiner Er-
wartungen mit lebendiger Kraft begaben, wenn es sich
Tage und Stunden ausmalt, welcher Zauber darüber
ausgegossen liegt, und weiß, daß einst die Vorfahren
hier in ahnungsvollem Schauer das Göttliche ihres Wesens
taten und mit guten Geistern zu verkehren meinten, die
ihnen Rat und Hilfe bringen sollten. Der verständige

Hesitar wird aber auch ein Gut seiner Umgebung sey
schätzen und nicht mutwillig zerstören, und seine Zeiten
und Geschichten im engen Kreise des Vorgefund und
Erfahrung überdrüssig; indem der Trieb zu der Ferne,
der zerreissende und die junge Seele ab ausmündenden Sinn.
finden einen weiten Gottesfurcht." Tak piše Berndorf.

W tajkich krach wuprajeja so wšelake waž-
ne ideje, wěgo dyrbja so dźiwadła lohcy spisać. Mjez tym
za to dźěćo abo přilladowar docyta njepytnje, přitowarši
so jemu ideja, kiž jeho husto čas cyteho žiwjenja wjacy nje-
wopušći. Chcu jenož někotre mjenować, kaž ideju wo wuso-
bodźenym a wumóženym človjestwje. Hród a jeho woby-
dlerjo su zakuštani přez ztu, helsku móc. Tu zastupi a
předobywa so zmužity kralowc do hrodu, přiwinje wše
surowe zadźěłki a wumoži tak rjekowscy wšech wobydlerjo

hrodu. Druhi zmužity, mtodi ryćeŕ wumóži cyły kraj wot njedočinkow, jědojtych hadow a zmijow. Hólčec zahori so tak za počinki swojcho stata, čuje we sebi, zo je muž, zo by tež **mohł** něšto tajke podobne wuwjeść: we nim sapa žadosć za zmužitosću, hotliwosću a wutrajnosću. Holčka zaso ma tu najrjeńšeje přilěžnosće, so dźiwać nad wurjadnej nježnosću swojeje jeho stata, spóznaje, zo ma něhdy być pobožna, pěkna, postušna, ale tež rozna mandźelska a knjeni we do mje. — W cyłym dźiwadle za matuškich knježi jeničke zbožo. A we čim tuto wobstoji? W jenićkim počinku, we spokojnosći. Dokelž su wšitcy tuci mólicy ludźičko, jo spokojni, čuja so zbožowni. Rady popřeja tež bliźe mu jeho zbožo a derjemšće. Haj, su wšón čas z cyteje wutroby zwólniwi, sobuctowjekej z nuzy wuswobodźić.

Druhich wozbóžnić, je jim najwjetše zbožo. Pola wšěch duš-
nych a pěknych palčikow, duchow, pryncow a pryncznow
naděndženy tajku přikladnu wopornjwosć. Dokelž jich
swět ničo złeho njewopřima, je wokoło nich też wšo zło-
ty kraj kuzła. Zakuzłani bywaju runje přez lubosć
a smilnosć tajkich stawnych rjekow wuswobodzeni. Za
to pak z toho nabywaju wulkeje stawy, pokojneho měra
a wěčneje zbóžnosće. Naš materialistiski čas, wón hoje-
ba nuznje, jara nuznje tajkeje lubosće, lubosć, kotraž
často dosć sebje samoho zaprěwa, sebje wopruje, zo by
stabym, zastorčenym, hanjenym a zacpitym zbožo
wobradźała; nic, zo by snadź z toho wulki dźak wočaka,
ta, ale njesebičnje wšo čini, jenož z lubosću k sobu-
čłowjekej, kiž dźěn je wobraz Boži. Tak ma prawe, při-
kładne a serbske klankodźiwadło mnohi nadawk

nadobo dopjelnić, kóždej ważnej mocy dźěćaceje dušemaj
dosćěinić a jich czrobu poskićeć. Tak wosobje nabožinstwo:
před wočomaj so dźěśću jasnje pokazuje, što ma činić
a kak ma so to stawać a što nic. Stož žadyn zakonje,
dawaŕ, a hdyž by też najsurowiši a najmócniši był,
njedokonja, nabožinstwo to dokanja. A z kóždym dob.
rym dźiwadle su wosoby, kotrež su wuznamjonene
přez dobre skutki a łajke, kotrež ze złym a z helu
dźerža. We žiwej přitomnosći so tu přihladowarjej
jewi pócćiwosć a swjatosć, zbóžnosć a zbožo, mudrosć
a porjadnosć, ale też wšě możne hrěchi a hłuposće
njekhmanecho dźěśća, kotrež so tu šwikaja a kho.
staja. Runje kužoł a korjeń wšoho złeho bywa nam
wotewrjeny. Znaju jenož jene pótajnstwo, čłowjeka
před jeho złymi nakhilnosćemi škitać, a to je, jako

swobodnu wolu ztwjerdźić a ju před stabosću wobro-
nić. Pola dźišća hižo klankodźiwadło z tym započina,
wono pokazuje jemu jako špihel wšě jeho stabosće. Wono
je pućpokazowar, haj šula k praktiskemu žiwjenju,
k praktiskej mudrosći a tež kluč k pótajnym zakho-
dam čłowječeje duše. A skóńenje, složi nas Serbow na-
stupa. Hižo pola dźěśća pěstuje so - kaž hižo spomnich -
narodny duch. Dźiwadło hraje so w dobrej serbšćinje.
Našim dźěćom so husto na wšelakich hermankach
a druhich dyrdomdejach skažena, skepsana němči-
na potykuje; tu pak so prócuje, jim dobru, klatisku
serbšćinu poskićeć. - Klanki wuznamjenjeja so přez na-
rodnu drastu po starodawnym serbskim waćnju.

Chcu jenož hišće na někotre rozjasnjenja a na-
mjety spomnić. Pótajkim, klankodźiwadło je přihotowane,

w Budyšinje w Serbskim Domje leži cyły poktad. Štó
chcył so nad nim smilić a so po nim horje brać? Zwal-
kej wopornjwosću su wšelacy wěc do porjada zestajeli. Ale
runje to je mjez nami Serbami tón wulki zmylk, zo
často dosć něšto, štož smy derje započnyli, k kónoj
njedowjedźemy. Abo dyrbi snadź tež našemu klanko,
dźiwadłu wony surowy příchod wobradźeny być, zo tón
abo tamón na nje pohladnyć přikhadźa, wěc kusk
pokhwali; a dokelž je dźiwadło na puću, pućuje cyły
ropot skónčnje do Serbskeho muzeja, zo by tu jako
zestarjena nowinka wopytowarjam napadnył. Wjele
najwažniša wěc při cyłym přihoće je ta, wostojneho
muža nadeńć, kiž wšo na so wzał, z klankami po
Serbach pućowat a dźěćom a dorosćenym z nimi před-
stawjat. Snadź by něchtó někoho namjetować mohł,

kiž by zwólniwy a wustojny k tomu był? Samo na sebi, je-li ma hrajeŕ zajim za to, móže sebi při tom hišće dobry wunošk a dobytk sčinić, a zdo, bom leż cyle pomałku cyte wudawki amortisirowaé. Wo dalše chce so, kaž je mi znate, knjez profesor ku, ka postarać.

Žónske towaŕstwo w Prazy a dale wosebje knježna Hajnec ze Stoneje Boršće stej w posledniw času nješto jara rjanych drastow přihotowałoj a ješi, toj, a to cyle darmo. Tuž njech wšěm tutym pil, nym dźěłaćerkam leż na tutym městnje najwutrob, niši dźak wuprajeny.

Zo pak cyła wěc hubjeneho wunoška nima, njech šćěhowaca spomjeńka dopokazuje. Naš dźensišy, praktiski čas złožuje so z wjetša na stati,

stiku. To je jeho měra. To ličbach so hódnosć někajkeje věcy
sudźi. W Prostjejowje na Moranje, hdźež su podobne wob-
stejnosće kaž pola nas, je so w běhu poslednich zymskich
šesć měsacow 21króć klankodźiwadło za dźěći hrało,
hdźež mějachu wězo tež dorosćeni přistup. Chcu jenoč
na dochody spomnić – wo idejalnym wuspěchu nochcu dó-
cyła rěčeć. Zastup ptačeše za wosobu dźesać halerjow, to
je potdźerjata pjenjeźkow. Dochodow bě 845 K 90 h, wudá-
kow bě jich jenož 93 K 99 h, tak wučini čisty wunošk
751 K 91 h. Při dobrej woli a zajimawosći by to pola nas
we Łužicy runje tak było, hdyž nic hišće lěpje, dokelž
su so njeby trjebało před konkurrencu bojeć.

Nětk zkrótka wo serbskim klankodźiwa-
dle něšto bliže a drobniše. Mamy jich wokoło třicećo
kulissow, wjetšich a mjeńšich, kotrež wše možne wěcy

předstanjeja, wosebje łěs, burske jstwy, nawjes, zahro-
dku, kuchinu, poprancowu khěžku atd. Klankow
je jich jědnaće, mjez kotrymiž su štyri žónske:

1.) kralowna, kotraž pak by w hinajšej
drasće wězo zdobom też sonicu (sun) abo samo
někajku wosebnu měšćanku, abo k nuzy też za-
možitu burowku předstanjeć mohła.

2.) starša burska žona, kotraž pak by
w jednorišej drasće też khudšu měšćanku a wjesnar-
ku zastupować mohła.

3.) młoda holca, zdobom też prynцesna,
měšćanska abo burska holca.

4.) khodojta abo někajke druhe stare
šerjenje.

Mužskich je sydom. Mjez nimi wuzna,

mjenja so

5.) wosebje Hapka, kiž pak je za to tež kusk mjeńši, měri jenož 35 cm, mjez tym so su jeho towaŕi šeju hižo snadnu wulkosć 50 cm docpili.

6.) Staršiž muž, kiž w złotej a purpurnej drasće kral, w bramatej pak wustupi jako wosebny měšćan abo naduwacy so burik.

7.) młodźene, kiž so hordźi jako młody rycer, pyšne, abo w bóle ponižnišej drasće jako zamožity burski syn.

8.) tam wuhladamy asketu, kiž so posći a wul. ku pokutu čini, kiž je pak z mnichom, pustnikom, dyrbjało być tamo z duchom abo ze smjerću.

9.) so tam puri w čerwjenej drasće a w druhim helskim wobleku zły čert, a z nim stowaršeny

10.) swonwy rubjeżnik abo zły rycer, kiž
by na př. tež złóstnoho Serona zastupować mohł.

11.) skónčnje typiski kur.

Tutych jednače klankow dosaha dospoł
nje, dokelž dźeń nadobo zwjetša jenož dwě wosobje wutu-
pitej, njeć tym móža so tamne trojić. Wobleńkow bu-
dże jich něhdy tučnych wokoło 35, kotrež zawěsće hišće
zehnamy, hdyž je jich tola hižo telko hotowych.

Světła šěrokosć dźiwadleńka a jeri-
šća je poldra m, wysokosć 1 m. Cyła šěrokosć na-
twarjeneho dźiwadleńka wučini 2½ m. Twaj wopor-
niwej češkej studentkaj z moleŕskeje akademije w Pra-
sy - znaju jeju - njesedźitaj na tajkich pjenježnych
měchach, kaž - chcych skoro rjec - někotryžkuli serb-
ski wótčinc, staj kulisty malowatoj a dźěło sebi pta.

čić njedaštaj. Chcyštaj z tym jenož swoju horcu a
horliwu lubosć za Słowjanstwo a Serbstwo dopokazać.
Mjenuju jeju mjenje, rěkataj Myslivec a Potrěba. Jedyn
z njeju měješe hižo jako gymnasiast wulki zajm a
zahorjenosć za Serbow, a dokelž telko pjenjez njemeješe,
še, zo by sebi mohł knihi wo Serbach nakupować, tak
sej wšitko, štož wo nich čitaše, wotpisowaše. A što naša
młodźina husto čini! Symoja wšelakich jara dobrych
serbskich pastorow sebi žaneje serbskeje kniha njekupja
– k tomu su pak přehordźi pak přemudri –, ale radšo
w studentskich zwjazkach w Lipsku swoje kolerje pře,
pija. – A tamón njeje Serb. Tola k wěcy!

Žiwadło je jednore, ale při tom přeco
wumjetske. Nanajkrasniše dźěło by so tola, hdyby
so z nim dyrbjało po sweče dundać, runje tak spěšnje

a hišće bóle kónconwato dyžli jednore. Klinak by wězo
wěc byta, by-li Maćica w Budyšinje zarjadowata traj.
ne klankodźiwadło. Styšach, zo wot zjednoćerstwa čě.
skich wumjetcow offerta wuńdźe, zo chcedźa wumjet.
cy dźiwadło za 1200 K - ručne dźěło - a cyle originel
ne zhotowić. By to dar był, kiž bychmy dostali jenož
ze sympatije k Serbam a dokelž by to zdobom jara
dobra peklama za tuto towarstwo byta. Rowak by drož.
šo byto. Tola hdźe telko pjenjez nabrać?

Kaž hižo spomnich, je najwažniša
wěc při wšom, nadeńć wosobu, kiž tu cyłu wěc do.
hladuje, a so po njej horje bjere. Maćica je w jenym
swojim posedźenju mysličku za jara dobru přispóznała,
a měnila, zo by so dźiwadleško našim towarstwam
za wěste fiksum přepožičowało. To pak ja za praktiske

nimam, přetož w kóždym towaŕstwje zawěsće jedyn wu-
mjete njebudźe, kiž by wušiknje hrać dokonjał. Ta-
hanje ze štryčkami a recitowanje teksta zdoborn njeby-
dźe tak lóhke. Tuž jednu wustojnu wosobu, kotraž by
wšudźe po Serbach hrała. Wosebity zajim by wězo kóč,
maŕ za tu wěc něč dyrbjał, přetož wón zmjeje zawěsće
też wěsty procentuellny dobytk. Mam hišće douhi
namjet, tón pak na kóncu. Dźiwadło so hodźi cyle
do jednoje njejšeje kisty zapakować a lohcy transportir-
wać. W Prazy je też wulke česke klankodźiwadło,
kotrež bywa jara derje wopytane. Tam so stajnje na-
makaju dobrowólnicy, kotřiž z lubosću k wěcy hraja.
Tam su to zwjetša zastojnicy a přistajancy z překup-
stwa, kotřiž cyle darmo a to cyte popołdnjo, też
wječor, njedźelu w zymi 2, 3 króc abo hišće wjacy

hraja. Wězo wobdźěli so při tom na dźesać wosobow. Z Łokhody přińdu za narodne zaměry, wosebje k lěpše, mu namjeznych šulow. Hdybychu Serbja jenož dźesa, by dźěl tuteje wopomnivosće dokapokazali, by wěc po času hěš za narodne, serbske wěcy přez měru dobre, ho wunoška njesć mohła a zastupnych pjenjez nje, by so hjebato njedy brać hač dźesać abo pjeć pjenje, žkow. – Sym na kóncu swojeho rozjasnjenja.

Žiwadleško ma potajkim pućować z je, neje fářskeje wsy do druheje, a hěš do hajkich, hdźěž cyrkwje a šule njeje, na př. z Ralbic do Rózanta, z Rózanta do Khróšćic, z Khróšćic do Pančic atd. a dokelž by so wšo mohło na ručnym wozyčku wozyć, njeby donjezenje zawěšće drózše přišło dyžli hriwnu. Wězo měł by so dawk do poktadnicy zagmejn,

skich khudych ptačić, kotryž dyrbi by so też husto spu-
ščit.

Kratej běštej so kóždy raz dwaj wšelakaj
krjuchaj za sobu, za kóždy by so brat wosebity za-
skupny pjenjez, a hdyby so na př. pjatnaće hrót-
now zwjesć chcyło, by kóždy krjuch k najmjeńšom tr-
njesć dyrbjał 7,50 hriwny. Hdyby dźěćo ptačiło 10 pj.,
wotroscény pak 20 pj., by dyrbjało być při kóždym
krjuchu přitomnych 25 dźěći a 25 wotroscénych abo
15 dźěći a 30 doroscénych atd. Myslu, zo je tuta
kalkulacija dosć jasna. Nimo toho by hrajeŕ
při tom mohł předawać serbske knihi, a lohcy
by sebi tak hišće 1–2 hriwnje zastužił. Njemóžu
pak sebi předstawjeć, zo by w Khróscicach abo w Bu-
kecach njedźelu, hdyž ludźo woprawdźe druhdy nje-

wědźa, što započeć, a kusk zabawy bychu sebi tola ra,
dy přeli, přišło na dźiwadło jenož 15 dźěći a 30 wot„
rosćenych. A tajkich wsow je tola w Serbach wjele. Ru,
nje kermušu by najpřihodniši čas był, tajku zabawu
z klankami wuhotować.

Sym na kóncu! Smy zeznali wuznam serb„
skeho klankodźiwadła. Zawěsće njeje na hrěće wjeršeje
a čiščišeje lubosće dyžli lubosć staršeju k dźěćom. Wě„
dźimy to, hdyž wobkedźbujemy, kak so staršej starataj
wo swoje lubuški, kak někotraž kuli mać sej nješłoga„
přeje, za by mohła dać swojemu dźěćeu, što bjeda,
haj za by jemu mohła někajke wjesele popřeć. Tola,
při tom mysli so z wjetša jenož na čělne potrjeby a zawjese„
lenja. Runje duchownje naše wjesne dźěći tradaja, ni„
maja knižki, ani druhdy zawjeselenja, a tola žada tež

mtody dźěšćowy rozumčk swoju zabawu, za by to molt na strowe wašnjo wokřesćić a na wšě strony wuwiwać. Tuž dyrbimy so też wo to starać. Runje w našich šu, lach mohło so na to dźiwać; na př. by so we wjetšej šulskej rjadownje lohcy klankodźiwadło nahwarić hodźało. A pod dohladom knježi wučerjow by so w šul, skich rumnoskach mohła rjana hra z klankami předstajeć. --

Ze swojim přednoškom njepřejach sebi hinajšeho wuspěcha, hač zo by mjez serbskimi wu, čerjemi klankodźiwadło prawje horliwcho zajima dobyło. A hdyž so to stanje, potom směm wot wšo započatka přeswědčeny być, zo serbske klankodźi, wadło njebudźe mortwonarodźene dźěćo, ale zo budźe so rjenje wuwiwać w našej Łužicy, a zo bu,

dźe runje w našim času, hdyž so wšudźe Serbstwo
rozwiwa a posylnja, kěž klankodźiwadło dźěćom kwje,
selu a radości, dorosćenym pak k wokřewjenju, naro,
dnej mysličy pak k spěchowanju.

Józef Jakubaš.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Jaroslav Vrchlický

14 septembra 1912 popołdnju čehnješe grudny čah wot muzeja na krasny Wyšehrad, přewodżany wot njeličomnych ~~st~~ sytow ludu, wot blukich zynkow zwonow wšěch tych pražskich cyrkwjow. Wjezechu k wěčnomu wotpočinkej najwjetšohosyna českoho naroda, najgenialnišoho basnika a najpłódnišoho mjenowž cyłeho słowjanstwa, ale tež najwjetšoho mjeze wšěmi basnikami našeho časa.

Prof. dr Jaroslav Vrchlický, poprawny Emil Frida narodźi so w Lunach 17. februara 1853. Joho nan bě překupc. Dźěćo so stwórbnu lěče swojoho žiwjenja přinóšeše wón k swojomu nuzej, ký bě wjesny duchowny a mlodeho Vrchlického na šulu přikotowaše. Hakle dźesać lět stary spisa někotre tragoedije a w sydmnatym lěče swojoho žiwjenja wuniđechu prěnje joho basnje, wšo pod pseudonymom, dokelž jako

gymnasiast – wopytowaše myjego druhimi tež prag-
ski gymnasium – woprawdźite myjeno podpisać
njesmědješe. Tuke myjeno Jaroslav Vrchlický jemu
jako basnikej tež prosta. Wuklodźiwši gymnasium
přihotowaše so na duchowne powołanje, dyrbješe
pak khorosće dla seminar wopuścić; studowaše po-
tom philosophiju a historiju. Jako wukubłowar
hrabje Montecuccoli přebywaše wot lěta 1875
hač 1876 w Italiji. Tuke přebywanje na dalekim
zemi bě za basnika mimo měry wažne. Wulki
měještaj wliw na ga wšo wulkotne přistupnu
dź basnikowu italska literatura a italske
wumětstwo; tu so basnikej lubosć k wšěm
romanskim literaturam zaščepi. Do Čech
so wróćiwši přiganuny so tamnym basnikam,
kij za česku literaturu tak wažny časopis „Lu-
mír“ wudawachu. W lěće 1892 bu Vrchlický z
čestnym doktorom a z professorom modernych
literaturow na českej universitće, hdyž bě hižo
dwě lěće přijedy za sekretara 4. rjadowanja českeje
akademije wědomosćow wuzwoleny. Njewuda-

wajcy swoje najlěpše mocy swojomu powołanju wě-
nujo skutkowaše z wulkim wuspěchom hač do léta
1909. Tu jako Boža ruča gaja, tak ze dyrbješe pře-
słać přednošowace. Tu léta potym zemře w Tomaš-
licach, zdaleny wot swojeje Prahi, kotruž tak
horco lubowaše.

Jaroslav Vrchlický bě basnik. Kak wjele
sola ruiže pola njeho wuprajidźaj tutej dwěj słoj-
ce. Wón bě basnik wobsahowacy ze swojim nadob-
nym duchom cyły swět literarnych krasnoscow
kaž pola Čechow žadyn basnik před nim, kiž we
swojich myslach zjednoćeše wšo, z čimž je so
hdy a hdźe poesija zaběrała. Słowo poesije kčěje-
še pola njeho kóždy čas, tak ze mjenowaše, hdyž
kuli chcyše, najntoduše kčeja z njeho ščipać,
ze mjenowaše basnić wodujo a w čłowječich nocach,
z cyłeho kóždy čas. Nimo toho měješe tón wulki
dar, ze mjenowaše basnić skoro bjez korekturow,
bjez najčežšich formach versow. Z přikładom
za to njech je, ze wón swoju najkrasniju a naj-
bóle poetisku wjeselohru: „Wosud luboscé" napi-
sa za pjeć dnjow. — Po tutych porosćitkomnych sło-

ntack wo joho basnjerskim talenće chcemy k joho
dźełam přeńć. Zdobrski to nadawk. Što ha mokł
přełładać tu sytu joho spisow, kotrež hižo w
lěće 1907 docpě rjanu ličbu 100 zwjazkow. W tutych
joho dźełach dyrbimy rozeznawać wjez originelnymi
ni a přetožkami. Vrchlický bě wobrjeńny na lošć
polach basnitwa, na lyriskim a episkim runje
tak kaž na dramatiskim. Ale predewšěm bě wón
lyrik. Lyriske jeho basnje wopřijeja na 40 zwjazkow.
Přenja jeho lyriska zběrka „Z klubin je hiš-
če nacisto lyriska. Pessimissmus wo wjez swědči
wo wětwje, kotrež měješe na Vrchlickeho italski
basnik G. Leopardi. W sćehowacych lyriskich
dźełach pak hižeji reflexiwna lyrika, wozjew-
ja so basnik do čemnoho pessimissma za-
błudzeny, hdyž so ge wšelakimi materialistis-
kimi hypotesami čwěliše. Spomnjene zmy-
lenje su „Duch a swět“ „Symptomije“ „Iphixe“
„Herbstwo Tantala“, žiwjenje a smjerć. Ale
čim dale čim bóle předobywa so basnik kwo-
zbožacej wěrje do něhdyšeho zdobyća zdźełanos-
će nad khrobłosću a egoismom, swobody nad

nad wobročstwom. Wozebj̆ po formje wudospołnjene
su jeho sonetty, kotrejž buchu w dwojich zběrkach
„Sonetty putnika" a „Hłosy z pusćiny" wudate. Kaž
„basnik na polu wobkedźbowacje lyriki po čas k
žiwjenja wjesołemu optimizmej so předoby, tak
tež w čistej začuwacej lyricy. Na najbóle skutkuja
su jeho najprjedše lubostne knihy „Sowy we zbožu",
potom „Ekloge a spěwy". Změtowacu, přezjednost-
nu rjanosć maja tež te, kotrejž nam rysuja ćiche
swójbne zbožo basnika, najlěpje zwjazk: „Što je mi
žiwjenjo dało." — Wše jeho lyriske basnje wěso při
tutej njepřekładomnej produkciji jenak dobre być
njemóža. Tež wobsah nastupa, ćim wulkotniše
su pak po formalnej stronje, wulkotniso so bas-
nik pokazuje jako mistr formy při wobkuje-
nju tež najcejšich wersow. W posledních 20 letach
swojoho žiwjenja so zdasy joho lyrika přeměni. Z
joho knihy: Wokna we wichoru" „Ječa dórke, roz-
njendrjene" začuća a zmysleja, basnikej hewak
cyle cuze zynki: Wot leta 1893 rozšěrichu so tuke
ćemne, žrudne motiwy po cyłej joho lyrice. Mnje-

ne a jednore to basnje, pak po wašnju ludowych pěsni, pak po tym antikskich stroklow, wuprajeju wone melancholiske skorženja a elegeske dopomnjenja. Čęko hodja so přičiny Auteho přemeňenja w lyricy basnika wusledźić, njebudźenu pak myslić hdyž tu je we českej zjawnosći pytamy, dokelž wězo, kaž wotsak basni, formy wersow, wuměwanjo wobrazow, skónčnje tež moralka w jeho basnjach bu druhdy cyle njerozumnje kritisowana.

Bě też Vrchlický předewšěm lyrik, je sebi wón tola też na zbytnymaj kolomaj poesiji wulke zasługby dobył. 1876 wuńdźechu jeho „episke basnje", za štyri lěta nowe episke „basnje". Mjezdruhimi chcu tu hišće naspomnić: „Stare powědanicka" a „Bohojo a člowjekojo." Wokrawodźitu objektiwnu epiku pak w tutych dźełach jenoz zrědka namakamy, dokelž Vrchlický jako basnik a to, kaž bu hižo spomnjene, jakorefleksiwny, do wšěch bajkow, powědankow a mytow, kotrejž wobdźěła, swoje filozofiske mysličkí

kładże a wuwiwa. Najkhmańše joho epy su Fausiada: „Twardowski" z polskonarodnejs macizny, potom „Bar Kochba", kiž chcyše pod Hadrijanom Jerusalem zasy wuswobodźić, ale smuduje skónči a „Leseńwo Linece.

Jako dramatik bjerješe Vrchlický swoju maćizny ze ganidźenosću, z historije wolenoho kraja kaž też cuzych. Ale woprawdźity dramatiski talent Vrchlicky njebe. To hižo z toho widźimy, ze su ze mała jeho dramow, kotrychž wón na 40 spisa, na jewišću zdźerżate; přikład klassiskoho drama je jeho „Noc na Karlštejnje", z dobom też ćežke kruch, kotryž so najhusćišo a z najwjetšim přiwyskom přihladowarjow kraje. Chcu hišće z spomnić něsto znaćišich dramow kaž: Wosud lubosće, Julian Apostata, Smjerć Lipopodanije a Lubosć a smjerć. Runje tak wažny kaž jako originelny basnik, znadź hišće wažniši za češku literaturu je Vrchlicky jako přełožowar cuzych literaturow. Stoj je sebi Goetha přeješe, swětowu literaturu w nemskej reči, ke kotrejž wón přeni na

stork da, kotruž po nječim romantikoju a pozdźišo
muichowcy basnicy wutworichu, to zamoh Vrch-
licky ze swojej bohatej dźěławosću sam, dokelž
12 rěčow orije a pisomnje wobkuježeše. Francózoju,
kotrychž wobu přetoji, su Victor Hugo, Barville,
Prudhomme; po swojim přebywanju w Italskej počo
so bóle a bóle z italskej poesiju zaběrać, kotraž
be dołhi w Čechach tak rjec njeznata. Płody
tutoje dźěławosće su přetoržki basni Lopardiowych,
Danteowoje Bóžskeje komoedije, Wuswobodźeny Je-
rusalem Torquata Tassa a Rolanol "Ludwika
Ariosta a druhe. Dale přetołowaše z jendźelšćiny,
španišćiny, polšćiny a němčiny; haj mjez nimi
njec, ždyn basnik ani češki ani druheho naroda
njeje w tej mjerje swój narod z telko přetoržkami
wobohacił, kaj Vrchlicky češki.

Mikławš Krječmar

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Serbske katolske kěrluše.

Wosebity wotdźěl z lyriskim, serbskim basnistwje wučinjeja kěrluše. Při wšěch swjatočnosćach spěwaju so kěrluše. Z wěstym prawom móža so kěrluše tež do ludowych spěwow ličić. Přetož třepotaty šedźiwe, kaž tež zrostny hólčec, wobstarjena maćerka, kaž wjesote holcatko, wšitcy zhromadźeni z swjatej mysli, zanošuja na Božich stužbach krasne serbske kěrluše. Z kěrlušom so husto dosć dźěsćo z swj. křćenju do cyrkwje powita, a kěrluš zasy čłowjeka ze zrudnym ćłosom do rowa přewodźa. Hlaj, z kěrlušu dřěma tak rjec nješto hmjace a tež pozběhowace. Z wjesołeho erta zaklinči při krasnych wjeselach „Chcemy jeje knjeni spěwać!", ćežko a zrudnje zasy „Domjerće

mje k mojoni rowej," hdyž luboho nan
abo sprócnu mać z dwora wjezu. Kotrehož
wutroba njeby so pozběhowacym stowam při-
zamknyła, hdyž n. př. na Bože Čěło při
wokhadźe ze Synom Božim přez krasnu
přirodu daloko a šěroko „Hdźe sy mi mo-
ja radosć" zaklinči, abo hdyž pobožny pu-
ćowar do Rójanta puća! Z kak hnuteje wu-
trobu njespěwa pilny rólnik po derje dom-
skhowanych žnjach „Tebje my Boha khwa-
limy" za wše žohnowanja dźakujo.

„Kěrluš", jako nabožna pěseń abo na-
božny spěw, je wuraz nabožneho zmysleja
a začuća we wjazanej abo wumērjenej ryči,
je pak spěwawa modlitwa pak tola rospo-
minanje z modlitwu abo ze zdychnjeńčkow
k Bohu **abo** k Swjatym."

Słowo „kěrluš" wuwi so z grichiskeho „kyrie

ἐλεῖσον". Tute stowo je hižo jara stare. Hižo najstarši češki kronikar Cosmas (1045-1125) powěda nam sćěhowacy podawk: Hdyž sw powostanki swjateho Adalberta z Hnězna do Prahi přewjezechuj spěwaše tehdy lud we swojej swjesotosći jenož, krles, krleš". Najstarši češki nabožinski spěw, kotryž je sozčasow stowjanskich Božich stužbow zdźeržał „Hospodinje pomiluj ny" ma na kóncu „krleš, krleš" město kyrie eleison. Z pozdišich łaćonskich Božich stužbow je najstarša cyrkowinska baseń „Swatý Wáclawe, wójwodo české země." Na kóncu kóždeje stučki tutoho spěwa stoji pak „kyrie eleison." Tohodla móžemy jeć, zo je stowo „kěrluš abo krleš" z G. lětstotka, potajkim za čas swjateju Cyrilla a Methoda.

Że spomnjenych stowow móžemy sebi lóhcy cyle wuwiće stowjanskeho a wosebje serbskeho

kěrluša zestajić. W dźesatym lětstotku dyrje bě
hišće mało překřesćanjenych Serbow, tohodlaješ
z toho časa pola Serbow mnoho kěrlušow njewo-
čakujemy. Spomnić pak chcu, zo mějachu
južnostorzjanscy křesćenjo swoje kěrluše.
W srjedźnym wěku běše při Božich słužbach
powšitkownje łaćańscina cyrkwinska ryč, kaž
hišće dźensa. Z toho časa powěda nam Tit-
mar (1012-1018), merseburkski biskop, we swojej
kronicy zajimawu epizodu: Merseburkski
biskop Bóso wuwučowaše swojich poddanow
we křesćanstwje. Jónu chcyše jich „kyrie elei-
son" nawučić jim zmysł wutoživši. Ale ći
pak to praje njezrozymichu a přeměnichu
tute słowa prajicy, „Kri wólša" (w kerikach vól-
ša.)

Kaž z Kosmasoweje kroniki a Titmaro-
weho zdźělenja so wobkrućić hodźi, spěwaše

tehdom wšědny lud při Božich stužbach kyrie eleison", „krleš" abo „alleluja" a wotmotwješe tačonscy na měšnikowe responsorije. Tehdy njespěwachu jenož jednore kyrie eleison, ale přistajachu hišće kóždomu kyrie cytu abo zjac sadow. Tohodla mamy hišće dźensa wšetačonske spěwawe kyrie při Božej mši ze započatkom přidateje sady wozmamjenene. (n. př. Kyrie Deus sempiternus, Luxet prisco atd.) Tute přidate sady buchu w pozdźišich časach přetožene a tohodla skóńča hišće dźensa někotre kěrluše z kyrie eleison. Wokelž pak katolska cyrkej z dobrym prawom jenož tačónsku ryč při Božich stužbach trjebaše, njemamakamy też pola Němcow hač do 15. lětstotka mnoho kěrlušow w jich ryči. Jedyn z najstaršich je pol tačónski a pol němski „In dulci jubilo singt ond set vro!" Z češćiny, w kotrejž

so w 14. a 15. lětstotku nabožne spěwy spěwachu, njesu katolscy duchowni nam ničo přetožowali, dokelž je najskerje njeznajachu. Hdyž hakle w časach reformacije pola luterskich postaćonske hymny a sekwency přetožowachu a tute přetoženе też při jich Božich službach so spěwachu, dowoli so też na katolskej stronje tajke přetoženе spěwy spěwać.

Hdy su so prěnje kěrluše do serbscyny přetožile, njemožeše so z wěstosću rjec. Najskerje su też pobožni Serbja při procesionach do Różanta a też při druhich składnoscach swoje kěrluše měli a je spěwali. Swětlik přistaja dźi hižo we swojim prěnim wudawku (1696) při někotrych kěrlušach „po zastarsku". Z toho móžemy trochu sudźić, zo mějachu Serbja jedyn abo druhi kěrluš, kotryž z htowru spěwachu, a zo tute jenož ertnje k pozdźišim

splaham přeńdźechu.

Najstarše serbske kěrluše mamy z léta 1590. Ćuta knižka ma nimo wšelakich druhich wěcow w serbskej a němskej ryči też wosom serbskich kerlušow. Była knižka je tehdyše=mu tahantej Gregorijej Leisentritej posrječe=na. Z kěrlušow su 3 w šwabach a 5 w taćonskich pismikach ćišćane. Někotre z nich so hišće dźensa spěwaja n. př. „My wěrimy do jenoh' Boha" abo „Běć khwała budź Bohu Wótcej" atd. Wězo su tute kěrluše khětro šmotawe podźen=ćišim stejnišću, přetož klaca tam a sem w rythmje abo stupje.

Hakle sto lět pozdźišo wuda pilny Světlik jako přidawk k swojim přetołomym ćerjam a epistlam w léće 1690 14 kěrlušow. Šešć lět pozdźišo wuda znowa „Serbske ka=tolske kěrlušowe knižki" z 86 kěrlušjami.

W lěće 1720 wuda so tuta knižka z nowa
a to z 102 kěrlušomaj. Za luterskich Serbow
wuńdźechu přěnje „spěwarske" hakle w lěće
1710. Stawne mjeno je sebi zjelezastužbny
Michał Walda dobył. Wón wuporjedźowaše
starše kěrluše a přełoži tež nowe z němčiny
a z tačonsciny. Sak z kěrlušowymi wědomost-
mi wobrónjeny zbasni tež sam někotre no-
we kěrluše. (We swojej Fězusowej winicy č. 497, 522,
526, 530). Jeho prěni wudawk z lěta 1747. wob-
šija 165 kěrlušow. W lěće 1787 wuda Michał
Walda jako tahantski cantor w Budyšinje wulku
„Spěwarsku winicu" z 660 kěrlušami. Bohužel
pak so jeho kniha jenož w radworskej, hdźež
běše Walda přjedy farař byl, a budyšskej
wosadze zawjedze, tak zo so w tym dypku
katolscy Serbja njezjednoćichu. Fecelin bě
dyrje jako administrator w Rožencé w lěće 1824

někotre kerluše z Waldoweje Winicy w Fadrje zu-
dat, tola druhe wosady so spjećowachu, Waldo-
wu knihu přiječ. Z přenja bě po jich měnje-
nju nětko nadobo přewzjele kerlušow az tym
kniha přetolsta. Z druha běchu po potřeb-
nosći porjedźene, do jenajkich stučkow a
praweho stupa zestajane. Třeća wina běše cy-
le zwonkowna, dokelž běchu kěrluše na jenej
stronje w dwěmaj wotdźělomaj ćišćane, štož
katolscy Serbja jenož za luterske wašnjo dźer-
žachu. Hakle w poslednej połojcy 19. lětstotka
počachu sebi Waldowu Winicu też w druhich
wosadach wažić, z kotrychž při procesionach
abo na póstnych zjećorach abo při pohrjebach
spěwachu. Tak widźimy, zo njeje Walda po
swojej prócy a džětawrośći tón dźak znět, kiž
by sebi zasłužił.

Dokelž Waldowu knihu nochcychu a też

druzy duchownji so gratu njepřimachu, zo bychu tola po ludowym mjenju a žadanju kěrluše vudali, cheyše sebi wšědny lud sam někak pomhać. Ralbičanski kantor a bur Čornak a Sěšowski najeńk Anton Bjeuš wudaštaj w lěče 1807. mjeńšu Kiniciu z 94 kěrlušami. Bjeuš kěrluše tak napisowaše, kajkež je Čornak z hłowy druhdy so zamolowši spěwaše abo kajkež je Bjeuš w starych wudawkach hubjenje wučita. Prěni wudawk běše tak hubjeny, zo dyrbješe so na poručnosć cyrkwinskeje wyšnosće roztole a w papjerniku přemlěć; druhi je dyrbjał kusk khmanišo, tola za serbske pismowstwo njeje tuta runje wulka čěd, jenož próca tutych prostych mužow je khwalobna.

Za Kotrow wuda farař Sommer w lěče 1836 Kiniu z 138 kěrlušami, kotrež běchu z dźěla po

starych njewuporjedźenych textach a zdźěla po
Watdowych zestajane.

Ale to też hišće za druhe wosady prawo nje-
bě, dokelž běše w tutych spěwarskich něsto Wat-
dowych kěrlušov. Tohodla wuda so krosćańska
„Winica" z 143 kěrlušami, kotraž dyrbješe po lu-
dowym mnjenju najlěpša być. Tola tuta bě też
jenož ze rta tamnišeho kantora wot dweju
wučerjow spisana a bu w Tecelinowym prawo-
pisu prěni króć w lěće 1853. a druhi króć w lě-
će 1878. z malymi porjedźenjemi wudata.
Hdyž Jurij Łušćanski w lěće 1877. swoju
„Nowu Jězusowu Winicu" wuda, přida k knihi
„Mjeńše spěwarske knihě" z 149 kěrlušami.
W lěće 1879 wuda Michał Hórnik hišće znowa
spomnjenu kěrlušowu zběrku z najtřebnišimi
modlitwami. Bórzy pak so mały naklad
tutoho „Pobožneho Spěwarja" pokupi. Tu nama-

ka skónčnje Hórnik najlěpšu přileżnosć zhromadne kěrlušowe knihi wudać, na čož bě hižo dołho čakał. Po dołhej procy a wobšěrnišimi studiami z kěrlušami wuda w lěće 1888. „Pobožny Wosadnik", zo by hortku katolskich Serbow tola na tute wašnjo zjednoćił. Hórnik so žaneje procy a žaneho wopora njeboješe, swoje krute předewzaće tež do skutka stajić. Z njezwuprajnej pilnosću a wutrajnosću je wšě stare kěrlušowe knihi přestudował po wobsahu, formje a po přetožku. „Pobožny wosadnik" ma 319 serbskich kěrlušow a 5 tačonskich a to z katolskeje Kinicy 300, 14 wot fararja Rubaša a 4 wot Alexandrija Ducmana, 6 zbytne z druhich starych knihow. „Wosadnik" wuda so w přěnich lětach 20 lětstotka z nowa wot kuj. Mons. Škale.

Tak su so serbske kěrluše zwuwite a dyrbi so rjec, zo je posledni wudawk najdospoźniš

Tola dyrbjato so hišće wosebje na to hladać,
zo bychu naše kěrluše cyle hładke z ryči
byte a zo bychu so někotre kěrluše, kotrež
maja přez přetorjenje z němskeho druhdy
khětro cuzy khabat, znowa předźěwale.
Dale dyrbjato so bóle na to hladać, zo so
naše kěrluše (a) na k Bożej słužbi přihodne
rańujo spěwaja. Zkónčnje njeby tež ničško=
dźato, hdyby so tón abo tamny kěrlušzja-
cohłósnje a tola znajmjeńša dwejohłósnje
spěwat. Hdyž so wšelake pěsnje z rjanych
zjacorych khosach spěwaja, njedyrbjeli my
tež Bohu spěw z krasnych akkordach zanjeć?
Cyle wěšće by za naše spěwawe towarstwa to
wužitnišo było, hač so z němskimi spěwami
zaparać.

Lyriska poesija z serbskich katolskich kěrlušach.

Serbske katolske kěrluše móžemy do episkich, didaktiskich a lyriskich spěwow rozdźělić. Wabožna lyrika je hižo prastara. Namakamy dźe pola pohanow hižo lyriske basnje, kotrež so při nabožnych składnosćach spěwachu. Tak spěwachu na přiktad Grichojo při swojich woporach spěwy, w kotrychž so w hnujacym zmyslu wosobinske a powšitkowne čuća wuprajnja. Spěw přewodźachu z lyru, a tohodla rěka tuta strona basnistwa, lyriska'. Pindar a Abykus běštej pola starych Grichow wuwołanaj lyriskaj basnjerjaj. Romska lyrika běše hišće bóle z přirodu zrosćena, dokelž so jich swjedźenje po róčnych časach swjećachu.

Tež pola starych Serbow běše spěw při jich

woporach a swjedźenjach hłowna wěc. Dokelž pak
žadyn z tutych spěwow so ždźerža njeje, njemóže so
cyle z wěstosću rjec, hač běchu też mjez nimi lyri=
ske. Dopomnijo so na mnohe ludowe pěsnje z ly-
riskim razom móžemy tola też wosebje na nabož-
nu lyriku sćěhować. Ke kóždemu nowemu
wobrotej słónca mějachu swoje spěwy, tak n. př.
k česći Božica abo, hdyž so smjertnica ze wsy
nošeše.

Najreńše spěwy su a wostanu psalmy ze stareho
zakonja wot Dawida a druhich, hymny a dru-
he krasne spěwy z noweho zakonja, kaž Mag-
nificat", „Benedictus' atd. Krasne hymny
nastachu w pozdźišich časach: „Te Deum lau-
damus", „Lauda Sion", „Pange lingua". Hymny
spěwaja so na Božich stužbach a při wobkhodach.
Hdyž so ludowy spěw też w cyrkwi dowoli, je so
też tón abo tamny kěrluš do serbšćiny přeto-

žit ale nic z dobrym stupjé abo docyta do prosy. Fohodla namakamy pola Wałdy pódla staršcho kěrluša předžětamy z přispomnjencjom „do lěpšcho stupa zestajeny". Też z Swětlikowej kěrlušowej knizy su też hišće někotre kěrluše cyle bjez rythma. n. př. „Luby Wotče z njebjes" (z lěta 1590) [Wosad.č.10] a Swjata Marija (abo druhi swjaty) Maćer Božja [Wosad.č.90].

Lyricki basnik předstaja nam mitškow-ne myslenja a čuća, kotrež jeho k spěwu pohnu-chu. Čuće może pak z wosobinskeho žiwjenja pak přez rozpominanje a mitškowne zahorjenje podawkow z druhich časow nastać. Do prěnjeho wotdźělenja možemy wosebje póstnowjećorne a wopominace kěrluše ličić, kotrychž słowa so do rta zemrěteho kładu. Do druheho wotdźělenja słušeja kěrluše k česći Božu, Swj. Mariji a druhim

zporach a swjedźenjach hłowna wěc. Ke kóž-
domu nowemu wobwrotej słónca mějachu
swoje wosebite spěwy, tak n. přiktad k česći
ójožica, abo hdyž so smjertnica ze wsy noše-
še. Dokelž pak žadyn so z tutoho wotdźělenja
spěwow zdźeržat njeje, njemóže so pyle z wě-
stosću rjec, hač běchu też mjez nimi ly-
riske. Spomnjo sa na mnohe ludowe
pěsnje z lyriskim razom móžemy tola też
wosebje na nabožnu lyriku sćěhować.

Najjenuše spěwy su a wostanu psalmy ze
stareho zakonja wot Davida a druhich, hym-
ny a druhe krasne spěwy z nowcho zakonja
kaž „Magnificat anima mea dominum"
„Benedictus", atd. Krasne hymny nastachu
w pozdjšich časach: „Te Deum laudamus"
„Lauda Sion Salvatorem", „Pange, lingua
gloriosi corporis mysterium". Hymny spě-
wachu so na Božich słužbach a při wobkho-

dach. Hdyž so ludowy spěw tež w cyrkwi dowoli, je so tež tón abo tamny kěrluš do serbšćiny přełožit ale nic w dobrym rythmje abo zyta w prosy. Tohodla namakamy tež hišće dźeiwe „Wosadniku" dwaj kěrlušaj cyle bjez stupa abo rythma: Luby Wotce z njebjez (210) a Sjatych [Marija, maćer Božja] proš Boha za nas (Wo. 210) Po zestajenju staj tutaj kěrlušaj katholskim introitam podobnaj. Wosebje hłós prěnjeho kěrluša pokazuje na to, zo ma kěrluš dwoje votdźělenje. Najprjedy stej dwě prózstwje, na Boha a Marију, potom sćěhuje khwalba Bohu, kotraž psalmowej stuču w introitu so runa, k čomuž so troje, kyrie eleison, Christe eleison přizamknje. Dale namakamy we Waldowej „Winicy" podla staršeho kěrluša předkřećany z přispomnjenjom „do lěpšeho stupa zestajeny". Tez w Swětlikowych kěrlušach su tež hišće někotre cyle bjez rythma.

Lyriski basnik předstaja nam nutřkowne mysło a čuća, kotrež jeho k spěwu pohnuchu. Wuće może pak z wosobinskeho žiwjenja pak přez rospominanje a nutřkowne zahorjenje podaŕk z druhich časow nastać. Do prěnjeho wotdźělenja móžemy wosebje póstnowjećorne a wopominace kěrluše ličić, kotrychž słowa so do erta zemrětcho kładu. Do druheho wotdźělenja stušeja kěrluše k česći Bohu, swjatej mariji a druhim Swjatym, z kotrychž so Boža swjatosć a wšohomóc, čistosć a rjanosć swjatej Marije a krutosć a pobožnosć Swjatych česći. Nutřkowne začuće a zahorjenje wožiwi hišće bóle, hdyž so słowam melodija podłoži.

Jedyn krasny, najskerc originalny kěrluš, k česći Najswjećišemu Sakramentej Woltarja je „Hdźe sy ty moja radosć...!" Kěrluš je z wo= prawdźe krasnej, zahorjenej poesiju zbas= ujeny, kotruž, hdyž sospěwa, krasna melodi=

ja přewodźa.

1.) Hdźe sy ty moja radosć,
Hdźe ja će namakam!
Hač pytaš pastwy žadosć
Na holi wowčičkam,
Ich praj mi wutroba
Ty čista dušow hra!
Žo moja duša darmo
Će drudźe njepyta....

„ Njebydli w tebi, wy słónčko jasne, Boži Syn!"
„„ Ztotu zdźěliwosć drje wot njeho mam, z kotrejž
cyte lud a wšitku krajownosć wohrěwam, tola
hdźe moj stworićeŕ je, to ći prajić njemóžu."
„ Sy ty, měsačko sležorny, ty hwězdow pastyrjo,
sy ty tak zwólny, mi prajić, hdźe Bóh tón
kujeż nětk je?" „„ Mojeho slěbra poltnosć
nócnu čěmnosć drje rozhnać móže, synteż
jeho maćerje stołčk a podnoże, hdźe wón pak
je, to rjec ći njemóžu."

„Ky hory, skały, doły, śće snadź wy johó na
polach dźe khodźić widźeli?" „„Stworit je nas
wón, slěbro, ztoto wemas khowa, hdźe pak
nětko běha, my hory njewěmy.""

„Morjo, wěš ty što? Njej přez tebje zbožnike kro-
čit?" — „„Wón je mje něhdy vobdat z broha-
mi, też njedawno je tu přejěł z čatnikom,
hdźe nětk pak je, to wjedźeć njemóžu."

„Nětk vobroćam so na was, wy pola, tyš-
ne lěsy, njeje lipa, dub tam jeho voktod-
njenje, ow tam bych so hnydom podat."

„„Ze Židu zelenej wón nas zdebit je. Ahlej,
snadź pyta vokřeća, zo by će z ječnym
khlěbom nasyćił, hewak ja njewěm kak.""

„Hdźe namakam će, mój Ježusko, ach
pastyrjo tych stadłow, napřeco mi pój.
Chcu će dale pytać přez pastwy a njezy.
A njespi wón tam na tym pšenčnišću?
Ow zawěrno! Bóh Wótc je jeho ratař. W pšenčnym

zornjatku je Bóh zakryty, w swjatym sakra-
menće, w bětym woblatku. Bohu budź wěč-
ny dźak za jeho wokřesćenje, kiž moju dušu
wočerstwi!"

Cyle lyriski kěrluš njeje. W někotrych
stučkach je měšeńca z episkej poesiju. Pře-
nje sydom stučkow su cyle lyriske. Šěsćowa-
hač do 11 stučki su z wjetša episke. Wot
dwanateje stučki hač do końca namakamy
zasy lyriski raz. Přez cyły kěrluš pleće so gă-
dość a lubosć za Jězusom, kotraž so přez prašenje
wšěch stworjenjow po dialogu skhodźenk po
skhodźenku powjetša.

Kaž bu hižo prajene, je kěrluš naj-
skerje wot serbskeho basnika, přetož njejsym
hač dotal žadyn němski podobny kěr-
luš namakał, też nic we katolskich
psalmach a hymnach. Po někotrych sto-
wach by so rjec mohło, zo je kěrluš z češke-

ho přełoženy n. př. tŕjebas, kłënod. Tola wěsty dopokaž to njeje, pŕčtož słowo tŕjebas je naše nětčiše traš=snadź a słowo kłënod je dźěž ź němskeho pokłoda. Z někotrych zestarjenych słowow móženy też sudźić, zo je kěrluš hižo stary. Namakany jón też w Świetlikowej kěrlušowej zběrcy. Tola text we Waldowej wérnicy, pola njej w Hórnikowym „Pobožnym Wosadniku" jenak přenjenjeny, nic pak w zmysłu: na přikład w 7. stučcy:

Świetlik: „Mnohi skok zčini drje wón tu."
Walda: „.. skok wulki zčini ..."
w 10. stučcy Świetlik: „wokwodźenjo, hdźež pozmĕrja tu horcosć, Prawćo tam spěchanu so?"
Hórnik: „.. wokwodźenjo, hdźež horcota so staji, prajće tam podanu so."
w 13. stučcy: Świetlik: „Won tu nic jara dawno nimo drje ćĕrješe tych swojich wowcow stadło, też jenjatka a wšo.

Hórnik: „...tych swojich vorcov stadło, hač
všo so šěrješe."

Po stupje nadeńdjemy w kěrlušu jenož
jamby. Byty kěrluš ma 18 stučkow, kotrež su
wšě powšitkownje cyle porjadnje stwarjene.
Stučka ma 8 rynčkow. Tuta rozdźěla so
tak, go su prěnje 4 rynčki cyle porjadnje
jambiske, jenož w prěnim a třećim rynč-
ku zbywa jena krótka zwójka. Šćěhowacaj
rynčkaj, pjaty a šesty, staj cyle tak tworjenej
kaž dwaj abo štwórty rynčk. Sedmy a wosmy
wersh runjataj so prěnjomaj:

∪ – ∪ – ∪ – ∪	a
∪ – ∪ – ∪ –	b
∪ – ∪ – ∪ – ∪	a
∪ – ∪ – ∪ –	b
∪ – ∪ – ∪ –	c
∪ – ∪ – ∪ –	c
∪ – ∪ – ∪ – ∪	x
∪ – ∪ – ∪ –	x

Rym je tež cyle jenajki přez cyły kěrluš a
to ab, ab, cc, xx; so je kěrluš hižo stary, do-
pokazuja nam někotre starše formy. We „Ho-

sadniku" namakamy z zjetšeho dźěła město/star-
šij nowšu twórbu. n. př. Swětl: wokwodźenje; Hórn:
wokwódnjenje; Swětl: horcotosć, Hórn: horcota.
Wosebje słowo „tajebas" so dźensa docyta wjacy
njetajeba. Tež słowo „krajownosć" je dźe/zesta-
rjene.

Přez čo dóstanje tutón kěrluš wosebje lyriske-
ho raza? Hižo zwonkownje dopokazuje/stup
a krótke rynčki, zo je kěrluš lyriski, kaž to
w lyriskim basnistwje powšitkownje nama-
kamy. Jambiska a trochäiska měra je dźě
htowny karakteristikon lyriskeje pěsnje, kotruž
hižo Grichojo we swojich odach zwužiwachu. Dru-
hi wosebity dypk w lyricy je wosobinski (subjektiw-
ny) raz. W kěrlušu pječi basnik sam w prěnjej
wosobje, praša so přirodu, słónčko, měsačk
na njebju, hory, lěsy, skały na zemi a
žołmy na morju, hdźe by radosć a pokoj

namakat. Z kóždeho stworjeneho zaklinči
w luboznym zynku žiwa wotmotwa, jako by
wšo wo Bójskej wšohomocy wosobinscy swědčito:
„Bóh je nas stworit, ty pak pytaj jeho hišće
wyše nas!" Dokelž njebě pytar zbožа, skoro
wšitko přepytawši, swoje najdróže kubło nama-
kat, tu dopomni so hišće nazylolate pšeně-
niščo, hdźež Bóh, jeho radosć, jako ratar
bydli. Ztote pšenične zornjatka, tu su
jeho tróšt a radosć, přetož z pšeničnym
khlěbje čaka Bóh z swjatym sakramenće
na wopyt čłowjeka k wozbožењu jeho duše.
Wšě krasne mysličky z tutym kěrlušu
přewodźa a zjednoća hnujacy hłós, a pó-
wje hłós z krasnym słowom zahori poslu-
charja k pobožnosći, štož je dźe hłowny na-
dawk kěrluša.

Tež w, Řaišich a wječornych kěrlušach

naderídźemy próstwy a modlitwy z lyriskim pa=
zom. Hdyž človjeka z čerstwej moce stawa raň=
še stónčko zasy jeho wjesle wita, wšitko zasy
wokčewjerne stawa a Bohu česć a khwalbu
dawa", požběhuje tež wón swojej woči k njeb=
ju, zo by so za čerstwy wotpočink w nocy dźako=
wat a za nowy dźeń sej škit a hnadu zru=
prosyt. - Wječorne kěrluše dopomnjeja nas
zasy na wěčny wotpočink človjeskeho ćěła.
„Hola, skót, ludźo, městа, pola, tón cyły
swět snadź spi." Moje mysle du pak k tebi,
Božo, doniž jutrnička nje zasy ze stódkeho
spara njewotnđi. Kaž swětłosć stónčka nóc=
nu ćěmnosć zahnać móže, kiž dźeń do=
konči, kaž potom hwězdy rjane na mó=
drych njebjesach so błyšća, tak krasny
ja stać budu, hdyž jimu přińdże k sudu
Syn Boži we tych mroćelach."

Wosebje rjane lyriske mysličky nanavakamy z hodownych a marijinych kěrlušach. Hody, narod Zbóžnika, je čas wjesela a radosće. Husto dosć so tež při styšćatym Jězdzěscowym štomje hodowny kěrluš wjesele zanjesy. Ze zahorjenosću khwali o tutym, zbožownym času swjatu nóc w spěwje, Oh swjata nóc ow Boža móc." Z ponižnosću klonni so kóždy před nowonarodźenym Zbóžnikom a spěwa

„Džěćatko kolebajmy, w wutrobach jomu krajmy, a joho dostojnosće žohnujmy z pobožnosće". A Mariji, zbožownej maćeri, kiž swojcho syna k spanju koleba kladźe so krasny spěw, O Ježusko mój, ach zlobik tón twoj, kak twjerdy wón je, kak čisći wón je."

Kěruše k česći swjatej Mariji nastachu wosebje w sejedźmym wěku, w kotrymž so Ma

rija wurjadnje ꝑeśćowaše. Z toho časa mamy
mnoho ꝑaćońskich hymnow. Ꝑež němscy
lyrikojo kaž Walter von der Vogelweide a Kon-
rad z Würzburka basnjachu njebjeskej
kralowni krasne spěwy. Ꝑež pola nas Ser-
bow mamy runje k ꝑeśći swjatej Mariji
wjele kěrlušow. Ꝑe dźěž Marija nimo swoje-
ho syna na zemi najeńša wosoba njež cy-
tym ꝑłowjestwom. Ꝑohodla tajka zahorje-
nosć a lubosć k Mariji, ꝑohodla dowěrja
so telko Maćeri Božej, ꝑohodla ꝑesćuja
mnozy čistu knjeżnu, kiž wšitkich prózstwy
a dubjenja wustyši. W tutym duchu dycha-
ja rjane kěrlušy kaž, kotrymž jenej knjenje
spěwać, „Hwězda jasna", Powitana budź Ma-
rija", „Ow Marija dobra nóc".

Ze spomnjenscho spóznajemy, kak rjane
też naše kěrluše su. Su snadź też jenož

přetožki we wjetšinje, swjatosć a pobožna myso a
wostanje w kóždym kěrlušu, su netk
z němskeho, z ładonskeho abo z druhich rě-
čow přetołżene a jako tajke je našlud
k Božu češći spěwa. Ow, važmy sebi tutón
spěw a hajmy jón na přistojne waš-
nje. Cyle rjenje pisa Watda w swojej předrě-
či napominajo wšitkich k nabožnemu
spěwu:

„... O zo bychmy sej tola pomyslili, zo
so to stanje(k) Božu češći a swojemu samot-
nemu wužitku! Kěrluše wutroby hnuja,
a wjedu k bohabojaznosći. Wone su jako
mloko, kotrež duši móc dawaju, zo wona
we wěrje a w pobožnosći rosće. Zradonnje kěr-
luše so bóže w pomjatku zdźerža. Wjedu tež,
hdyž so z wutroby spěwaju, čłowjeka k želnosći
a k pokuće; wone posylnja jeho w křižu

a v zrudobje k sćerlivosći; wone wuča jeho swět
zacpěć, do Božeje wole so podać, wšitko wot Božeje
ruki sćerpnje horjewzać; poslednje wěcy
stwjeka, jako smjerć, posledni sud, hela
a njebjesa rospominać; haj wone nas sto-
wařša z Božimi jandźelemi, kiž stajnje před
wobličorm Božim „Swjaty, swjaty, swjaty"
spěwaja.

Ow kak rjenje a khwalobnje je, hdyž
křesćanski lud w knjezu w cyrkwi zhro-
madźeny swój hłós pozběhnje az měs-
nikom ... wšohomócnemu z hortom a
z wutrobu jenomyslnje wšomadźe stuži,
jeho ćesći a khwali, za wšitke dobroty
jomu so dźakuje a wo ćeta a dušejo-
třebnosće prosy!..."

Nastawk = Hody = Ll. w Lodow. čis. „Kat. Posoła

Michał Kěran.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Jan Hus jako bohostowc.

Najwjetši wliw na kóždy narod ma bjez dwě-
la tež hišće dźensa nabožina. Tak dołho
hač so w ludu prawa nabožna mysl plěje,
lud gawěźe tež mtódne zwostawa a kčěje.
Příklady za to nam stawizny mnohich lu-
dow powjedać wjedźa. Tuto seti předstajejo
mjeńmy zrozemić, kak móžachu so narodne
a socialne prašenja a nahlady w katol-
kej cyrkwi w prawym duchu wujednać a
wuwjesć. Dopominam tu wosebje na prasu
reformaciju w Němskej přez dobry njesebičny
katolski duch a na rjane wokolne listy
Leona XIII. w socialnym prašenju. Tutón
njesebičny duch gawěźe Jana Husa njepo-
hnuwaše, hdyž tak njegnesliwje a wótrje pře-
ćiwo swojim njepřećelam wustupowaše.

Jan Hus narodźi so w lěće 1369 w Hu-
sinci w južnych Čechach jako syn khudušckeju
starsejju. Jeho rjanych duchownych darow da
dósta w klóštrje přileżnosć, go by so dale na
universitu přihotować mokt. Po zwučenych
studijach na prażskej universiće dósta Hus
jako magister artium hižo w lěće 1398.
profesuru na filosofiskej faculće prażskeje uni-
versity. Jako baccalaureus theol. bu l. 1400. na
měšnika wuswjećeny a dósta hižo w lěće 1402
jeho póćiweho žiwjenija dla (pravo) zastojnstwo
předarja při betlehemskej kapali na Husowej
drozy, kotraž so po nim mjenuje. Jeho poćiwe
we žiwjenje a nabožne zmyslenje wuznamje-
nješe jeho mjez mnohimi duchownymi
pamneho čara. Z jeho dźětawosće jako profesor
na filosofiskej faculće njespomina so ničo.
Swoju nalladnosć doby sebi wosebje ze swojim
sapacymi předowanjemi w betlehemskej

kapali, hdźěž so po zawostajenym wučinje,
sü jejich zatožerjow kóždu njedźelu a swja-
ty dźeń češcy předowaše. Kapala sama
wobšiješe na 3ovo wosobow. We swojich zahorje-
nych předowanjach žadaše a napomina,
še k póćiwemu a jednoremu žiwjenju
duchownych a tež wšědny lud. W zahorje-
nej rěči šwikaše Hus tež druhdy nješwarne
a pycharske žiwjenje wěstych worštow ludu.
Tohodla wopytowachu so jeho předowanja
jara, kluži a njewučeni kaz tež nahladni
wzdźěłani přiwdźechu často na Husa po-
stuchać. Sama kralowna Sofia, kotrejež
spowjednik Hus běše postuchaše rady na
njeho. Tak rozšěri so Husowe mjeno wót
zy přez cyłu Prahu. Kóždy njedźeše jenož dobre
wo Husu powědać. Tež pražski arcybiskop
wažeše sebi Husa wysoko. Dowoli jemu štyri
króć za sobu na synodach předowaća

na njeporjady w cyrkwi sobu sponiwać
Při swojich filosofiskich a theologis-
kich studijach wužiwaše Hus spisy jenož-
skeho reformatora Wiclifa, kotrež we niw
wulki zaćisk činjachu. Składnje chwaleše
še je. Wjele wužiwaše z nich też ke swojim
předowanjam bjez toho pak, zo by Wiclifowe
bludne nahlady zastupował a zjawnje wu-
čił. Tola Hus njebě w theologiskich wědo-
mnoćach tak wuwučeny, zo njebychu jeho
bludowěry jenoželskeho reformatora zaslepić
a jemu škodźić mohle.

Přecy bóle a bóle poča bludne zasady
Wiclifa wuprajeć, hdyž přećiwo wotpuskej
a swětnemu wobsedźeństwu duchownych
poča předować. Tak nasta rozkwa mjez
cyrkwinej wyšnosću a nim, kotrež Hus w
we wopačne zasady zamdźeše. Wše
napominanja cyrkwje a zamdźenje

45 studnych zasadow Husa wot university
w Lěće 1403 wuskutkowachu mato z Hu,
sowym zmyslenju. Přez swoje jetnore
předowanje měješe Hus w ludu wulki při-
wisk. Tež pola krala Wjaclawa IV. wjedźeše
sebi nalladowse dobyć. Wosebje stojachu
Čěchi na jeho stronje, hdyž bě jak rektor
university wot krala Wjaclawa Kutno-
horski decret z léta 1409 k wužitku swojeho
naroda wuskutkował. Wšo zdaše so, jako
by za Husom stało. To wšo wobkrućeše a
pokonješe Husa pječy hóle napřećo wo,
ženjenym duchownym kaž tež druhim
njepowjadnosćam katolskeje cyrkwje w Le,
chach a w Rómje kroble wustupował.
W swojich polemiskich rěčach njeboješe so
tež knody předrošować, kotrež z pjero
zastupowaše. Hdyž poča pječy krohliš
na klětey duchownych přimać, nasta-

chu samo w cyrkwi kaž tež na hasach
přesćěhanja duchownych, kotřiž Husowym
błudnym zasadam njepřihłosowachu Toh.
dla wotjećkanychu so někotři Husowi přećelja
(wot) jeho cyrkwi přećiwnym nahladam a
zastupowachu horliwje prawu cyrkwi. Z tu,
sowcho spisa „O swatokupectwi" spóznawamy,
kak jara Hus duchownstwo wonjećešćowaše.
Přistodźeše so na nich a wunjetowaše
jim zatrašne njekhmanosće. Tak měnješe, zo biskopja njepoćciwe žiwjenje swojich
duchownych na prawe wašnje njekhostaja. Jenož žadaja sebi za jich njepoćciwosć pjenježne khostanje a wotkhaća so tak přez njepóćciwosć swojich
duchownych. Dale so jim po Husowym
měnjenju ničo njestawa a zjedu přez
to swoje njepóćciwe žiwjenje w haněbje
dale. Tajke weczy wunjetowaše Watom,

skemu kaž tež wuherskim biskopam
bjez toho, zo by to doktadnje dopokazał.
Ztožowaše so jenož na wuprajenja swojich
přećelow, kaž so mi powjeda" abo „kaž mi
powjedachu, kotřiž su we Wuherskej byli."
Tak wěrješe wšomu, štožkuli mjezše za je-
ho njepřećelow rajjace być.

Hus je swoje błudne zasady z Wic-
liforych spisow čerpajo we tačanskim
„Tractatus de ecclesia" zapisał: Do zbroma-
dźerstwa cyrkwje słušeja jenož Tajcy,
kotřiž su hižo wot wšoho spočatka do njej
postajeni. Štóž so njej njeje powołany, nje-
może ženje k njej słušeć. S. Pětr njebě ženje
předstojićer cyrkwje abo bamž. Bamžowska
moc a hódnosć je so z khejžorstwa hakle
wuwita. Cyrkwinu postušnosć su jenož
duchowni wuznamakali. Kóždy wowsze-
ny duchowny ma stajnje prawo pře-

dowrać, tež hdyž je z cyrkwje wuzamknjeny. Stój pak je w ćežkim wrěmje, njemóže ani swětne ani duchowne zastojnstwo zastarać. Wšě cyrkwinske prawa a zakonje su wumamakane a potłóčuja jenož wšědny lud.

Po najnowšich studijach dopokazuje so, zo njeje Hus jenož wot Wiclifa ale tež wot druhich spisowaćerjow wotwisny, z kotrychž je samo wot, pisowat. Samo Husowi česćowarjo to přidawaja. Profesor Fr. Sedlák w Brnje je dopokazał, zo je Hus we swojim dźěle „Expositio decalogi" někotre sady cyle po stowje z „Praeceptorium seu de decem praeceptis" wotpisał, kotrež je Augustin ner Hendrich z Frimara spisał. Podobnje stoji z Husowymi spisami „O swatokupectwi", „Postilla" a „Wukład". Spomnić chcu pak jenož, zo ma Hus za češku literaturu wulki wažny byrnjež tež w nabožnym swojemu narodej

kšetro škodźit.

Jlusje nam zrudny přiklad, kak jasa
móže so samo też dobry a pobćiny kěrćan za„
ktrudźić, hdyž je we swojim cyrkwinym dźěle
hordy a swojim rozhorjenym ćućam cyle
powjaty, město toho zdby so tola wot strowego
rozsudka wjesć dał. Jlus za swój narod tak
zahorjeny je w swojej wotrej polemicy cyle
přewidźał, kak daloko móže hić, a skónč„
nje gdaše sojemu, gž je na prawym a
zawjetšeba so tohodla swojich nahladow
wzdać. Zawěšće by Jlus za Čechow spomoż=
niš skutkował, by-li so swojich hłudow
wotrjekł, swoju słabosć spóznał a so pra„
wej wyšnjosći podćinił. Tola Jlus zwosta
zaslepjany a to běžeho zahuba. Jldyž so
na koncilu w Kostnicach Jlusowe błudne
zasady zasudźichu, nochcyše Jlus swoje
hłudy zwrócowzać a bu tohodla swojeho du-

chowncho zastojnstwa wotsadzeny a
swětnemu swojej přepodaty. Po tehdyšich
prawiznach zasudźi tute Husa k smjerći
na ſcépowcu, wokelž błudna wěra jakož
přerada na wótcinje ptaješe. Hač do
smjerće zasakty, swědycha Hus ze słowami
„Klyšće, syno žiweho Boha, smil so nad
nami, kotryž sy rodźeny z Marije, kujezny
swoju duši.

Michał Kěčan.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Jan Kollár.

W spočatku XIX. lětstotka bě češko-
slovjanski narod w Čechach a na Mora-
voje bjez wšeho duchowneho žiwjenja.
Borzy wšak postanychu básnikoja, ko-
šiž nowe žiwjenjo do luda přinjé-
sychu. Mjez nimi dej Jan Kollár,
básnik „Slavy Dcery."

Jan Kollár narodji se we
wuhárskim městačku Mošowcach 29. čer-
wjenca léta sydom nać stow tři a dźesaće-
dźesatoho. Jeho nan bě sudnik. Mać
Katka Trenda, běše přećelna, lubozna,

a čicha žona, potrna smělnosće, nježtym
zo bě jeje muž dje pobožny a mudry ale
při tym jara kruty a nahły čłowjek.
Jola hola powoła zwisowaře z jeho za=
stojnstwow. Wšitke hnje wašnje bě=
chu swoje přiwarjowjene. Z sydmym
lětom zastupi do mišowskeje šule.
Tu dósta wón evangelskeho duchow=
ny, Jana Šulka, za wučerja z Češčiny
a z Zajonšćiny. Tehdy rěčeše kóždy
zdźěwany Wuher tačonscy a Kollar
sam sej přeješe, zo njeby cyły swět
hinak rěčał hač tačonscy.

Basniska mysl zapo=
čo so we Kollarn zahe hibać.

Hijž jako mały hólčec zapisowaše
sebi narodne pěsnje, kotrejž bě wot
žrěncow na polu spěwać słyšał.
Wot ruskich wojakow zastyša lěta 1805
ruske narodne pěsnje.

Dokelž bě doma při hos-
podarstwje jara wustojny – rijenowa-
chu jeho jenož: „Tanko majstr-„,
chyše jeho nan doma za podpěru
mreč; ale syn chyše šodować.
Tohodla postachu jeho staršej –
– přetoz Tank njepřestaja prosyć – na
krennicki Gymnasium, dźež w swojich
šodźijach wuberyje pokračowaše
a lěta 1808 sebi wulku stawu po

cytym měsći doby, spisanoši Łačońsko
baseń k Křećenuo wěřowanyju kejžora
Franca. Tři lěta wopytowaše krem-
niski gymnasi. Tu chyžł nan syna
wotpowatać, ale na maćérnu prošt-
wu podleši studoje hišće wo lěto; Lyn
pak njechaše wo dalšich šidlojach ani
słyšeć.

Młody Kollar wopušćiwši pu lět-
nym přebywanju swój narodny dom,
poda so ke swojemu batrowskemu dźěłu.
Po něhotrych nědźelach worći so zasó
do Mošnowca, nic k staršimaj, ale k tam-
nišemu rowćerjej Burianej, pola
kotrohoż chyše so rozwučować. Burian

přijnza nobdarjeneho mlodjeńca a
pósła jeho pozdjšo do Łučorskich
Šulow w Banskej Bystricy, dźež jemu
rowčeŕ Magda, přeswětčiwši so wo
jeho njewošednej znajemnoski Łačon-
skeje rěče, wuznamjenjenje myjere wšitkimi
druhimi da. Dokonczinši studije w
Zystricy, studowaše Kollar filosofiju
a Theologiu w Prešperku a wuknješe
Grechsćinu, hebrejšćinu, francoscinu,
jendźelsku a nimsku mačerinu rěc.
Jedna rěc nón njenawuknu, mje-
nujcy madźijarsku, snadź dohodla,
dokelž so madźijarscy mlodźeńcy
přidźiwo słowjanskim njeprěćelnje

142

zadźerjowachu. W Prěsporku čtaše tež Polkowiczowy „Tydeńk", Puchmajerowe basnje a Jungmannowy „Ztracený ráj" (zhubjeny raj). W Prěsporku zejdźe so s Palackim, kotryjž bě pjeć lět mózdši, a zawosta z nim hač do smjerće w přećelskim zwjazku. Z Prěsporka pu= dźe wón leta 1816 přez Prahu do Jeny na wyšše studije, dźež so jako jenski student na wartburskim swjedźenju, dźež němscy akademikojo twistalětne woswobodźenje swjećachu. Při tutym

swjedženju zenódže Kollar ser do wokoli-
ny a přińdže do wsy Wicerl, dźež
wuhlada rjanu kčerjejnu, wo kotrej
pak ani njena a ničeho blišego nje-
wjedźeše. Za krótki čas přińdže kejoma
njeznata žona a prošeše jeho, ze by
na přichodnu njedźelu do Lobdy pře-
dowak přišoł, dokelž je jeje muž,
evangelski farar, khory. Z wolni wje
tutu postrow přijaroši poda sw nje-
dźelu do Lobdy. A hlej! Tu wuhlada
na farje tamnu luboznu knjejžničku
z Wingerla. Bě to Willemina Friderika
Schmidtowa, fararjowa dźowka. Kollar
zhoni wot njej, ze farare swójba

z wjeski Roslan, kři hodźiny wot
Jeny zdalenej, pokhadźa. Tuta wsa
běše jónu ryze serbska. Wobydlerjo
pak buchu hnuzowani němsku rěč
haj samo němske mjena přiwzać.
Tajkich wobstejnišćow dla wza-
jimowaše so Kollar hišće bóle za Mi-
ku a bórzy začuwaše hórcu lubosć
ke rumnéj staréj serbskej spla-
cha. Tu běchu tež přičina prjenich
basnjow, kotrejž tehdom nastachu.
Bórzy pak mumrě farar a
němcy přikhadźeše Kollar husto do
Lobdy pjedować. A kak jara jomu
rošitcy kubłowachu a čescéachu widźe-

my z toho, zo chychu jeho za farara
wyvolić; a njechali to, zo by tola
z najmjeńša jako professor w Něm-
cach wostał. Ale Kollař nochcyše
w Němcach wostać. Chyše so wrócić
do swojeje wótčiny zoby dźěwał
na roli swojich prjedownikow
za swěj lubowany lud.

Léta 1819 nastaji so na
domjnć a to jasr přez Prahu, dźež
něhotre zbožowne dny z Jungmanom,
Dobrowskim a z druhimi spisowaće-
lemi českeho naroda. W Přešporku
zetka so z Palackym, kotryž so Kol-
larjej dźiwaše, zo njeje jenož na swój

lud zabyt ale zo je też w lubosći
k swojomu narodej přiběrać. Tuta
zahorjenjosć bě wujitk jeho přeby-
wanja w Němcach. Mjezy tym,
zo by „Slawy Dcery" njebyła, njeby li
Kollar spodobał so Jenaju wróćiwši
so domoj dóstał Kollar w Bystricy
swjećinu a bu za słowjansko-
němsko předarja ewangelskeje wosa-
dy w Pešći postajeny, dźež 30 lět
skutkowaše. Borzy pak powołachu
sebi němscy wosadni městeje zwady
dla němskeho předarja, a słyšeli
Kollarja přeco te wustorčić. Wobzam-
knychu mjelčo, Słowakow hnuzować,

Ze bychu na němskich Bžích služlach
se wobdźělili a němsku rěč přiwzali.
Fatomu njeličomjeskemu zmyslenju djěwaše
Kollar z cyłej mocu napřećo, ale jomu
se njejewradźi, zahubu wot swojeho ludu
wotstronić. Tohodla chyše swoji zastoj-
stwo ztožić. Ale ani lud ani cyrkwin-
ska (rada) wujšnosć jeho njepuści. Tres
se zapsća se přinaćelětnu wojowanje
mjeje Němcami a Storjenjemi. Němcy,
gohaćiša a nrwćniša strona, wjedźa-
chu wjele Slowakow na swoju stronu
sćahnyć a načinjachu jim tuns to
wulkeje škody přinajo se jich šulskich
a cyrkwinskych prawow. Skónčnje

rozsudji Kejjoŕ Franz tutu zwadu tak,
ze Słowjenjo z Němcami samsne cyrkwin-
ske, farske a šulske prawa a wyšše
tohe hišče dospotnu swobodu dostachu,
sebi předarja dźerżeć a Boże służby we
swojej rěči wodźerżować. Kollaŕ wodych-
wy. W cyłym dołhim zrudnym času běše
Kollaŕ ze stworom a skutkom swój lud
zakitowat, jón zastupowat a před hro-
dźacej zahubu zakhowat. Jako wuprawdźiwy
martraŕ běše wojowat za swjatu wěc
swojeho ludu. Někto chyše wotpočnyć.
Tu dóšła nadobo zrudnu powěsć wo
smjerći swojeje Minki. Kajki začisć
tuta powjesć na Kollarja činješe, wjele
k wopisanju. Z někotrych sonettow „Slawy

Dcery" widjimy Hroška, ktož Kollar lehdy
čerpješe. Zo by swoju Hrowotu čisće nje-
zhubił, dyrbješe do kupjelow hić. Tu dósta
nadobo druhi list wot swojeje njewěsty,
kotryž dopokaza, zo je tamna prowěšć
wopačna. Kollar bě kaž přewobroćeny.
Wjesoła mysl wróći so zaso a po krótkim
času swojim dospołnu Hrowotu zaso dó-
cpěwši bu 23. Septembra lěta 1835 we
Weimaru wěrowany. Po 15 lětnym dźěle-
nju swoješe nětko swoju nawdjelsku
do swojeje domizny wjesć. S Kollarom
wjeseleše so tež cyła wosada, dokelž
kóždy wjedźeše, kajku zasłužbu je
sebi dobył a wšitcy čescéachu jeho
jako swojeho pana. Nětko bě wón

zbožovany a ničo njekazyše jeho zlo-
žv, hač stajne přesčehanja swojeho na-
roda a sebje samehv.

W lěće 1820 buchu Kollarjowe
pjene basnje we wšelakich čěskich čas-
pisach wočišćane. Ześkěrane a zhrona-
dzene wuńdjechu tuše w lěće 1821.
pod njemom „basnje" a powprijachu
86 sonettow. Dźěl tutych basnjow nje-
nowaše so hižo „slawy Dcery."

Kollarjowa slawa počina so hakle
z druhim wudaćom basni lěta 1824,
něhdy „Slawy Dcery" njenowanych.
Kniha wobsteješe z 151 sonettow. Je to
najkhróbtiše dźěło, we kotrymž so
narodna khorhoŵ tak zmnožiće a

njebojaznje powyšuje, zv buchu přez
nju hewak slabi a liwey k nowemu
wujowanju za njejbožowny narod zbudze-
nii. Tuta baseń v lěće 1832 4. razej wu-
data wobsřina 645 sonettow, a přes to
doby sebi Kollař njejapomnitu stawu.

Kollař wuzwoli formu sonetty,
kutruž Petrarka pěstowaše. „Slawy dcera"
je rozdźelena na 5 spěwow: 1.) Žala,
2.) Lobja, 3.) Dunaj, 4.) Lethe (słowjanske
njebjo, 5.) Acheron (słowjanska hela.

Nic njejeje slawy hač před „Slawu
dceru", doby sebi Kollař sl spisow: o
literarnix wzajemnosti mezi kmeny
a narěčnii słowskymi!! (Wo literarnej
wzajemnosti njeje splahanii a podrěčemi

slowjanskemu.) W tutym pismje spomnješe Kollar na zjednoćenje cyłeho Słowjanstwa na polu literarneho skutkowanja. Wot jeho druhich dźełow chcu hišće mjenować wšelakore zběrki ludowych pěsni we Wuherskej, kotrež łeta 1823 a 1827 wuńdźechu. Kaž hižo spomnich zajimowaše so hižo jako hólčec za wje. Druhi wudawk tutych pěsni wuda so we lěće 1834 a 1835 pod samsnym napismom. Tuta zběrka je jara wobšěrna a tak dospołna, kaž je pola mało narodow namakać. Wlěće 1831 bě dźěł hižom pjeći zwjazk zhromadźenych předowanjow wuńdźał, kotryž so nic jenož po Češkej a Wuherskej rozšěrješe,

ale so też z dźěla do Serbiskeje, do Polskeje Ruskeje, Madjijarskeje, haj samo do Němskeje rěče přewožowaše. Druhi zwjazk sčěhowa. še lěta 1844 a wopřiješe 900 stronow.

1843 wuńdźe w Pešći „Cestopis": Je to kniha, w kotrejž Kollar swoje pućowanje po Rakowskej, Tyrolskej a Bayerskej wopisuje.

Telk s krótka wo Kollarjowym skutkowanju.

W lěće 1849 by Jan Kollar swojich wulkich zasłužbow dla za professora słowjanskich starožitnjosćow we Winiji pomjenowany, ale hižo w lěće 1852 zemrě a bu we Winiji pokhowany.

Hłej Rjeda.

Wopyty Jeho Majestoŕe khežora a krala Franca Józefa I. we Prazy a češkim kralestwje.

K prijenyu rozej powčerći khežor a kral Prahu wjeléce 1840 ze swojim wopytom. Běše dohdy hišće arcikwójwoda. Jeho přewadješe swój brat Maximilian, pozdžišo njezbožowny khežor mexikanski. Mlody, bólsma šěsnaće lět stary arcikwójwoda ani mjadź ani na njespomnjenje, zo za dwoje léće kral toho kraja budže, we kotrymž wěkle

tak rjec, jako česćeny a stawny
hosta přebywaše. Tako khěžna
wotpyta Jeho Majestosć pjeć kroć
19. listopada lěta 1849. swoje kra-
lestwo, přijimajo hołdowanja wo-
bydlerstwa we městach a wsach, w
kotrychž na pućowanju něšto
njeńčo wozasta. Na swój jenej
připołdnju přijedźe do Prahi a
pyta sy, wotrudźe z wulkej zahorje-
njosću witany, na Hradčanach
za čas swojeho přebywanja we
Prazy přećy bydlešče.

Lěto 1854 bě lěto stawy po cy-
tym kralestwje. Khěžna přiwjedźe
sebi swoju młodu hnadnu man-

mandjelska dv staroho mešta
nad Woltawoju sobu. Bě dźe so
najzbožownišši čas za Prahu, hdyž
khěžorskej mandjelskej wo hrodze
na Hradčanach přebywaštaj. Dźes ad
dźiwo wostaštaj tehdy Gwe Prazy,
Jeho Majestosć khěžor a khěžorka
we prjemiu to khorowym měsće,
mimo Wiia.

Léta 1856 wotpyta Jeho Majestosć
ze swojej česćenej mandjelskej
zasu Prahu a to při přičinjenje sle-
bornehe hwasa Ferdinanda Dy-
broćiwehe a Jeho mandjelskeje Ma-
rije Hany. Tři khěžorskow přebywa-
chu tehdy nadobo na kralowskich

Hradčanach: khéžorka Hilžbjéta, khéžorka Marija Hana a khéžorka Harolina Augusta.

Z cyzych mócnarjow leše přitowarjow hrał sakski sł swojej manoželskej. Tehdy kujejše na kralowskim dwodze zaso tajke wjesele, haj' bychu so rócite časy Rudolfa II.

W lece 1858 powěsći Jeho Majestoće khéžor Prahu ze swojim wosydłom, zo by so na sylatwočnosći při wotkryću powušiła wobdźělił, kotryž běchu Češa Jeho najswěrnišemu služobnikej a naj-dobyćerskemu wjednikej, wótcej Radeckemu, postajili. Tež tehdy wobdźěli so khéžorka na

swjatosć nosćach.

Potom přihodźechu wjeźbožnowe
časy na Rakowsku. Rany, hatrjež bě
zte lěto 1859 krajej nabite, wjebeěhu
hišće zabrojene, hdyž we lěće 1866
wójna napřeco Pruskej wudyri.
Praha a cyły čěski kraj mějachu
najwjacy we tutej wójnje čerpjeć.
W nazymje toho lěta wustupi
khežor puć do Čech a na Morawu,
zo by swojemu bolestnje dowa-
pytanemu ludej swóje wótcowske pokajenje přinjest. Na dnju
24. Oktobra přijedźe Jeho Majestoć
do Prahi a proby we Čechach hač do
5. Novembra, wobhladajo sebi bitwišća

a wažne městna. Hdyž pražsky
starosta Bělsky khějzora we Prazy pe-
strowi a powita, wotmołwi tutón
rěčcy: „Češki lud je sebi přeco směr-
nu a wopornu lubosć k swojemu
kralej zakhował; čim bóle mje to
boli, zo tutu, češko domapytanu
zemju z tysacorych ranow krwawić
widźu.

Štož wšak kójdeho wubydlerja
Čech z hordosću napjelnić dyrbi,
a štož je mi najwjetše dosćinjenje,
je sebjewědomosć, zo so rańenych
wutrobnach swěrna wutroba činy
swěrniišo lepje; dokelž njeličomne
so dopokazy prawego wótcow-

ského ducha, kotryž je wubydlé-
stwo we dnjach najwjetšeho
hubjenstwa wožiwowała a kotrohož je
sy we najryježbožownišich wokow-
nikach zmužiće wuznało.

Dopomnjenje na tak hódne, krónej
swěrnje podate zmyslenje budże
Mje přes moje cyłe žiwjenjo přewodźeć.
Dźeżkuli Jeho Majestosć přińdźe,
wšudzom wospjetowaja Jemu lud
najwjetšu česć a luboscć, zo by čas
pruhowanja jón njepřewalny we
siwérje a luboszi ke khěžorej
namakał.

W Lěće 1868 prowizija Praha z gas-
Jeho Majestosć na dnju 28. sčežnjena

k wotewrjenju nowoho rěčazneho
mosta khějžora Franca Jójpa, ale
hižo 23. čerwjenca nastupi khějžor
wróćopuć do Wina.

Z dleščin wopytom počesći khějžor
česki kraj a Prahu w lěće 1874,
přišedši na wojerske zmužowanje
pola Brandysa. Wot toho časa při-
jědže khějžor jenož při wojerskich
zmužowanjach do Čech, hač skónčuje
lěta 1891 na jubilejnu mustajenu
w Prazy duježdže. Pr Autorn
wojerće přijedže Jich Majestoso zaso
do Prahi na pjeć dnjow, wot 12-16
čerwjenca 1901 gdyž by byk při prus wje-
čerju a wotewrjenju nowoho

kanjeřstwch mesta khežwa
Franca přitomny.

Kak wšelaki kě sola rynku khe-
žowskich wogjstwo, kak wšelaki jich
přičina, kak rozdjelony čas, wokatrynž
so tute wogjdy stachu! Ale jedna
wěc ke přeco jenajka: zakorjena
lubosć, s katrejž směrni wobydlerjo
Čěch a kralowska Praha swojeho
njerecha prowitaše. Při posledniem
wogjdu khežwa a krala stajěše Praha
a wšitke před nimi ta hač dotal při prwitanjo
česćenehw knježićerja hišće žiwe
byte njeh a prowida swojeho
jasneho hosća, katrejž smocata

na kralowskim hrodźe na Hradčanach,
hdyž tež jenož na krótki čas, rozehna,
z wulkej zahorjenjowšću a lubom.
Ličba wosobow, kotrejž Jeho Majestoće
přewodźachu, wobličeše so na 340. Z tak
bohatym přewodom njebješe hišće
Ženješ khějor Prahu wopytał. Kož-
dy swěrny Prajan přeješe sebi we
wutrobje: Njenjože to přeco tak być.
Na dnju 17. čerwjenca wotjědźe Jeho
Majestoć do Terezina, do Litoměřic
a do Usti, hdźež bu tež tak dołgonje
hač we Prazy powitany. Ale hišće
na samsnym dnju wróći so
khějor do Wina.

Josef Rjeda.

Nešto z češkeje literatury.

Čas rozprada (1620–1750).

Po bitoje pola Běłeje hory běše
češka literatura jenoj hišće pola
Slawakow žita, ke kotrymuj čěscy eseu-
lanći abo lepje prajene „mihnaći" swoje
nabožeńske a literarne procowanja
zanjesechu. Wjetšinje naroda t. j. pře-
množenym protestantam a utraquistam
ničo druhe njezby hač pak katolj-
sku wěru přiwzać pak domizmu wo-
pušćić.

36.000 swójbow emigrowachu
Čechy z Češkeje, mjez nimi přes tysac

swój bow kujejskeho stawa. Na město
wupuščowarjow zpsydlichu so wo-
bydlerjo z Němskeje, přez čož so sta,
zo potom němska rěč podla češkeje
skoro samsneho prawa doby, ako čim
bóle, hdyž tej nowyj z Čechow, kotřiž
běchu we kraju wostali, němsku
rěč přiwzachu, tak zo tuta po času
přewahu nad češkej doby.

Ale hišće bole pomjeńšeše
so ličba wobydlerstwa po třicti-
lětnej wójnje, hdyž ze štyri
millionow dušow lědma 80.000
zbychu, hdyž zelsětanišći a bahačišći
wobydlerjo, kotřiž bychu mohli
narodej wosadje pomhać, kraj

wopušćichu a domu jenož lud
wosta, kotryž sebi pomhać nje-
mjedješe, pótajnje před zničerjom
khorwaju čěske knihe jako swjatu
wěc. Města a wsy buchu spalene
a krajny wosebje pak burski lud
bě tak wokkudnyl, zo, kaž
wěrychódny spisowaćel Zalbín
praji, burja ani zapřiahu k wobdźě-
łanyji pola njemjechu a zo dyrbja-
chu sam sebje zapřahać. Pelcl,
prěni professor čěskeho jazyka a
starožitnarstwa na prazskej univer-
sitće, k tutym prócam přisporjeny,
zo bě so duchowna dźětarosć cyle zhubiła
a zo so na wučenji ani njezamysli.

Wyše šule běchu zezamkowane.
We češkich knihach zawjedźe se prěka-
zowar abo lepje prajene, sezam (zapisk),
we kotrymž buchu zapisane kniche wot
lěta 1414 hač do lěta 1635. Tute kniche
buchu potom wuprytane a spalene,
z čimž so tež wjele dobrych knichi
zniči.

Jezuita Anton Koniaš (1760)
wuzwa, zo je w běhu 37 lět, hdyž
je, kaž dołho běše missionar,
na 11.000 češkich knihow spalił
a hišće wyše toho wjele druhich
zamazał, kotrež měješe za
khecarske. We toho časa sem
pozhubi so češka rěč ze šulow

zastojnstwa a z tych časow-
sw čita, za bu česka rěč swot
swojich přičinnikow „burska
rěč" njenowana.

Józef Kjeda.

Něšto wo ludowym spěwje.

Njejwalny dopokaz za wysoki stoło-
žeńk słowjanskeje kultury a za ltuboke ču-
će słowjanskeho luda su jeho krasne ludo-
we pěsnje, z kotrymiž so žadyn druhi lud
mnoho rjemóže. Nanajltubšo su wone z na-
wodže zakorjene a z ludom zrosćene. Tłusto
cugy praja, zo je słowjanski lud njenje
wzdźěłany, tołodka wěrja, što słowakski
basnik Kollar praji: „Zo naš lud wzdźěła-
ny njeje, prajiće wy cugy? Wy wěsće ludej
spěwać, nam pak spěwa lud. "Haj, nam
spěwa wšědny jednory lud. Hlejće "nož a
stuchajće jeho rjanym pěsnjam. Zawěrno,
tu či zjeselšo pukvta zrudoba, duša zy-

ska a cyły swět — so dźiwa.

My so peašamy, zwotkel pjenjezy tutón bohaty poklad, tute parle pěsnistwa do našeho wšědneho ludu?

Njepřikładźachu z cugby, ani zjenastawachu w Lordobtyščacych Lrodach, ani zjebě jich kolebka złota. Ně, jich kolebka stoješe tam pod klubrej stonja-rej Šěčlu, w samsnych domach, z kotrychž tak mnoha jasna Lwězda našich staršich pjedownikow zeskładža. Horco běchu woni za swój ideal a za swój lud, sp jacy we Ltubokim spaje, zo bychu jón k wotym, rjeńšim dobam dowjedli. Hižo ze swojich mtodych lětach postuchowachu Lusto a rady tutym cunim, sle-

broklinčnym zynkam a zonkam a pě
tym bu jich duch wulki a rjany. Štó
njeznaje moc powyšacelo spěwa? Zawěr=
no, spěw je sylniši dyši rěč, móc=
ši Lač wšo druze a Ltuboko je wón do
čłowječeje natury zasčěpjeny. Z tuteje po=
třebnosće spěwanja, wuwiwachu so me=
lodije a pěsnje, kotrež ny, dokelž z luda
wuńdźechu ludowe spěwy njemjeny.
Wone su přinjatki kóždeje literatury,
mtódne pupki, z kotrychž je so naš
wědomostne a zmjelske pismowstwo
wuwiło. Kaž Ližo spomnich, wugna=
njeja so muje słowjanske ludy
Ližo z dawnych časow sem přez wosebi=

tw poetisku zobdarjenosć a lubosć
k spěwej.

Zaćišć, kotryž tajke spěwy na
ßłowječu dušu činja, je zulkotny. Když
Mozart jónu do swj. Witowelo doma
z Prazy zastupi, spěwaše lud runje
znaty čěski koral: „Wče naš, milý jane."

Tutón powyšacy a zulkotny spěw
połnu mišra Mozarta tak hluboke,
zo na kolenj padnyšo; wugna pozdźišo,
zo je so teldom pěsni kóé modlił.

Přirunamy-li pěsnje wšelakich
słowjanskich narodow mjeze sobu, na-
dendźemy husto tesame mysle a tola
na kóždy nawd jasy swoje zwsebitosće

nuje kaž na tež swoje wosebite zwow-
kowne wobstejnosće, Listorjju a fanta-
siju. Namakamy tu z jeho spěwje jeho
počinki, ale tež njeho počinki. Tu z ludo-
wej pěsni namakamy Lusto zjacy zěr-
nej foesije, dyžli z někotrežkuli wuliza-
nej a zwatkowanej baoni našeho nowi-
šeho časa, přetož z ludowej pěsni widži-
my nutódne, čerstwe a čiste začuća, nje-
jebačne a njenakažene čłowjestwo, lěsne
a pólne rože, kotrež wólnikowy puć zupy-
šnja, błyščate krystale a wosyte kwětki
z rańšeje zahrodki našich stawnych
prawótcow. A Liše klwali serbski hur
z wiel swojeho stworićela. Ludowe pěsnje

klinča při kolebcy dźěśća, jich wjesoły
zynk wobkruća zwjazk za žiwjenje, jich
žawzdacy zynk pśewodźa skóńčyje ze-
mjetało k wěčnemu měrej. Śpěw je bu-
wy pśecył pśi dźěle a po swjatoku, w pólu
a loli, ženje, we zrudobje a wjesełu jeho
ak njemjelcy.

Pola žanego ludu njemamakamy
wy pak wjele rjanych zobrazow, tak
ltubokich začućow a tak nežnje-
tasije, kaž w našich Łorjoltužiskich
narodnych pěsnjach, kiba liśće po-
la južnych Serbow. Dźe njemamakamy
w tutym ludźe umjetstwa, śěry płat
z barbami wožiwić a z němeho a mortwe

Lo kanjénja žiwn postawn stworić, alé za
tu nóža zoni Lordji być na swoje spěwy
a pěsnje. Jich lyriske basnje su pak po-
wysače, pak jidnore, tola přec tak Lunja-
ce, zu nóža so k najlepšim wuptodam
ludowego ducha ličić. Tosame nóženy tež
wo epicy spec. Najwažnišši je jich zobsah. Sté
su dźensa kanne města stary-saboskeho kra-
lestwa, Sté zry, řeki a Lory zo kotrych
naw ludowe pěsnje spěwaja, Sté tež něhdy
seboscy wójwodja a rjekowje zojowachu, Sté
dobychu abo zmuřechu? Sté leža dźensa
Mitrovice, Prizren, Skoplje, Kosovo, Sté Ska-
dar, Sté Monastir a Saloniki? Dźens su
kanne Serbja dočahnyli. Skadar je přewinjeny.

Hlava jich spěwam, kiž su jězusych
Słowjenjow k spasonemu a swjatemu boju
přećiwo jich podłóćowarjam sobuty a za-
łorite!

Wót Turkow počinjeni, počałowachu
so ćući synoju Lorow a lěsow přeco bóle
do swojeho patriarchiskeho žiwjenja a pře-
wzachu tak kuće we wutrobach swoje na-
rodne ćuće. Tam mjez Dunajom a Draw
kuješe dołho njeznaty spěw „Gusły." Hižo sta-
ri Egipćenjo přewodžachu swoje pěsnje z Lar-
fu, kaž też pozdźišo žiđa. Docyła ma serbski
spěw wjele zhromadneho ze zastarskej
poesiju. Wšudźom z Čornołóskej jeho zyn-
ki słyšiš, na Lorach kaž w dole, łožej pa-

styŕ swoje wowcy pasy, wkole tak deje kaž
dy wr korčmje. Hakle wr započatku zaúdźe=
neło lětstotka dohlada so wzdźěłany swět
na rjanosć serbskich pěsni, když je Vuk
Stefanowič Karadźič wr lěće 1815 zhromadźe=
ne wuda. Je je při cźěžkich wobstejnoscach
zesběrat a spisat. Naspomnić chcu jenož
jeneho slepeho starca, kiž bě Holame=
dana morisoši tu do Lorow cźekнyć dyr=
bjał. Serbiska a Ukrajinka stej pječa
kolebka słowjanskeho ludowego spěwa.

Wšitke cźechy našim serbskim
ludowym pěsnjam přiswójene. Najstarše pě=
snistwo kóždeho luda je kaž wěmy ludo=
we a wjesołe poetiskeje natury njewoza=

še so ludowa pěsnje. Z tutych najstarših wuplodow našeho stawneho Serbowstwa so nicho na naše časy zdźerżało, což wjeje, tak zo my ani pismika z jich starodawnych žeč nimamy. Ale cyle wěsće su tež woni swoje pěsnje měli. Wina, zo nicho zo nich njewěmy, dyž zaleži na tym, zo pisma wjezmajachu. Tute basnje pak běchu liče jara jednore. Rólnik je na polu zorajo spěwaše a pastyr při swojim stadle. Ale njemějachu jenož rólniske pěsnje, nje, woni tež Bolam wojowajo spěwachu. Což sebi mysli, zo njeměli do bitwy čelnjecu? Rimotace spěwy

a z wjećom zejźrawajo walichu so na
wjepřećela, zo škrě ze błyšćatych bróni
lětachu. Jenož ničkotre, traš z 11. lětstotka
su k nam dóšłe. Jena tajka pěseń
je: „Sebja so do Němcow Łotowacha."

Nihdźe ničo njesłyšimy so pohan-
skich časach. Nimamy ani jenički-
spěwa, kiž by Swjantowitowu wšěłomóc
stawił abo zwjowanje wjes Čornym a
Běłym Bołom předstajał. Nihdźe Sje-
mu swój wótry wječ na zasaklete
wjepřećela wjewóčił, nihdźe mječnik
wjewěšći. Kak pak je to možno, zo
so nič zakhowało wjeje? W tamnych
časach naši prawótcyjo najskerje pi-

spa njeznajachu. Pozdźišo pak, hdyž
němscy duchowni pišma wědomni
Prawe evangelium předowachu, so
tajke połanske pěsnje njezapisowachu,
zo bychu so čim pjedy čim lěpje zhu-
bile. A też pozdźišo, hdyž mejachu
Serbja sami muzów, kiž pismo zna-
jachu, so zone njelrom adźachu. Wo-
sebita wina pak lěži na srjedźowěku,
hdyž serbski duch a serbski lud pod
němskej namocu krawješe. Tu bu bjez
mateho kuska serbski duch zlenjeny
a jeho mocy a skutki mojene. Hakle
w 17. lětstotku zasweči też za Serb-
stwo zasy zlote słónco swobody, kiž

njedźane puty njezbožownych wěkow
zlemi a zničí. Kuydow so serbski lud
zaso pozběhny; nowe ludowe pěsnje
nastachu a znowa skjeješe spěw serb-
skeho bura k wysšinam njebjes. Bórzy
tež spóznachu zručenu wažnosć ludowe-
ho pěsnistwa. Tak Lomadźeše lektnant
z Bůnaw kóne 18. lětstotka 20 origi-
nalow delnjoserbskich pěsnjow, kiž hě z
erta swojich wojakow słyšał. Podźišowu
da kněz Bronš z Jasenj pěsnje z Ltosa-
ni. W lěće 1837 bu zaso 200 pěsni
nazwonadźene, kotrež Jordan z Pazy wu-
da. Nješto pozdźišo w l. 1841 a 1843 bu
wot Smolerja a Haupta wulka zjanakni-

La přez 400 pěsni wobšijaca zhotowjena; 300 z nich su Lorujo=, 150 dehujotu=žiske. Widźimy z tole hač bolaty naš lud je, hdyž přetož tu lišće žadyn stowjanski lud zwjedt njebě, kliba zo Khorwatojo, kotrymž je Franc Kuhač přez 2000 spěwow nazběrał.

Nał posledku so lišće prašamy, što wobšijeja narodne pěsnje.[2] Wone wobšijeja z jenym słowom wšo, štož človječu dušu jima. Lubosć, złość a njeměra, zrudoba, radosć a zjesołosć so tu mnje tak dosć namakaja, kaž rjanosć a pycha lěta a Lole, kaž ptačkow fijdanje a fifolenje. Narodna pě-

sen̆ jak so tež̆ často pomuri do klu-
bokosćow ełowjećeje duše a zwukowy. Ale
tež̆ prašenja zo Boha a zo njesmjertnej
duši zwołmałoječe so zona njestrachowje.
Dale mamy tež̆ historiske pěsnje; w nich
widźimy stawnych muži a wažne pře-
njenjeja. Byrnjež̆ bychu zone husto jenož
mało stawizniskeje wažnosće měle, so
zone hola za pismowstwo a za spóznace
nawoda jara wažne. Dola Lusatja su pě-
snje w sčełowacym porjedźe zestajane:
pěsnje, rówčka, reje, zrunjenjeja, kwasne
spěwy, stwjanja, podkleńuški.
Wosebje žiwjenjo narodnjeje pě-
snje jak so hakle započnje, když̆ spěw

do ludu přińdże. Narodna pěseń je
kubło, kotrež nikomu a kola zaso wšěm
přisłuša, z kotrymž może kóždy čerić,
štož chce. Tohodla so wjele pěsnijow
spěwanju přikoścu abo podleši a za
wěste wobstejnosće zhotowi. To muje je spo-
dźiwne žiwjenjo ludowego pěsnjerstwa, zo wo-
ne stajnje wosće, tak zo so jeho njewusahły
kužoł liśće dźensa nječerpat njeje. A tak
tež nam dźěło zbywa, tute pozabyte pěsnje
zhromadźić a zapisować; o nich dźěn spó-
znajemy tak rjany serbskeho ducha a
naš lud we swojich čućach a požado-
ńach, štož je za nas, kiž chcemy jónu
zjednicy lubowanego Serbstwa być, wulcy wažne.

Józef Nowak.

Serbska drasta.

Mučny a spócny wot wšednego dźěła
a napinanja, ale tola spokojny pśez
poradźenje swójego dźěła a mějo pśez
jadźicy jadźi Makec nan po swjátoku
domu a wulkim cyknkim stołcu pó kach-
lemi wójej tym pó bem mój mutka čerwjeny
wobleček dlěnje a paskoce. Hilža, jeho mótś-
ka dźowka, wjesela a lubuške starjaceho
nana, se jomu ligo jeho pjane pśidu tyle
pśinjesła, a mějo poskicy jemu ta dołhu
pjatu, kótruž je ligo pyšdy natykała a
kótruž jemu wona kóždy wjecor pśihotuje.
Potom, mógše mócałki tón stary z wjeje
sedu, a potom je do pěrjec bejów so
nad drimi wjeselicy wundra.

Wón je Hilžička wulku swéčku pó-
tśeśił; tu mać to pó blido sydnyła a
pśina roztorhane platśe a nohajcy wupórje.

SLUB Wir führen Wissen. Serbski Sorbisches institut Institut

rjechowacy; stwrjeny stotře stej so za kotrod
tydnjoj a pjećetej.

Jeho přestolca a khěže kerž wětšik
so koleska wjerch a twórca, mětken dobu
a khadken skubu pilna ručička a stwy
drsnik w kruce z časow njebo khěda
zhćerši sich přez swój stwjeny tikot z pa-
wym rjećom.

Tu skónčuje so tohnjo krotochwilne
tu hač dotal kujpran čitane wowječorny
swjatnicy. Dokelž so pjedy luza a kašluje,
wjeth wšitcy, so na něsto wosebite, čłon
jeje wutroby wobrěsnje.

„Wěš ty, Petrje, swój k jutram na
wujowy Kowas w Drjezdźanach prošeni, a
ty mjeneš mi wprawdže wěrić, so to je
na tutón swójbny swjedźeń khědźowsey
wjesela — hydyž jenož te jene bylo
wjeby!

Domyseli sebi jenož, hdž Brinkec
na prošeni a pódla tam tež cyle wěrće.

Tuta budže to to Prinkowa ſuso
pyšić. Kaž tym ſtyšatu, ma cyle swon
ńemsku drastu. Wěr mi, njeje to ſu-
wiſé Ldyž wo tym rěču. Ale ja ſo tola nje-
mohu w tychle mysłach ſtarych drabach
tam widźeć dać. A wjele mjenje liſće
te dźowki; to je wopraſchenje mjenje, ſo to
abo tamne ſasy wobuwaju, ſo mohmy ſo
teſ ſuto mjes ludźimi widźeć dać. Po-
mysli ſebi jenoz, kuk by ſo Prinkowa jenoz
kwasta a ſčěritu a nas Lauta, Ldyž by
we tajke ſerjenjo pokazała. „Tajkele ſtaje-
nje. By wona wěſće prajła.

W myslach ponurjeny a nyčičcy
słyši čuik zdychowańja a žadosće
swojeje lubostiwjeje mandželskeje,
njeje dźeń přeni raz do dyrbi tuzkule
lepštuło słyšeć. Zdyž je skónčuje
wječoru, wobnowja wón zwučom:

Je niwo, tón stary, sjany čas,
Zdyž čechu ludźo lisće a spokojnosći
žiwi, Zdyž zlutnosći a jednorosć pišće
so z jasnej zdźerzachu. Je so wjele
přemjenito a tutym nowym času,
ale nic wjele polepšito. Je do na-
šich dnjow dotor a dolinow tón
drasćaceho khorłor pinjestu wyše wjele
druheho. Nic dnje tu wjacy njestłyšu
Lac ječe wo drasće, modłe, kwjakr nocy
přestolčanik a šlenzéi, wobčežu wjesoł
wšelajki zlinkot a błyskot wšelajke
brnčiki a tłodłki, a dźeći so z jehlič-
kami a pisanymi Kneflikami. Jena
chce druhi w tykich wróćowaćel pře-
tyčkič a předwjes. Wšo to jaki ptuči

njesmĕrny, pjenjeje. Bĕtać a dracowoć
so dundźo dyrdja ale zo bychu nješto
nahromadźili. Pĕtym tak ma pólaj
moj połe. Dźĕta, tak zo w. auće jĕzdźi
a njeĕrći a njeslyši so wo ničim druhim
hač wo bunkerottach a konkursach.

Hlej, tu mimo te zbožowne časy,
Když bur swoju sukenju nošeše a to hordje
z ĕešću. Wĕlki dźeć tych wotkesabnyeł
Rynjczykow činić, a khodźa trhodlu z khor-
nam a šlipsu — ale hyrk dobro!

Hdźe su časy, hdźež krowy ličć
we stwach steješe a Bĕrny potne plotwy,
Když žony a holcy lisće žilnje pjedźechu.
Dźensa so drasća po wašnju mješanow
a nase rjane, pisane dlasty so dźeń a
wĕle mimo a z mimi pilnosć a gluti-
wosć, jĕdnorosć a pokornosć, wĕra a
pobožnosć. Njehodźi so tola, zo wozebra
knjeni, z rĕmi a pĕrjami debjenym
khlobukom skót picuje; bych mohł w jich
wjadosći za zelenym jich cyły tydźeń pospjeć.

Tajke „damy“ so też tomu njechodja,
lenje dźěłać, pjasć a tkać. Što dyrbjeli
ludźo k tomu sjec! Comu ličić lenje
sedźenje a wonjacy kofej! Kofle a
wobjacy so kupja — a kotrež fertig.
Dźěło je tola tak jenož for Stupych!

Ale telko wam praju: to dźěło so
přestanje, serbske so diascé, komu žeju
njepřihodźi. Samo předźenje, samo dźěta-
ne, to je najlepša diascička.

Hač je žona wozu drasty a
dźowka krowy kitlobuk dóstała, njeje wě-
ste, hač je wěste, hač mješe starym we cyle pa-
potnje dźěłace, samože wjesołe.

Tak kaž nam narodne pěsnje,
kiž su hłose wšeje wučenosće a pěstnjer-
skeje wědy o ludźe nastute, čuće a my-
slenje ludu zjewjeja, tak nam nd-
rodne drasty pokazuja dowjst ludu so
wumětnje. A rjanosć.

W jich wšelakosći a bohatosći barbow
wótzinny woprawdźite, wěrne ludowe pře-
stwo a wobkhowáwy je.

Swjate kor jeho wea, bě hdyžnjehdy
ewej Žeř jeho drasta; bě ju namrět
wětr a drastwo wot swojoho dźěda a bo-
joho mana.

W našim času, hdyž přez elektriski-
moc, přez twarjenje železnicow we wšech
dźělach naseje němskeje wótčiny pěkny stwo
a pobkhod kčcjetej, hdyž přez čtnjenje
mudrosć ludźi, kiž we wjerće wody so
wjerća a k nyež sobu bojuja, so tež naše
serbske drasty bźle a bźle so zhubjeja a
wón, hdyž jich njeje hižo wjele wostało
Kujeja, štó wě kak.

W pjedawšich časach běchu serb-
scy ludźi na swoju drastu a tomu dyrbjało
wot ludźi, kotriž jich wobkladuja, kotriž
jich wusmějeja, pomnić dać, so drubu dra-
stu woblec.

Rozmni lidźi dvojtu tajke nješto wje-
činja, jenož ći cyle štupi a zrozkli.
Što so nam naše drasty strkhowja, dyr-
bi sej kóždy přeć, kotremuž lětě na złoću
ludu nješto zrjeli.

Jich drasty mógu sej wulkeho dźěła
wone připrawjeć, a tu tak z dobom wulkotu-
ny dopokaz za wumělstwo a dowjacu pil-
nosć našeho ludu. Formy a barby tu wob-
stojne a njejtu tak jara stajnym přemjen-
jam nětkajšeje wótmoje mody podčinje-
ne.

Hdyž je k připrawjenju tajkeho wobleka
wulka pilnosć, wumělstwo a wobzwótu-
nosć třěbna, přez kož su wone drohe,
tak su tola přez jich kmotrosć po času tola
lětě tuńše. Hdyž li drasćička měše ankow.
Tohodla bychmy dyrbjeli lisćo pjenjez dla
při nasej rjanej přeźiwej drasći wortać.
Što dyrbjał tež skónčnje polo wob-
dźěłać, hdyž polu wotrai, bjez tuńe,

kmuzy dejić, wtamu jěchać, płokać, wa-
rić. Ldyž naše kujęzy po měšćańsku rěch-
ćeja, wokołokołodźa a bujor po wjesnjańskim
činja.

Ldyž naš drastu pušćimy, wopušći
nas zbožo a zyspokojnosć budźe stajnje
přiběrać. Ldyž tu krowu předate, ldyž
tu kwětroty na wotpočink šćelo, nimo-
je wječor při klartach sedźa, bolej město
je rychu pjadte, ktoreć čeja, tomu
dyrbi zbožo a požohnowanje Boże wočkać.
Stoj na lubosći k našemu ludej a zrjum
na jeho dejnjećen, tón sejwot wotroby
přejde, je to naš šibska drasta wyšeho wot
onsej samordowaće doktora.

Kajka nóc, kajke rumjelstwo
a kajka poćišija we swjedźenjach, dra-
tach a pěsnjach ludu pokhowana a kotraž
je jenož prozumnemu djerja, nimo jenož
tón dosć wopić kiž je wjes ludowu žiwy
a kiž ju rad ma.

Hdyž serbske Lolcy do městow přińdu (dyrbjat) wjele pisanych, rjanych drastach, dyrbjat že kóždy rozumny nadje ninni so wjeselić, nic pak jeho wusmješeć a ranić.

Přećelojo wumětstwo přińdu husto w lěće do Serbow, jo bychu rowne wěcy jo jich wumětstwo pytali, jo bychu wašnja našeho ludu znać wukli, jo bychu serbske drasty studowali a malowali.

Waženi wučerni, samo wěrohjo so wjelanbuja rjanosće naše serbske drasty khwalić a ju nju zahorjeć a kóždy rozumny dyrbjat sej přeć a tomu přinošowoć, jo by so serbskemu ludej poccina serbska drastow jurkhowała, přetož je serbskej drastu tež serbska narodnosć khinje.

Józef Nowak.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

(Mór. (Mytiska bytosć.)

Kaž sebi naši prjedownicy wšě stwórb„
ne mocy jako duchow předstajachu
tak wosebje te, kotrež čłowjekej na čěle sa„
mym škodźachu. Kóžda khorosć bě po
jich zdaću jim škódna. Bojachu so
před njej a chcychu ju na kóžde móžne
wašnje wot so dźeržeć. Najbóle bojachu so před
najhóršej khoroscel, mjenujcy před mó„
rom. Powěda so wot njeho wjele wjacy
hač wot duchow druhich khoroscow,
dokelž sebi jara wjele woporow žada.

Baje, kotrež dopomnjeja na hrózb„
ne časy, w kotrychž mor zakhadźeše,

nastachu w třicećilětnje wójnje a něšt
lět po njej. Też powěda so wo „čornym
móru", kotryž w 14. lětstotku w naš
krajinje ludźi zahubješe. Też zwosobn
waše sebi mór runje tak, kaž zahubja
skótu lud. Po zdaću někotrych bě tut
też zničeŕ cyłeho čłowjeskeho žiwjenja.
Ale wo skótnym moru so njacy
wědachać wo čłowječim moru, dokl
skót huśćišo na mór skhorje hač lud
Bytosć, kotraž ludźom tołko njezbožo
přinjese, rěka „mór", hačrunjež sebi
jako žonu předstajeja. Tola w delnj
Łužiskej rěči mjenuje so „mrětwa abo

šmara". Wšě słowa wuttožuja so wot
zdonka „mr".
Pola druhich Słowjanskich ludow su
powěsći wo morowych žonach bóle wu.
wite kaž pola našich Serbow. Pola ju,
žnych Serbow a Khorwatow reka kuga,
w mórskim času kuma abo morija,
abo jenož „smrt" (smjerć). Hewak mje„
nuja ju škratelj abo kratelj, hdyž
z wulkej spěšnoscu ludźi mori. Bołharjo
a Rusojo reka jej čuma. Polacy mje„
nuja ju dżuma abo morowa dziewica,
też powietrze.
Z bajkow spóznajemy, zo je lud sebi

mór jako ducha předstajił. Pola žą
rowa so sćěhowace powjeda a to wo
(jenym) muži, kotryž přińdże jich wsa
do města. Přinjese mór sobu. W kěži,
w kotrejž bydleše, skhorjěchu ludźo na
mór a wumrěchu. Měšćenjo potom
kěžu z wšěmi na mór wumrjetymi
mi zapalichu. Hdyž bě dowyta zni
čena, prajachu měšćenjo: „Žětko ny
budźe nichtó wjacy wumrěć móc, hdy
su w Žarowje smjerć spalili!" Mór je pó
zdaću našich prjedownikow žona,
wšě druhe žony su. Je też druhdy z
běłej drastu wobležena. Ludźom so

njepřeradźi husto, kačrunjež so z nimi
zetka a reči. Druhdy čehnje tež mór přez
kraj w podobje běžeje mhtonje mročat„
ki, kotraž so do hobrskeje mhtonje hu„
sto žónskeje postawy přewobroća. Tak
powjeda nam Žylěr w swojej basni
„Smjertna hora" sćěhowacu ludowu
bajku: K połnocy Łaza je hora, kotraž
„smjertna hora" rěka. Kapřećinwo tu„
tej horje wo mórskim času bur: Na ho„
ru pohladałši widźeše k njomu kroča„
cu mthu. Bórzy nasta z tuteje mthy
wulka žona. Stoješe nadobo před nim
a praješe jomu, zo je mór. Prošeše jeho

zo by ju donjest do Laza. Kochcyše pak
burto sčinić. Duž skoči jemu na khr.
bjet. Sjedonjese ju do wsy. Dźěše z njej
k horje. Slubješe jomu, zo jeho chce přeluto
wać, jelizo ju do wjeski donjese. Burpak
to nochcyše. Sjeseše ju nawopak na
hory. Když bě z njej na khribjeće horje
dóšoł, začu nadobo, zo bu břemjo lóhši
Před nim so hora wočini. Přitym so
cyła hora kurješe. Mór so do wotči,
njeneje hory suny, kotraž so za nim
začini. Wot tuteho časa bě krajina
wot hrózbneje khorosće wuswobodźena
Hora, do kotrejež je mór nutř zajěł,

rěka smjertna hora.

Skótny mór přileća też w podobje wul-
keho byka. Do slepeho přileća jinu wul-
ki byk, kotryž ruješe, když přez wjes bě-
žeše. Ludźo ščerčachu z rjećazami, zo
njeby skót ruče byka střěłał. Skót, ko-
tryž bječenje stryšeše, spada. Tamny
pak, kotryž wot ruča ničo njezkoni,
wosta stronwy. Pola nas přińdźe a
pokaže so ludźom jenož morowa žo-
na. Pola druhich Słonjanow powěda
so wot třěch, haj samo wot sydom mo-
rowych žonow, kotrež so sotry mjenuja.
Mór pak so też donjezć dá do rosy. Lubi

tomu, kotryž jeho do wsy donjese, zo
budźe dom a swójbu tuteho přeluto-
wać. Ton, kiž ju do wsy njesł, čuje,
zo je čežka. Sčehowace poněčańčko
wo muži, kotryž do Slepeho z hnojownym
wozom jědźeše, je dopokaz za to, zo so do
wsy donjese mór da. Sydny so mjenujcy
kpohonču na wóz běta žona a jědźeše sobu
do wsy. A wo tutym lěče wumrě wjele
ludźi w Slepom.

Na kajke wašnjo ludźi a skót mori, wo
tym so mało powjeda. Mór we wsy
trubi a skót, kotryž to słyši, spada.
Nastanje tež wichor, na kotryž ludźo

mrěja, runje tak wojědojća powětr-ku„
ga a[wojědojća] z powětrom mori lu„
dźi. Po třicećilětnej wójnje je wulka mrětwa
ludźi była a je tak surowje zakhadźała, zo
w Terpom dwaj mužaj, w Zahrodźe dwě
žonje wostatoj, w Karću pak je cyła wjes
wumrěła. Barštukec swójba bu přeluj,
towana, dokelž mór je w Barštukec domje
přebywał. Je jim prajił: „Ɂdyž Ɂdźo kho„
pić jara wětr duć, woni deja Ɂjycke nowšej
skotu we hrodźi na hubju zaležć a topać do
ruki wozeć a ju deja do lufta zběhać, Ɂdyž
Ɂdźo wětr duć.“
Kak może so mór wotwobarać? Najważi„

še je wobworanje mjezow wjesnych pak
z jenej pak z tŕjomi brózdami w połnocy.
Čiste knježiny dyrbja nahe so do pluha
zaprjahnyć. Też žona, kotraž je hižo sydom
lět wudowa, a dwaj čistej młodźenca dyr-
bja pódla być.

Z woranej brózdu so wozmjeja,
zo je wsa zamknjena. Brózda je
kuzlarske koło, kotrež ztym duchom za-
stup do koła wobara. W Bołharskej
wuńdźeštej žonje, kotrejž kuzlarscy
zarjekowac mózetej; z městna za wsu
a wobeńdźetej w napřečnymaj zamě-
romaj cyłu koło wokoło wjes. Na městoje,

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

hdźež so trjechitej, zamknjetej z klučom,
kotryž ma želězny zamk, zemju. Tudy za-
hrjebatej kluč do žemje.
Tajke kuzłarske koło je tež brózda wokoło
wsy, hdyž je zworana. Sčeje jenož wobara
přećiwo morej, ale tež přećiwo druhim
ztym mocam. Wažny srědk přećiwo
morej je tež přihotowanje nowego wohnja.
Hdyž chceš tutón dóstać, dyrbiš dwaj
suchej kruchaj drjewa trěć. Tež wšelake
rostliny dyrbja so wužiwać. Někotre
mjez tutymi su: baldrjan, wyruch, doran,
čik, woman, jatorc a betonika. Zela dyr-
biš warić a potom pić. Womanowy korjeń

Pokuriš twoje bydlenjo z tobakom, wukuri-
je z jawórcom a wyruchom, potom budźe
tebi pomhane.

Tež woda je spomožna přećiwo morej.
Powěda so Duborčanskej studničcy. W lm.
chćicach knježeše mór nad ludźimi. Ničo
njepomhaše k wotwobroćenju mora. Bóh
luby Knjez pak so za sredk k wustrowje-
nju postarał. Při puću, kiž do Budyšina
wjedźe, běchu kěrki, w kotrych jasna woda
z kužoła žórleše a kotrež Duborki nječakachu. Štóž
wot khorych ke kužołej přińdźe a wodu
piješe, bu wustrowjeny. Wotkhorjeni
dyrbjachu zemrětych w blizkosći pohrjeba

Při Wjelkowskim puću namakaśmy
móc̀ne pohrjébniśćo. Dźensa pak je tam
polo.- Tutón kužot bu bórzy znaty wo de„
lanach. Ludźo, kotřiž z Budyšina domoj
dźěchu, napjelnichu karany z kužołowej
wodu. Smochćićańskich knjez to ludźom
njepopřeješe a da wupše kužoła khěžu
natwarić a tu zamknu. Woda móžeše
po rołach jenož k njemu do domu běžeć
Woda wot tuteho časa jenož knjezej pom„
hać dyrbješe, kaž měnješe. Wšě pophřenje pak
bu khostane. Žorło wuschnu a maty
hólčik je hišće na městnje, hdźež je kužoł
byt. Knjez bu za swoje hrěchi pokhostany.

Njenamaka žaneho wotpočinka. Tež na
wšelake druhe wašnjo spytachu so mor
zwoborać.

Za lud je Smór bože khostanjo. Tohodla su
wo časach nuzy Boha prosyli wo wotw.
.broćenjo Božeho khostanja. Sluźichi tež,
zo chcedźa pokutu činić. Tak dyrbja wo
w Spalach a w Lisku wot Jakuba hač do Mich
ta kóždu sobotu w 5 hodźinach dźěłać pře
stać. Tu je w starodawnym času njele ško
tu spadało. Zo Bóh tych khosta, kiž so po
tutych slubjenjach nimaja, to je Bóh poka
zał na stonjekomaj, kotrajž sobotu dłě
dźěła štoj. Tutaj wumrěštaj samsny nječ

Tež mór sam jim husto dosć wšědki mje
nuje, přez kotryž so jim hodźi pomhać.
W Slepom khodźeše junu smjerć wokolo
a praješe jim: „Hdyž byšće woman jědli,
njebyšće tak wumrěli.“ To sčinichi a
bórzy zminy so khorosć.

Hdźe přebywa mór a zwotkel přikhadźa?
Powěda so jenož, zo mór w podobje mróčat,
ki do wotewrjeneje hory zańdźe a tam wo„
stanje, jelizo so hora za nim začini. Swo„
je bydlenje ma pod zemju, wosebje rady
so bydli nutrka w horach.

Wo pokhadźi mora je nam Rabenau
bajku zpisał. Běštaj někdy kral a kra„

lowa, kotrajž njeměještaj dźěći. Junu
zeńdźeštaj sej won a přińdźeštaj do lěsa.
Mučnaj sydnyštaj so na čornym kamjeń.
Kral praji k swojej mandźelskej: „Hdy
bychmoj jenož dźěćo měłoj, njech by było
kajkeż chcyło!" Kadźbo zawołta so z ka-
mjenja: Dostanjetaj za łěto dźěćo!" Za łěto
dóstachu zawěrno dźěćo, kotrež bě čorne.
Bě dźowčička. Hdyž bě dwanaće lět sta-
ra, wumrě. Jeje čěło so staji w čornym
kaščudo cyrkwje, kotrež wosta před
woltarjom stejo wočinjeny. Wnocy dyrje,
še wojak přiź kašču stražować. To so
so sta prěnju nóc. Rano pak tam wojak

wjacy njebě. Tež wojak, kiž dyrbješe stra„
žu dźeržeć druhu nóc, so zhubi: Mortwa
pak ležeše w kašću njepřeměnjena. Tosame
sta so kóždu přichodnu nóc. Za leto stra„
žowaše zasy wojak. Hdyž před kašćom
steješe, wumysli sebi spody kašća zaležć
Ščini to. Hdyž bě w nocy dwanaće wotbito,
so nadobo zemrěta pozběhny a hlada še
so sydnyšći wokoło so. Njenamaka nikeho
kohož by zežrała. Tuž pyta w cyrkwi swoj
wopor pytać. Po dlěšim prócowanju je„
ho namakać zamóžeše a to spody kašća.
Praješe k njemu, zo je wuswobodźił ju. Štóž
je zady njeje, tomu ničo njeńčini. Praji tebi;

zo sym mór. Wupraji też pokleco na sto
wjekow a potom so miny.

Z teho hodźi so bojosć dopokazać, kotruž
je lud před morom měć. Tohodla činješe
lud wšo možne, zoby mór wotpokazał. Tež
bohabojazny běchu naši prjedownicy, dokelž
kóždy króć, hdyž bě Bóh jich prócstwu
wuslyšał a mór hnadnje wot nich wot-
wobroćił, slubichu to abo tamne činić
k dopomnjeću na zbožowanje wotwobroćenje
ztheje khorosće.

Smjertnica.

„Smjertnica je po čłowječim wukladowan

ju bytosć, kotraž je w cuzym čele přitom„
na. Widzi wokolo so njezbožowne skutko„
wanja smjerće přez njezbožowne připady.
Přenjatny čłowjek mysleše, zo je jeho organismus
wěčny a zo samo wot so njehinje.

Smjerć pak předstajachu sej jako byće,
kotrež čłowjekej žiwjenje rubi. Dušu nje
wěčne z cyła přećiwo jeje woli z ćěła wotwjedźe. Pó„
tajnstwa smjerće skutkowaše na čłowjeka
jera. Mysleše, zo wulke bójstwo nad žiwje„
njom knježi. Smjerć pak bě jenož posoł toh„
le bójstwa, kotraž dyrbješe ludźi na jeho při„
kaz wotwjedować a po ludźi khodźić. Tesame
nahlady maja hišće dźensa Serbja, kiž mysla,
zo je smjerć posoł Boži, kiž z tuteho žiwjenja

wotwola, hdyž Bóh jej to kaže.
Naši Serbja wěrja do tuteje bytosće. Maja
wjele přiwěrkow a bajkow, kiž wo tym
znam ponjedaja. Praji so n. př. při zym-
nym zatřasenju čłonjeceho čěła: „Smjerć
čě wokoša." Čłowjek ma na swojim čěle
módre blaki, kiž njebola. Ludźo praja
k tomu: „Smjerć je na tebje sakta." Blaki
so hač do 3. dnja zhubja.
Bytosć, kotraž ma po jich zdaću podobu
žony, rěka smjerć, smjertnica, smrtolka
abo smrtonoška. Hornjolužičenjo mjenuja
ju smjertnica. Je na wjacy městnach
khižom zabyta. Po Smolerjowym wopisu

je přistojna žona, kotraž je z běłej drastu
wodźeta. Pokaže so před domom abo we jatrje
kdźež dyrbi za 3 dny něchtó wumrjeć. Tomu, kiž
wšo wěri, štož. so jemu wot ludźi powěda,
rjekne so: „Wěrišwšo a byrnjež so jim
prajiło, zo je smjerć čorna." Też druzy Stw„
wjejenjo předstajeja sebi ju jakozběłej dra„
stu wodźetu žonu. Běła barba je potaj„
kim barba smjerće. Serbske žony du to,
hodla k pohrjebej w běłych płachtach.
Smjerć po ludowym zdaću je wšědna
žónska, kotraž so wot druhich na žane
wašnjo njerozdźěla. Też pokazuje so druhdy
jako muž. Rěka też druhdy, zo je smjerć
muž z kosu. Rabenau porběnam wojny

Ze swojich nahromadzenych bajkow wo
smjerći kotraž na konju jěcha: W Škodowje k
wo Delnjej Łužicy widźeše nócny strażnik ch
přez wjes jěć Smjerć přiskaka k njomu
na konju sedźo. Zadny tutón wumrě.

Hdźe pak smjerć bydli? Pozdaću Čechow
Němcow a Matwrusow ma wulki jstwo
z přemnohimi sněčkami - čtwjeskimi
živjenjemi. Hdźe tale jstwa je? Schulen-
burg praji w swojej knizy, zo je w Keli. Češa
a Němcy mysla, zo bydli w podzemskej kě-
ži. Wbajcy, kotruž chcu podać, přebywa
w kěži, kotrejež wrota ze čtwjeskej nohu
zatykane, durje pak su ze čtwjeskej ruku
zawrjene. Wulke myše z kosami sej jeje

wotroczky, mate myše su jeje dźowčički,
kotrež njesu we rucy hrabje. Štarši měja,
chu telko dźěći, tak ze njewědźachu skónčnje
wjacy koho dyrbja při narodźenju nowego
dźěśća přěprosyć za kmótra. Muž je toho,
dla při sebi zrudnje mysło do světa wušoł.
Trjechi Boha lubeho Knjeza. Tutón wopraša
so jeho: „Čohodla sy tak zrudny.“ Wboki muž
wotmołwi jomu: „Mi je so dźěćo narodźiło.
Dokelž pak hižom wulku črjodu dźěći mam,
njewěm, koho bych sebi za kmóta přěprosył.“
Bóh luby Knjez wotmołwi: „Wzmi sej mje.
Muž to nochcyše a praješe jomu: „Ty daš
jenomu wšo a druhomu ničo.“ Muž dźěše
dale a zetka smjerć. Tuta swojeho tosamej

wopraša. Muž rjekny: „Ty so mi lubiš, ty
tola bjerješ wšo, štož ći do rukow přińdźe,
.stareho a młodeho, bohateho a khudeho"
Smjerć pak sebi za kmótru wuprosy.
Smjerć dopjelni jeho prošbu a přińdźe.
Po křćiznach praješe: „Hdyž budźe wona
kusk wjetša, dyrbi mje wopytać a ja sej
po nju přińdu." Holčka rosćeše a bě rjana
kaž kčejata róža; staršimaj so lubjese a
dwě njechcychu ju smjerći dać. Hdyž bě
holčka wjetša přińdźe smjerć po nju. Staršej wu-
dźeštaj, zo do dwora dźe. Praještaj tohodla
k dźěsću: „Skoč přecy spody dźěže a skhoń
so!" Holčka to sčini. Kmótra dźěše pyta ja
cy swoju mótku do jatwy a wołaše: „Hdźe

maće tu moju mótku?" Holčka spody dźe„
że sedźo zawoła: „Kmótra ja sym spody
dźěže! Kmótra ja sym spody dźěže!" Smjerć
wza holčku sobu. Hdyž běštej wulki dźěłpu„
ća štoj, zethaštej wulke myše z kosami.
Kmótra praješe k swojej móći: „To su moje
wotrocki." Bórzy po tym trjechištej male
myše z hrabjemi a z tvarowymi pomazka„
mi. Smjerć praji: „To su moje dźowki."
Přińdźeštaj za khwilu k smjerćinym dwo„
rej. Wrota běchu zatykane z štonjećej nohu.
Khěžine durje běchu z štonjećej nohu zaty„
kane. Hdyž to widźeše, boješe so hižom
jara. Do jstwy zastupiłši kazaše móće so

k blidu posydnyć. Holčka dósta mlóz
ćatty k jěźi. Tz přikazom, zo dyrbi khi
tře činić, zo by spać hić mohła, przedy
hač jeje muž domoj přińdże. Po jěźi do
wjedźi ju do komorki z małym wokńeš
kom a praješe, hdyž bě ju horje donjedła
do teje małeje komorki donjedła: „Spěš
kaj hnydom!" Za khwilu přińdże jeje
muž domoj. Tutón čuješe, zo za čłonje
čim mjasom smjerdzi wjeho khěžźa
wopraša so tohodla swojeje žony: „Što
tutak za čłonjecim mjasom smjerdzi?
Smjerć wotmotwi jomu: „Budźzměrom
wona hišće njespi!" Holčka kmótřiny

ćy słowa zastyša a dež skoči z małym wokny-
ki „škom won. Wonka runje pohońć nimo
jeđžeše z picělemi. Tuteho prošeše, zo by ju
do sobu wzał a ju do picěle skhowat. Tutón
„ nochcyše to sčinić, dokelž smjerće boješe.
Skóńčnje da so pohnuć wot holčki a za„
špóndowa ju do najspódnišeje picěle. To„
tom jeđžeše dale. Toho njetraješe, dokz
pokazachu so do tež smjerćiny wotroćy.
Běžachu za nim. Jeho dosćahnyłši wopra„
šachu so, hač ninaa holčka. Pohońć to pře„
še. Kjeńerjachu jomu a tohodla přepyto„
wachu picěle wot horjeka hač do spody. Hdyž
chu wšě hač do poslednje přepytali, pra„

jachu: „Hdyž w tych njejo, w tej najposledny
njebudźe." Wročichu so a pohonić jědźeše
dale z holčku. Přjedy hač je z hole přišoł,
je jej prajił: „Sćěk njemóžu cě wjacy
dale nječ." Je ju puščił. Holčka je hnydom
na štom zalězła a cyłu nóc je tam sedź,
dźato třěpotajo. Spody štoma je so čerjoda
rubježnikow w nocy sydnyła. Rubježnicy
najbojachu so a čeknychu wostajiłši wšo
spody štoma leżo. Holčka je potom ze
štoma dele zalězła, je sebi zamožnjo ru-
bježnikow sobu wzała a je domoj so wró-
ćiła. Zom je potom wšo powědała, štož
je so ji stało a kak je pola kmótry było.

Kak kóždy stonjek njemóže smjerć widźeć,
jenož někotrym so pokaže bjez toho, zo by
jim škodźała. Někotři dyrbja je tam přewodźeć,
hdyž dyrbi něchtó wumrjeć. Schulenburg tam
wo tajkim přewodźenju powěda: W Hatku
pola Dubca bě před něšto 100 létami wěsty Mjr.
nar žiwy. Tutón přewodźeše smjerć kóždy
króć, hdyž dyrbješe we wsy něchtó wumrjeć.
Widźeše ju, mjez tymzo nichtó jej druhi njewi-
dźeše. Tež wumrě junu. Po třjoch dnjach sta-
ny a bě hišće 10 létnjowy. Wědźeše kak nje-
bjesach je, ale njesmědźeše nikomu wo tym
něšto prajić.

Smjerć je po ludowym zdaću njewidźomna.
Hdyž pak ma wótry ćuch a wid tak, zo widźi

smjerć sw ludźom přebližować. Přez ruč
wuče atd spyta ju spytšeć.
Na kajke wašnjo ludźi mori so njejra
Řeka, zo smjerć čłonjeky khowu wotrežy
Člonjek wumrě potom, khdyž smjerć wh
wach stoji. Powěda so też, zo při khory
kiž we łožu leži, dwaj jandźelaj steji
Jedyn je jandźel-pěstona druhi je smj
Běduitaj mjez sobu wo khoreho. Štož de
budźe, tomu stuša khory.
Khdyž smjerć po čłonjeka přińdźe, potom
dyrbi wumrjeć. W staroda wnym času pa
wědźachu ludźo, khdy wumrěja. Mějachu ji
widnosć před nami. Mjez čłonjekami pa
nasta zawisć a njepopřećo. Bóh Knjez pr

rućowaše tohodla po sweće. Přindźe do matcyje
wjeski. Tu ptataše bur swój ptót z kopřiwami. Bóh Knjez so jeho wopraša, čohodla
to čini. Wotmolwi: „Wumru bórzy a minjeje
trjeba soza potomnikom so postarać. Ći móža
tola so też prócować." Boha to so zrudźi a
wza čłonjekam prjedwidnosć, dokelž njeje
čłonjekam spomožna. Ludźo so tohodla
dźen wote dnja smjerće boja. Druzy pra-
ja, zo njesmě zuby ličeć. Přetož hdyž smjerć
njewě kelko jich maš, dha će rady na pokoj
wostaji.

Pola druhich ludow ma słowo „smjerć" wše-
lake genus. Pola Grekow a Němcow je ge-

nus mužske, pola Romjanow pak žon-
ske.

Jurij Šołta

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Snjatk křiže při pućach.

We katholskich krajinach je khwolobne wašnje, zo so do polow a při pućach křiže stajeja. Runje we našim času a w našim malym serbskim katholskim kraju skoro při kóždym puću jeden abo też wjacy swjatych křižow nadeńdźeš. Tołodla je spomožne winy a wuźitk tohole wašnja ludy z krótka rozpomínać.

Swět zastužbnym mužam, kiž su za swój kraj a lud wjele stutkowali, pomniki staja. Tón pomniki staja też k dopomnjeću na ważne podawki, a je runje tam staja, hdźež su so stałe. Što pak su wšitcy zastużbny mužojo tohole swěta poeno Tomu, kiž je nic jedyn, ale wšitke ludy nic z časnoho, ale wěčneho

ľubjenstwa a wotročstwa wumožił? A jeho
smjerć na křižu, njeje wona najwažniši po-
dawk cyłych swjetnych stawiznow. Witkim
dźiwnym stareho zakonja wot Ładama
hač do bohabojazneho Simeona buchu přez
tule smjerć zjebjesa wolenerjene. A kiž
najposleni missionar najposlenišim pohanam
tu ponjesć ponjese, zo je Khrystusowa smjerć
naše žiwjenjo. Sjeje tohodla přisporawne, ježe
tule Khrystusowu smjerć z pomnikami čeřić,
nic na jenym měsće, ale wšudźom, kdźež so
jeje wozbožace skutki pohanuja, a na
tele wašnje zwo zjawnje wěru do Khrystusa
wuznać.

Swjate křiže stajeć jěka prawu wěru Khry-
stusowu zjawnje wuznawać. Su dźěn runje
na swjatych křižach katholske domy a
dobre katholske krajiny znać. Kdźež
katholska wěra wjeje abo kdźež na linkosć
knjejstwo, tam swjatych křižow wjena-

makaŭ. Liwcy, kiż je dosć zamořići byli, je njestajeja, dokelž přez nje njehadŕa na Boha dopomnjeni być. – a njekatholscy česćowanja Božich martrow a swjećatkow přibójstwo mjenuja. Tola je kraš to přibójstwo, kotryž so pomnik žarkuli zasłužbneho muža teš z wonkownje češći! Kóžde dźěćo praji: To přibójstwo njeje. Z čim so runje tak ze swjatymi křižemi? Leć, kotruž jim wopokazuju, drjewej abo železej njepłaći ale Bohu samomu, kiž je widźomnje we Kristusu so na zemi zjewił.

Čohodla pak so tuto runjo do polow snjate kříže stajeja? Swěrny katholscy křesćenjo so z tym njespokojeja, zo swoje domy a cyrkwje z Božimi martrami wudebjeja, ale wonikaž do nich, tak teš do polow snjate kříže dawaja, zo by cyła stwórba była jedyn wulki dom Boži, překrasnjeny ze znamjenjenom naše wumóženja, – kotrež nas dźeń wote dnja

tež při wšědnym dźěle dopomnyeja na
njeskónčnu lubosć Syna Božoho „kiž
je přišoł zbožnje činić, štož zhubjene.“
Hdyž nas napomina, zo bychmy nic tak ja-
ko za to časne so starali, ale wjele wjace
swoje dźěło Bohu poswjećili a zastuž-
bne činili za wěčnu zbóžnosć, Přetož kóž-
dy skutk, kiž je z dobrym měnjenjom a
k Božej česći činjeny, tóž nam njese sto-
re płody w njebjesach. — Dó polow su
wojak kóže słajane: pola, z próca a z pó-
som wobljeja wołdźětane, nam praja, zo časne
sćěhnki hrěcha: próca, dźěła a čerpjenja
wot nas wzate njejsu, swjety kříž pak nam
předuje, zo je Zbóh sam přewinjeny a swja-
ty kříž je nam zawołank, zo něhdy přiń-
dże njeńši čas, kiž žaneho Zónca njeznaje,
Tohdy budźe cyła šěroka zemja wobnowjenja
Tohdej próca a Lozjo wjac njebudźetaj a Tohdej
změjetaj njewuprajite myto pola Bola ći, kiž

su Laka swěrni nučowniny Kšrystusowi
po jeho słowje a po jeho přikładze sćěrp-
je swój kříž a za nim nosyli a wobstajnje
byli lać do konca. Kaž naše swjate knihi
kruće steja w zjewjedrach a wichorach tak
dyrbimy też my we zjewjedrach a wichorach
swojeho žiwjenja k. r. we korjach a cerpjenach
krući a wobstajnje być; přetož je, štož je wo-
stajny, tón budźe krónowany.

Stare polanoja něhdy swojich mrowych Bohow
da polow stajachu a k nim so modlachu, zo chcyli
jich před škodu zwarnować a zakitać. Ke
podarmo be jich modlenje, mrowi Bohoja
„maja wuši ale njesłyšeć." „Naš Bóh pak je
w njebjesach", je žiwy Bóh, kiž so za wšitke
swoje dźěći na zemi luboscinje stara a nas
ženje zjewopušći. Jeho znamjenja my do polow
stajany a směmy zawěsći tu dowěru měć,
zo budźe Bóh za to w nadobnej měrje naše
wobsedźenstwa zakitać a žohnować. Wšak Jomu

wichory a njenjedra postuclaja a bjez Jolo
wole nam škodźeć njemóža.
K tomule časnomu wužitkej přinjdźe hišće
wosebity wužitk z račerja, kiž duch nimo
swjateho křiža spěwany — njech je to
tež jenož pobožne zdychowanjcko abo krótke
katholske postrowjenjo. Wšitko to za wěčnu
zbóžnosć nam k wužitkej přinjdźe a tež tomu,
kiž je swjaty křiž stajić dał — wosobnje po
tom, hdyž liž jeho čěło pod njeńšim
křižom na kěrchowje wotpočuje. Wšitko je
nan wopuščit, jeho dom a zamoženje druzy
wobsyny. Kejžo pak liše něšto na zemi
jolw pěka, dla je swjaty křiž. Jon na njeho
dopomnja a česćowanja kotreż swjatomu křižej
postejnje ći, kiž nimo dźeja, wopokazuja za-
wěsće jeho khudej dušy w čišću kiž sej
sama njeje pomhać njemóže wolóženja
a skónčnje wumóženje wuskutkuje.
Tuž dla njeje wašnje, swjaty křiže stajeć,

njech dale bóle přibjera: k jesći křižowaneho Zbóžnika, k žiwnemu wuznawanju Joho swjateje wěry, k zbudźowanju njebjeskich pohnućow, k časnemu a wěčnemu spomožeju, k wužitkej žiwych a k wužitkej wotemrjećych! Sjech su swjate křiže swědkojo našoho časa, sjech potomnikam powjedaja, kajku luboć su sjeh wótcojo měli k swjatej Katholskej cyrkwi!

Albert Sěl.

Leufler z Hoyndorfa,

Łodźijski farař wot 1366 hač 1434.

Śyje žadneje wsy po cyłych Łužiskich Serbach,
kiž by wot starodawnych časow tak znate a nutřkowanu była kaž Łodźij. Łižo po-
hansey Serbja z wokolnosće mějaše tu
swoje Łodźišćo, na počatku 11. lětstotka
w Lisćinach castellum nyenowan. Kiž
Čěchu Śěmcy sebi tute krajinu podćisli,
bě Łodźij sydźišćo jednoho knjejstwa,
„burgwardstwa", kotrež so daloko z njeco-
wuspřesćerjaše. Pod mišonskimi biskopami
a sakskim kurnjerćichowstwom bě tu
wjes „serbskeho wokrjesa" Łodźij w Lisćinach
pozdźišo „districtus", „Śłege", „Amt Göda"
rěkany. Swój biskop Benno (1066–1106), Łodźij ta

Ze swojej maćerju Bezelu rady přebywaše,
natwari w Hodźiju malu cyrkwičku, přenjk
w cyłej wokolnosći. Wot toho časa je Hodźij
bjez přetorhnjenja swojich duchownych měł
a fararjow. Sydź lět. lětstotka pjenježnje
należnosće mišonskoho dachenstwa jara
zrudnjc stejachu, duž biskop Jan w lěće 1350
wjac farow, njez też Hodźijsku, mišonskej
cyrkwi přidźěli ze wšěmi dochodami a
prawami, a w Hodźiju wobstarać wobčežny
stužbu Lubjeny ptačeny Zapstan. Bórzy
pak so biskop dohlada, zo to prawe wužitka
nima, a tohodla Ližo 1353 přidźělenje
zběhny a Hodźijskej wosadze zase wopera-
dźiwoho fararja staji.
Hako fararja w Hodźiju namdźemy w lěće
1366 knjeza Leutkera z Hoyndorfa (abo
Hoendorfa), kiž dołhe lěta tule stužbu
zastawaše. Stawizna tohole muža pokazuje
nam próconwanja, starosće a wjesela fara-

kjow we tychle časach. Won bě kruty,
wazny muž, kiž so swěru prócowaše,
swojemu zastojnstwu wšě joho stare
prawa zasy wróćić.
Knim słušeše knjejstwo nad jedyn dźěl
Hodźija. Hač do léta 1836 tworješe wón
wosebitu gmejnu z rychtarjom a starši-
mi muženi. Hako swojemu knjezej mě-
jachu poddanj fararjej dawk płaćić,
robośić, při kupowanju a herbowanju
poddatych kubłow wěsty pjenjez wotłožeć,
a farar měješe nad nimi wšě prawa
nižšoho sudnistwa. Tajke prawa běchu
jěž radworskomu fararjej hako knjezej
nad Hamjenjej. — Ale najskerje njejo
so přece po tychle prawach činiło. Dyž
farar Leuther w přitomnosći notara a
swědkow swojich poddanow na faru
skaza a so jich wopraša jednoho po
druhim, hač joho za Knjeza přiznawaja.

A wšitcy wuprajichu, zo je kóždy Łodźijski farar a nichtó druhi jich prawy knjez. Tak zo su wol swojich wólcom dóstali a ženje njestyšeli, zo je Linak było.

Kaž wšitcy fararjo, tak mjeješe tež wón na Lubjene woltožowanje wosypka skorźić. Tak jebe wěsty Liklaw ze susodneho Sebiech-kowa, kiž mjeješe burske kubło we Łodźiju, wosypk z tohole kubła dawat. Duž skaza farar Leutker jeho 19. měrca 1376 na sud. Liklaw so za winowateho wuzna a poni-žuje prošeše, zo bych z nim tola mitośiwje zakładźeli (gratiose secum agere.). Podobnje měješe so z druhim kmodźatym burom, z mjenjom Liklawom, kiž něhdźe Slawiborske kubło we Łodźiju wobsedźeše.

Z cyła wo to so jednaše, kruce postajić, kotre kubła maju wosypk dawać. Total njemóžachu so fararjo na žane druhe pismo wołać, hač na dwě starej, na pergament

spisanej a cyrkwi přistašacej missali, ho-
tymaj běše po starym krajnym wočnju
(secundum antiquam consuetudinem
patriae) zady wosypk připisany we ja-
ra starym pisnje (de scripstura valde
antiqua). Tele zastajenje wosypka daše
farar Leutler wotpisać a sebi wot budy-
skoho probsta (4. februara 1377) haj jeŕ
wot stotpjanskeho biskopskoho sudnistwa
(10. julija 1377) wobkrućić a móžeše nětko
kóždomu swoje prawo na wosypk dopokazać.

Składnosće k tomu dyrbjachu so jemu
k tomu bórzy poskićić. Běšty Jan Flem-
ming z Debiščkowa meješe wot jedno-
ho wićežnoho kubła postajeny wosypk wot
třoch koh swojom rožki a wonsa, wot dru-
heho kubła pak „połny wosypk“, t. r. wo-
prawdźe dźesaty dźěl wšitkich na nim
zrostenych pólnych płodow dawać. Ta sa-

narja bě zawěrno njerozaca wěc widźeć,
kak něješe bur wot prěnych polow bohate
žně, dokelž je swěru honješe, njeż tym zo na
druhich polach jenož njeśpory wowsa kose-
še, dokelž bě je wot dołhich let njehnojił,
zo by z prawym burskim njerozom faraŕej
dźesaty dźěl swojich žnjow přikrótšił. Tu
farar burja wokhorži a wosebita kommisija
poda so do Hodźija, tu wěc přepytać.

Ale tež druhe dawno wobstejace farske pra-
wa daše sebi knjez Leutner z Lisiznami wob-
krućić. Wot starych časow wobsadźeše Hodźij-
ski farar farje w Sjesnačidle a Kusy. Tutaj
fararjaj něještaj jomu k připoznaću Zhole
prawa kóždoletnje 20 češkich grošow płaćić.
Tež tute prawo da sebi Leutner přez officiala
arcibiskopskoho stoła w Prazy we přitomnosći
officiala měsionskoho biskopa 383 wobkrućić.

A přeco bě dyrbješe wón sam tu bolosć
dožiwić, zo bu na jeho gyrkwi a wosadu

najćerše cyrkwinske khostanje – interdikt – wuprajene. Běše w leće 1415, w času kost-
nicanskoho koncila, ze probst Petr Bolesty
z gnězdjanskoho arcbiskopstwa, proto-
notar kanzjowskoho stoła na koncil pucó-
waše. Tu buchu joho słužobnicy njedaloko
Kodźija wot rubjeznikow nadpadnjeni, a
wobuchu wše weczy, kotrež bě wón sebi za
dołhe a drohe přebywanja w Kostnicach
sobu wzał. Won so tohodla pola koncila
wobćežowaše, a koncil praji na kodźijsku
cyrkej a cytu wokolnosć, na kotrejež zako-
nach bě tónle zjeskutk so stał, tón in-
terdikt.

Zhromadnemu pśicowanju misionskoho
biskopa Rudolfa a markhrabje Bje-
dricha so radźi tychle rubjeznikow wo-
sledzić. Běše to wěsty Lutold z Katen-
hoffa ze Slezyskeje ze swojimaj towaŕ-
šomaj Hendrichom Sobrišom a Kasmom

Kamjenom. Tu so wupokaza, zo jele pu=
bjeństwo njebe° ani na biskopskej ani
na markhabinskej zemi wuwědźene.
Lutold bě zwolniwy tele rubjene wěcy:
16 kop. grošow njeke šlěborniych Judalbjow
štyri konje ze sedłami a gratom, duchow-
nu drastu a.t.r. 27. februara 1416 we
Bischopicach w hospodźe połnomócnikej
probstowomu přepodać.
Tee jeź kodźijski farar Leuthen so zebra
a pisaše na cyrkwinsku zwonadźisnu
w Kostnicach, zo by so jole joho njerwino=
wanej wosadźe zjězastuwany interdikt wotewzł.
Wón we swojim wustojnje zestajenym pisnuje
dopokazuje, kajka hańba a škoda so
z tajkim interdiktom joho wosadnikam
načinja, a kak je so tuj erde a njerozu=
me, „zo na spravny njespravnoho dla
derpjec.“ Tuž dha prošeše, zo by lisče
jimu přepytane było, hač jolo wosada

što zawinyta, a je-li nic, zo by interdikt za Slodźij zběžnyeny był a jenož za te město abo wsy wostał, do kotrychž rubjeżnicy so podadźa a Ldźež přebywaju. — Po rowneje přeczytanju cyłeje weci so z Kinga 1. oktobra 1416 wozjewi, zo móža so w Slodźiju Božo-słužby zas dźerżeć. Přetož w času interdikta běchu wšě kemše zakazane, žadne zwony so wyczwonjachu, žadne sakramenty so wyńdźělachu (khibali mrjeńcym), žadny powrni cyrkwinscy so wukonjachu, a. t. d.

Hdyž bě so tak jich wospodze jeje jěsć zaś nawrośiła, bě knjez Leutker Kisče dotho žiwy. Wot 1418-1434 je husto w radnych zličbowanach města Zhorjelca nyjenowany, kotrež swój lětny biskopski dawk wot 120 kop jomu jako biskopowomu „officialej" haj „kenclerjej" přepodawaše. Husto sam so we pjerjezy do Zhorjelca

jězdźeše, a potom bu kóždy raz wot
města z wiwom a piwom „počeščowany“
w hospodźe zastarany a w njemérnych
časach wot čielow dom přewodźany.
Jeż w druhich cyrkwinskich należnosćach
so Zhorjelčenja z wjetša na knjeza Luthera
we Kodźiju wobroćachu, tak n. př. jednohw
wučerja a (1423) porjedšenja swojeje twj.
Šetrowje cyrkwje dla. Jomu pokazowachu
připostane listy a bulle a dawachu jo-
mu za johw prócu, „pódk wina“ sobu
dom.
Zo buchu joho swérne słužby wot
mišonskich biskopow dźakowne při-
póznate, samo so rozumi. Jeż budyske
fachanstwo přiwoza joho do swojich kapi-
tularow, Zo by sebi w farje, kotrež
mjeješe so sam tak wjele dźakowaše,
trajacy wopomnik stajił a wulkemu nje-
dostatkej wotpomhał, kupi wot bratrow

Z Slaugwitz ze swojimi spjerjezanci jedyn
łěs pola Tučic „Debiskowe" nyenowany,
a jene burske kubło we Gjazońcy z 11
grošemi dawka a wšelake robotu
a da wobej přez biskopa Rudolfa ko-
dźijskej farje připisać (421). Je to hišće
dźensa cyrkwi přistarjacy, farski łěs.
Běše to zawěsće derje zastužena hlwal-
ba, když biskop w tutej w łěsćinje praji,
zo jele připisanjo čim radšo wobkruči,
čim wjetše su zaslužby, z kotrymiž je so
„tonle farar w našej a našich prjedow-
mich stužbje wjele let ze spóznatej swěru
wuznamjenjował a z wjele dźěłom spěł.
(Wotpis tuteje listiny je w farskim archiwje w Łodź.)

Když bě knjez Leutler z Hoyndorfa
pincale 70 let dołho (1366-1434) swoje zastoj-
stwo w Łodźiju zastarat, je nehdźe 100 let
stary wumrjeł.

Albert Měrć.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Přičiny revolucije w Portugalskej.

Dźeń 5. oktobra lěta 1910 wudyri w Portugalskej powšitkowna revolucija a hižo za dwaj dnaj bu kral Manuel z kraja wuhnaty a republika wuwołana. Někotreni kuli dyž to tehdy přenahle přindźe, ale hdyž za přičinami tuteho skutka sledźimy, dyrbimy tola spóznać, zo hinak přińe njeńdże. Nic pak, dokelž snadź je portugalski lud republikansey zmyslenej, neż na-

wopak, lud steješe swěrnje ke kralej; hač=
runjej z nim spokojom być njemóžeše. Po=
sledni što portugalscy kralojo starachu so
bóle za so hač za kraj. Hačrunjej mějachu
wulke dochódy, požčerwachu sebi tola lětdy
po sytej woli ze statneje pokładnicy. Tak
naprīklad požči sebi kral Dom Luis 9 milij=
jonow frankow, Carlos samo 18½ milijo=
na, hdyž toho za je jasny wróco płaći=
chu. Jeho posledni kral Manuel staraše so je=
noj wo zwjeselenja a přečinješe wojacy, hač
so jemu přihodžeše.

Hi kralojo wěžo ke wulke wu=
dawki jenož sa sebje njepřetrjebowachu,

ale za swojich swobodnomurjérskich přećé-
low. Ćući dostawachu wysoke a zliwapotne
zastoństwa, mjez tym zo prosty lud podwy-
sokimi dawkami khuduješe. Powšitkowje
dyrbješe kóždy wobydleŕ wob lěto 665 hriw.
now dawkow płacić. Knjéžerstwo dawa-
še so wot swobdnych murjerjow wobrěćeć
a připuščowaše jich přez protekcije k za-
stoństwam. Ćući mějachu tak cyłe pjenje-
zy we swojich rukach. Hdyž Kral Carlos wy-
taše, tutym zrudnym wobstojnosćam wot-
pomhać a přez ministerpresidenta Franko
někotre spomožne reformy zawjesć, bu
za to wot swojich dotalnych přećelow

1. februarja léta 1908 z Kronprincom při
swětnym dnju zatřelemy.

Portugalski lud sam stoji, kaž
hižo spomnich, přez 150 lět pod knjęžetwom
swobodnych murjerjow. Wot léta 1759, hdyž
bachu jezuića z kraja wuhnaći, kuježi
wo cyłym kraju bjez přikładna duchow-
na khudoba: 78% cyłeho wobydlerstwa
njemóža čitać a pisać. Jenicke šule,
kotrež w Portugalskej namakamy, su
přez spomožne skutkowanje katólskich
klóšterskich duchownych nastałe. Jěž pis-
mowstwo pod tutymi wobstejnosćenjemi
ćežko ćerpi: Posamne ptaći wo politiskej

organizaciji. Konservativna mnohosć dźe-
ša bjez wuspěcha a je skónčnje zbež-
karjam podležała. Tuči, hačrunjež porjo
konservatiwnym mata ličba, knjězaz-
ronje nad khmanšinu worštami
ludu.

Portugalski lud je zwonkow-
nje kruće katolski. Wše nabožne zwje-
dźenje so za kralowske časy z wulkej
pychu swjećachu. Wosebje znate je češć-
wanje swjatej Marije, powožnosć k naj-
swjećišemu sakramentej woltarja a
k najswjećišej wutrobje Jězusowej. Kral
sam wobdźěli so kóžde leto při cucha-

ristiskim wobkhadźe w Lissabonje. To
wšo pokazuje na to, kak wulka nabóž-
nosć nimo smadneho wužiwanja al-
kohola w portugalskim ludźe je. A to-
la je nabožne žiwjenje na jara niz-
kim skhodźenku. Jara wjele stawa so
jenož zwonkowje, bjez znutřkowneho
jadra. Cyrkwje stoja zwjetša prózdne
a swjate sakramenty so mało wužiwa-
ja. Přičiny k tomu namakamy pola
duchownstwa. Swětni, kaž tež z dźěla
klóštrscy duchowni dachu so zwjetša
wot liberalneho ducha natyknyć a
tak přindźe, za kuchu přecy bóle wot nich

wotnoisni. Kóždy młody měšnik dyrbješe,
chcyše-li so wuk swjećić dać, dowol-
nosć Knježerstwa měć. Tak by wachu
husto dosć kandidaća k swjećiznje při-
puščeni, kotřiž mózachu wšo druhe
być, jenož nic duchowni. Hdyž chcyše
měšnik předowować, tryebaše k tomu
tohorunja dowolnosć swětneje wyšno-
sće a mějše wyše toho hišće wěsty
dawk zapłacić. Bjez čestnych wunja-
čow brachuje portugalskemu duchow-
stwu na wědomosći, pobožnosći a na
počinkami, kotrež sebi tak wažne po-
wołanje žada. Tu pak dyrbi so přispo-

mnić, zo so runje duchownı pŕi revo-
lucija samej jara swĕrni cyrkwi a Kra-
lej wopokazachu a zo mózĕše so kral
na nich, nimo aristokratow, nadleje
spuščć. Ale powšitkowje bĕše lud
tola jako stadło bjez pastyja. Z toho
scĕhuje wĕzo liwkosć wo nabožnych wĕ-
cach.

Tu stejimy pŕed poslednimi
pŕičinami surowego njezbožа tutoho
rjanoho a nĕhdy tak bohatoho Krajа.
By-li duchownstwo pŕecy dobre a kru-
te wostało, wone by tola, wone by tola
cyrkej a Kralestwo w Portugalskej pŕed

zahubjenjom zakhować mohło. Z tutym
pak nochcu rjec, zo je cyrkej wina nad
dzensišimi zrudnymi wobstojnosćemi
w Portugalskej: Klerikalne knježerstwo, kaž
njewěrnemi do swěta trubja, tam ženje
było njeje. Duchowni z cyła žadyn liw
a žanu móc njemejachu. Ně, rewolucija je sčehnyk liberalneho a swobodno-
murjerskeho podtłačowanja. Běše to
stat bjez Boha, kotryž je Portugalsku
k tak njezbožownemu kraju sčinił. Nic,
dokelž je Portugalska katolski kraj, je tak
ganjerodźena, nawopak, dokelž so tam přez
swobodnomurjerske knježerstwo katolska

cyrkej a katolske žiwjenje pottóčuje. Hdyž
so prašamy, čehodla rewolucija runje te-
hdy wudyri, dyrbimy sebi prajić: Dokelž
so wšelake zbožowne reformy zawjedowa-
chu, kotrejž knježstwo swobdnych murjerjow
podrywachu. Tohodla so pola nich wob-
zamknu, přez wotstronjenje kralestwa re-
publiku pod jich komandom rewolucu.

Leto 1911 wobradźi krajej wojowa-
nje přećiwo cyrkwinskim rjadam. W pot-
nócnym dźěle počinaše nacionalna stro-
na woustupować, kotraž prawa cyrkje
zastupowaše. Jejž do nowinarstwa do-
bywaše so nowy čerstwy duch, nowe

nowiny za lud, kaž časopis, Portugal po-
čachu so za lud roudawać. Předewšim
běchu zazy jezuica ći, kotřiž za znowa-
wožiwjenje cyrkwinskeho ducha skutko-
wachu.

To běše liberalnym přečwjele. Při
swojich njeměrnych prócowanjach spu-
ščachu so předewšim na słabosć krala
Manuela, a to z poknym prawom. Ma-
nuel II. njezwěri sebi ani, nanowych
mordarjow pokhwostać, kačunjež jich
w Lissabonje samo kóžde dźěćo zna.
ješe. Přeto bě sebi před zbežkarjemi
sam krónuz ktowy storhnył, a tuć i so

so nětko před jeho wočomaj na na po-
wotkowanu rewolucionu přihotowachu.
Kupublikanscy gmysleny Teixeira bu mi-
nisterpresident.

Napohlad, zo bu kral přez wu-
dyrjenje rewolucije překwapjeny, je wopra-
ny. Won zmaješe strach, kotryž jemu
hrožeše a tohorunja sredki, tutomu na-
přećodzetać. Je cyle wěste, zo bu jemu
wot monarchiskej strony radźene, jemu
swěrne wójsko nawjedować. Lyta ar-
tillerija, wulki dźěl kavallerije a dwaj
regimentaj infanterije běchu jemu
swěrne wostate, a tak bě jemu lohko

mózno, specíronych matrowzow přenoco-
wać. Jeż chcychu wojacy z druhich městow
do Lissabona přicáhnyć a krala sčkitać,
ale Manuel při rošim porst na kříž nje-
położi a daše swojemu swěrnemu
wójsku za sebi wojować a podarmo
wopprowachu wojacy swoje žiwjenje za
krala. Hdyž pak tutón skónčuje na
njehańbitej waženje čekny, přizamkny
so cyłe wójsko zběžkarjam. Hačrunjež běše
Manuel hakle 21 lět stary, dyrbješe jako
oficir tola wjedźec, što sebi česć a zi-
nowatosć žadatej. Štóž so wo swoju
wěc tak mało stara kaž wón, tón njeje

ani dźĕlbraca hodny.

Wojowanje same započa so w Lissabonje pola wójnskich tódźow. Rano 5. oktobra započachu kralowscy kród wobtřelec. Bórzy nastachu tež na hasach wojowanja, na kotrychž so wojacy a lud wobdźĕlichu. Kralowscě wójsko zbĕžkarjam zmužiće napřećo stupi. Dokelž pak nikoho njemějachu, kiž by jich rjadował a nawjedował, kal sam pak na druhim dnju do Gibelaltara wotjědźe, přijamkowachu so zbĕžkarjam a wječor druheho dnja bĕ ktowne město w republikanskich rukach.

Nětko bu republika wuzwołana a na-
khwilne Knjeżerstwo wutworjene pod
weštym Braga, profesorom filosofije,
kiž wo knjeżerstwje z cyła ničo njerozumje-
še. Prěnja Komora bu wotstronjena,
kaž tež cyłe genjalske titule. Kralowska
swójba bu z kraja wuprokazana, wše cyr-
kwinske rjady a zjednoćenstwa zakazane
a mniša a knježny z kraja wuhnaći.

To bě zapoćatk republikanskeho
knježstwa, kotrež chcyše poddtóčenemu
ludej swobodu přinjesć.

Jurij Rycérja.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Dwaj měšnikaj.

(Powědańčko z francowzskeje rewolucije.)

12. julia 1790 pozbehny francowzska nacionalna zhromadźizna tak nsjenowanu ciwilnu konstituciju měšnikow k přikazni. Po tutej buchu wšě diöcezy horjezběhnjene a 87 nowych zawoženc. Biskopja buchu wot ludu woleni a fararjo wot wozady postajeni. Wša móc bě nětko w rukach swětneje

wyšnosće. Na sto a dźesać pś biskopow
drje so tomu napřećiwi, ale wšěr po-
darmo. Ludwik XVI. nochcyše to dowolić, ale z hrožěnjom jehr k tomu
nuzowachu. Zhromadźizna postaji,
zo ma tež mandźelstwo jednory ci-
wilny kontrakt być. Skónčuje bu tež
přikazane, zo ma kóždy měšnik
civilnu konstituciju wobswědčić.

Přisaha bě 4. januara 1791. Wječor
před tutym dnjom zeńdźeštaj so dwaj
měšnikaj abbé Bjarnat a abbé Ar-
naud. Ryčeštaj ninow druheho
tež wo přisaze. Abbé Arnaud swoju

winowatosć not lozšeje strony wza a
njěnješe, zo dyrbi so přisahać, dokelž
Jězus sam postušnosć napřeco wyš-
nosći poruca. Abbé Bjarnat pak
praji: „K tym wěcam pak my
njesmějemy přisahać, dokelž je je to
cyle přećiwo Jězusej a jeho wěrje. To
by tola to samo było, hdyž by Fran-
cowzska na přiklad Němskej abo Že-
dźelskej zakonje dawać chcyła. A
Jězus tola njeje swětnej wyšnosći
poručił, swoju cyrkeŭ wjesć, ale
jenož japoštołam a jich nasleńikam.“
Arnaud na to měnješe: „Njeje dha to

mudrišo zakoń dopelnić? Kjeprĕsahanoj-
li maju hrydom z kaja wuzwokazaju.
Prĕsahanoj-li, moženoj tola prĕco we
wutrobje wĕrić, moženoj tu wostać a
dobre skutkować!" Bjarnat pak wotmoł
wi: „Je to křesćańska mudrosć, wojać
nje prĕsahać? Ježus je prajił: „Štoržkuli
nje pola človjekow zapreje, toho budu
też ja pola swojeho wotca w njebjesach
zapreju!" Jeli človjek jonu swojej katol-
skej cyrkwi njeswĕrny, paduje wón
hubje a hubje. - Zbožny sy, hdyž će na
kóncu twojeho žiwjenja swĕdomje wo-
ta a ty so hižće nakazaš." Arnaud

na to ničo njewotnoatwi a dźěše.

Ka postajenym duju zhromadźichu
so bishopja a měšnicy w postajenej za-
li. Kajpjedy žadachu přisahu wot bi-
skopa z Agen. Wón chcyše ryčeć alijenu
bu prajene: „Nic njeli słowow! Chceće
přisahać abo nic? Haj abo ně?"
Wón wotmolwi: „Ja njemožu přisahać,
dokelž je to přećiwo wěrje a mojemu
swědomju; wy byšće mje sami zacpě-
li, hdy bych to činił. Radšo chcu wu-
storeć, hač přisahać." Podobnje wotmo-
twichu też druzy měšnicy; njeje mimo
też Bjarnat, kiž k swojemu „ně" hišće

přistaji: „Ja sebi to k česći liču, swojeho biskopa tak schować, kaž swjaty Lawrjenc swojeho biskopa a kanuža Xysta schowaše.“ Tak husto, hač měšnik „ně“ praješe, wołaše lud: „Na latarnju z nim!“ – Rjad přińdże też na Armanda. Na jeho wobliču możeše kóždy jeho čežke wujowanje widźeć. Ždaše so, so też „ně“ praji, ale přiwołanje jakobinow: „Přisahaj abo wumrěj!“ jeho zatraši a wón přisahaše z bojoscu před ludom. Jenoż mała ličba měšnikow z njemu přisahaše. Ći, kiž njepřisahachu, dyrbjachu swoje wobsedźenstwa wopušćić a kóždy čas na

přeščehanja přihotowani być.

Nacionalna zhromadźizna

pak so hišće z tym njespokoji. 10. sep=
tembra bu kralowstwo wotstronjene a kral
zajaty. Jeho samsni ministrja smjetny
wosud podpisachu. 21. januara 1793 bu
kral ćaty. Swěrny mešnik přewodźeše
krala hu wopraworišću. Tutón swěrny
kněz Edgeworth, generalwikar arcybiskopa.

Ludwik XVI. we swojim testa=
mence swoju slabosć wobzěłowaći. Hdyž
jeho k wotprawowišću wjezechu, (tedom
bu kóždy wotsudźene ha wopraworni=
šćo tak mjenowanej hněwniskej karje wje=

zeny) přibliži so k njemu měšnik, słyšeše jeho spowjedź a da jemu absolucijn. Z krewju krala pak hišće lud spokojeny nje, dě, ně, krew měšnikow dyrbješe běžeć. Měšnicy dóstachu listy, w kotrychž běchu z kraja wupokazani. To pak běše jenož lesć, zo by so po możnosći prawje wjelje měšnikow morito. Jim buchu wulke wozy přenostaji, ně, ze bychu hromadźe jěć mohli. Hdyž wóz, kiž bě cyle połny, na měšćansku njeju přijědźeše, bu rozkaz daty, zo maja so měšnicy do jastwa Ablaye přewjezć. Šoflica so wóz zawróći, přindźechu nadobo nojacy do woza z lěwe za-

zamołjenjom, zo su měšnicy wojéskemu přewodkej horzyli, a morichu wšěch. To pak běchu najbóle stari šedźiwi a njewobkronjeni měšnicy.

W přjedawšim kloštrje karmelitow buchu 180 duchownych skórcowańi. Hižo 1. septembra 1792 krewje lačna syła wokoło jastwa wotaře. 2. septembra wokoło 4 hodźinu přindźeštaj dwaj komisaraj a přikazaštaj jatym, jeju do zahrody scéhowac. Dokelž pak sebi jwžo myslachu, zo je jich hodźinka wotběła, so přikladuchu a arcybiskop z Arles wudźěli jim generalnu absolucijju a

da jim biskopske požohnjowanje. Hdyž do
zakrody přindźechu, bu kóždy wosebje
prašany: „Chceš přisahać?“ a kóždy wot-
molwi: „Ně, ja njepřisahan!“ Na to bu morjeny.
Přeni běše arcybiskop z Arles. Mordarjo do
nich třělachu, kaž do dźiwjich zwěrjatow. Dokelž so wjele tuch hižo
mužachu štyri a třiceći mnišichow čeknyć
a pola swěrnych katolikow so skować.
Mjez nimi běše tež Bjarnat. Had nim
běše wot toho časa Bože žohnjowanje.
Bjarnat so wot toho wokomi-
ka cyle jatym, khorym a mrjejacym
wopruwaše. Da tež Marji stutoineće

absolucíju. 16 oktobra 1793 bu też wona
morjena. Bjarnat da Mariji prajić,
zo budże wón we wěstym domje we
wokuju stać a jej, když ju nimo
powjezu, z běłym rubiškom zna-
mješko dać a potom absolucíju wu-
dźělić. Když Marija k šafotej wjeze-
chu, bu jej tak mjenowany statny
měšnik daty, ale wona na njeho
njepostuchaše. Když pak k tutemu
domej přijědże a znamješko wuhla-
da pokhili htowru a, dokelž měješe
rucy na kribjet zwjazane, ščini
z htowru znamjo sw. křiža. Potom

pozběhny wowči k njebju a na jeje wobliču
so měr wutroby swěčeše. Lud obje spo-
dźiwne přemjenjenje kralowny wobkke-
dźiwowaše, ale njewědźeše z wotkel to
wukhadźa eše, jenož jeje wobrónjeny pře-
wodźeŕ dźiwne znamjeńko widźeše, a
tež hnydom spozna, zo je so to ze
sobuwědźenjom kralowny stało. Toho-
dla hnydom do twarjenja khwataše,
ale Bjarnata wjacy njenamaka, do-
kelž bě hižo po tajnejm skodźe ćeknył.

Tola bu přeradźene, zo je
Bjarnat kralownje abolutiju dał.
Postaji so, zo tón, kiž jeho popaduje

tysac frankow dostanje. Tola podarmo;
husto myjer swojimi pěsćeharjemi kro-
češe bjez toho, zo jeho spóznachu. Pak
khodźeše jako wujk, pak jako jedno-
ry wojak, pak zaso z ćežkimi mě-
chom muki na khribjećé.

Junu dźeržeše něhdže w brožni
Rožu mšu. To bu rewolucionaram přěra-
dźene. Wójacy wobradžichu huydom brožnu.
Tu přińdźe nadobo wujk, za čož jeho
z najmeńša wojacy mějachu. To pak
běše Bjarnat. Junu by jemu tola
drasta wujka škodźała. Zo by kho-
roho doma wopytał, dźěše w drasé

802

generala po hasy. Tu přindźe też na na-
město, hdźež so wojacy zhromadźowachu.
Běchu jara zahorjeni, dokelž njeběchu
zadneje mzdy dóstali. Bjarnat měješe
wěstu podobnosć z generalom Moreau.
Wojacy jeho wobstupichu a žadachu wot
njeho dóńt. Bjarnat jim přisahaše, zo
njeje Moreau, ale nicó njepomhaše. Skónc-
nje přindźe wujk, kotrohož Bjarnat za-
wola, a so wopraša, hač jeho znaji. Tutón
pak wobkući, zo jeho njeznaje. Wojacy
jeho nětko puščichu, ale Bjarnat so
wot toho časa žanu generalsku dra-
stu njewobleče.

Borzy potom pozol z
přóstwu přińdźe, zo by k cěrcy khorej
zonje přišot. Bjarnat też huydonc khwa-
taše kaž wšědnje jako wojak zdrasće-
ny + ke khorej. - Kadobo přistupi jidwoty
zdrasćeny muž knjonnu a praji: „Wy
sće abbé Bjarnat.' Dokelž Bjarnat widźe.
ši zo je spóznaty, wotmolwi: „Haj, tón
ja sym. Za khwatam ke cěrcy khorej
zonje." „Njendźće tam!" praji cuzy „Ta
zona chce jenož te tysac frankow měć,
kiž su na waše dosanjenje postajene. Jeje
dóme je wot přeradnikow wobradźeny."
Bjarnat sy huydonc zaso wróći, a

zona podarmo na tysac frankow čakaše.

Jedwuho dujo bu Bjarnatowe by-
dlenje přeradźene. Wojacy přindźechu wo-
cy a wubndźichu cyły dom. Bjarnat
přindźe pinu, jako stworownik zdrasćeny
wočinć a na prašenje, hač je Bjarnat
w domje, wotmolwi: „Přepytajće jenož
dom a wy spoznajće, hač tu je abo
nić.“ Pod jeho wjednistwom cyły dom
přepytachu, ale Bjarnata njenamakachu.

27. julija 1794 bu tež Robbespiere
wotćaty. Pol lěta před tym wón w Fran-
cowzskej ✕ nowu nabožinu zawjedźe a
wětk bu tak kruće za to khostany.

Z nim pak bruchu też tami měšnicy,
kiž před potštworta lětami prisahachu
zamordowani. Mjez tutymi běše też
Armand, kiz měješe kisće to zbožo, wot
swojoho prjedawšoho přećela abzoluciju
dostać.

Armandowo ziwjenje běše se
krotka sćěhowace: po přisahy přeco hubje
a hubje padże. Wža ubi žonu, kotruž
chcyše zjebać, dobelž wědźeše, zo tuto
mandželstwo njeptaći. Tola člowjek
mysli a Bóh wjedźe; tuto přistorowo
so też pola Armanda dopjelni. Jeho
žona jemu jónu praji: „Sto! Ty chceš,

zo bych tebi swěrna była, a ty sy tola sam njeswěrny twojej cyrkwi." Když Bjarnat jeho wjastnje wopyta, (wězo jako dohladowar jestwa zdrasćeny), wusporěda so a dosta posledniu cyrobu.

Tak skutkowaše Bjarnat hišće wjele lět, doniž w lěće 1801 Napoleon zaso katolsku wěru jako stat. nu wěru postaji. Běše drje sam njewěrny khěžoc, ale widźeše, zo bjez wěry zadneho kněženja njeje. —

Bjarnat umrě bohcy. Jeho wěra a jeho pócowanje staj jemu k njebjesam dopomhalej.

Michał Mtynk.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

19 19

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Lěsny muž.

Hdyž bě Bóh hon Knjez jandźelow, kiž so přećivo
njemu zběhnychu, z njeber skorčił, padny wjetši dźěl
do hele, někotři pak tež na zemju. Tuci dóstachu wot
čłowjekow wšelake mjena. Pola nas Serbow njemuja
so husto po fich fyzdlenjach, kaž wódny muž, lěsny
muž, jólnik a. t. d.

Lěsny muž bě jara wulki a sylny, znamja jeho
blizkosće bě bojazny michor, kotryž samo najsyl-
nišeho štomy zborowaše. Jeho moc traješe wot słońca tak-
wanja hač do słońca skhadźenja, potajkim w no-
cy. Jeli někoho wjećor hišći w lěsu dźěwaše, abo
hižo do słońca skhadźenja zajoćeše by so móht
na smjerć přihotować. Jenoz to by bohoho hišće wu-
možiło, hdy by lěsnemu muži runje tak wjele dźě-
wać dał, kaž by hač do słońca skhadźenja wobdźě-

lac móhł. Wšitko to dopołnuje tuta serbska bajka:
Jónu čěsachu čěšlojo we wowčkim lěsu pola Kulowa dryje=
wo. Dokelž mějachu jara wuzne zabyćhu na čas. Słónčko
bě hižo domčku šło. Nadobo nasta wulki wichor, štomy
so zhibowachu a hižo stoješe lěsny muž před nimi.
Wuščekuje wjacy njemóžachu. Dokelž jako lětsa jara
mudri, dachu jemu hnydom dźěwo z tym, zo dyrbješe
ně jenički kowač. Mějachu też jara wulki dubowy jeńk,
do kotrehož ličbu klinu nabili. Tutón dachu jemu do
ruku, zo by jón rozdźělał. Při tym pak čěšlojo na
dobo klinu wudyrichu, tak zo jeńk zasy hromadźe
prasny z dobom pazory lěsneho muža sobu zapa=
sny. Tež samsnym wokomikom čěkuchu čěšlojo cyły
giat lěžo wosłajicy z lěsa. Jenož jeho žawoscénje a wo
tanje hišće daloko styšachu. Hólyž rano zasy do lěsa pśiśi
dźechu, namakachu w jeńku pazory lěsneho muža

šiacy. Při skhadźenju słónčka bě sebi mjenujcy lěsny muž swoje jazory wotkomył, zo njebychu jeho dźe, tačerjo skóncowali.

Wot teho časa wjacy do sebskeho kraja přišoł neje.

Wódny muž a jeho dźěći.

Spody Bobec mostow pola Njeswačidła bydleše wódny muž. Tutón měješe tři krasne dźowčički, kotrež kóždu njedźelu do Rakec na reje khodźachu. Kóždy raz z nimi rejowaše, dokelž njewědźachu, zo běchu to wódneho muža dźowki. Pola přečy ne dźesatej hodźinje wojnscichu njerowacu tutnju. Hdyž młody ch hólcow chcyše rady wjedźeć, hdźe su tute luborne knježki doma a čohodla kóž dy kroč tak zahe domoj du. Njedachu jim tohodla

jěmu domoj. Hdyž jak holcy prošachu, prajicy,
zo je jim nan přikazał w tym a tym času doma być,
jeschichu jich hólcy ale žachachu sebi jich sobu domoj
přewodźeć. Holcy to dowolichu a hlej jejdy hač so do
hladachu, stojachu hižo při Bolec mostach. Nadobo rozdź
li so woda před nimi a wšitcy zastupichu po suchim pu
ću do njej. Tu hakle holcy widźachu, zo běchu tute
krasne kwětki potnyby a pot čłowjeka. Nětko wjedźa
chu po tkeho běchu a chcychu so tohodla hnydom zasy
wróćić. Woda so tohodla wotewri a běcy stojachu hólcy
hasy na rejwacej ľubi. Wot teho časa rejacy holcy rejacy
na reje přišli njesu.

Připołdnica.

Připołdnica běše wulka žona a měješe wuzy serp. Móc nad človjekom měješe wot dwanaćich hač do jene. Kóždeho ze serpom zaruba, kotryž běše hiš" će we kuły hodźiłe na polu. Wumožiće móžeše jeho jenoż hdyž połom hišće wo tym, ſtož dźe" łaše hodźiłu pomědaše.

Jónu korkaše Kulowska kolca leu. Neměješe pak čas" nik a wosta kohdla předołho na polu. Dóžo ke dwa" nacich wobkito. Nadobo wustupi z lěsa běła žona ze serpom a chcyše kolcu zarubać. Pola, dokelž běše tuta jara mudra za ječa připołdnicy hnydom wo wob" dźiłanju lena powědać a žwantorješe jej wo tym hač do jene. Připołdnica jej kohdla ničo činić nje" móžeše a hnydom zhubi so zasy w lěsu.

Salowčinjo.

Kaž němcy zo swojich Schildbürgerach, tak wo Salowčenj, (abo: Serbja)
jach wjele powědaju. Něšto mało wopřijeju ležšćo,
howace bajki:

Mudry pastyr.

Wěsty Salowski Sołtka měješe njanu dźowku, kotruž
něhdyž kuli jara lubowaše. K tutym stušeše leż
gmejski nowoči pastyr. Tola cyła Salowska rada
běše přečiwo temu, dokelž kak móht sebi schudy
pastyr dowolić, za Sołtowej dźowku schodźić. Chcyš
chce jeho tohodla ze wsy wuhnać. Pastyr pak so
njeboječe ale běžeše ćišćo bóle za njej. Něhdy wobra-
dny Salowska rada jeho na někajke wašnu skóu
cowac. Sadźichu jeho do wulkeho suda, tak zo
njemóžeše wjacy won. Z kóždeho boka wostajichu

mała Dźěrki: „Nětko wjezemy jeno k Łomenim Kalu"
leowej, za bychu jeho zakepili. Tyty Salaw přewadźeše
jeho. Při lyžy walichu sud z woza. Nadoba wuskoči
z blizkeho kerka zajac. Wšitcy běžachu štož móža"
chu za nim, za bychu jeho dosanyli. Dola kónzy běchu
muži a dyrbjachu wotpočnyć, dokeż zajac přesta
nóškować. Salowčen so myslachu sebi, za keż woni wjacy
njemóže a běžachu zasy za nim ale keż zajac zaso
noki nacáhowaše. Tak sta so wjele kroć. Skónčnje so
Šotla na zajaleho dopomni a wšitcy so zasy wróćichu.
Mjez tym pak bě pastyr w sudźe z cyłej šije wołał:
„Ja njechcu Šotkowu Dźowku měć, ja ju njechcu mjeć!"
„Tute słowa wusłyša bohaty muž, kotryž ku z dwěmaj
konjomaj a krasnym wozom mimo jědźeše. „Kluzy čerć,
čohodla njechaš Šotkowu krasnu Dźowku, jusć mje
do sudła, ja chcu ju rady mjeć." zawoła na zajaleho

a wumrobdźi jeho ze suda. Pastyr wjeselji z tyjeho wus„
koči začinu bohateho do njeho a wotjědźe z konjoma,
jako by wšo jemu słušało.

Bohačk jak wjez tyjz cyłej šiji wotaše: „Ja chcu
Šaltarowu dźowku měć, ja chcu Šaltarowu dźowku měć!"
Hdyž so Šalarowčenjo nětko rozčichu a tute słowa wus„
wyšachu, prajachu: My b'dźemy tebi Šaltarowu dźow„
ku z wutši dać!" a kulichu sud do wody. Bárzy
so tutoh podmiri, a Šalarowčenjo rozčichu so wjeseli
domoj.

Jenoho dnja přijědźe naš pastyr kaž baron z kor„
tu do wsy. Wšitcy so dźiwachu a wjewědźachu,
kak hě možno, zo muž, kotrehož běchu zakopili so
jako bohačk wróći.[2] Na prašenjo wšitkich, kak hě
so to stało natuře, jim mudry pastyr rjekny: „Hdyž sće
sud do wody kulili, rozpłaka so a ja padnych na

krasnu wučku. Nazdala běše mate mištačko a we
kuchyni bě wšitko dawno k dóstaću kaž rjane konje, kru-
wy, lež złoto sćěbo a. t. d. A přeco mam konje najlub-
šo, wonjstach sebi kuhej dwaj zaječaj a kutoń krasny
wóz, zo bych so k wam wróćił jako bohačk, a zo bych
něšto Sofkowu dźowku dóstał. Dźakuje so wam wu-
kubnje, zo sće mje mnje w prawej hodźinje do rěki čěs-
nyli, jeli so mjehdyšće w tym wokomiku činili, bych
so zaměšć zadejił.

Salowčenjo jak wjacy na posledni słowa njejpostuchał
chu, ale běžachu jedn přěnjoc so druhi k Łomenu
Halšporjej, přeco kóždy dcyšć jatmi do rěki skó-
čió a seki se naj drohotniše wěcy wonjstać. Sofka
kołnjo hrožku kompješe njemožeše sobu a jeno za
na hołdła z nim wołaše: „Hdźež je něšto k da-
wanji, tam je nas najpřenši; alehdźež je něšto

k dóstaću sam je naš najposlednišii.
Jedyn jo dnuhim bě do rěki skočił, kola zadyn so wja-
cy njewróći. Dokelž nětko w Salowje žadneho Šatku
wjacy njemějachu, bu jo jedawši pastyi za nowe-
woleny a jako žona bě Šatkowa dźowka.

Kak Salowčenjo sól dóstać nadźijachu.

Njedaloko Salowa běše polo kotrež žno so wjele lět
wjacy njewobdźěwaše. Žadyn dźiw, so tam jara
wjele pjanki rosćeše a so najbóle kopřiwy. Jónu
dźěše wěsty Salowski bur bosy přez tute polo,
ale šćitym so kěžo zwožata. Tuhydom běžeše
do wosy a wołaše, zo we hdźe dźiwja sól rosće.
Wšitcy so tam podachu a móžachu powěsć jeno-
wobkrućić. A dokelž bě sól tehdom jara droha,

wobraukny rada nešto sele na luke polo sryć „
lož čokolla njedyrbjata dobra, sól rosć hdyž džiwja
rosće. Ale z čim dyrbjachu luke pola hnojić. Jedyn
wučenje, so je kmjacy wój najlepši druhi pak zasy,
so hudźa kmy sami hišće wjele lepšjehnojić. Z pos„
ledniu nakladom běchu wšitcy z jo tohone. Zabi„
chu kmy cyłeje wosy a zorfjachu je na luke polo. Po„
hom wosychu sól.

Pola hórcy čujachu liški dobre luke pječeńki spody zem„
je a počachu za nimi njebać. Kulowski hajnik
so wuhladawši, slaji hu liškace pasle, kotrež keři„
žej njepodobne njeleče. Salowčenjo pak njeztym
pječy na polo khodźo hladachu, hač sól sklada.
Hdyž nětko jónu njedź pola pasle wuhladachu
myslachu, so je to Boža mama a pjedy so luta
njekoši, njebudźe na tutym polu sól rosć. K

Tomu wuznoliczu Salowskeho L... Kotyž žiwi,
že dźiwaše a Lohodla Kosčenja najbóle rozemje.
Hotyž tutón połć Kotyž na paslach leže
še z hubu dótkny, zaprasnyechu so pasle a L...
hě so pospadnyt. Tomni Salowčenja pak čekny
chu zasłóženi domoj.
Pola kač do dźiwcnišeho časa na tamnym polu
ani kuska sele narostło njeje.

Čohodla je Dubeńk nowa wjes.

Że Dubeńku běše jónu tak wjele myši, zo sebiku
burja žiwoje rady wojacy njewjedźachu. Bórzy zho
nichu, za wěsty K... w Kamjencu zwěrjata pře
dawaje, kotrež rady myše žeru. Dubeńčanska
rada poda so Lohodla hnydom do Kamjenca jenoho

Tak njonowanecho kocora kupić. Hdyž bječku sebi
joko za kupje penjeze wobstarali, njezabychu so woj-
rašc, dokelž bě pinu zwěsjo hač dotal hišče njeznate
što budźe jotom kocor žrać, hdyž budźa myše wušć.
„Hač" (dokelž scabcy njerozumješe). Dubrjenčenjo jak
wustyšachu „Nas" a dźěchu bohodla zwěrječu z puca.
Hdyž domoj přijědźechu pušćichu jeho najprjedy do
sobowej broženje. Hižo za krótki čas bě myše cyłkle wy-
wonojit. Nětko myslachu sebi Dubrjenčenjo, zo budźe
kocor jich žrać. Hdyž so jim njeporadzi jeho zara
zyć, wobrachu kupjachu broženje wo kotrejež kocor so bě
waše zapalić. Ale kocor cekny do přichodneje broženje
a hdyž bě tuchu zapalichu, běžeše zasy do přichodneje.
So wospytowaše so hač do poslednjeje kněžki. Puku wo-
sluběchu Dubrjenčenjo z widłami, kosami cypami
wobkonjeni, zo by chu bola kocora (bola) něšto zabili.

Tola leža ku wuskoči a to na blizki štom, žawoscěšo,
dokelž běše so wopalił: Mjaw, Waw, Waw, Wa, Ha.
Dubreńčenjo ko mustyšawši skožiłu so tak, ko
wšitko z ruki puščiłu a cekuyołu, přetož běchu
zrozemiłe: Was, Was. (k dodaču: wasnětko zežeru.)
Kocor pak na to njemysleše ale mjeješe so z prócha.
Dubreńčenjo pak sebi kórzy nowy Dubreńk nałwariłu

Kak Dubreńčenjo młodeho Šołtu zubiłu

Kaž je wšitkim znate čahadło přez Łužicu
hač do najnowšeho časa ludźo ze wjelbłudami
mjedwjedźemi, elefantami wopicami a druhimi
zwěrjatami. Jenoho dnja pśińdźeše leź do Dw,
łeńka. I loka wsy běše kupjowa kromada cyła
z kraju zarosćena. Na łuku puščiłu swoje wjel,

. kluby, zo bychu je hožiku wotpaste. Přitym pak přiń
dže kypbs k widženju, kotryž bě jeju podobny. Ale
na kajke wašno bě kypbs na hromadu přišoł? To
hnydak neje cežko. Nalěto mjenujcy přijědże do Du
brenka pječy Kulowski C... a předawaše hejdušku
roch a wšelake semjo. Zamješće bě wón na hromadu
kypbsowu boćku zubił. Dubenčenjo pak kotryž njewědźa
chu, što ma to być, myslachu, zo je zamješće tu jedyn
wot tych wjelbłudow jeju nanjest. A dokelž w Dubren
ku lehdom žadneho Sołbu njemějachu, chcychu słaru
Sołćinu na kypbs sadźić, zo by mlodeho roulamyła.
Pola luta rěda so pak hóle wosobna być a luž wuz
wolichu sebi staru pastyrku k tomu. Hižo dołhi
čas bě so minył, a přecy njebě sće so ničo roulamy,
to. So rozhněwawši starčičku pastyrku z kypbsa a
dowjesechu kypbs na Dubrenčansku hórku. Hol tuleji

kuliśku kyrbs dele. Sjedź hórki pak roscéše maty
kěrk. Do tuteho (zawotjenje) roskoci so na połojcu. Při tym pak
leź zajaca, kotryž měješe tu swoju khowanku, wu„
hudźi a wuchna. Hdyž Dubrjuńcenjo to rozhladachu,
myslachu, zo je to młody Šołta a běžachu za nim
khowajo: „Njeznaješ dha ty swoju maćer?“ Pola dós„
cákny zajaca wjacy njemóžachu. Njerozachu so wětko
jara, zo běchu jeho tak zakle nadypali, přetož młody
Šołta bě jara hrěz ko zubjenju.

Směšk.

Dwě serbskej maćerce z Dubrjuńka njeschtaj jónu
rano zahe husacu do Kamjenca na Lemank. Dokelž
bě jara cma njerozeznaštaj ani ruki před sobu a
padnyštaj kotkodla přez mježnik, kotryž njedaloko

Dubrenika stoješe. Přihyn pak nadyrištaj kusyca klyž
lešťaj do kamjenca pešiły, namaka so boczy kupc. Pola
kutonu zda so kusyca kožu suha a njenješe kohodla
po němscy: "Ist bibl Živa" a njechaše žadane pjenjezy
dać. Macercy pak zrozumištaj to takle a praještaj mje"
sobu: "Won dejge wě, zo je dyrjene." Po dothim wotkowan"
ju "da" pinaj Němc tola žadane jenjezy. Potom dźěštaj
ke Spitkowej zo kupištaj sebi tu buzle kupitoj. Klyž lešťaj
sebi je wobstarawoj cyštaj so zasy do Dubrenika wro"
ćić. Nadobo pak wotaše něchtó po němscy za ninaj:
"Prunč pin jaban ja tin Kjandn wrogoffen, Prunč murtu pin
tuj!" Ale macercy běžěštaj skoz možěštaj, dokelž běš"
taj zrozemitoj: „Won šće chce běll hejdy měć." Tam
bóle pak wotaše cinu bóle wonej nozkowaštaj a
klyž do Dubrenika přindźěštaj, leštej cyle wu
tachlenej.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Pawlowa najspodźiwniša nóc.

Šasnik bě runje dźenjeć wotbił. Pawol sedźeše za hacklemi při matyn, kulojtym blidźe a čitaše powědańčko wo rubježnikach, kotrež bě sebi njedawno kupił. Kóždy raz, kedyž bě stronu skónčił, tykny rucy ke hacklam, ćahny je porudźiw zasy prječ a při tom třaseše stajnje z hłowu. Jako dobry hospodar nochcyše prjedy dotoža bić, dónjž hacklę cyle

zynne njeběchu. Hač dotal běchu
bišče čopte. K jeho noham
w kulcy zawity leżeše wótře
smorčo jeko pyčk, derje na-
rjeny běty pidlk. Jola jeko
knjez njeběše jeho tak wukor-
mit, ale pěrnikowjo kotrymž
bě někotre tučnu pječeń po-
kradnyt. Když Jarot w kni-
bach k stawej přińdże kotryž
po jemu mato lubješe, abo
když dyrbješe do lubjeneje
lampy wolij doliwać, skhili po
pyčkej a tutón dyrbješe jemu
potom muziki činić a wjelake
denke wunjetstwa wunjesć a
za to dósta dyrbješe druhdy maly

kusk khleba.
Časnik biješe dzesać. Šawol sta-
ny a skcyše do tuža kić; zdobrom
pak klepaše nečkto do wokna.
„Přindź nutř“, zawoła Šawol
a dokelž wšchi myslеše, zo je
nječhajki wjedrowy bóle, kotryž
chce jemu khleb činić, přista-
ji: „Potom mórěš won kladać!“
Wonka pak nasta smjeću a bije
jónu sy do wokna zaklepa.
Djerzacy wukasny Šawol swě-
cu a skoči do tuža. „Wočiń,
ja sym tu!“ zawoła znaty
hłós. „Ty bjźe, bratře Franc!“
wotmołwi Šawol, „što chceš
tak pozdźe?“ Na to stany z tuža

a wotewri Francej dwje. „Dyrbiš
knydom do města“, rjeknu bratr
zastupiwši a přepoda Janotej
rowlki list, „mamy dźensa
we wobchodźe wjele dźěłać, budu
sam cytu noc pisać.“ „Njemóž
nje za blaznja!“ rjekny Janot
a hladaše smějo na swojeho
bratra, přetož wodnju dźe
běžeše na wobchód pad, bdźeše
běše jeho bratr pisać a dosta-
waše za tu dobre mytu, ale
w nocy sy jemu tak dołhi
pud běžeć wochcyše. „Chcu
dyrbjał ić za blaznja měć? Ći
jenož khětře!“ wotmołwi je-
mu bratr a też mać, kotraž

běše so tročku zazrymnita
a tohodla bižom we twórn
leżeše namutrowješe jeho, zo
by šoł a sčini jemu na
jutřišši hermank kedźbnekow.
Ale też tu njepomkaše. „Hla-
daj za drubim póstom“, praji
Šamot za kbnjilku, „ja nje-
póńdu!“ Šanc bu tohodla
zrudny; hak jara běše so na
to wjeselił, móc bratrej mału
zasłužbu přinjesć. „Dy dyrbiš“,
zawoła skónčnje, „štóž chce
sebi wodnju něšto zasłužić,
dyrbi też we nocy hózdemu
wupomhać móc!“ — „Ńiń,
štóž chce“, dźeše Šamot, „to

by so dźiw stał, kdyby mje
dźensa narěčał, z tuhi kić."
K blidu stupiwši, čitaše w knizy,
kotraž před nim ležeše. Tam
a sem pohladny teř bojaznje
na bratra. Ćuton mjelčeše;
za khwilku pak rjekny:
„Póčelu prušerskeho kejtmana
na telje." Když bě to prajił,
chyše wotstupić. Prušerski kejtman
běše nahladny muž; a před
nim so Sawot boješe. Pohodla
přistupi k Franzej a prošeše
jeho, zo by tu wostał. Nětko
kibaše so teř mać we tožu
a zawola hněwnje: „Hólče,
rada chcyła wědźeć, po kim

sy so ty poradźił! Twój nan
„ měješe so tak na dźěło a ja
sama so kśiže ve swojej
starobje prócuju. Sy pak sy
katowy ľěnoch.1" „ľěnoch.2"
wotmotwi Sawot stejo wo=
stawši a potrěbi myerzacy dym=
hu, kotraž so kśiže želeše,
na wokno: „Je to ľěnjosć.2"
(pokročowaše) prašeše so macerje
„Što dha kenak.2" pokroču=
waše Jane. — „Sy pranje
derje něš", znapřećiwi Sawot
a sydny so na stólc, „za
sym bakle njedawno w nu=
winach wu murdarstwje či=
tał!" Bratr dyrbješe swoje=

wólnje směj kotać a rjekny:
„Njebudź starzyn.“ Wobkładaj
sebi swój kulijeny halat a
tróštuj so. Tebje nichtó njé-
shónczyje. Wšak kóždy na
tebi widźi, žo nič w zaku
nimaš.“ „Njejsu jónu“ so-
krčowaše Sawot bojdzrje,
„jednoho kóše dla zarazyła
„Při tym wusleče so halat.
Mać so na to tak pozbněwa,
zo skoku z tuža stanyše
Sawlej črij wokoło wušow
šmórny. Hahle nětko so
Franc dohlada, zo chce Sawot
do tuža hić; tohodla přimny
jeho za ruku a wopraša so jeho:

Rozsudź so hač chceš abo nic!"
— „Chcu!" wotmołwi Pawot pla-
„hajcy," „pišć mje jenož!" „1" To-
tom wobroći so k maćeri a
zawola: „Bóh budźe sudźić!
Ty sy wina na mojim njezboži!
Měsačk bišće njeje zeshadźał."
Na to žadno słowo njace nje-
praješe a poča płakać. Za
khwilku wza swój habat,
staji čapku na stronu, tykny
sebi dymku do huby a list
do zaka a dźeše z dwórjenim
won. Za nim běžeše tež hny-
dom maty psyčk. — Najprjedy
jenož khwatašo, potom pak
hanješe, kaž běše tu zmučeny.

Hdyž bě Kito ze wsy won,
dyrbješe kiže pola padnišnej
sposody ninco. Tu leže znata
kšežka, wot jedneje žonje z tŕó-
mi synami wobydlenja. Hdyž
su wšitcy tŕi domoj chcu so
změrować", myšleše sebi Sawot
a bližeše so pomalu a mjelčo
ze starymi lapami zaněšane-
mu wokneju. Přez nje do jistwy
nutř spohlada a tam wuhla-
da starn mać za kachlemi
sedźo a kiže starščeho hercа,
wumowaneho dundaka. Dwaj
jeje synaj kraještaj za klidom
khwarty. Ale třeći syn tam njebě.
Wkmuška leže na stonje stonjo

kotrehož pak njemóžeše spóznać. „Dołki jan njeje doma“ praji při zeli a hrózba wobčehny jeho, „ta budże přeni, kotrehož zetkam!“ Hišće raz wobwrći so k woknej. „Kak zaztobjeny čěrnjenowłosaty Marquard hlada“, mysleše sebi. — „Tjednowčkaty Jurij, kak zuby pokazuje, hdyž so směje. Ale što staj wobaj pyrnjo Janej!“ Tu zo něhdźe zahlepa a bojazniwje běžeše Sawot po puću dale. Za khowilku přińdźe nima mtyma, tu skoči mtymski psyk z dwora a ščowkaše na Sawla.

„Słowkaj jenož!" (praji za khwil-
ku) z awota tutón a khrožeše
z kijom. „Kajki khtazyš sym
tola drnkdy!" praji za khwilku
pri pelu, „benak sy před kóž-
dym małym psykom boju kaž
dźěć, dźensa pak móže jich
dwaceći tajkich přińć ja
ze wšimi wojnju, bdyž jenož
žadnehu čłowjeka na pucu
njewidźu." — Nětko přińdže
na druhu. Raž kobrski had
sy krajina před nim wu pře-
strěwaše. Wšitko ležeše čicho,
bě tu jenož we tajkej zymnej
nocy móžno. Měsačk khowaše
so za mróčelami a pozswětlowaše

z časami zemju, z časami zaw-
nic. Wšyny we Klizkoski leža-
chu we čmi a kurjawje. Jenož
we někotrych dumach po bišće
pječešče. Nazdala biješe cyrk-
winoki časnik a Sawot liješe
jeho wojatočne biće. Běše jed-
nacich. Sawot drje běše cyle
dobry křesćan, ale swoji wojačw-
ne modlitwy tam a sem tola
nuwowstaji. Tuchy pak stykny
jucy a wuspěwa poboženy „Wot-
če nas", tak sw leješe. Před
nim zběhny so serbna do po-
wětra. Potom zasy z časami na
kwatra swarješe. Při pućn pw-
kutrynuž dźěše, leżeše kěrchow-

a měšach zwěšeše na změkčete
ponoy. Sawot přisahaše, zo
nochce ženje wjacy pano do časa
stanyć a maceri kofej warić.
Su přijeda nimo njeho rajtaŕ
„Kak zhorjonny", myseše Sawot,
„kiž za čas žinjenja kóše
na konju posedźat nječe
„kak zhorjonny je tola čorjok
„kotryž wobsedźi konja." Sot
běžeše jimu po kbribjece dele,
tak skoro běše nimo kěchowa
šot. Nětko bakle so přeni raz
wobkladny a dokelž niče spo-
dźinowaše wjerwidźeše zapali
sebi dymku. Hdyž bě trochu
popochat, dźeše hrsebi: „Hdy

by tola bišče tjednoho pře-
la měł, kiž by ze mnu do
města šoł! Tak pjenjé by so-
mi tu čas minył! Ale nět-
kle w nocy wokoło dwana-
ćich so jenož bišče rubjež-
niny a mordarjo a latarni
wonka wokoła tłóča; přetož
štóž je dobry křesćan, je we tym-
le času doma!" Při tym
Zasy wobhladny. Tola što tu?
Jehu psyčk bě su nadobu znjeł.
Z cyłej šiji wołaše: „Móraska!
Móraska!" Jenm samomu bě
při tym, jako by jehu něchtó
pu mjenje wołał. a z tym
njebě so tež molił. „Panjo!

SLUB Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Pawlo!" tak wołaše Zady za.
Za khwilku wuhlada też muža,
kotryž z kijom na jeho kiwaše.
„Štó tu henak Jurdže" mysleše sebi,
„hač dołhi jen z podnoženje kapo-
dy! Jóžden we wozy je znate
zo za wołkód pjenjezy dú
města nošu. nětko sebi myśli,
zo sy też dźensa stawa a to-
hodła běži za mnu! Haj, haj
městu a čas so za rubježny
napad derje přihodźitaj! Ale
mam dobre nohi! Juž chcu
spytać" jemu wuběhnyć." Na
to wuciěže nóž ze zaka a bě-
žeše hižce hólětišo. Jeho psyk,
kotryž bě wjez tym zajaca

bonit běše nětko tež zase při
Šawlu a skakaše jemu wjesele
před nohomaj tak, zo Šawot
bjez matoh přez njeho podny.
Stupl skoka "Bórčeš na njeho,
"zitře će Zaraža, njewostajiš-
li nje na pokoj!" a kopny
dwa šměrnehow zwěrjeca, tak
zo jemu puskaja wupadny.
Mórask pak ju za nim při=
njese. Za khwilku podny je=
mu zaw list ze zaka. Mjez
tym zo jón zběhsče, pohladny
dwa zady a tu widžeše, zo je
swojemu njepřećelej bižo sko=
ro wudehnył. "We běhanju"
mysleše sebi, "mi nichtó tak

Lokko runja njeje to dołhi
Jan tež wědźeše é tohodla za
nim wołaše; ale tak mudry
tež syn, ze njenawotam steju
skaž tež zoji nic, když kajnk
za nim knizda! Sětka pak
chcu sebi zaso dymku zaželiś,
přetuž bliźu so kiźo mějtej."
Dokelž dołhi widźeše ze Jawot
wjace tak njekhwata zawoła
za nim: „Leda! dźerźhaj tyla!"
— „Njeje to zaw", myslešе Jawot,
„cyle hinajši hłos. Jak wón
njeřeči, jeho hłos je dawno
přez alkohol skaženy. Ale
wołaj jenož kažkuli chce,
njedam so přez tajke nic=

njetstwa tak lóhey popadnyć."
Přecy dy předka krwcu přiw-
dźe bórzy k měšćanskim
wrotam, kotrež bješe wóčiw-
njene stojachu. Nětko so
zaso wobhladny a zaso bě
jemu njepřećel jara blizko.
Mjez tym, zo na to myslešče,
kak by so mohł njepřećela
wobarować, lizaše jemu mó-
rask runku. "Čert njeći!" za-
wola Šewc nyjerzacy na směr-
ne skoku a zahroči do města,
"jutře će w prěnej lěpšej
wodźe zatepju! Tym so
na tebje dołho dosć myr-
zał!" W měsće běchu bješe

swěcy a štyrjo nócni straž=
nicy tam strašowachu.
„Hdy syn zrowěše wěsty
před jeho ztwórcu", myslešo
sebi Pawoł a stupi zody
štwna. „Zwěri-li so du
města, je moja swjata wi=
nowatosć, nócnych straž=
nikow na njeho shledźbli=
wych sčinić, přetož tón wot=
lěpjek mohł cyłe město wu=
pušćić. Wštym wospomnikn
zastupi duchi Jan do města.
Pawoł khwalatosć k bliščenu
strażnikej a wobskurżowaše
Botcheho ze stowarnu. Da=
waješe na tehu čłowjeka,

hižž tanle po hasy horje při=
hladża, kedźbu! Je to rubjež=
nik a podruch. Dnež hodźiny
dołha je pospochu za mnu
běžał." Strażnik Panlej ničo
njerozumješe, ale da dru=
him strażnikam znamja.
Tuci so hórcy z hromadki=
chu, zajachu dołhoho Jana
a prašachu so jeho za wje=
lakimi wěcami.
Hež Pawot přistupi k njemu,
kak so strěži, hdyž so tutym
słowjekam swojeho najlěp=
šeho přećela Jakuba zbožna.
„To wón njeje!" přiwołaše
wóčnym strażnikam; tym so

mylit puśće jeho!" Strażnicy
zabórčacku město a potom
wostacku swoju pječeń. Hdyž
běchu wotešli, prašeše so Jakub
Jakuba we wulkej khutnosći:
„Běše to woprawdże ty, kiž
za nim běžeše, na nj kiwałe
a nj při mojim mjenje wołaše?"
Najprjedy Jakub tej cyłej wěcy
njedowěrješe, za khwilku pak
so smějo wotmołwi: „Što by
to hewak być dyrbjał? Mój
mišter je nadobo zhorił a
tuž dyrbjach zhoku po lěkarja
běžeć. Znamješ će po twojim
stwje, hdyž za psykom wo-
łaše!" „Ty stołpa dubrota",

znapřećiwi Sawot a da swoje-
mu přećelej tobakowu móš-
nju, zo by sebi dymku naty-
kał, „hdyž bych to wědźał, bych
muj mobtoj bromadźe do
města bič!“ Tak bu Sawowy
strach před dołhim Jarom na-
dołu skónčeny a hdyž domoj
k maćeri přindźe, wjesela se
še wjacy ale wjeselěše se nad
dobytkom, kotryž běše sebi wu-mě-
će zostužił.

Khudy a bohaty.

(Bajka)

W starych časach, hdyž Bóh tón
Knjez hišće sam na zemi mjeszčanoje-
kami khodźeše, stasče so jónu, zo bu
wjecor muczny, prjedy hač do korpody
dóńdze. Nětko staješčej při puću dwaj do-
maj sebi napřeco, jedyn bě mutki a rjany
a słušeše bohatemu mužej; tamón
pak běše matły a jednory a słušeše
khudemu. Bóh sebi myśleše „Bohatoho
so zaměsći wobćežowac njebudźe,
hdyž pola njeho prenócuje." Hdyž

bohaty zastyša, ro so do duri klepa, wočini
wokno a wprajša so cuzbnika, što sebi
přeje. Bóh tón Knjez wotmolwi: „Proš
wo nócnu hospodu." Bohaty wobhlada
sebi khudeho wot hłowy k pjatam, a pře-
tož Bóh njeje draboh njenošeše, a
napohlad bohačka njenjeješe, šćasesć
hłowu prajcy: „Njemóžu će přijeć,
maje krowy sw potnje zelow a zymja,
a bych-li chcył kóždeho, kotryž ke mni
přińdże, hospodować, bych sam moht
jako proša čahnyć. Pytaj sebi někoho
nócnu hospodu." Z tym začini wokno
a wosta Boha stajo.

Tuž so Bóh wobroći a dźeše k mužam

domej: Lěčma bě zaklepał, wočini khu-
dy hižo dwéčka, a prošeše pućowarja, wo
by zastupił. „Přenocujće tola pola mnje!“
praji, „je hižo čma: dźensa tola dale
přińć njemóžeće.“ To so Bohu lubješe a
won zastupi. Žona khudeho da jemu
ruku, powita jeho a praji, wo dyrbi so
z khudobu spokojić: nimamy nješe,
ale słož mamoj, damoj z wudobu
rady. Potom stajichu neple na woheń,
a mjez tym wo so wojachu, podeji
swoje kruchwe, wo by kusk mloka ke
tomu měł. A kedyž bě hrunc na blido
wuprěskeła, sydny so Bóh a jězdźeše
z nimi a wošo jemu deje stodźeše.

Hdyž mějachu rjedźene a chcyhnu
spać hić, zawoła žona mjelčo swojeho
muža prajcy: „Styš, luby muža, ahce-
maj sebi w nocy stanje sčinić, zo by
mohł khudy pućować w nasćinu
tožu ležeć; je dźe cyły dźeń pućował
a je nětko jara mučny." „Z wutroby
rady!" wotmołwi na to, dźěši k lube-
mu Bohej a prošeše jeho, zo by so do
jeju ložа lehnył; ale Bóh to najprjedy
wochcyše, potom bala činješe.
Na druhe rano stanychu hižo jara
zahe a dachu hosćej sniadanje, bak
dobre, hač to mohłachu. Hdyž běše
wěz Bół stanył, sniadachu wšitcy

hromadźe a hósć chowše swoj puć dale
hić. Hdyž pře dwojach staješe, wobroći
so kiščé jónkroć a praji: „Přetož staj
zabuželnosćiwej a pobožnej bytej, mó-
žetaj sebi kčoje přeć; chcu wamaj wóža
dopjelnić." Na to praji khudej: „Štó dha
chcu sebi wjacy přeć hač njeskónc-
nu zbožnosć a zo bychmaj mojdwaj,
tak dołho, hač smaj žiwej, stajnej
bytej a přecy wšědny khlěb měłoj?
Za kčeć njemóžu sebi ničo přeć."
Bóhdźbych Knjez wotmołwi: „Njechcu
dha nowcho hwarjenja za te stare
mieć." „Ohaj," praješe khudy, „hdy
bych to dostać móhł, by mi to jara

jara lubo bylo." Wětko dopjelnu Bóh jich
přeća, přenjeni stary dom do nowoho,
da hišće jomu swoje žohnowanje a pu
čowaše dale. Stejnco swěćeše hižo wjso-
ko na njebju, hdyž bohaty stany. Zlehnu
so na wokno a wuhlada napřeco sjam,
nowe twarjenje, mjez tym so běše bam
prjedy stare stało činješe wulky woco,
zawoła swoju žonu a praji ji: „Wčera
wječor steješe hišće stara, hulbjena
khižka a dźensa staji tu rjany, nowy
dom. Dobrě tam tola a waprašej so,
kak je so to stało!" Žona tam dźeše,
a wuprašowaše so khudeho za wšitkim.
Tutón ji powědaše: „Wčera wječor přindźe

pućowaŕ, kiž nócnu hospodu pytaše a
dźensa rano dowoli namaj kiž přeća: zboż
nosć, słowosć a wšědny chlěb na swěće
a na posledku namaj hišće za naše sta
re twarjenje nowy, rjany dom natwari."
Žona bohateho běžeši skoku wroća a
powědaše swojemu mužej, kak běše
sy wšo stało. Muž praji: „Bych so roz-
tochać mohł! Hdyž bych jenož to prjedy
wědźał. Pućowaŕ be najprjedy pola
nas a chcyše be přenócować; ja pak
sym jeho wotpokazał." „Khwalaj,"
praji žona, „sydni so na konja, mó-
žeš jeho swadźe hišće dosćahnyć a zbi
kež kiž přeća dowolić dać." Bohaty

poskaše na dobru radu, wotsadi so ze swojimi konjomi a dóścahny wopranowdŕi
lěž lubeho Boha. Běčeše k njemu luboz-
nje a prošeše jeho, zo by jemu za zło
njewzał, zo jeho k wydom nuzy pušćił
njebě, běše kluč k durjam pytał, njez
by pak běše wón wotešał; by-li hižće
jomu přisahał, dyžbi pola njeho přenoco-
wał. „Chcu to činić, prindu-li zaso,“
wotmołwi Bóh. Bohaty wopraša so
jeho nětko, hač smě sebi też tři
přeća žadać kaž jeho susod. Bóh jemu
to dowoli, praješe pak jemu, zo jomu
to k wužitkej njebudźe, a zo njerěkał
to radšo činić. Bohaty sebi myśleše,

chcyt sebi něšto wupytać, štož by k jeho
zboži lyło, hdyž by jemu wědźał, zo budźa
přeća dopjelujene. Bóh praji: „Jěchaj
domoj a tři přeća, kotrež sebi žadaš,
dyrbja so dopjelnić!“
Nětkomnjejše bohaty, štož sebi žadaše, je-
chaše zaso wroća a poča sebi přemyslić,
što by sebi přał. Hdyž sebi nětko tahle
myslešo, započa kóni skakać, tak zo
bu přecy we swojich myslach mylny.
Klepaše jeho na šiju a praješe: „Přecy
změjrom, Liska,“ ale koń so njespokaji.
Na poslednku rozhněwa so a zawoła
nadobo: „Chcyt bjrnk, zo by sebi
šiju złamał!“ Ležmo bě stowčka

wuprajit, a kóh leżeše modrwy na
rěni; z tym leše prěnje prěće hotowe.
Dokdž leše nahwanneje powahi, wot
rěża rjedko a dźěše nětko z nim domoj.
Mać wšak hišće drohje prěće wyše," wy-
leše sebi a lóštorowaše so. Hdyž nětko
pomatku přez pěsk dźeše, a słónčko
jara paleše, bu jemu jara čopło; sedło
čišćeše jeho, přecy hišće njemóhdźeše, što
by sebi přał. „Hdyby sebi luž wši kraje
a bohatstwa swěta přał," praji sam
k sebi, „wumysli 'šće sebi tola to abo
tamne, to hižo do časa měnu; chcu
pak sebi tak prěć, zo niče wjacy nyše
njewostanje." Potom praji: „Haj, hdyby bych

jako bajeski bur, kotón přeje sebi najprjedy
pranje wjele piwa, k druchomu tak wjele piwa,
hač może pić a kóčom hišće rud piwa." Druh
dy mysleše sebi, wo je se prawe namakat;
ale zdaše 'wšo so jemu přecy jara mało.
Nětko přimdźe jomu do mysli, wo ma so jeho
žona jara dobro; sedźi doma we khłódnej
jistwi a da sebi stodźić. To jeho jara hněwa
še a wón praji: „ Bych chcył, wo by wona
doma na tom sedle sedźała, hdyž dyrbju
na kribjećo njesć." Sedma běše to wupra
jił, běše sedło z jeho kribjeta prjec; nětko běše
so jomu druhe přiwjec dopjelnić. Tu bu jemu
hakle prawje cópło, započa běžeć, chcyše
so doma sam do komorki sydnyć a sebi nješto

wulke jako poslednje přeće wumyslił. Hdyž pakdo-
moj přindźe a dźeje wočini, wuhlada swoju žonu
na sedle sedźo a wona jara žałorćeše a ptakaše
a njemóžeše wjacy dele. Won praji: „Budź tola z mo-
ju; chcu tebi wšitke bohatstwa swěta přinjeć,
jenož nestań sedło." Wona pak jeho wuswari a praj:
„Što pomhaja mi wšitke bohatstwa swěta, hdyž na sedle
sedźu; ej mi to přeć, wětko dyžeš mi też zasr
dło pomhać." To dyrbješe też wěcé přeće dopjelnić,
zo by žona zaso swobodna była; a też to přeće so
dopjelni. Skónčuje njemějachu nicó wjacy hač
stołcy, proću a mortwego konja; khudej pak
běštaj spokojnaj a pobožnjejšaj do swojeho
bonca žiwej

Jan Donat.

Žłocány.

Před wjele lětami bydlěše w dalokim lěsu kłudy pastyŕ; běše sebi kěžu z deskow natwarit; tuhdy bydleše ze swojej žonu a šěsć dźěćomi; wožitke běchu hóły. Podła kěže běše studnja a rjana zahrodka, a když nan krowam picu dawaše, wuwidźechu dźěći a přinjesechu jemu k wobjedu a k wječeri napoj ze studnje abo něšto k jědźi ze zahrodki.

Najmłodšeho hólca mjenowachu

staršej jenož „ Ztłocáneho, "přetož jeho
wotcy běchu jako ztoto; hačrunjež
běše najmłodši, běše tola najwyl=
niši a najwjetši myjez wšitkimi.
Tak husto hač dźěći wumidźechu,
kročeše Ztłocány z hatoru do předka,
žadyn druhi to nochcyše, přetož so
boješe; dźěše pak Ztłocány předku,
zdźěhowachu jeho wšitke do hłu=
bokeho lěsa nutř. Jónu wječe
zwjeselachu so na dompuću z hraj=
kanjom w lěsu a Ztłocány běše
so před wšěmi tak jara na hrach
zwjeselił, so běše čěrwjeny kaž
wječorne zerja. „ Chcemy domoj hić, "

praji najstarši, „zerja žno' so
šerja!" Nadoba wuńdźe nješto swět=
to ze rjedź jěd'lowa a žońska woz=
soba, zwětla jako měsačk, zydny
so na kamjeń, předźese zwětlu
nić do nocy woon, kiwaše z hłowu
k ztłocánemu a praji:

„Ta běta ryba, ta ztłocána róža,
„kralowska krónca, ne klinje toh moj.
ja."

Bydlje so šće dale přadła, dha roztoh=
ny so jeje nitka a wona hazny jako
swěca. Nětko běše noc, dźěći so jara
bojachu, běžachu piščo jedno jaw
a druhe tam přez skały a na pas.

ležbu zhubi jedno te druhe.

Dže wjele dnjow a nocow bludźeše
Ztočany w leži wokoło, njenama=
ka pakani žadnoho ze swojich
bratrow, ani khežki swojeho nana
ani čłowjeske zwěry. Wot čarnjenych
jahodow, kotrež wšudźe rozćěchu,
nasyći a napaješe so, hewak dže
by wumrjeć dyrbjał. Někdy na
třećim dnju - dowzy praja na zesty
bu leži přecy zwětliši a Ztočany
přińdźe skončnje na rjanu tu=
ku. Nětko bu jemu myjehko po
wutrobje a raza so jemu lóže dycha=
še.

Na tucy běchu předźenja kładźene,
přetož tu bydlešče předźenak; tutón
taješe ptački, kotrež z lěsa přileća=
chu, a nošeše je potom domježta, zo
by je tam předawał.
„Tajkoh' hólca móžu wutrjebać,"
wyslešče sebi předźenak, když Žto=
teho wuhlada, kotrež na zeleney
tucy pódla předźenjow stoješe a do
njebja hladaše a wodhladacźe nje=
možeše. Předźenak chcyše sebi žort
wčinić, wčahny wroje předźenja
hromadźe; nětko běše Žtócany po=
padnjeny, leżeše spody předźenjow
a dźiwaše so, přetož njewědźeše, kak

běše rownjo stało. „Tak te ptački łoju,
kotrež z leša přilecá," praji předźenak
so wotče smějo, „twoje čěrwjene pjerja
su mi runje prawe. Wostań pola
mnje, ja cě nawuču, ptački łajić!"
Złocány hnydom do toho zwoli, přetož
nadźijěše sebi wjetši ptačkowe pjera
žiwjenje; běše też cyłu nadźiju zhu-
bił, khěžku swojeho nana zaso
namakać. „Pokaž, što sy hižo na-
wuknył!" praji předźenak za nježto
dujow k njemu. Złocány zčahny
předźenja hromadźe a popadny
mělbjetu rybu. „Mój so z procka
z tutej běłej rybu," zawola pře-

dźenak, „ty maš něšto ze stym
duchom činić." A tak storči jeho
prječ a zybu, kotruž bě Žłocány popad-
myt, zatepta.
Žłocány njemóžeše předźenakowe
słowa zrozemnić, dźěše zrudny,
ale tola zaso traštowany do leša wro-
có, a wotmysli sebi hišće jónu, kěž-
ku swojeho nana pytać. Dźeń a noc
běžeše přez skały a přez spadane
štomy, a husto padaše přez korjenje,
kotrež ze zemje rozcěchu.
Na třećim dnju bu leš zaso swětliši
a nětko přińdźe do rjaneje zahrody;
tuta běše polna najrjeńšich rózow;

a přetož ščé žane tajke róže wodrátt
njelě, wosta ze spodźiwanjom
steja. Zahradnik wuhlada jeho
hnydom - přetož Ztočany stajěše
pod stončnej róžu a jeho wotsy
swěčachu so we stončku tak
kaž te róže - praja: „Ha, tajkili
hólc je mi murny," a zawrě zahrod
ne durička. Ztočany daše sebi ta
lubić; přetož myslěše sebi we wjedr
rožow rjane žiwjenje; běše tež cytu
nadźiju zhubił, kheřžku swojeho
nana zaso namakać. „Won do
lěsa," praji zahradnik jomu ra
k Ztotemu, „dobež" podźiwje róže,

za bych sebi je kludźić móht!" Ztocá=
ny dźěše a přinjěše najrenše rožě
wroćo.

„Mějsa z procha z tymi ztočanymi
rožemi!" zawoła zakradnik, „ty
sy ze ztym duchom zjednoćenje."
A stoči jeho ze zahrody; a róže,
kotrež běše přinjest, zatepta.
Ztočany njemóžeše zakradnikowe
słowa wopřimnyć; ale dźěše tola
tróštowany do lěsa wroćo a wotmy=
li sebi hišće jónu, kěžku swo=
jeho nana pytać. Běžeše dźeń a
noc, wot štoma k štomoj a wot
kěl, skaty k druhej. Na třećim dnju

dóńdże Ztocány k mádremu mojej;
tuto leżeše w njeskončny šěrokosći
před nim a na nim ptowachu rjane
wudebjene čołmy. Někotre stajachu
też na bujozy; do jednaho z tych za-
léży Ztocány. „Tajkoh' hólca mozemy
wutrjebać," prajachu rybarja a wot-
jědźechu wot broha. Ztocány zebi
to lubić daše, přetož myšleše zebi
při žołmach ztocane žiwjenje, a
běše też cytu nadźiju (hz) zhubił,
khežku swojeho nana zaso nana-
kać. Rybakajo mjetachu swoje
saki won, ale njepapadnychu
ničo. „Chcemy widźeć, hač sy ty

zbožonoši." "praji stary rybak k žto=
temu. Z njelepemi rukami
čisny sak do hłubokosće, cahny
a wućeře-kronu ze samoho zto=
to.
Nětko so wšitcy wjeselachu a
witachu jeho jako swojeho kra=
la. Před sto lětami beše stary
kral, kotryž žadnych herbow
njeměješe, tu krónu do morja
čisnył, a tak dołho, hač so něko=
mu njeporadźi, krónu wućahnyć,
dyrbješe tón bjez naslědnika być
„Stawa našemu kraleju," wo=
łachu rybarjo a radźichu žto=

Temu kráne na ktorom. Pověšće
wo Žlatym a wo kralowskej kráne
wo bówy wot čołma k čołmej a
přez cyle morjo rozšerjachu. Ry-
barjo pak wudelachu Žloteho, ko-
tryž na čołmje sedźo hladaše,
kak stonco wo morju pomatku
harowaše.

Jan
Janat.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Z gnejnskej kaze.

(Napisane po Šewčikowej bajce.)

Wesleńčanski pólcaj běžaso jednoho wokoło dundaceho hardworskeho pospadnyt a přiń dźe z nim do Dubowa, zo by jeho Duborski shožnik do Kamjeńca donjedł. Pólcaj do wjedźe khadlčku k wyshkarjej, hdźež jeho k wozej přinjazachu doniž so nopismo njenapisa kotrež ma sobu do Kamjeńca hić. Nócny Bobak dósta pouczność, zo by so na puc hotowat. Hač be wjesowy, njemóžu pak z wěstosću rjec. Snadź pak bola, zo móžeše dundaka wjesć, abo bohodla, zo be jomu dźensa rano žona cekła. Wčera wječor běštaj hišće hromadźe palenc pitoj a w nocy běštaj so nabitoj. Bobak sebi shacha njeczinješe, přetož bě so hižo wjele raz stało, bola wona je

wěčnje zaso přišła. Bobak so zholowa zažehli
sebi fajfku a tykny pólku palenca do sukenje
zo njeby popuču móc a kuražu zhubił. Fajki
nětko dźěše k rychtarjej do dwora. Handworske
ho při wozu wuhladawši zasta a wobkada sej
jeho wot njeńska hač k pjacé a nawopak.
Nadobo wuskupi pólcaj z kěže a přepoda
jemu pismo prajicy: „Jenož hladaj, zo ći
njećekuje žo zadyn dobry jandźel njeji!"
„No haho! histehi herš!" wotaše. Bobakec Han„
drij a chcyše dundaka wobrjazać. Pola Hand„
worski wosta stejo a hdyž chcychu jeho z mocu
storkać, wali so na hromadu stanja. Handrij
sej pomhać wjedźeše, wza sebi gmejnosku karu.
Na njej běše hižo wjele handworskich do Ha„
mjenca wotzwozył. Ludźo pomhachu kha„
ču na karu přinjazać a nětko dźeše „z dom„
som." Bobak hjebaše polajskim muža jenož
hač do Dračowa dowjesć. Tu zajědže do kor„

marjec dwora a zańdźe nutř, zo by so z palencom
posylnił – swój bě hižo wuhunkał. Z nowa po-
sylnjeny dźěše k rychlejej, wobeda list prajicy,
zo ma so handworski do Łamjeńa donjesć do-
kelž sam hić nochce. Na to dźěše zaso do kčemy
na palenc. Piješe tak dołho, doniž wokolo
njeho hlida a štólčki njerejowachu. Tohodla
dźěše na stawy powěsć a hlej naš handwoxs-
ki bě łuk! Bohak so nastróža, ale sej mysleše
zo Dračonski straznik zawěsće hižo na puću
do Łamjeńca. Handrij so tohodla na swoju
karu sydźe a wusmy. Za khwilu hakle Dra-
čonski strażnik z karu přiđeše. „Aha! by to
sy," dźeše Bohaka wuladowši. Woprandźe
by sy zraty na šiljencu. Chcyše jeho na karu
přesadźić ale to njemóžeše. „Štó wě, hdźe so
Dubowski strażnik wokolo wala; moht mi pom-
hać toho khadłu přesadźić, wěsće je nutřka
na palencu, njech so ze nim zatepi." Na

kónecu jeho jeho kola nětkak sadźi. – „Kak so ko derje sedźi." mórčeše Bobak. „Čakaj jenoč přinjaram će, zo budźe so ći hišće wjele lěpje sedźeć!" Přinjaza jemu ruce a nohi na karu a wujedźe z dwora do Kamjenca. Bobakej so tak derje wjacy njesedźeše. Slumpsak, tak kón skaržnik rěkaše, jedźeše jara po kamjenjach. Bobak wołaše a wołaše: „Ho, hó hdźe-tak? štó?" „Do Kamjeńca so kilaram moj wujo do Kamjeńca!" zawoła Slumpsak. „Što? do Kamjeńca? ja kola z Kamjeńca njejsym!"

„W Kamjeńcu wšak chcedźa će rady měć....!" „dóstanješ tam šwarnu komorku, karan wody a kusk khléba." „Što? ja do kłódy? ja njechcam do kłódy, puść mje, puść mje!" wola še. „Ale nětko budź změrom, henak!"....

Bobak pak přecy kóle wołaše. Slumpsak sta ji kohodla karu, zanjaza jemu z rubiškom hubu. „Nětk moje dla wołaj, kaž chceš!"

zběže škaru a jědźeše, zo Bobak jenož tak
nošlěčowaše. Nětko njacy nołać njemóžeše rucy
měješe zwjazanej - ach to bě hubjenstwo a
Klumpsak so jemu hišće směješe.
Na wječor přijědźeštaj do Kamjenca. Na wšěch
rožkach bu wusmješany, haj někotři mjeta„
chu z połzhnitymi jabłukami do njeho. Na
hamće hakle bu wumóženy. Tam konjachu
jeho wot jednoje jstwy do druheje a na pos„
led ku zamknjechu jeho do čmorneje komor„
ki. Tu so rjesny do kuta. Nadobo wuslyša
sylne smorčenjo. „Je to duch? abo hewak
njeka ske šerjenjo?" wučehnje šwabličku a za
zneči je. -
Ach, tu leži jeho žona, Bohatkowa šwarna
mandźelska. Handrij bě jara wjesoły a sto„
či jej, zo by jeno kěšče wotnučiła. Skónčnje
leż wotuči. „Handrijo!" „Wórša!" běše
jenički słowčk. Sylzy jimaj z wočow

konjachu. Za khwilu sebi mjenowědaštaj, kak
běštaj sem přišłoj.
„Luby ztoby Handrijo wodaj mi!" prošeše
Wórša. „Ach z mjerobu rad a běž by mi wo-
daj! nohnoti Handrij, a běštaj zjednanoj.
Rano čehnještaj hromadźe domoj, dokelžnje,
běštaj hišćo zteho skućiłoj. Ducy po puću
zawožištaj do Dračonskej korčmy. —
Handrijowa gmejnska kara tam hišće
słoješe —
Wobještaj so a potom dźeštaj domoj do
Dubowa.

Kak bu sotobik kral njez ptacatami.

Lešni spěwarjo běchu po zymje zaso do serbskocho kraja přicahnyli a w keĭku a na słonje za klinčachu jich rjane spěwy ke khwalbje Lubo, zneho naleča. Rjaneho dnja namjetowaše hordy kós swojim brakam a sokam w zelenym lěsu sebi krala nuzwolić, dokelž dźěn maja běž ludźo a zwěrjata swojich kralow. Při sebi pak myslěše, zo budźe zawěsće nuzwoleny, dokelž so přez swoje mócne kwóbu, krasne čorne pjerje a najbóle pak přez swój rjany hłós, přede wšěmi wuznamjenješe. Tak so wón zdaše być, jako by za krala rodźeny był.

Jeho namjet namaka w ptačim swěće wšu dźě žiwe přichłosowanje. Wulki spěwarski koncert bu připrawjeny a komu króna zawěs cena, kiž při koncerće prěnje myto w spěwan

ju dóstanje. Za sudnikow sebi płačata wuz,
wolichu kokulu, rapaka a žołmu, dokelž wšak
mějachu mało nadźije, zo so jedyn z nich za
krala pomjenuje a tohodla hižo wot započat,
ka naspěwnym koncercé dźěl brać nochcyeše.
Poněšči, za chcedźa so při koncercé wobdźělić, so
dosć wjele nadendźe, dokelž wabjaca króna ně-
kotrych spěwnikow mócnje jimaše a wo nu-
hej płačej wichorje zakčěwaše, tola nadźija,
so tola wo swoje zbožo postarać. Jenož mudry
sołobik pokaza mało wolę, so při spěwanju
wobdźělić. Wot wšelakich skronow jemu wyčachu,
za by so tola wobdźělił. wón pak wotmotwi:
„Stworičeŕ mje njeje mjez płačatanci k wjerchej
w swěće stworił. Mój rozum dźe mi praji, zo
je mi mištrstwo w spěwanju jako drohe herb,
štwo hižo do kolebki sobu dał, ale kak jedno,
re a kak njepyšene je moje pěrjo, zo bych nan
druhdy k swojej najwjetšej žrudobje z lóžym

roblikom přičinjany. A skóńčnje wulki přećel
sławnych wjesowscow tež nejsym a čuju so
zbožownišo w čichim lěsu při pluskotacym
kužole a pola wonjatych lěsnych dźiwjow, hač
w kralowskim hrodźe."
Pola jeho přećelja nědźachu wšitke jeho napře,
činjenja zwotpokazać, a zo by měł mět powe
kwjer sobolik, zo hišće w jednatej hodźinje
k wulkemu spěwanju dóńdźe.
Na wěstym dnju přikhadźechu wšitcy spě,
narjo w čichim zelenym lěsu k spěwarskemu
swjedźenju. Tšo sudnicy běchu sebi swoje
městno na hatoze samostojaceho duba wuz,
wolili a dokoła wokoło na wulkich hatozach
duba so kolebachu mištšo, kiž so prócowachu
wo myto kralestwa. Spěwarjo počachu po por,
jedźe přikhwatanych powješćow. Tak mějše
hody kóš tu česć jako přeni wuskupić. Łaž
kral wuskupi swoje čorne pjerjo rjenje

sčesane, žołty pósk z nowa natočeny a jeho
spěšne nóžki wot kóždeho próška mučiscene,
přetoz nochcyše sudnikow tak jara přez rja-
ny hłós, hač přez rjanosć swojeho zwonka,
neha musluposanja wobkurtać.
Na tole znamjo započa spěwać. Wza wšitke
móc hromadźe a jako slěbro zaklinčachu zynki
z joha luboznego krka. Hdyž bě přestał, wob-
dźiwachu jeho wšitcy, dokelž bě swoju wěc
derje sčinił a tež sudnicy napisachu sebi
wjele dypkow do swojich knižkow.
Nětko přińdźe drózina na rjad. Tež wona
běše so rjenje muchowata spěwašc z rjanym
čistym hłosom wo naleču a wo wjesłu, a wo
rjanych złotych časach. Tež wona bě pokaza-
ła, što bě mohła, ale tajkeje khwalby sebi nje-
dobu kaž kós.
Nětko sčěhowašc cyła čróda spěwarjow druhe
je a hrěcéje rjadowanje, jedyn po druhim:

škowrončk zyba čižik, maty šěrack a ńšće
wjele druhich ptačkow. Wšitcy dopjelnichu
swoju wěc a spěwachu, kaž běše jim pósk
narostł. Tola dypki so njerunjachu tym,
kotrež bě sebi kós nadobył, a we čichim
smějkotaše so šibatje, dokelž widźeše so
w duchu za krala posběnjeneho.
Wětko wustupi sołobik jako posledni na
wojowańske městno. Ze swojej jednorej dra-
hu a bojazným wašnjom činješe mało za
čišće a kós čikotaše jemu so posměwkowyši:
„Hdyž by ty tola doma wostał!"
„Hdyž bě so pokłonił wotewri swój ert a za-
počа najprjedy w jednorych zynkach. Čołma
buchu wot posłuchar jow wustyšane, hu nasta
wulka čichota a wšitke poniženje pastuchachu.
Wětko pokaza cyłe mišterstwo swojeho spěwanja.
Jako pacérje wukhadźachu zynki z jeho hrjerka
a buchu wot wětra daloko do čichoho lěsa.

zanjesene. Wšitcy postuchachu wulkotnemu
spěwej, samo tež zwěrjata lěsa, kotrež sona
bliskej tucy pasjechu, postuchachu kra„
lowskemu spěwanjej. Kaž bě skónčił pě„
tosonachu jemu wšitkich stronow, zo je
palmu dobyćerska dóstał a zo dyrbi z kra„
lom być. Tež sudnicy dachu jemu přińje
myto a z tym dóstojnosć krala před spě„
narjemi w zelenym lěsu.

W ponižnosći nochcyše tu wulku dóstojnosć
měć. Pola jeho bratša a sotych rěčachu jemu
kak dołho doniž krónu njepřija. Wot wši„
kich stronow přińdźechu a rožitcy so wjesela„
chu. Jenoz kóš, kotremuž tež krona kiwaše,
sedźeše na stronje a bě přez zawisć cyły
žołty. Tule dóstojnosć je sotolik hačna dźeńcni
ši dźeń zdźerżał. Hdyž naličo zaso za„
čehnje a sotolikrone spěwy rano a wječor
zaklinča, potom chcemy tež my jeho jako

Kala mja płačatami stawić!

Dźeń ze žiwenja pčołki.

Rjaneho cópleho dnja přechodźowach po kwětk
kojtej łučcy. Nadobo zastyšach zyńčenje a brum
čenje. Wobhladujych so a widźach wokoło
blizkeje kwětki pčołku zlětować. Zdaše so
mi, jako by hižo cyły dźeń dźěłała, jeje
wołosanki běchu mjenujcy wšudźom z kwětnym
próškom posypte.

Pomału puści so na kćenjowe łopješka dele
a kedźbliwje zlězy do nóčinjeneho kšeliška.
Jako bě tam krótki čas zawostała a so sładkeje
mjehzy nacyčała, spuńčeše zaso dale. Wu
nej měrje sčěhowachu jej moje myslę, při
čimž sebi žiwje předstajich, kak wobčežena ke
kotrejž přińdźe, zo by w nim swoju cěžu wot

położita. Při tym krótkim wotpočowanju móžeše
runje tak pilne towaršku wuhladać jako bě wona
sama. Tu zatykowaše jedna dźěrku, kotrež bě wěle
načinił, tu dawaše jedna młodym picu tam zaso
nošeše druha martwe towaršku z kolča někotre
dźěwačke kónki a stódki měd z krótka kóžda
dźěwaše a žadna nebě lěnja. Matka najmjelša
pčołka krocěše wot kónka ke kónkej a położi
do kóždeho jejko. Truty pak pasychu lěnjeho
a dachu sebi wot dźěłaćerjow měd přinošować.
Naša pčołka pak dyrbješe z nowa kolč wopuščić,
zo by přez ztoke hona rowiła a z małych khelušk
kach knětkow nektar kromadźiła a cyrkała.
Hakle hdyž so započa činić wróća so wšitke pilne
towaršti ze swojeho dźěła, dokelž su knětki spóč
ne a swoje hłóstčki zamrjeja. Krótki čas hišće
zastrjšach brunčenja w kolču, hdyž wonka směrki
spodowachu a w blizkim lěsu sotobik spěwaše bě
lež w kolču cicho, runje kažna honacka w lěsu.

Jan Cyž.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Češki nan a serbski syn.

Powědańčko ze staroho časa.

(Po znatym powědańčku w jubilejnych spisach Jerbowki).

Mata khěžka w lěsu.

Stóž w nalěću abo w lěće po Łužicy kroči, toho witaja zjane pola a zelene łuki. Wšudźom widźi čiste a šěroke puće, na boku ze štomami posadźane. Wjele nowych khěži, kotreż njejsu ze stomu, ale z cyhelom kryte, pyšu tuhdy serbsku zemju. Tred dothimu času měješe naš kraj hinaši

napohlad. Tak rjenje tehdy hišće
njebě, kaž dźensiši dźeń. Hdźež
so naše tuki zelenja, hordźeše
so čěmy lěs.
Wsow tu też hišće telko njebě
a murjowanych khěži tam nje-
bě.
Burja dyrbjachu ke knjezim
na robotu hić a swoje kubło
njezmědźachu wobdźěłać. ---
W lěće 1662 wupřa krenaše so
wulki lěs wot města k pot-
dyn štyri hodźiny dalo-
ko
Rjane naletne ćopte stónič-
ko bě też stareho muža w
tutym lěsu wunubito, kotryž
nětko pilnje we swojej zahrod-
cy zyješe. Běše hižo šěsćdźesa

a tola móžeše hišće runje stać.
Drasta bě hižo stara, dokelž
bě jemu dołhe běta stužita.
Ne ćmoweho wobliča zybolištej
so wóčcy.
Tón muž rěkaše „Jan Mertuš"
a druzy rěkachu jomu „Měr-
tušec wojak." Běše njele
wojnow sobu činił a při tom
bě daloko po swěći nokoło
přišoł a nawuknył. Jan rěčeše
němscy a nimo toho běše hiž-
ći češku rěč nawuknył, do-
kelž běše też w Čechach
pobył. Po tutej wójnje wóči so
domoj a ne wzy so jemu nje-
spodobaše. Tuž so zasydli do
lěsa, hdźež nětko hižo na
pjatnaće lět přebywaše. Mě-

ješe hišće mukeho psa „Wjelk"
běše straženik jeho domu.
Jenoho dnja džětaše Jan we
swojej zahrodcy a nadobo wu-
słyša njelka šćowkać. Wza
swoju topać na khribjet a
khwataše do lěsa, ale njelk
přecy bóle haronaše. Hdyž
Měrtušec wojak bliže přiń-
dże, wuhlada muža, njedaloko
běše hišće hólčec, snadź dwě
lěće stary. Runje hdyž bě
Jan dóšot, mućeže cuzy mjeć,
zo by njelka zaktot. Wětko
chcyše muž hólca hrabnyć,
ale ton ptakaja čěkaše. Jan
jemu wobaraše. Curbnik pak
khwataše ktuhe do lěsa, do-
kelž spózna, zo z hoboskim mu-

žom ničo njewuskentkuje. —

Pětko wza Jam hólčka na rucy
a donjese jeho do swojeje khěžki.
Žducy po puću hólčk wusny
a Jan potoži dźěćo do lěhwa.
Janowa khěžka bě mała a
hnizka. Wšyedź jstwy stoješe
blido a dwaj stołaj, při durjach
na prawicu stare polcy a na
liwicu wulke kachle. Pod ni-
mi stoješe njelkowe kortko.
Nimo jstwy a knochiny mě-
še hišći dwě komorcy, w del-
nej běše grat, w hornej jeho
tožo.

Jan njebě so woženit, dokelž
bě dothi čas wajak byt a
bydleše hižo njele lět w
lěsu. Tohodla njenjedźeše, kak

dyrbi z matymi dźěćimi wol-
khadźeć, a tuž měješe wulku
starosć.

„Mi wšak mój čanny khleb
z kozacym twarožkom jara der-
je stodźi, ale tón drje so tajke
mu pachotkej suwat njeby,"
rjekny sam při sebi. „Mam
drje tu hišće wot Radźinec
kusk pleca, te pak budźe je-
mu nayskerje twjerde. Što je-
nož bych jemu tola přihotowat?-
Ach, ja Matij!" dyri so stary
wójak nadobo na čoło, „wšak mam
kozy, a mloko je jemu zawěsće
najkhmańše." Hnydom dźěše
kozy podejić, zo by mloko pra-
nje čerstwe było. Potom dźěše
do jstwy pohladać, hač mate

dźěććo njenotući a muhlada
njelka pred matym hólčkom
stoja. Jan Kiwny jemu a pristu-
pi sam bliže. Hólčec hišće spa-
še. Mĕrtuš wza sebi starn kni-
hu, dokelž mĕješe ze swojeho
žiwjenja něšto zapisane, też
někotre bitwy stojachu w kni-
jach. Běše tam wželake zna-
mjenja napisat, kotrež jenož
sam znaješe.
Jan hodźinu dotho čitaše a tu
poča so na lěhnje hibać a
hólčk zawota: „Bjetko,
Wáclav hladnyj!" — Jan
postuchaše wšón zadźiwa-
ny, hdyž nětko maty hól-
čec z ptačitym hłosom z nowa
skoržeše, zo je hłodny. „Wŏ-

prawdźe, to je češka reč!"
praji sam při sebi. „To so mi też
ženje dźato njeby, za tu w swo-
jim hłubokim serbskim běsu hiš-
će jónu češki zastyšu. My-
slach sebi sam, ze sym ju cy-
le zabył a nětk su mi te zyn-
ki hišće runje tak znate, kaž
tehdom, hdyž běch z Wallen=
steinowym wójskom w Prazy.
Haj, čłowjek ma tehmanši
pomjatk, hač sebi sam my-
sli, a stož je so jemu hdy
lubito, na to tak snadnje
zaso njezapomni."
Ně to wza Jan škličku
z mlokom a dawaše hólcej.
Tón nochcyše při započatku
wot stareho muža ničo brać.

Dokelž pak bě hłódny, wupi skónč-
nje mloko. Mjeno tutoho hólca
běše „ Wjacstaw. " Kaž bě so
mloka napił, pača zaso po čěs-
ku „ Bjetko " wołać. „ Je to
najskerje jeho pěstonča lyta
a tuž njemóže jeje parować, " mys-
leše sebi Jan. Potom sadźi je-
ho k njelkej, zo byštoj sebi
kratoj. Wjacstaw so na njel-
ka wusmja a zawoła: „ Sul-
tane; " njelk pak běžeše
prječ a hólc so z nona roz-
hněwa a wołaše hišće bóle
hač prjedy. Na to wusny a
Jan wodychny trochu wołóže-
ny.

„ Sebi woprawdźe njebych mys-
lił, zo je, dźěći pěstonić,

tak ćežke dźěło, to bych so
tola skoro radšo z třomi nje-
přećelemi bił. Nazajtra dyr-
bju do nzy pohladać hić,
hač mi něchtó mateho čto-
wječka notewzał njeby. Tři
mni so jemu njelubi, a to
dyž najskerje tež lěpje nje-
budźe
Na to dóńdźe Jan njelčo woh,
hdźež měješe hišće nješto-
kuli činić, a za khwilu
wróći so zaso do jstwy.
Tu sedźeše potom mimale cy-
tu nóc ljez spanja, strašnjo
lubuška, mateho Wjacstarа.

Jurij Handrika,
I. rjad.

Tři rapaki.

Wěhdy leżeše bohaty kral, kotremuž
njele krajow a ludźi słušeše, na smjert-
nym łožu. Jónu daše swojeho jeničkeho
syna k sebi přińć a praji k jemu: „Lu-
by syno, ja bórzy zemrěju a ty njezměješ
potom žadnoho nana njacy. Tola budź
bjez staroscé; dokelž ja zawostoju tebi
jeneho dobreho a mudreho radźićela,
kotryž budźe tebi w kóždej nuzy a w
kóždym strachu z dobrej radu k pomo-
cy. Tak dotho hač ty na toho postu-
chaš, njebudźe so tebi žadno njezboža

stać. Dźerž so při nim!" To wuprajiwši,
wumrje. Nětko knjeježeše prync jako herba
po nanje nad hrodami a městomi swo-
jeho nana a nad krajom a ludom. To
pak jemu jeho mać, kotraž bě horda, za-
widźeše, dokelž chcyše sama knjeježerstwo
měć. Tohodla praji něhdy k swojemu sy-
nej: „Tyšće sy młody a maš mało no-
zhonjenja; tohodla dyrbiš do světa ćah-
nyć a ludźi a města zeznać. Chcu njex
tym twoje knjeježerstwo njesć a so starać,
zo so twojomu krajej křiwda a škoda
njestanjetej." Młody prync praji to swo-
jemu mudremu radźićelej. Tón měnješe,

zo pućowanje škódne njeje, a bóry bu nje-
le balikow zanjazenych a wšo bu k wot-
pućowanju přihotowowane. Kralowna my-
sleše pak na něšto zteho a chcyše do-
mojnrót swojeho syna na wšitke čěsy
zadźěłać. Tohodla worješe smjertny jěd,
sčini jón do kristalneje bleše a da ju
swojemu synej prajicy: „Ključek njewě,
što so jomu na pućowanju stanje; to-
hodla wzmi tu blešu z nojnjom žinje-
na! Budźeš-li mučny, pij z njeje a
bóry budźeš čerstwy a sylny." Prync wza
blešu a dźakowaše so swojej maćeri.
Potom praji maćeri a přećelam boże-

mje a wotjědźe ze swojim radźićelam.

Njeběštaj hišće dołho pućowaloj, přińdźeštaj do khłódneho lěsa, kotryž bě jara wulki a šěroki. Jědźeštaj pospochu dwaj dnjaj a dwě nocy, ale njepřińdźeštaj won. Běštaj mučnaj a khłódnaj; tola w lěsu njenamakaštaj ani hospody ani nětkajkeje korčmy. Nětkle mysleše sebi prync na napoj žiwjenja, wza blešu a chcyše so napić. To wuhlada jeho mudry radźićel a praji: „Luby knježe, konje su też mučne a khłódne a lědma hišće nóz wucahnu. Tohodla chcemoj najprjedy jim wot napoja žiwjenja dać a potom chcemoj mój pić. Konje sebi to za-

stuža, dokelž ćahnu a mój sedźinoj na
wozu." Tale rěč so tež pyncej lubješe a
da swěrnomu přećelej blešu. Tutón stu-
pi nětko z woza dele a da konjej ně-
kotre kapki z bleše; a što to! lědom
bě kapka helskeho napoja na jazyk
wlokeho skoćeća přišła, a hižo mortwe
k zemi paše. Nětko bě wotpohlad hor-
deje kralownje zjawny. Radźićel nmjia-
ny mortweho konja a nětko jědźeštaj
z třomi dale. Hdyž běštaj kusk dale jě-
štoj, hladaše radźićel do zady a widźe-
še, kak tři rapaki k mortwemu konjej
lěća, zo bychu wot konjaceho mjasa

žrali. Ledom so do njeho dali, padźechu
mortwe k zemi. Mudry radźićel sebi my-
sleše, snadź moža namaj mortwe rapa-
ki wupomhać, zasta a běžeše po ptaki.

Nětko bu leš přecy husćiši, stawe štomy
wuřestrěwachu swoje hałozy, na kotrymiž
wšelake ptaki škrěčachu. Nadobo so w
tutej žałostnej pusćinje kněža zjewi, ke
kotrež pryne a radźićel hnydom jědźeštoj.
Hdyž tam dóńdźeštoj, běše tam jenoč sta-
ra žona doma, dźiwaše so joura, hdyž cu-
zej wuhlada a praji: „Mój luby Božo,
wój staj do rulježnjeje dźěry přišłoj, z
teje waju nichtó wumóžić njemóže; bój-

zy přińdu dwanaće rubjećnikow a potom
je po wamaj. "Pryne zbłędny; ale jeho přećel
so njestróži a šepny ke kralowcej: „Njeměj
će stracha, ale činće wšo, štož ja činju!"
Radźićel wza tři mortwe rapaki, da je
starej žonje prajicy: „Ž nworće namaj te
tři ptaki, dokelž smój hłódnoj." Tu
khwilu dźěše stara do kuchiny, zo by
warila. Pryne a přećel dźěštaj do jstwy,
hdźež so sydnyštaj. Dołho njetraješe, a
hižo přińdźechu dwanaće rubjeźnicy a
pijachu a jědźachu. Radźićel bě njesoty
a spěwaše z rubjeźnikami, kaž na ker-
muši. Pryne postuchaše přećelej a smě-

ješe so sobu. Za khwilu přinjese stara žo-
na mjaso a staji je na blido. Pječeń čenje-
še rubježnikam do nosa. Hdyž radźićel to
wuhlada, bě njesoty a přeprosy rubježni-
kow k jědźi. Rubježnicy njedachu sebi dwój-
cy kazać a jědźachu kaž mtóccy. Bórzy
so jedyn po druhim pod blido suny a
žadyn njacy njestawy. Tak přinńdźeštaj prync
a radźićel přez zajědojćene rapaki z
domu rubježnikow a jědźeštaj, hdyž bě-
štaj so z winom a khlěbom nasyćiłaj,
dale.

Lěs bu bórzy swětliši; prjedy hač
sebi mysleštaj, běštaj z lěsa. Před nimaj

leżeše wulke, rjane město. Bórzy dóńdźeštaj
k městej a zastaštaj w prěnjej korčmy. Hdyž
běštoj wubrańanyštoj, dźěštaj do jstwy a sed-
nyštoj so k druhim hóśćom. Radźićel měješe
z něhotrymi bórzy přećelstwo a praješe so:
„Što dha je w kraju nowcho!“ „Ach mój
Božo“, wotmołwi hósć, „pola nas wsta-
wa wšo při starem, a też naša pryncerna,
kotrejež tutón kraj słuša, wora swoje sta-
re hłuposće dale.“ „Kak to?“, prašeše
so radźićel. „Nó, to dźe cyły swět znaje,
zo wona tomu, kotremuž so poradźi, jeje
hudańčko zhubać, swoju ruku a swój kraj
da. Wót toho časa přikhadźeja zemjenjo

ze wšěch kóncow a chcedźa hudańčko kra-
lowny zhudać, ale hač dotal so to žadnomu
njeporadźi. Tohodla njewě ta harda kra-
lowna njacy, što by z hordosću započała.
Njezhudarli zemjan jeje hudańčko, potom
dawa poručnosć, zo bychu jeho blaznja
zwobleſkali a jěz město na wozole jěcha-
li. To žno je hižo někotry kwjek činił."
Radźićel sebi mysleše, z toho ma mondźel-
stwo nastać, a dźěše z pryncom do kra-
lowskeho hrodu.

Hdyž přińdźeštaj, buštaj jako zhu-
darjaj ke kralownjej njedźenaj, kotraž
chcyše jimaj hudańčko dać. Radźićel

pake rjekny prjedy: „Kralowna! Z wašej
milosću a hnadu chcu ja wam hudańčko dać. Jelizo pak njezhudaće, dyrbiće sebi mojeho přećela za mandźelsko brać."
Kralowna njemóžeše ničo přećiwo tomu prajić a dyrbješe sebi to lubić dać, ale žadaše sebi tři dny časa z nadźiju, w tom času w knihach hudaćko namakać. Radźićel da jej sćěhowace hudaćko: „Jedyn mori třóch, tři morjachu dwanaće", što to je?" Potom dźeše z prjacom wróćo do korčmy, hdźež hač do třećeho dnja přebywaštoj. Kralowna pak mysleše a mysleše, pytaše w starych kni-

hach a daše wšěch ministrow a mudrych zhromadźić. Tola wšo bě podarmo. Žona hudaćko so ničo njenamaka, a bórzy běchu tři dny nimo a cuzbnikoj žodaštoj zastup. Hordej kralownje wšě jeje mudrosće ničo njepomhachu. Dyrběše slub dźeržeć a pryncej, kotrehož za prošerja dźeržeše, ruku dać. Nětko bu wububnjowane a piskane, zo cyłe město klinčeše, a tři dny dołho bu kwas swjećeny. Swěrny radźićel bu minister a wosta přecy w blizkosći krala.

Totón pak njeměješe njele njesela na swojej mandźelskej; wona bě hordoa a nje-

staraše so njele wo swojeho muža. To so
radźićelej jara njeluběše a tohodla wob-
zamkny, zo chce njedostatk wotstronić.
Tohodla wza swojeho knjeza husto k se-
bi a jěchaše nahród do lěsa, hdźež ně-
kotre dny wostaštaj. Hdyž rjany młody
kral potom domoj přińdźe, njeseleše
so kralowna a prašeše, čohodla je
tak dołho byt a što je činit. Potom
dósta za wotmołwu: „Hrajemoj na
hrodźe z druhimi knjezami a dźensa
sym zaso tysac hriwnow přěhrat."
Tak dźěše to někotry čas a kralowna
bě hněwna, hdyž młody kral zaso

wotjěchaše. Jónu nječor kral khwatajcy
do jstwy zastupi a wotaše: „Moja luba
mandźelska, wšo sym přětwrat. Kraj ze
wšěmi ludźimi. Huydom dyrbimoj wot-
jěć, nochcymoj-li prošerjaj być." Hi-
žo stoješe wós ze šěsć kónjemi při-
hotowany, na kotrymž so kralowna, jeje
mandźelski a minister radźićel sydny-
chu. Bóry dźěše dale, jako by jich
wětřik njesł.

Tak jědźechu hač do pryncowoje
domizny. Hdyž so hłownemu městu
bližachu, zastrachu. Radźićel pak khwa-
taše dopředka. Pomału jědźeštoj kral

a kralowna dale. Bórzy dóńdźeštaj ke
matej, khudej khěžcy, kotraž w moza-
nej hascy stoješe. Tu zostaštoj a stora,
zhibujena maćerka wustupi z domu.
Pryne wuležy ze swojej mandźelskej
z woza a wobaj podaštoj so do matej,
stuchtej jstwy. Potom praji kralowski
syn k swojej žonje: „Luba mandźelska,
smoj nětk w mojej domizuje. Daj sebi
ta spodobać a dźěłaj, zo njebychmoj
hłód ćerpjeć dyrbjałoj! Ja budu zaso
jako murjeŕ na dźěło khodźić a z
dźěłom zastužu sebi swój khlěb."
Kralowna wosta w matej khěžcy; jeje

mondźelski pak dźěše do města, zo by tam,
kaž wona sebi mysleše, murjowat. Wo-
prawdźe pak dźěše do kralowskeho hrodu.
Tu wuradźowaše ze swojimi ministrami.
Jeho horda mać běše mjenujcy nje tym
zemrěta. Hdyž nječor domoj přińdźe, po-
kaza žonje wšědnu mzdu, zo by swoje
dźěćo dopokazał. Kralowna chcyše z
wuši wanjom a wóčkowanjom swoje nje-
njeźki zasłužić. Ale wšě jeje próchowanja
běchu podarmo. Hdyž kusk dźěća do mě-
sta pósła, bu ji wšo wróćene ze słowami:
„Tajke hrube a hnjilene dźěćo nihdźe nje-
kupnja." Na to běše khuda žona jara

zrudna a skorżeše křiwdu swojemu
muzej. Tón pak proji jej: „ Luba žona,
dyrbiš sebi na druhe wašnjo někajki
pjenjeźk zastužić. Ja chcu sebi ně-
hdźe pjenjezy proščić. Z tymi móžeš se-
bi sudolja nakupować a na torhošću
předawać a z tym sebi něšto zastužić."
Prajene, činjene! Murjeŕ wotendźe a
přińdźe z pjenjezami domoj: Nětko
buchu talerje, šklě a karany kupje-
ne a na druhi dźeń sedźeše žona w
khudym kabaće na torhošću a pře-
dawaše sudolja. To wona dleššii čas
tak činješe. Jónu sedźeše wona zaso

na wikoach pŕi horncach. Nadoba pŕi-
ječha hordy a rjany knjez, kotryž bě
jeje mužej podobny, na běłym konju
a skoči na sudolja, zo cŕjopy jenož
tach na lěwicu a pranicu lětachu.
Nětko ptakoše khuda žona hórke syl-
xy, pŕetož cyłe jeje zamóženje běše zni-
čene. Trudna wróći so do swojeje stuch-
teje khěžki a žałośćeše. Muž ju wu-
swari, wona pak daše sebi wšo lubić.
Někdy zdaše so jej muž měrniši a
praji: „Luba žona! postuchoj, ju-
tře dyrbju cyły dźeń w kralowskim
hrodźe dźĕłać a njesměm žadyn stop

prječ hić. Tohodla přinjes mi jutře
wobjed na hród! Trjebaš so při durjach
jenož za mnu prašeć a knydom mje
namakaš."

Rano dźěše murjeŕ zahe do města.
Připołdnju njeseše khuda žona poliw-
ku a běrny na hród. Hdyž so wona tam
za murjerjom prašeše, wotmołwichu ji:
„Dźi jenož po skhodźe do kuchiny
horje! Tam či něčtó puć dale poka-
za." Scerplinje kročeše po mormoro-
wych skhodach horje a zastupi do
kuchinje. Tam ji praji kuchaŕ: „Sy-
le derje, zo něchtó dźe. Wzmi hnj-

dom tutón taleŕ a njes jón k sali
horje, ty njetrjeboš nutř hić. Stužow-
nik ći taleŕ wotwozmnje a potom přińdź
a pokazam ći puć munjerjej." Wona
wza taleŕ a njeseše jón k sali horje.
Hdyž při durjach stoješe a žadnoho
stužownika njewuhlada, pohlada
da sale. Ľedom pak běše nutř po-
hlodnyła, a hižo přińdźe rjany,
bohaty knjez a njedźeše jw do sale,
hdźež z njej zorejwa. Hdyž tak rej-
waštaj, rozsypachu so wěžo poliwka
a běrny do wšech rózkow. Bórzy pak
spórna, zo je knjez, z kotrymž rej-

waše, prync. Nětko wjedźeše kral khwdu žonu k trónej a proji: „Moji
swěrni, tuhdy předstajam wam swoju mandźelsku a wašu kralownu."
Na to zapiskachu z trubami a hłós
wšěch přitomnich bu zaslyšany: ——
„Slawa —— slawa —— slawa!"
Potom wjedźeše młody kral swoju
mandźelsku do pódlanskeje jistwy,
hdźež za nju złote drasty přihotowane ležachu. Hdyž bě so kralowna
přehotowała, přińdźe do swjedźeńscy wudelbjeneje sale a swjećachu
błyščaty kwas.

Wot toho časa knjeżeštaj kroł a kralowna nad dwěmaj krajomaj a běštaj zbožownje žiwej. Kralowna knjeżeše jara mitoscinje a bu swojeje poniżnosće dla přez měru lubowana. Radźicél wostu kralowski minister hač do swojeje smjerće.

Jurij Handrika

Law a zajac.

Law daše so k žortnemu zajacej donjesć. „Tle je to wěrno," prašeše so zajac, „zo može was lawow hubjeny honać tak lohko přez swoj spěw zahnać!"

„To je wěrno," wotmolwi law; „a to je w powšitkownym připornaću, zo mywulke zwěrjata też wěstu matu stabosć na sebi mamy. To sy na přikład wot elefanta słyšał, zo joho korčenje swinjeća do hrózby hnaje."

„Woprawdźe?" rěkny zajac. „Haj, nětk rozymim, čohodla so my zajace před psami bojimy."

J. Handrika

Paw a honač.

Kehdy praji paw k kokoši: „Sadaj jón-nu, kak hordźe a wulce twoj honač po dwo-rje khodźi! A tola njepraja ludźo: hordy honač, ale pječy: hordy paw."

„To čini," wotmolwi kokoš, „dokelž čło-wjek wulku hordosć přewidźi. Honač je na swoju strašu a zmužitosć hordy: ale na čo ty! —— Na barby a pjerja."

J. Hendrika

Tři přeća.

Beštaj jónu mlody mandźel-
ski a mandźelska, kiž bě-
štaj hromadźe jara zbožownoj
žiwoj a mějestaj jenož ton je-
nički zmylk, kotryž w kóžděj
čonjeskej nutrobje namakaš:
jeli ma so štó derje, chcyt so
rady hišće lěpje měć. K tohole
zmylka nastachu telko pře-
ćow, na kotrymiž pola našeho
Hansa a jeho Lisy też njebra-
chowaše. Bórzy přeještaj sebi
Sottonu rólu, bórzy pjenjezy,
bórzy dom a dwor a susodźic
skót, borzy jedom króć sto
tysać milijonow bajerskich

tolerjow.

Jónu wječor pak, hdyž zasoměnje za kachlemi sedźeštaj a wospjechi wočinještaj a hižo běštaj hłuboku dźěru do kamjenja wuklepałoj, zastupi z komornych dwjoch běła žona, nic njewidźiwšo tóhó dotha, ale z jara zjawnym wobličom a cyła jstwa wonješe za rózemi. Świeca haznyj; ale błyskot so zjewi kaž ranše zerje, jeli słónco njewidźi daloko neje, wukhadźowachu pruhi wot teje žony a wokwětlichu cyłu jstu a wšitke sćěny. Jola našoj dobraj mandželskaj wodychnyštaj bórzy zasa, přetož knjeżna z přećelnym hłosom k nimaj rjekny:

„Sym waša přećelnica, lěsna

sonínka Marhata Lubinka. A
bydlu w krystalnym hródźe wyjdź
korow, z njewidźomnej ruku sy-
pam slěbro do Rhynkeho pěs-
ka a poručam přez sydom stow
stužomnym ducham. „Tři pře-
ća smědźetaj sebi wuprosyć; tři
přeća dyrbja so stanyć." Hans
thóči tóhć na ruku swojeje
žony, jako by prajić cyt: „To
htupe njeho." Žona pak běše
žno na tom hubu wocinić a
něšto wo někotrych ducentow
zjanych židžanych rubiškow
wokolo šije rjec, ale lěsna so-
ninka ju z pozběhnjenym hto-
som warnowaše. „Wósom dnjow
dotho", rjekny wona, „mataj
čas. Pomysltaj sebi wšo derje

a kedźblinje a njepřekhwataj toj
sa!"

„To njeje žadyn zmylk", myslěše sebi muž a potoži swojej žonje rukn na hubu. Lesna sonička pak so skhubi. Swěca so swěčeše, kaš prjedy a stodka rožawa wáń přecechny zaso přez jstwu, kaš mróčel a wolijowa para zaćěmni jstwičku.

Tak běštoj nětko naš oj dobroj clonjekoj zbožnoj w nadźiji a njebjo so jimoj njoj nježdaše być hwězdne, ale zdaše so jimoj potne huslow: tak běštoj wonoj nětko jara w nuzy, dokelž wonoj wot lutych přećow njewědźeštoj, što běštoj sebi přatoj, a přińdźe jimoj ani do mysle,

jara nad to myslić abo wo tom
rěčeć, ze strachom zo by so pjedy
něšto doppelnito, hač běštoj se-
bi to pranje přemyslitoj. „Nětko"
praji žona „mamoj hišće čas hač
k pjatkej."
Tamón nječor, hdyž so běrny
pječechu, stoještaj wobaj, muž a
žona, njesele pri wohenju hro-
madźe a hladaštoj, kak ma-
te ptomjenja nimo pónoje tam
a sem lětachu, pak zaswećachu,
pak hasnychu, a běštaj z jednym
stawom prajene zbožowneje a mys-
leštoj na zbožowne přeća. Hdyž
pak wonaj běrny z pónoje na
taleř ščiništoj a luboznu wóń
do nosa stupaše — „Hdy bych
moj nětko pječeńe kotbaski

k tomu mčtoj!" zjekny wona cyle
z njewinowatosću, bjez toho zo by
na nošto druhe myslila; a —
što to! prěnje přeće bě so stawo.
Spěšnje jako by blysk přikha-
dźat, přindźe też zazy do jstnič-
ki wonjenje za rožemi a w pónoji
so mešeše a škrabaše — a nado-
bo leżeše najrjeńša kotbaska.
Kaž bě sebi prata, tak so sta.
Stó njedyrbjat so přez tajke pře-
ća a jeje dojelnenje mjerzać,
kotry muž njeby při tajkej nje-
kedźiwosći swojeje žony njes-
pokojny był?
„Hdy by tebi tola ta kotbasa
na nós přirostła?" praji wón
w prěnim překhwapjenju, też
ze wšej njewinowatosću a bjez

toho, žo by sej na něšto druhe
pomyslit, a kaž přeće, tak so
sta. Ľědom běše poslednje stawo
wuwrajene, a hižo běši kobbasa
na žaninym nósu kruće přirostła
a wisaše po wobmaj bokomaj dele
kaž pola brody.
Wětko běše nuza wboleju man-
dželkuj jara wulka. Dwě přece bě-
štej so stałoj a hišće njeběštaj
wo žadyn pjenježk bohataj, ale
jenož wo htupu kobbasu. Hišće
běše jedno přeće dyrbještaj tola
lěsnu soninku prosyć, z njeri-
dźomnej ruku truharja činić a

žonu Lizu zazo wot kotbazy wumo-
žić. Kaž bě prošene, tak zosta;
a tak bě tež třeći dypk nimo
a kluduj mandźelskaj na so
hladuštaj, běštaj tej samoj: Hans
a Liza kaž pjedy.
Rjana lěsna sominka pak
njepřindźe nihdy wjacy.

Jurij Handrika,
I. rjad.

Zakuztany toleŕ.

Blidaŕ a šewc dźěštaj jónu hromadźe na pućowanje. Wobaj běštaj khudaj čtownjekaj a husto njeměješ̆taj ani złamaneho groška w kapsy. Blidaŕ bě wjesoły žortaŕ, šewc pak khutnišeje powahi.

Na ćoplym lětnym dnju ćahnyštaj po prósnej dróży; njeměješ̆taj wězo haž hewak ničo w kapsy. Tu widźeštaj před sobu storu maćerku. Ta prócowaše so po darmo, z ćežkim košom z drjewom napjelnjenym z kamjenja, na kolrynž bě še wotpočowata, stanyć. Přećelnje při-

skočištaj wobaj a pomhaštoj ji, ćežki wołik
na khribjet zběhnyć. Potom ćahnyštaj
swój puć dale. Běštaj hižo kus puća
štoj, hdyž jeju stara žona hišće jomu
wróćo wołaše. Kak pak so towaršoj dźi-
waštoj, hdyž město stareje maćerki wy-
soku, rjanu žonu na dróze stojo widźe-
štaj, kotraž jimaj lubozńje kiwaše. Po-
dźakowa so jimaj za pomoc a skónčnje
dari kóždomu zakensłany toleř ze słowa-
mi: „Dawajće na njón pěknje kedźbu,
to stoj dobroj tolerjoj! Hdyž sputaj,
połožtej jej pod hłowak a namakaj
toj kóžde ranjo po wotućenju pódla
toho druhi toleř."

Kak wjesołej běštoj wobaj, hdyž wonaj to wustyšeštoj! Ž tolerjom w zaku běštoj bohatej mužoj. Uljesele čhnješ-toj dale a přińdźeštoj bórzy ke korčmje.

„Bratře", praji blidoŕ, „tu chcemoj sebi jedyn pić."

„Ně, ně", wotmołwi šewc, „swój toleŕ ja njewuměnjam!" — a čehnješe dale. Ale blidarjowa lačnosć bě přewulka; wosta tam a sčini sebi při jědźi a piću dobry dźeń. Hdyž k płačenju přińdźe, čisny swój toler na blido — njele zaso njedosta. Potom wza swój dybsak a chcyše woteńć. Tu so jeho korčmíka wopraša, hač

by nochcył někotre dny pola nich wostać,
dokelž w kuchni a pincy bywaju wše-
lake dźěła za blidarja. Towaŕš sebi to
dołho njepřemysleše, ponjesny swoj dyb-
sak zaso na hozdźik a wosta. Nětko
běše njesoty a hwizdaše a spěwaše při
dźěle. Wosta we wsy a zaćěži tam swo-
ju khěžku, kotraž po pilnosćiwym
dźěle našemu blidarjej česć a njese-
la wobradźi.

Sewc bě we wulkim měsće dźěło
namakał. Hdyž njećor sam we jstwi
sedźeše, bě jeho prěni skutk, zo wo-
ny toleŕ pod hłowak połoži. W nocy
so jemu wo bohatstwje dźiješe, ko-

tryž jem tón toleŕ wobradźa. Hdyž ra-
na wotuči, pohlada najprjedy pod hłó-
wak. A prawje, podla zakuzłaneho
leżeše druhi toleŕ, tak zo njemóžeše
prěni wot druheho rozeznawać. To-
wóŕš skakaše polny njesela po jstwi.
Potom tykny woboj do zaka a poda so
do dźěłarnje. Šenc pak njeseleše so
na bohatstwo a njedźełaše jara pilnje.
Tohodla njeměješe też mišti na nim
njele njesela. Hdyž bě nječor, wobrě-
čachu jeho towaršojo, z nimi do korč-
my hić a joho zostup snjećić. Šenc
sebi mysleše, zo ma jenož daj tole-
rjoj — kak mohł tón zakuzłany

wotedać, kotryž bě swoje zbožo! Wosta
při wšěch ščipacych stowach swojich
towaršow doma a położi tolerjoj za-
so pod hłowack. Rano běchu tam
tři a šewc wobzamkny nic prjedy to-
leć wotedać, doniž prěni tysac njeje.
Na zbožnym ranju, hdyž bě tysac,
wobzamkny, zo ani toleć prjedy njewo-
teda, doniž pjeć tysacow potnych
njebudźe.

K wojnowdźe dźerżeše słowo. Při
jeho lutowanju běchu so lěta pomi-
nyłe a šewc bu stary, wobožny muž.
Jeho najlubše njesełe bě, hdyž te
pjenjezy ličeše, wot kotrychž hišće

žadyn wotedat njebě ze strachom,
zo mohł ton zakneťany sobu wotedać.
Tak minychu so lěta. Podla bohatstwa bě druhdy hłódny. Jónu namakachu jeho mortweho pri jeho tolerjach ležaceho.

Blidař pak bě zbožownje žiwy a dopomni so husto na swojeho towařša. Jemu bě najlěpši toleć daty:

„Ujesoła wutroba a radostny łóšt k dźěłej!"

Jurij Handrika

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Swjaty Stanistaw Kostka.

Stanistaw narodźi so w hrodze
Rostkow, w lěće 1550, w Pólskej,
Prěnje léta swojeho žiwjenja běše
Stanistaw pola staršeju a dosta
za wučerja młodoho muža Jana
Bilinskoho. Stanistaw bu porući=
šo ze swojim bratrom Pawolom a
wučerjom do Wina postany, do
domu jesuitow, hdźež buchu mło=
dźi zemjenjo ze wšelakych krajow
wučeni. Tola hižo léto pozdźiso bu
šula zběhnjena a Stanistaw wot=
naješe sebi wobydlenjo w domje,

podla cyrkwje „dźenjeć khorow jan=
dźelow" z swojim bratrom a wučerom.
Wón měješe w nowym bydlenju swo=
jeje pobožnosće dla wot swojoho bra=
tra wjele čerpjeć. Za krótky čas spó=
zna, zo ma powołanjo za kloštr a
wotmysli sebi, do rjadu jesuitow
zastupić. Toho nan jomu wopředka
nedowoli; ale Stanistaw běše Bohu
postušny. Wón pućowaše 400 hodži=
now daloki puć z Wina do Roma.
Tu bu wot swjatoho Franciska Borgia
do rjadu Jezuwitow přijmaty. Hleza
wobčesać měsacow tu wumře. Toho krót=
ke žiwjenjo je bohate na rjanych

pócźwoscach; tež chcemy najeńše snich
do rjanoho wěnička zwić.

1. Njewinowatosć:

Hdyž Stanistaw pola staršeju na hrodźe
Rostkow bydleše, přińdźechu joho nanej
wjele cuzych a wón styšeše husto
wot nich njepřistojne rěče, přez
kotřež bu Stanistaw cyle njemérny.
Hdyž pak nje přestachu rěčeć, poz=
běhny wobličo a modlešе so kwilu;
bózcy padźe do womory. To sta so
přecy swjatomu skřešću, hdyž so nje=
přistojnje rěčeše. Husto poruči jo=
ho nan, zo bychu přestali wotaj=
kych wěcach powjedać, hewak

joho syn Stanisław zasy k zemi pa=
dnje.

Njewinowatoć běše tež na joho no=
bliču widźeć. Stanisław pócowaše
so, zoby tutu pócinnosć wobkhował,
přez huste prošenjo a napołoženjo
dobrowólnych skutkow. Bě kaž jan=
dźel w čłowječim ćełje. Stanisław
so w někotrychžkuliž hewak dowo=
lenych wěcach přenowiny; tohodla
bě jemu możno z pomocu Božej
přeczyte žiwjenjo w zmjatej čisto
sći wostać.

2. Skromnosć a pokornosć.

Pawoł, joho starši brat, bě wyše hi=

najši, hač Stanistaw. To pokaza so
wosebje, hdyž dyrbještaj bratraj šulu
jesuitow wopušćiłoj.
Pawoł dźeržeše druhimi zemjanskimi
towaršemi, katřiž běchu njeměri-
wi, mulcy činjachu, podła prakwja-
te zakramenty a pobožnoščezakom-
dźichu. To bě tež rowčerjo Bilinskoho
waršnjo. Stanistaw pak luborowašo
ćicheje, samostatne a wobstajne
pobožne žiwjenjo.
Pawoł spytowaše jeho husto, ale
Stanistaw njeda so zawjesć.
Pawoł njerozuměše so čim bóle, dokelž
joho towaršowjo rozmněšowachu,

ze sebi wot swojoho młódšeho bra=
tra rozkazowaś dawa. Stanisław
dóstawaše husto swjate sakramen=
ty. Wot Pawola pak a joho towar=
šow so rdalowaše a posłeše so radšij
hač so by znimi hosćiny dźeržał.
Wón so teš hotowaše do jednorej dra=
sty. Brat pak so na to mjerzaše a
hněwašeso na njoho a hanješe
jeho tchodła. A na jeho stronje bě
teš wučeř Bilinsky, kotryž husto
praji: „Kaž je telje do města póstat,
so by wobkhadźowat z wozobnymi
ludźimi a přitym jich wašnja
nawuknył. Ty pak to nječiniš."

Druhoh Pawoł Stanistawa też z skijom
biješe a njacy tajkich njekmanosćow
činješe. Dwě lěće stoho hrudźeše
jeho doniž Stanistaw Wiar njewo=
puści a do Roma paćowaše.
Z Pawłom a Stanistawom bydeštaj
dwaj pósłkej rejmjanskej młodźenaj,
kotřejž Pawołej pomhaštaj. Po Stanis=
tawojej smjerći pak jeju hrudźeše,
hdyž zhoništaj, zo je Stanistawzbó=
žny prajeny. Jedyn z nich powjeda=
še pozdźišo sćěhowace: „Husto w nowy,
hdyž wšitcy spachu, stany Stanis=
taw modleše so wupřestrěwši ru=
cy na křiž. Ja sym to husto widźał.

z njerazanjom stanych ztej aby tam-
nej winy, ale najbóle, zo bych nje-
winowateho hólčka mylił. Ko-
pach do njoho a stupach na njo-
ho, kaž by kamjeń předemnu le-
žał. Stanistaw pak so njehóršeše
a njeskorzeše."

Druhi towarš dósta, hdyž bě Stani-
staw numrjet wot jeneje klóštr-
keje knježny Stanistawowy wo-
braz. Hdyž bě jomu do wobliča poh-
ladał, žačerwjeni so a pod sylzami
košeše wobraz před knježnami:
„Kak husto sym tebje z nohomaj
teptał, hdyž sy jedź nowy so klečo

modleše we Wienje."

Pawot jenn husto porokowaše, čoho-
dla do swěta njenoke, nato wot-
moti jenn Stanistaw: „Ja nejsym
za tutón swět, ale za wěčnosć ro-
dźeny a tohodla chcu za wěčnosći
žiwy być!" To praji Stanistaw
wučerej a bratrej. Při wšitkych
hanjenjach a pšešěchanjach
njepokazowaše Stanistaw ženje
hněwa. Wón so da bić a jako
dźak wučišći bitše bratrej
drastu a škornje z radosću.

3. Luboš k Bóhu.

Wutroba obkěšća je kaž zakléwacy

rózžowy pupk. A Stanistanowa nutro-
ba wosta też přecy jenajka. Tola žan
ski w. Joho stařej wosebje mać beš-
taj jara pobožnaj a štarašlaj so,
zoby Stanistaw ne wěrje rozwuč-
ny byt. Ale Stanistaw so teč sam
procowaše so njeby Boha přez ně-
kajki hrěch rozhněwał. Boh tón
Knjez mjeseče teč spodobanjo nad
nim a dari jemu wšelake hnady.
Hižo we mtodych letach slubi Sta-
nistaw Bohu, za nochce johože-
nje přez hrěch rozhněwać. Wón
pyta tak nutrnje so modlić,
zo njepytny, što wokoło njoho stawa.

We Winje widźimy kak wón z Bohom pśez
modlitwy wobkhadźeše. Swoju najwjet=
šu radość měješe na pačerjach a nje=
pytaše žadnu druhu wjesołosć. We
jeho modlenju so do kućika po=
klakny a zaby druhy na ješi tak
so husto w staboći k zemi, padny.
Ale wón teš na to njekedźbowaše nje=
hladaše, što so wokoło njoho dźeła.
Po wolbjedźe hraještaj tu a tam,
wučeŕ a Pawot z druhimi towar=
šemi wšelake hry. Ale Stanis=
tam pak dźeše do blizkeje cyr=
knje. Tu so do kućika poklakny=
wši modleše, tak mutrnje, za

wočow sylzy kapachu. Po joho wašnju dosta kóžduy wjaty dźeń a njedźelu swjate woprajenjo. Dwě aby tři bože mši stysěše kóžduy dźeń. a prošeše za žohnowanja swjeho próowanja. Na dom puču wopytaštež cyrkej. Wšuli běše zobu njak pěninc a najpilnišinc.

Junu napadny Stanistawa ieška khoroć. Tužaduše sebi Božoho syna. Wučer a Parot pak jeho póstaw dopelnić, dokelž bi jich hospodar lutherski. Před krotkim bě wón čitał, za kročejan přez jeje zastupnu póstaw

hnadu dostanje, ro bjer najwje=
čišoho sakramenta njewumreje.
Joho khoroši bu tak šćašina,
ro dyrbješe wučeŕ zyloń nocow
pospochi při nim stać. Wjedwej
nocy so spodźiwna wěc stany.
Lědma bě Stanislaw pytnył
poklakny so a praji: „Modliče
so k najswěćišemu sakramentej,
jandźel přewodźiany wot swjatej
knjeżny a martrarki Borbory
mi jon njese." Na to biješe so
tři króć na wutrobu a praji:
„Knjeże, njejsym hodny, ro byšk
pod moju třěchu zastupił, ale

praj jenož słowo a moja duša bu-
dże wustrowjena. "Hdyž bě" wjate
ćělo Knjeza dóstat, lehny so razy
a modleše so z wulkej nutrnosću
Jstwa, w kotrejž bě so tutón
dźiw stat, pokazuje so hišće
dźenca. Wona pak je do kapale pře-
twarjena. Na wjatoho Stanistawa
sa čita so tu kóždy króć
boža mša. Na woltarju je wobraz,
kotryž tuton dźiw přestaja.

4. Luboš k wjatej Marije.

Bórzy potym dosta Stanistaw
hišće druhu hnadu. Krótko před
jeho smjerću, so jemu rjeni wjata

Maria, kotraž bě wón přecy lubo-
wat a česćit. Hdyž bě jomu dowole-
nje dóstat, zo směě sebi sam na-
stawk wolić, tu woli sebi Stanis-
tan kóžduy raz něšto wo swjatej
Mariji. Čitaše też rady we knihach,
kotrež we swjatej Mariji powěda-
chu. Rady pisaše na kromy knihow
pobožniznu pósłow: „Marija! budź
mi miłosćiwa." Hdyž w jesuitskej
cyrkwi spěwać słyša: „Budź powi-
tana królowna," začerweni so
joho wobličo a joho luboscź w
modlejnju rozćěše přecy wjac
młodźencami běše tehdom we

Winje wosebite bratrowstwo k čes=
ći swjateje Marije. Stanistaw bě
najhorliwši sobustaw. Tak bě
Stanistaw pječy swjatu Mariju
lubował, kaž ~~swo~~ swoju maćer.

Tuž přińdźe też wona k nje=
mu kaž maćer, kiž swoje dźěćo
wopyta. Wona bližeše jeho toču
a dha jemu Jězusdźěćatko, jemu
do rukow a porući, zo by do
rjadu jezuitow zastupił. Skónčnje
wuprosy, też za njeho, zo móžeše
někotre dny do cyrkwje hić. Pozdźi=
šo zastupi Stanistaw też do rja=
du jesuitow. Hdyž chcyše nješto

wašne započeć, modleše so we cyrkwi
we Žohnowanjo. Tu wopraša so jimu je=
dyn z tajoho towaršow, kak jara wón
swjatu Mariju lubuje. Stanistaw
wotmówi: „Što dyrbju prajić?
Wona je moja maćer!"
Z tajkej dźěšćowskej lubosću pśew=
zaty wotaźe so Stanistaw też k
domu a k swjatej Mariji a slosta
wšitko, woćož prošeše. Joho to=
waršenjo tohodla prajachu:
„Stóž na próstwu k swjatej Mari=
ji, njech do rukow Stanistawa
swoju naležnosć połoži; jomu
wona niźo njezapowje." Swjata

Marija njezaporonje jemu też posle-
dnju a najintrnišu pósstwu, zoby
na jeje smjedźenju „dopjelbjenzaća"
do njebjez zastupić mohł; wón wum-
rje mjenujcy 15. augusta 1568.
A što je so Pawolej stało? Kaž sym
hižo prjedy spomnił, bě Stanis-
ław Pawoła a Bilinskeho pječy
lubował ałto hišće bóle je też
za njeju so modlił a prosyłšo
bohužtaj so přeležšitaj. Pawoł doši-
wi hišće, zbožno prajenje Stanis-
ława. Wón też jeho wobrać na wot-
tarju widźeše, zo by tam wešeny.
Wot swojoho nakazanja hač do swo-

jeje smjerće prošeše wón stajne wo
wodlačo hřěchow. Lěta 1603 přebywa=
še Pawot w domě znateho, katryž
Łuska rěkaše. Po wječeri dźěše
do komorki, kotraž bě za njoho
přihotowana a přebywaše dołhi
čas we modlenju. Zlusto praji:te
słowa: „Mój swjaty bratře, mój swja=
ty bratře, proš zamne hřešnika;
wodaj tomu, katryž je tebje přes=
ćehał a husto bi:t." Pawot bě
stajnje pobožnje žiwy a prošeše
skónčne też wo zastup do rjaoln
Jesuitow; Bóh pak jeho prjedy z tu=
toho žiwjenja wotwoła.

Swjaty Cyrill, mastaŕ.

Narodne město Cyrilla bě Cařarsa
ve Matoasiskej, hdźež jako bohatej
ale pohanskej staršej bydleštaj.
We swojich mtodych lětach
wobroći so jako dźěćo hižo
k prawej wěrje Zbožnika. Wot ko=
ho bě tutu wěru nawuknył?
Wot pěstonče abo traš wot dru=
hich ludźi? Ale nichtón to
njewjedźeše. W tutym času hi=
žo wupraji husto njeno Jězuso=
ve. Joho staršej sebi myslestaj,
zo jeto jenož dźěćaca hra, ale

za Cyrilla njebĕ žĕana hra. To
bĕ wutrobna naležnosć, Wón tež
wo nikim radšo njejowĕdaše
a nikoho bóle njekhwaleše, dokiž
Ježusowe mjeno. Pozdźišo doby pšez
swoju postužnosć, pilnosć a po-
mjerjenosć wutroby mjele dźĕći a
mulkich ludźi Bohu, ale nic je-
nož, tež twjrdu wutrobu swojeho
nana.

Nan mĕješe zyna jaurady a
joho pórćinosć dokjetež znaješe,
tola biješe bjez nĕj měry a
porokowaše jenn. Ale to joho to-
la hišće bóle zbóžnikej postaje-

ći a wuznawa so z wjesołosćinja-
ko křesćan. Byrnjež tež wot nana
tak jara čwělowany bě, lubowa-
še jeho tola kaž hewak. Nan při-
běraše ćeń bóle a bóle we swojej
ztósći, kaž syn w pócćiwosći a
lubosći.

Swowy nan so tak na Cyrilla
rozhněwa, zo jeho pozdźišo šwi-
kać da a Cyrill měješe telko ra-
now kaž by posyty być. Na to
praješe so Cyrilla: „Cyrillo, chceš
so křesćanstwu wotjec?“ Cyrill
tola wotmoli, zo so njeha wěry wot-
rjeknyć. Nan so skónčnje syna

wotrjekny a tykž jeho před dwjeran-
kny je a da Cyrilla wonka sedźeć.
Tule zwrotn wěc tež. Hišće nano-
wy přeželjo khwalichu a prajachu,
zo je tora křesćana najkmanša
khostanjo.
Cyrill běhaše w měsće jako prošeć
z tymi ranami wokoło a pohanjo
zacpěwachu jelo a hněwachu so
na jeho, dokelž jich bohow so
wotbjekny a što dyrbjachu wot
wulkich ludźi wotčakować, hdyž
luźo mate dźěći tajke su?
Cěsarejsky sudnik powoła sebi
Cyrilla před sudnistwo. Sudnik

chyše jeho ze stracom napjel-
nić a jeho přez dobre a hozne
stowa zanjesć. Ale Cyrill wosta při
křesćanstwej wěrje. „Lube dźěćo,"
praji sudnik přećelnje, „ja chcu
twoje njesknutki zasy dobre činić
a tak chce też twoj nan hdyž
chceš ty to dopjelnić a zowsat
křesćanstwo wotrjec, a tak telje
twój nan zasy do domu wza." Cyrill
wotmi: „Ja wěm, zo ne mje
chcješ zanjesć, ale ja njecham so
wot Jězusa wotteknyć a njeljezach
dostanu ja kłamnišče lyollenjo
a tyjele wjac bohatstwow doniznazemi,

wot nana, ja nochcu so wot Boha roz=
wjazać," hač do smjerće!" Hdyž bě hólčk
dorěčał, porući sudnik wótče: „Wuwja=
rajće jeho a wjedźće jeho k smjerći!"
Wón też hišće praji: „Nemorće jeho,
ale načińće jemu jenož strach!"
Na tom jeho ćipachu z klešćemi do
mjasa a činjachu druhe wjelkhmonos=
će, ale Cyrill njepřiwdźe do strachu.
Sudnikej póstachu prózota, zo by
jemu wozjewił za Cyrill njeptaka
so njelboji, što dyrbja wnuk zapo=
čeć?

Sudnik da hišće Cyrilla jmnu
k sebi přińć a praji: „Ty zyńetka

woheń widźał a mječ, Cyrillo! Wo=
naj nóžetaj tebje morić, jeli ze
křesćanskej wěrje wostać budźeš."
Na to hólčk wotmarwi: „O knjóže,
kak mje tola wutroba pali, zo
sće mjo kżebi zasy wotał, zo je
mječ pódarmo wotkeny, zo je woheń
pódarmo zapalany. Skóncujće nyje
spěšnje, zo bych horbstwo w njebe=
sach bórzy dóstał!" Sudnik joho
wotsudźi k smjerći. Te ludźo wo=
koło njeho ptakachu, jenož wot=
sudźeny nic a porokowaše jim:
„Wjeselće so tola", rjekny, „so mužu
za swojoho zbožnika žiwjenjo dać

a wopruwać." Tak wón wu mje jako dwanaće lětny hólčec a dźěše do rjeńšoho domu hač do domu mojoho nana.

Swjata Brigitta.

Brigitta bě dźěćo wozobneju štaršeju ze Swejdskeje a narodźi so w Finstadée wokoło lěta 302. Jejny nan Birger Pederson, kotryž rudnik bě, kaž tež jejna mać Sigrid: běštaj jara pobožnaj a bohabojaznaj a ratoržištaj wjele cyrkwjow a klóštrow.

Brigitta, měješe hižo w prědnej mlodosći něšto ćerpjećo; hdyž přeńjetši lěta žiwjenja němu a woni ju njemóžachu husto, hdyž něšto chcyše, rozumjeć a dopjel-

nić. Ale Brigitta bě přecy ńdźpna
a měrna. Hdyž bě štyri lět stara,
pača nadobo rěčeć, cyle jasnje.
Tu trechi ju nowe hubjenstwo.

Lěta 1W padny jejna maćidło
khorosće, z kotrež też so njeje-
wustrowy. Před swoje smjaću praji
k wandźelskomu a dźěćam, kotrež
ptakajo wokoło njeje stojachu:
Što skorźiće? Njejsym dha dotho
dosć žiwa była a njedyrbju so nje-
le bóle njeselić, so mje ton Knjez
k sebi wola?" Wona hišće porući
mandźelskemu, so by so wosebje
za Brigittu starał, kotraž hakle

sydom lět stara bě. Na to wum=
rje.

Nan přepoda nětko Brigittu čéćo Ka=
torju, mudrej a rozkładnej žónskej.
Po času spózna četa, zo je Brigitta
z wjele pócćiwosćami wot Boho
wobdarjena. Brigitta modleše so
husto we nocy we kuřiku swoje=
komorki k swjatej Mariji a kŽe=
rusej; najlubšo pak čěrjaše wu
Jězusej, kotrohož bolosće nje přesta
rozpomnjeć a woplakować. W je=
nej nocy we jeje wosmym lěće,
zjewi so jej swjata Marija w jasnej
drasće, złotu krónu w ruce dźeršo.

Marija rjekny k njej: „Poj, Brigitta!"
Holčka wuskoči k tóžu, poklaknyše
kroćtarju. Tu wopraša so swjata Marija:
„Chceš tule krónu?" Brigitta naćahaše so
pa tu krónu. Na to stajiju zaraz na hłowu.
We tym wokomiku so zhubi.
Jenn bě w cyrkwi předwanjo wo hórkym
ćerpjenju Zbóžnikowym. W přichodnej nocy
zjewi so Kryštus, kaž by runje hakle křižowa-
ny był a rěčeše k njej: „Hlej, moja dźowka,
kak sym ranjeny!" Brigitta wotmowi bo-
łosćiwje: „O Knježe, štó je to zwažił,
tebje tak ćwilowaś?" Jězus wotmowi:
„To su mi ćinili, kotřiž mje zaspě-
waja a moju lubosć njerodźa." Na to so

to zhubi a Brigitta bě kaž w morja lu-
bosće a bolosće. Potom praji z lubosću: „Tole
o Jězus, zy ty nošich hrěchow olla čehnjił,
těž moje hrěchi su na twojich bolosćach wi-
na.“ To sebi wona husto w swojim sluchu roz-
mysli.

Četa Khaterna procowaše so přewzo by
Brigitta těž cenošech nuzitnych wěcow
nawučita a da tohodla jejne towarški
wokoło njeje přiwesć, zo by zmimi nawu-
kowa. da jej Khaterna něšto k wuši wa-
nju a dokelž so boješe, zo njebudźe četa pra-
wje činić, prošeše wo pomoc po swjateje
Marije we tym těžkym dźěle. Za khwilu
słyši četa do jstwy tu rulada nadobo knjez-

kotrcž skřěšin pómhaše wuměwaí.
We tym wokomiku so zhubi wona a ie-
ta prošeše so Brigitty: „Lube dźěćo,
što dha je tebi pómhat při twojim dźěle?“ Brigitta so začerwjeni
a wobkruješe ze njeje nikaho wjeska-
ta. Ale prozdźišo so wuzna, zoje to
mać Boža byta. Ćeta khowaše wu-
šiwanjo, hač kaž drohi poklad.
Brigitta stawaše jako dwanaće-
ćetna holca we nocy z łožka a mo-
dlešе so. Tak třěchi ju ćeta jimu
před Božej matku klečo a zezynu
derkatajo. Justo rozarješe ju krutymi
stowami a wza pjenjezy, zo by ju na-

brita. Lědma pak njewinowate dźěćo dótkny, wupadźe prut z ruki. Na torchněwanu zawołaše Brigitta, što sy ty činita? Su tebje te žony kuktaŕske hrónčka nawučite?" — Brigitta pak wotmolwi pokorniše: „Oně, luba ćeta, sym jenoraz nocy stanyła, za hych toho kwalita, kotryž mi stajnje pómha." — A što to je?" prašeše so ćeta dale. Brigitta wotmolwi: „Křižowany Zbóžnik, kotrohaž sym widźała."

Ćeta lubowaše pobožne dźěćo wot tolho časa ćim bóle, a njeporokowaše jej tež žeńe nocnych pola-

Znosće dla. Brigitta wumrje koko
wudowa lěte 1373.

Pawol Asman.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SJEZD

KATOLICKÉHO STUDENTSTVA V KROMĚŘÍŽI

VE DNECH 12. a 13. SRPNA

POD PROTEKTORÁTEM

SL. MĚSTSKÉ RADY KRÁL. MĚSTA KROMĚŘÍŽE.

PROGRAM:

12. srpna dopol. v **8 hod.:** Mše sv. v chrámu Páně sv. Mořice v Kroměříži, slouží Dr. Ant. C. Stojan, probošt a poslanec.

V **9 hod.:**
1. Zahájení sjezdu a volba předsednictva.
2. Frant. Dvornik, abiturient: Studentstvo a idea Cyrillo-Methodějská.
3. ThC. Jos. Lorenc: Studentská práce apologetická.
4. PhC. Václav Navrátil: Student na střední škole.

Ve **12 hod.:** Společný oběd v hotelu „Central".

Odpol. ve **2 hod.:**
5. Sl. Luisa Horňanská, kand. učit.: Povinnosti studentky ve školním roce a o prázdninách.
6. JUSt. Hynek David: Studentská činnost vincenciánská.
7. And. Hurt, kand. učit.: Student a abstinentismus.

Večer v **8 hod.:** Přátelský večírek v „Centrale" s přednáškou PhC. Frant. Trčky: „Hnutí katolického studentstva."

13. srpna dopol. v **8 hod.:** mše sv. (jako 12. srpna).

O ½**9. hod.:**
1. JUSt. Lad. Daněk: Sociální práce studentská o prázdninách.
2. Ing. Th. Myslivec: Naše vysokoškolské poměry.
3. Dr. Frant. Nábělek, prof. a školní rada: Jakou povinnost mravní má akademik k národu.
4. Zakončení sjezdu.

NB. Schůze sjezdové konají se v místnostech kníž. arcib. semináře v Kroměříži. Vstup pouze na legitimaci, jejíž cena pro studenty 22 h, pro nestudenty 1 K. Noclehy v semináři, tamtéž za režijní cenu snídaně. Obědy a večeře za režijní cenu v hotelu „Central".

Přihlášky na sjezd přijímá a veškeré dotazy a informace ochotně zodpoví

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ

PRAHA-II., VORŠILSKÁ 1.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. — Nákladem vlastním.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

295

Postkarte

Budyš. 5./12. 12

Wulki dźak za Waše dopisy. Ale kelko sha nětko wo-
mamsće Postow trjebaće a
štó su, kotřiž jón wo-
sebjerajo? Napišće mi to
hola tež bohužel wo to prošu
— Je dźiwne činjenje klóšt.
sosy Hany njerozumju! Wšak
wona hola pawno wě, što
na tej stróńbje cyle njeco
njeje, štó sha mjeje pomy-
hać,

Herrn Stud. theol. Jos. Jakubaš
Ehrw.

Prag III

Altstädtischer Seminar.
Husova Strasse.

hdyž rozonne pjerwnjewuje. Jedna so tu dźe wo pětkowe wotw
ne dźěći jeje bratra. – Potajkim, hdyž prošmy tu lětanjon spěwac
ji cyle krute wotroćiło, zo je to cyle njetrjebawša pśec a powědanjo:
Njech ga nixt so modli, jo so polěpša a pozdźe wjerotrośće ty nabo
dopjelnja, potom jo ch ty Bog wyslowpruči. Su pjerdy w Budyšo
bě, hdźe pětk rownoto dnudaja wjerom. Bóžmi ty jomu nětdźe po
Serbina, far. Kral je jim ty prjedy lerity dźěłat, ale dźe hdy wusp
da. Hdyž powěrske lěty tuj pisarjam, dyrbjachu wšěl pjerwjej
pola fer. potwjerdźeć, hdyž wjacy kwot khwalić. Nětk
dotpo wšo wjacy wo nimi hnuć njepyta. Potajkim pre
Hajkim jeremiadanje! Z postrowom

M. Jur.

SJEZD KATOLICKÉHO STUDENTSTVA V KRÁL. HRADCI

VE DNECH 18. a 19. SRPNA

POD PROTEKTORÁTEM J. EXC. NEJDP. **JOSEFA DOUBRAVY,**
J. V. SKUTEČNÉHO TAJNÉHO RADY, BISKUPA KRÁLOVÉHRADECKÉHO ATD. ATD.

PROGRAM:

17. srpna.

Večer v 7¼ hod.: Adorační pobožnost v kapli Borromaea.

18. srpna.

Dopol. v 8½ hod.: Mše sv.;
o ½10. hod.: Prohlídka města;
o ½12. hod.: Společný oběd v Adalbertinu.
Odpol. ve 2 hod.: I schůze s programem:
1. Zahájení sjezdu a volba předsednictva.
Referáty: 2. Josef Doležal, abiturient: Kulturní proudy na střední škole.
3. ThC. Ant. Blahout: Studentská práce apologetická.
4. PhC. Václav Navrátil: Student na střední škole.
Večer o 8. hodině: Hudební akademie v Adalbertinu s přednáškou: „Hnutí katol. studentstva".

19. srpna.

Dopol. o 8. hod.: Mše sv.;
o ½9. hod.: II. schůze s programem:
Referáty: 1. IngC. Frant. Havlík: Prázdninová činnost katol. studentstva.
2. Kand. prof. Jan Bartoš: Naše poměry vysokoškolské.
3. Dr. Frant. Reyl: Součinnost kleru s intelligencí.
4. Zakončení sjezdu.

NB. Schůze sjezdové konají se v místnostech biskup. semináře Borromaea v Královém Hradci. Vstup pouze na legitimaci, jejíž cena pro studenty 22 h; pro nestudenty 1 K. Noclehy v semináři; tamtéž za režijní cenu snídaně a večeře. Obědy v Adalbertinu.

Přihlášky na sjezd přijímá a veškeré dotazy a informace ochotně zodpoví

Česká Liga Akademická,
Praha-II., Voršilská ul. 1.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski institut Sorbisches Institut

W Budyšinje, 15. VII. 1912.

Lubi serbscy bratřa!

Prjedy hač so zaso po krótkej Sětawosći
do prozdninow podamy a do wšěch końcow
krasneje Łužicy rozćěkamy, sćelemy Wam
tu z Budyšina krótki Dopis wo našim Sěte
a towarstwje Was wowtrobnje ze swěrnym
serbskim postrowom strowjo. Rjany Dopis,
kotryž wot Was dostachimy, je nas wulcy
zwjeselił. A tak nětko krótki přehlad wo
Sětawosći po Jutrach. - Soc. Slav. Bud. wotmě-
waše swoje posedźenja kaž prjedy na tydźenjach
sobustawow kóždy pjatk wječ. wot 8h - ½11h.

Ličba sobustawow je 6. Starši běše P. Šibak,
knihownik A. Křižan a pokładnik B. Šołta. Dalše
sobustawy su K. Gul, J. Handrik a K. Křižan.
Zhromadźiznow mějachmy po Jutrach 11. W tych
styšachmy najprjedy deklamacije abo přednoški.
Potom staršii rozkładowaše, kak móžemy so
z mylkow w diktatach, kotrež so kóždy wječor pisaja,
z winyć. W Kralowej rěčnicy deklinaciju substantiwow
čitali smy 6. kniha Odyseje serbsey a započachmy tež
jenu wjeseło-hru. Smy tež nastawki čitali, kotrež so
do wosebneje knihi zapisaja. Čitali smy hišće tež
wšelake knihi našeje knihownje a ze časopisow
Serbske Nowiny a
„Pomhaj Bóh". Spěwać njemóžachmy, dokelž
njej sobustawami žanych spěwarjow
nimamy, tola wjeseła zabawa kóžde posedźenje

skónći. - Wjejsmy wšak tak wulka ličba,
lubi bratša, kotraž mohła zjawanje wustu-
powaś a wulke dokonjeć, tola njech radšo za-
horjenosć a lubosć k Ječu a k serbskemu ludej
a słowjanski Duch w tutej matej črjódey
knježi hač zo ztajkich Němc-Serbow wob-
steji. Mamy Ječ dobrych Serbow w delnich a
srjedźnych rjadach (Hórnik, Pjech, Bartko atd.), kotrymž
hišće nětko dowolenje rjeje, do towarstwa za-
stupić. Tak widźiće, zo wuhlady do přichoda
tak kubjene njejsu!

A tak skónčimy nětko naš dopis z přečom
na wjesele zasowidźenje w Budestecach a
Huscy, a zawostanjemy ze swěrnymi

Serbskimi strowjenjemi

Waši serbscy bratrŏ

w Budyšinje

Pawoł Šibak

starši.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Pozvání
ke

V. řádné valné hromadě
„České Ligy Akademické“

která se koná v neděli dne 14. května 1911 v místnostech spolkových Praha-II. Voršilská ul. č. 1.

O 9. hod. slavnostní bohoslužby v kostele sv. Klimenta.
O 10. hod zahájení valné hromady s tímto pořadem:

1. Čtení protokolu minulé valné hromady.
2. Zprávy jednotlivých funkcionářů.
3. Volba nových členů výboru.
4. Volné návrhy.

Večer o 7. hod. přátelský večírek v restauraci „Nejvecký“.

PhC Jan Bartoš,
t. č předseda.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

se ze všeho vysměje! Činnosti naší tím však nezastaví, rozmachu jejího nezadusí, tím méně odbírání „St. Hl.“ neseslabí. Kollegové, kteří jste pravého, ryzího smýšlení katolického, kteří chováte to pravé nadšení pro ideu cyrillo-methodějskou, vzhůru do práce! Nezapomínejte zvláště o prázdninách na styk s ostatními katolickými studenty, neb patříme všichni pod jeden prapor, bojujeme všichni za jednu svatou věc, za víru a národ. Snahy naše zajisté nebudou bez výsledku, a následníci naši budou míti půdu úplně připravenu, očištěnu od všeho plevele a škodného semena! „Zdař Bůh“.

Almanach česko-budějovických bohoslovců. Vydal „Jirsík“, apologetický kroužek bohoslovců v Č. Budějovicích, 1913, cena 2 K. Dílo vydáno jest na památku známého našeho českého biskupa Jana Valeriana Jirsíka. Pro nedostatek místa můžeme se zde zmíniti jen stručně o jednotlivých částech. V prvém článku: „Z kroniky Jirsíka“, spolku to bohoslovců česko-budějovických, vidíme, že ona známá theorie vlnová platí i zde. Z nepatrných počátků spolek vznikl, dospěl vrcholu a zase klesl. Nyní ovšem má přijíti nová vlna, jež spolek by donesla opět k vrcholu. Na druhém místě je životopis Msgra. Dra. Antonína Skočdopole, našeho důležitého jihočeského pracovníka. „Sacerdos idealis“ ukazuje na význam kněze, prostředníka to mezi Bohem a lidmi, a na kněžské povinnosti. „Několik slov o významu Dra. Aloise Musila pro biblickou exegesi“ svědčí, že Musil má dnes světové jméno. Bohužel u nás se ví o něm velice málo. Musil takřka krok za krokem dokazuje pravost sv. Písma. Článek tento je zajímavý tím, že se zde uvádějí částečně různé zvyky východní. „Neudal,“ povídka, jakých ve skutečnosti s jinými variacemi je dosti. Učitel bojuje proti faráři, neplní svou povinnost; bojí se, že ho farář udá, ale nestane se tak. Když vidí lásku farářovu, smíří se s ním. „Sedlák,“ klidná idylla rolníka, jenž umírá uprostřed přírody. „Ze dvora seminářského.“ Skizza ze života oněch „polívkářů“, kteří obklopují dveře seminářů, klášterů a konviktů. „Český kněz a píseň národní.“ Článek tento jde jistě správnou cestou. Ukazuje, jak veliký význam vzdělavací i morální mají tyto čisté plody našeho venkova. Kněz, jemuž jistě v prvé řadě záleží na tom, co se zpívá, má zde široké pole působnosti. Snad se to bude zdáti směšným, ale je to jistě přispívání k řešení sociálních problemů. Ano, více písní našich starých, čistých písní národních, více ducha, jímž jsou prodchnuty a pod našimi střechami venkovskými bude zase štěstí, spokojenost a mír. Prosaická část osvěžena jest několika zdařilými básněmi: „Můj Kriste“, „Julian Apostata“, „Augustin“, „Z písní sedlákova syna“, „Buď zdrávo dětství mé“, „Chvíle bolesti“, „Nad vlastní nicotou“, „Za Kristem“, „Maria“. Tím, že ku pracím, jež snad můžeme nazvati „literárně-historickými“, připojeny jsou i části zábavné, „Almanach“ jen získal. Snad bývalo by dobře, kdyby byl do „Almanachu“ pojat též životopis biskupa Jirsíka, k jehož památce byl vydán. Spis ozdoben je dvěma zdařilými obrazy: J. V. Jirsíka a Dra. Skočdopole. Vnější úpravě byla věnována náležitá péče. Jednotného úsudku o celku, jenž skládá se z různorodých částí, ovšem podati nelze, celkem však můžeme říci, že bohoslovci česko-budějovičtí se publikací touto representují velmi pěkně.

Česká Liga Akademická uspořádala ve čtvrtek, 19. června, na Žofíně přednášku staršího Serbowky Th. C. Jakubaše o Lužici a lužických Srbech. Přednáška doprovázena byla 200 světelnými obrazy a krásně ve třech dílech seznámila nás s krajem nečetné, ale uvědomělé větve slovanské, vyprávěla nám o vlastencích a předních spisovatelích lužických, a konečně ukázala krásné kroje kdysi mocného kmene Slovanů polabských. Přednášející p. Jakubaš ušlechtilým přednesem, vzletným výrazem slova, čistým, vroucím zápalem vlasteneckým uchvátil posluchače a ukázal jasně, jak krásný kus naší země, jak velicí mužové a jaký vzorný lid tak málo dosud u svých bratrů a dokonce sousedních bratrů, Čechů, došel zájmu a porozumění. Krásná přednáška a šlechetný účel její, vzbuditi zájem o tuto živou a kvetoucí, byť malou naši větev slovanskou, pomoci poněkud finančně jich německo-lužickému slovníku, bohužel, došel malého porozumění v slovanské Praze, a to naše „vlastenecké, uvědomělé“ studentstvo české raději manifestovalo proti volbě theologa rektorem. Než ta část, která přišla, slyšela a viděla nadšený a nadějný itelligentní dorost lužických Srbů, katolické bohoslovce z pražského semináře lužicko-srbského, členy spolku „Serbowky“, s nadšením zdravila mladé průkopníky osvěty a znovu viděla, kdo budí národy, kdo pojímá vlastenectví vážně, s pravým vroucím citem a láskou nezištnou k rodné zemi. I tu, jako v Čechách, jsou to kněží, katoličtí kněží, kteří jsou přední ozdobou srbských věd i umění. Kéž zájem o tento zdravý, nezkažený kmen slovanský překročí úzké meze České Ligy Akademické, rozšíří se tam, kde mohou více pomoci, morálně i hmotně a ukáže těm milým Srbům z Lužice, že jich bratr Čech umí nejen o svých bratrech Slovanech krásně mluviti a psáti, ale dovede jim i pomoci.

Školství v Bulharsku. Za školní rok 1908-9 bylo v Bulharsku 4735 obecných škol. Z nich veřejných bylo 3393, soukromých 1342. Dětí, školu navštěvujících bylo celkem 435.918, z toho bylo 263.741 chlapců a 172.177 děvčat. Průměrně připadá jedna obecná škola na 852 obyvatele. Celkem věnovalo Bulharsko na obecné své školy v r. 1908-9 12,227.385 franků.

Ruční práce na moravských školách. Školská komise Národní Rady moravské se odhodlala k zavedení a podporování ručních prací na všech školách. U dívek bude se hleděti hlavně k pracím domácím, vaření a pod. Na měšťanských školách a učitelských ústavech mají býti ruční práce obligátním předmětem. Za tím účelem má stát, země, obce i korporace podporovati tyto snahy tím, že práce učitelova bude honorována a že budou založena stipendia pro ty, kdož budou studovati podobné práce v cizích zemích. Při průmyslových školách mají býti zřízeny vzorné dílny a při stavbě škol má se již hleděti k tomu, aby pro ruční práce byly reservovány dostatečné místnosti.

Abstinentismus utěšeně vzkvétá ve Švédsku. Již r. 1891 vydal král na žádost sněmu úkaz, jímž se nařizovalo, aby na všech školách při vyučování přírodním vědám, jakož i při náboženství a dějepise upozorňováno bylo žactvo na škody, jež působí požívání alkoholu. Doposud však není učebnic zpracovaných vzhledem k tomuto požadavku a tím ovšem rozvoj je poněkud zadržován. Vedle toho ovšem musí zde býti též abstinenti učitelé. R. 1901 utvořil se zvláštní „Centrální spolek pro vyučování střídmosti“, jenž pracuje tam, kde se nejlépe pracovati dá, totiž mezi mládeží. Též studentstvo bere účast na této činnosti ve prospěch lidstva.

Carl Sonnenschein: **Wie Studenten wohnen.** M. Gladbach 1913, cena 10 pf. — Bytová otázka studentská je jednou ze složek sociální otázky vůbec. Byt je pro studenta důležitý v ohledu zdravotním, vědeckém (necítí-li se v bytě spokojen, dlí mimo byt a opomíjí studia), výchovném i mravním. Mnohdy je student přímo vydírán od pronajimatelů. Bohužel věnovalo se této otázce studentské posud velice málo pozornosti nejen snad od veřejnosti, nýbrž i od studentstva samého. Jsou zde nutny reformy, hlavně co se týká pronajímání a zařízení bytů. Vedle toho ovšem je též důležitý styk studenta s pronajimatelem. Co se týče pronajímání bytů, je nejlépe, utvoří-li se zvláštní spolky, jež doporučí studentům řádné a při tom levné byty. Dříve než takový byt jest doporučen, podroben jest prohlídce. Nynější pronajímání bytů cedulemi, novinami a pod. je neuspokojivé. Nejlépe jest, utvoří-li se takový spolek za součinnosti města, škol, studentských spolků, pronajimatelů atd., zkrátka z činitelů, jimž na řešení této otázky v prvé řadě záleží. Nejlépe jest, jsou-li byty studentské samostatné pokojíky, v nichž studenta nic neruší. Co se týká vnitřního zařízení, je nezbytno, aby bylo co možná nejumělečtější. Ne přepych, nýbrž harmonie. Výzdoba obrazy a pod. budiž volena s přísně esthetického stanoviska. V tom ohledu je u nás příliš málo pochopení. Často bývá studentský pokojík přeplněn různými částmi nábytku, malbami a drobnůstkami, jež se k sobě nijak nehodí a vůbec nejsou umělecké. Váhu nutno klásti též na mravní význam bytu. Často je vlastně byt jen prostředkem prostituce. Nesmí se zapomínati, že byt má studentu nabraditi rodinu, v tom ohledu nutno také reformovati i poměr studenta k tomu, jenž byt pronajal. Nejlépe ovšem bytová otázka je řešena zvláštními kollejemi, jako je u nás „Hlávkova“ a „Arnošta z Pardubic“. Kde ovšem není možno v takovýchto budovách čistě studentských umístiti všechny, tam jest nutno bydliti v rodinách. Dnes z ohledu na studentstvo se musí podporovati a ne potlačovati stavby studentských samostatných pokojíků. Toť asi stručné myšlenky této brožury. Jisto jest, že dnes musí se hleděti k řešení této otázky.

IV. feriální výpravu katolického studentstva pořádá jako léta minulá Svatováclavská Matice Školská ve dnech 21.—26. července (incl.) t. r. Cílem výpravy jest světoznámý Český Ráj a Krkonoše. Vše bližší možno seznati z programů, které se na požádání ochotně zašlou. Výpravu povede učitel, rodák z těch krajů, který vedl dosud výpravy. Zúčastniti se může každý vzorně katolický student, po doporučení místním katechetou neb farním úřadem. Veškeré informace, dotazy a pod. obratem vyřizuje Svatováclavská Matice Školská v Praze-Bubenči.

Do kolleje Arnošta z Pardubic v Praze 144-II., Voršilská ul. č. 1, přijme se pro školní rok 1913-14 asi 50 katolických studujících českých vysokých škol pražských na byt s celým zaopatřením (mimo prádla) za průměrný měsíční poplatek 60 korun. Žádosti, k nimž třeba přiložiti: a) křestní list, b) vysvědčení o majetkových poměrech, c) vysvědčení o posledních studiích, d) vysvědčení lékařské, e) doporučení některého katolického kněze, buďtež zaslány (s poštovní známkou na odpověď) správě kolleje do 31. srpna 1913. Další ustanovení atd. obsažena jsou v prospektu, jenž zašle se na požádání.

Spisovatelka R. Svobodová napsala v „České kultuře“: „Snad je život tak

303

Wien 11 Okt. 1913
VIII/1 Rochgasse 15.

Sehr geehrter Herr Kandidat Ehrl. !

Aus einem Brief des Herrn Professor Dr. Ernst Mucke
in Freiberg ersehe ich, daß er durch gütige Amtspflichten gehin-
dert die Betätigung an der in Petersburg unter meiner Redaktion
erscheinenden Encyklopädie der Slavischen Philologie aufgegeben
und Ihnen übertragen hat. Da er eine Betätigung an Ihrer Arbeit
durch die Lesung derselben in Aussicht gestellt hat, so glaube ich
diese somit überflüssige Formalität mit voller Berechtigung zur Kennt-
nis nehmen zu sollen. Ich begrüsse Sie also als unseren Mitar-
beiter und sehe Ihren in Kürze Zeilen mit, was die Encyklo-
pädie von Ihnen erwartet.

Analog der Behandlung der übrigen Slavischen Sprachgrup-
pen möchte ich von Ihnen zu bekommen:

1. Eine geschichtliche Einleitung über das Auftreten der beiden
Lausitz-serbischen Dialekte in der Literatur, ihre Schicksale bis in die
neueste Zeit.

2. Die Aufstellung der Hauptmundarten der Ost- und Niederlausitzisch-
serb. und der heutige Stand der Forschung und die Hervorhebung der haupt-
sächlichen Dialektmerkmale.

3. Kurze Laut- und formenlehre der beiden Dialekte in heutigem
Schriftgebrauch. Wenn dabei geschichtliche Rückblicke eingeflochten wer-
den können, desto besser

Der Umfang der Behandlung steht Ihnen ganz frei. Stellen Sie es einmal so, daß Sie über Ihre Aufgabe auf den Umfang alles wissenswerte Neue zur Sprache bringen.

Ich glaube in gleicher Sache wird es Ihnen schon Ihre Gedanken auseinander gesetzt haben, um was es sich handelt. Sollten irgend welche Bedenken bei Ihnen auftauchen, so bin ich gern bereit Ihnen die Sache, soweit es von mir abhängt, zu erleichtern.

Der Zeitpunkt der Fertigstellung der Arbeit ist nicht gerade so streng zu nehmen, daß sie nicht auch über den Anfang des nächsten Jahres daran arbeiten könnten, falls sie bis dahin nicht fertig werden.

Die Akademie bezeugt die englische Übersetzung Ihrer Arbeit und honoriert die mit 50 Rbl. der Druckbogen des englischen Textes.

Damit glaube ich den Wunsch gemacht zu haben und nun wünsche ich Ihnen viel Erfolg.

Mit freundlichen Gruß

Ihr

ergeb.

V. Jagić

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Wir führen Wissen.
Serbski institut Sorbisches Institut

Freiberg, 1. 10. 13.

Luby kujeże a přećelo! Jutře
je, jeli so njemylu, w Budyšinje
posedźenje „Serbskeje Akademije" a
Wy tam też wešće póńdźeće. Taž pro-
šu, zo byšće mje zamołwili, zo přińć
njemožu, dokelž sym hišće rekonvale-
scent ~~wot~~ po bolostnyja pasowcy („Gür-
telrose"). Pojedu pak snano za tydźeń
do lubeje Łužicy na tydźeń a bych so
potom z Wami rad w Budyšinje zetkał,
zo bych so z Wami dla wědomostneho,
němski spisaneho dźěła za Slawjan-
skuju Encyklopediju" zrěčał. Dyr-
bjach je ja napisać, ale swojeju słabeju
wočow dla njesměm, a tuž Was pro-
šu, zo byšće Wy to dźěło, kotrež bu-
dźe dorje płaćene wot nakładnistwa,

Postkarte

Herrn Cand. theol.
Josef Jakubasch
Ebendorfel
bei Bautzen

na do wsali: 1) Stawizny
serbskeje narodnosce a rěče;
2) přehlad serbskeho pismow-
stwa. — 3) serbske narěče.
Wo mjezde po mojich a
Cornicho á dalšich serbskich
kusach rěčnik spisuj a
do serbskeho sebi wosebje
jsu Hofrat v. Jagić
je redaktor). Napisajće mi
hnydom, hač abo za chcete
časa made k tomu hač do hd.
Z wutrobnym zbožom Mar. P. Mucka

Dźěń, 8. XI. 1912. 305

Lubi serbscy bratřa!

»Njepuščmy na dźiju rjanu, zo so wroća
złote čase «, njech je naše heslo w tutych
čěmnych časach, hdyž chce so nam sko„
ro zdać, zo so Němski duch přeco bóle
a bóle do maleho serbskeho kraja doby„
wa. Haj mamy-dyrje smy a lubjeni dosć,
naše ideale nam pak nichtó zničić nje„
smě a my so jich zdać njechamy. »Słowow
dosć rjanych, skutkow dosć zadnych «,
móžeš z erta Serba husto dosć słyšić. My pak
chcemy k skutkam přeńć. Smy so tohodla
zebrali a do dźěła podali. Tokelž je pěni
list, kotrež po dołhim času do swěta pó„
stamy, chcemy najprjedy rozhlad a
přehlad wo zwonkownych wobstejnosćach
towarstwa podać.

Starši je t. č. bl. kand. Šewc, podstarši

k. Cyž, za dopisowarja a pokładni, ka wuzwoli so K. Jakubaš, za knihowni, ka Jan. Krahl. Dotal smy tryjo tež my nahladna ličba 15 sobustawow. Dźěło wobsteji w čitanju Pósla, Łužicy, Raja a Pejlerjowych spisow. Pisany diktaty a spytamy tež w ničim, ow w prawopisu wudospołnić, tón a tamny tež předmjetnje. Přewjele wot nas nichtó za dać njemóže. Bjez fundament tež najkhmanšo a najhorliwši twarc twarjenje natwarić njegamóže. Njetši dźěl wšěch, kotřiž do našeho towarstwa zastupaja, je tóle němski hač serbski a žada husto dosć wulku prócu, prjedy hač něchtó w samostudiju so tak wudospołni, zo móže Serbsćinu w ničim wopřimnyć.

Wšěch zadžěwkow dla pak so tola njechamy wottrasić, ale spytać, štož

w našich mocach stoji. Smy tohodla po tolhim čakanju spěwarske towarstwo zatrjdli, w kotrym z tu 2. nov. prěnja hodź. na wotdźergana. Je to male přemělujeje w našim jednorym programmje..

Proca je wulka, dobytk pak čim wjetši

Zwostajmy tuž w samonym zmysle ze serbskim postrowom

Waši bratřa

Wladźanojo.

Jurij Šewc
starši.

Filip Jakubaš,
-dopisowarš a pokładnik.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Slavnému spolku

Serbowce

(v Praze.)

Milí přátelé!

Děkuji Vám srdečně za Váš
milý Dopis se zprávou o spolkové
činnosti. Těší mne, že Serbowka má
v letošním roce tak veliký počet
členů, jaký zde ještě nikdy nebyl;
Dej Bůh, aby také Vaše činnost
byla pokud možná ještě větší a
šťastnější nežli byla dříve.

Pěstujte svůj krásný jazyk srbský,
provzbuzujte svůj národ k životu,
ukažme před světem, že takě my
Slované máme právo na existenci;
a že si je vzíti nedáme. Chceme
nejen zachovati to, co máme, nýbrž
my chceme, aby naší byla ta země,
která patřila našim otcům, abychom
v ní se mohli volně vyvíjeti bez
násilí a bez útisku.

Žijeme v době velikých událostí.
Naši bratři balkánští táhnou
na Carihrad; to nás musí naplniti
sebevědomím a chutí k práci.

Užívejte, Drazí přátelé, hojně všech pramenů vzdělání, které Vám Praha poskytuje, naučte se také každý dobře česky, navštěvujte čítárnu České Ligy akademické, čtěte české a slovanské časopisy vůbec, poznávejte se s českými lidmi, aby národ Váš i náš co nejvíce se sprojilj na prospěch obou stran.

Až přijedu zase do Prahy, dá-li Bůh, budu šťasten, když zase budu přítomen Vaší schůzi v semináři.

Zatím přijměte srdečný, bratrský pozdrav a blahopřání k nové práci spolkové! Serbja Serbja wostanu, Serbja dobudu.

Vám vždy oddaný

Dr Josef Knaz

Vysoké Mýto 9. listopadu 1912.

ČESKÁ
LIGA AKADEMICKÁ
PRAHA-II., VORŠILSKÁ 1.

V Praze 11. list. 1912.

309

Bratří naši!

Srdečný dík všem Vám za první pozdrav po prázdninovém odpočinku. Upřímný dík zvláště proto, že tímto začínají nové styky mezi námi a Vámi, jen leč by i částějším stykem bylo nám umožněno vniknouti do Vašich poměrů, což je našim nejvroucnějším přáním. Vzemte Váš studiž, abyste poctili naše členské schůze, které se konají každý čtvrtek o 7. hodině večer. Budete vítáni vřele se mezi námi a sympatie, které vzmily louskou přátelskou pouto dále. - Přijměte jisté -

S upřímným bratrským pozdravem za

Wasicko Václav,
l. č. předseda

Daněk Ladislav
t. jednatel

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Sv.-Josefská jednota v Roudnici

pořádá v neděli 12. ledna 1913 o 3. hodině odpol. v Občanské Besedě, hotel)Pošta(v Roudnici

PŘEDNÁŠKU „O Lužici a lužických Srbech“

s 200 světelnými obrazy.

▼▼▼

Přednese rodilý lužický Srb pan

Josef Jakubáš

z Budyšina.

Vstupné 30 hal. za osobu.

O hojnou účast k lepšímu poznání a ocenění nejmenšího toho kmene slovanského prosí

Výbor.

ČESKOSLOV. AKC. TISKÁRNA, PRAHA-I.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Carrsone!

Vrtečli 12. dna odpoledne - 1 hod. bude

Vás očekávati na zadním nádraží'!

Vidur!

Váš Vostrý

Vlkonosy, 8/11 1913

Jirous

Sv.-Josefská jednota v Roudnici

pořádá v neděli 12. ledna 1913 o 3. hodině odpol. v Občanské Besedě, hotel)Pošta(v Roudnici

PŘEDNÁŠKU

„O Lužici a lužických Srbech“

s 200 světelnými obrazy.

▼▼▼

Přednese rodilý lužický Srb pan

Josef Jakubáš

z Budyšína.

Vstupné 30 hal. za osobu.

O hojnou účast k lepšímu poznání a ocenění nejmenšího toho kmene slovanského prosí

Výbor.

ČESKOSLOV. AKC. TISKÁRNA, PRAHA-I.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

W Budyšinje, dźěn 1. III. 73. 313

Lubi serbscy bratřa!

Je zaso nuzno, zo nyšto wot so słyšeć dam, dokelž mějachmy nowe wólby we Wuradźe dla skónčenja studijow našeho dotalšeho staršeho Šewca.

Sobustawow mamy nětko 13, w zańdźenym lěće pak 15, Šewc a Neek wotenídźeštaj.

Jako starši w nowym lěće wuzwoli so Cyž, podstarši a pisma wjedźeŕ bu Jakubaš, pokładnik a dirigenta spěwarskeho towarstwa Běmar.

Dźěłachmy po starym rjedźe. Čitamy: Posoł, Łužicz, Raj,

Hejlerowy spisy, - dźerži so tež
tón a tamy přednošk amjeńši - deklamuja.

Wobstojnosće go najskeršo pak
tež w nowym lěće polěpšeć njeźa, - dokelž sobustawy za tym
njesu. Wjetšina 'šće najjednorišć wěce z grammatiky njeznaje, tuhodla dyrbimy w towarstwje z wopředka započ-
nyć, štož je zaso druhim khětro wostudło.

Tuž nam ničo druhe njerosta
hač lěpše časy wočakować - a to
w našich mocach stojace skutkować.

Zwostajemy pak z wutrobnym
serbskim postrowom

Waši swěrni bratřa

Wadźenjo.

Filip Jakubaš, dopisowař.

M. Bjž, starši

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

P O Z V A N Í

na VII. řádnou valnou hromadu Č. Ligy A.,

která se koná

v neděli, dne 4. května 1913. o 10. hodině dopolední, ve spolkové místnosti v Praze II. Voršilská 1.

P r o g r a m :

1./ Zahájení předsedou.

2./ Zpráva o minulé valné hromadě./čtení protokolu VI. řád.val. hr./

3./ Zpráva jednatele, pokladníka, místopředsedy, knihovníka, novináře a správce domu.

4./ Zpráva revisorů.

5./ Doplněk paragrafu 6. a 8. spolkových stanov.

6./ Změna jednacího řádu agitačního oboru.

7./ Volba nových funkcionářů správního výboru, jich náhradníků, revisorů a 10 přísedících čestné rady.

8./ Volba výboru nově ustaveného odboru agitačního, v případě přijetí změny jeho jednacího řádu.

9./ Návrh výboru na jmenování čestných protektorů a členů.

10./ Volné návrhy /které dle čl. 87. jednac. řádu musí býti 48 předem do dopisní knihy vepsány a písemná oznámeny předsedovi. Návrhy takto nepodané smějí se valnou hromadou jen tenkráte projednávati, dle čl. 93. jed.ř. když val. hrom. prostou většinou jim přizná pilnost/

A. Předseda Č.L.A.

J.V. Šťastný.

Před valnou hromadou budou slouženy Vdp. Magrem. Dr. Kordačem v 9.h. obvyklé akademické Služby Boží u sv. Vlixmé na Starém Městě.

Moskwa, 19. meje / 1. junija 1913.

Moji lubi, młodźi přećeljo!
Bratřa Serbowčenjo!

Kaž kóžde lěto, tak chcu tež lětsa zaso
Wam před swojim pućowanjom nješto słowčkow
napisać, zo byšće sebi tuž njemyslili, zo sym
cyle na Was zabył. „Was njemóže zabyć wutro-
ba, njech ke Wy tu a druhdźe", spěwam ze
stowanii narodnjeje pěsnje a spominam swěru
na Was we běhu cyłeho lětnika, dokelž moje
wučerske powołanje přinjese mi z kóždym dnjom
wobrazy z wonych let, kotrež bywach we student-
skich Waših rjadach a we nutrodostnym tołkoće
a horjenju wutroby zažiwał to, štoż nětko Wy
zažiwaće: nalěćo žiwjenja, lubosć a zahorjenje

za wšitko rjane a dobre, štož předstawja ideały
młodosće wot naroda k narodej: A my jako
Serbjo smy dwojcy zbožowni, dokelž mamy dwojotne
ideały we našej młodej dušći: ideal loyalnosće,
z kotrymž chcemy służić cyłemu čłowjestwu jako
dobri křesćenjo, jako pastyrjo a wučerjo, a z tym
wobkrućić a do skutka stajić to, štož smy nawuknyli;
druhi ideal nowymy we dušći za naše lube Serbstwo.
A Wam, lubi serbscy bratřa, powěda Waša duchowna
Maćer Serbowka, što ma być Wam ideal serbskosće.

Kak wjesela so, zo Was wšitkich za nješto měsacow
zawohladam na swojej cerkwi Wašeje młodosće a tam
we rjanej ródnej Łužicy na htownej skhadźowanej
zastupu, kak sće zhromadnje jako bratřa stali
za dospěwanjom a wuskutkowanjom swojeho
nadobneho serbskeho ideala, kak sće wšitcy šli
dospěłka po swětłej, njech wšak druhdy tež cerkwjowe
drozy naših wótcow, kiž naše Serbstwo su nam
wutwarili a zakhowali hódne naših idealow.
Młodźi bratřa Serbowki, wróćće so wšitcy stron

wjeseli se zbožowni do Łužicy! Mały Bóh wobraz
Wam krasne wusprěchi tohole šulskeho letnika,
złote, stotore žně Waših wusyjowow a z tym ra-
dostny nawrót do serbskeje domizny!

Tež my we Ruskej a wosebje we Moskwje
skónčamy šulske leto 1912/13. Wučba we šuli je
hižo před tšomi njeděelemi, we někotrych wuče-
hakle před dwěmaj, abo před tydźenjom přestawa.
Skónc aprila započnu so pisomne a za nimi
ertnje pruhowanja za tych, kiž su na stejšnych
šulach dowukmyli; to je cyle tak, kaz tež pola
Was. Tola mjenjoz abiturienci maji swoje
wotkhadne — „vypuskneyja z eksamena“, kiž
tež šulerjo III., IV., V. — VI. rjadowanjow dóstaja
pruhowanja zwočistych předmjetow, kaz to zakoń
postawja, z ześela pisomnje, z ześela ertnje, abo
na wobeje wašnje; potajkim je tu wša bóle po-
wšitarsku zarjadowane, ale we nastupanju pruho-
wanjow knjezi tu tola kruty rjad a skład: šuler,
njedocpěwši z wuspěchom zaměr rjadowny, njedopušća
so k pruhowanjam, je-li je zwjacy horšdwoju přednje.

tow njedosahaceje cenzury dóstat: mo swoje pruhowanje
po prózdninach činić, abó, dóstawši tři njedosahace
cenzury, wostanje sedźo. — Tole leto bě minuły kóš
při spočatku letnika swjećanu jubilej wótčinskeje, sto-
letneje wójny, swjedženje trajachu přez cyły tydzeń a cer-
njenje započa so dwě njedźeli pozdźišo jako druhe leta.
Letnik skónča so tež we dwě njedźeli pozdźišo, dokelž
přichodny pjatk přijedźe car Mikławš do Moskwy.
Tu budźa znowa wulke swjatočnosće k wosławjenju
třistaletnjeho jubileja knježerskeho doma Romano-
wych; hdyž tohodla tole lěto we maleńkim rózku (23.-28.
II
swjećili, ale njetko stanje so to we Moskwje oficielnje
w přitomnosći kejžora, a tohodla mamy 24. meje (staeho 7. VI.)
we šulach wšo skónčene być: pruhowanja a konferency.
Mój zwostanu lichě njekotre assistency při francowskim
pruhowanju a tež při njemskim we realnej šuli.
Srjedu zmóžu lichě dwě posedźenje, štwórtk pojedu raj-
pjedy na wulět a potom wječor wotpuću maleńku Moskwu
zo bych so do Serbow wrócił. —

Tež Wy, lubi moji Krajenjo, so zaweśće hižo radujeće na
poslednje šulskeje kermuše, zo byšće do domizny wotjěć móhli
lichiča parolu, kaž stary wojak, hdyž z manewra cehnje — a
potom, hdyž je nastała seminarska Kermuša, haj potom
je pomałku nastupiła Waša zbožowna hódźinka a Wy
hižo wotaće hurra! domizna! Hlawa nazdar! gloria!
Na strowe, wjesołe, zbožowne zasowidźenje we Njebjelčicach!

Mnohostrowe, strowjenja sćěla wšěm

Waš stary wěrny přećel
Jan Bryl

Šťastný nový rok
plný zdaru a požehnání
přeje všem

Váš

MUDr. Josef Vinař
c. k. gluchovou lékař.

Slavné sdružení

luž. srb. studujících

Serbowka

Praha - III

Lužická ulice.

Lužický seminář.

Breslau. Dominsel mit Kreuzkirche.

319

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

Libi serbscy bratřa!

Z Wróćstawy dnja dr Serbow
pola serbskich bratrow
Ćelamy Wam wutrobne
Strowjenja

U Waši
J. Ly Z Hrózdźonski. Bryl.
Kral. Kulowski
Prawdźan Katolsc

Verlag S. W. 1 B. 955

Pragae III.

Stawnemu
Towarstwu,

Serbow Serbskeho Seminara

p.A. Vujej J Jakubas Th. Lt.

Praha III.

Bohême.

2303

320

Alt-Kemnitz i. Rgb.
Gasthof zur Eisenbahn.

Hübners Gasth. z.
Gerichts Kretscham
Berthelsdorf i. Rgb.

Wanderungen durch das Kemnitz u. Bobertal.

Bobertalsperrmauer.

Sanatorium Berthelsdorf
physikal. diätet. Kuranstalt

Burg Lehnhaus

Berthelsdorf i. Rgb.
Gasthof zum Deutschen Kaiser

Bernskenstein

Hotel-Restaurant Lindenhof,
Mauer a. Bober.

Partie am Sanatorium
Berthelsdorf

Lähn-Hotel Deutsches Haus.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Verkehrskarte [illegible] u. Bobertal.

Diese Karte ist a. d. Bobertalsperre-Mauer gekauft
Emil Stellwag
24 JUN. 13.
Casinowirt

Kgr. Böhmen

HIRSCHBERG
BAH
Zug 4E

Lubši bratra!
Wutrobny pozdrow za
Waš rjany list, kiž bórzy
zrootmobuje. Dženja zwuleta
wontrobny postrowjenje
wromadze, kuj. staršemu
cyle wosebje sčele Waš swěrny
přećel Jan Bryl
Raul

Slawnemu
towarstwu stud. Serbo.
Serbskeho seminara
p. t. knjez J. Jakubaš Th. C.
Prague III.
Lužiska wulica čo 1a
Lužicky seminár.
252

MANNICH & HÖCKENDORF Hirschberg i. Schl.

Lähn i. Schles. Burgruine Lehnhaus.

121

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

Sanatorium Lahn, 3/VI: 1913.

Najlubší přečelo!

Přebywam nyní tuhy hižo třeću njedźelu, na nowy tydźeń zapućuju do hotriskich hór a započatk augusta wróću so zaso do Łužicy. Ale khadźowanej nadźijam so z Wami wšěmi strowju zasowhladać. Přeju Tebi a wšitkim, kiž nětkole poslednje pruhowanja złožuja, najlěpše wustpěchi. Drošu, buch tak dobry a postrowo mi Knjeza prajesa. Wotkiw wjele zboža, wutrobne strozojenja a radostne zasowidźenje we Łužicy přeje

Waš tworny bratr přećel
Brylec Jan.

Kgr Böhmen!
Prag III.

Wjelečesćenemu
Knjezej J. Jakubaš.
Th.C.
Praha III—90.
Łužicky seminář 13.
Łužicka ulice.

ČESKÁ
LIGA AKADEMICKÁ
PRAHA-II., VORŠILSKÁ 1.

322

Milí kollegové !

Československé katolické studentstvo pořádá o prázdni - nách v Kroměříži 12. a 13. srna , a v Hradci Králové 18. a 19. srpna sjezdy.

Podepsaný spolek , jakožto pořadatel obou sjezdů, zve Vás, milí kollegové , v jmenované mi ve svůj střed, a doufá, že v Hradci Králové a Kroměříži budeme moci pozdraviti a uvítati Vaše zástupce.

V Praze, dne 22. července 1912.,

S kollegialním pozdravem

za

JuC. Daněk Lad.
t.č. jednatel.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

JuC. Washko Václav.
t.č. předseda.

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

ČESKÁ
LIGA AKADEMICKÁ
PRAHA-II., VORŠILSKÁ 1.

323

Čís. jedn. 768/I/13

V Praze, dne 3. června 1913.

Velectěný Pane!

S projevem radosti přijímáme za dítěti účastvolení jsme zprávu, že prače byli ochotni uspořádati přednášku o Lužických Srbech se světelnými obrazy. Děkujeme Vám za dů-věru a povolujeme k přednášce, abychom obdrželi o Lužickosrbském pokolení. Vaši hrubou-žijící nad termínem pro přednášku by byl 19. červen. Bližší storolím se Vámi dle-li bolen tohoto fyzické stránce atd.

Račte, prosím, laskavě býti ujištěn,
že Vaší nabídky si plně znamenitě vážím
a při příležitosti, přečtu-dem,
Račte mi pouze laskavě sděliti, jak
dlouho se při představování obvykle
na obě vyhoveti mohl.

S projevem vší úcty hluboké

Daněk Pavlíček
ml. předseda Č. L. A.

ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ V PRAZE

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches
institut Institut

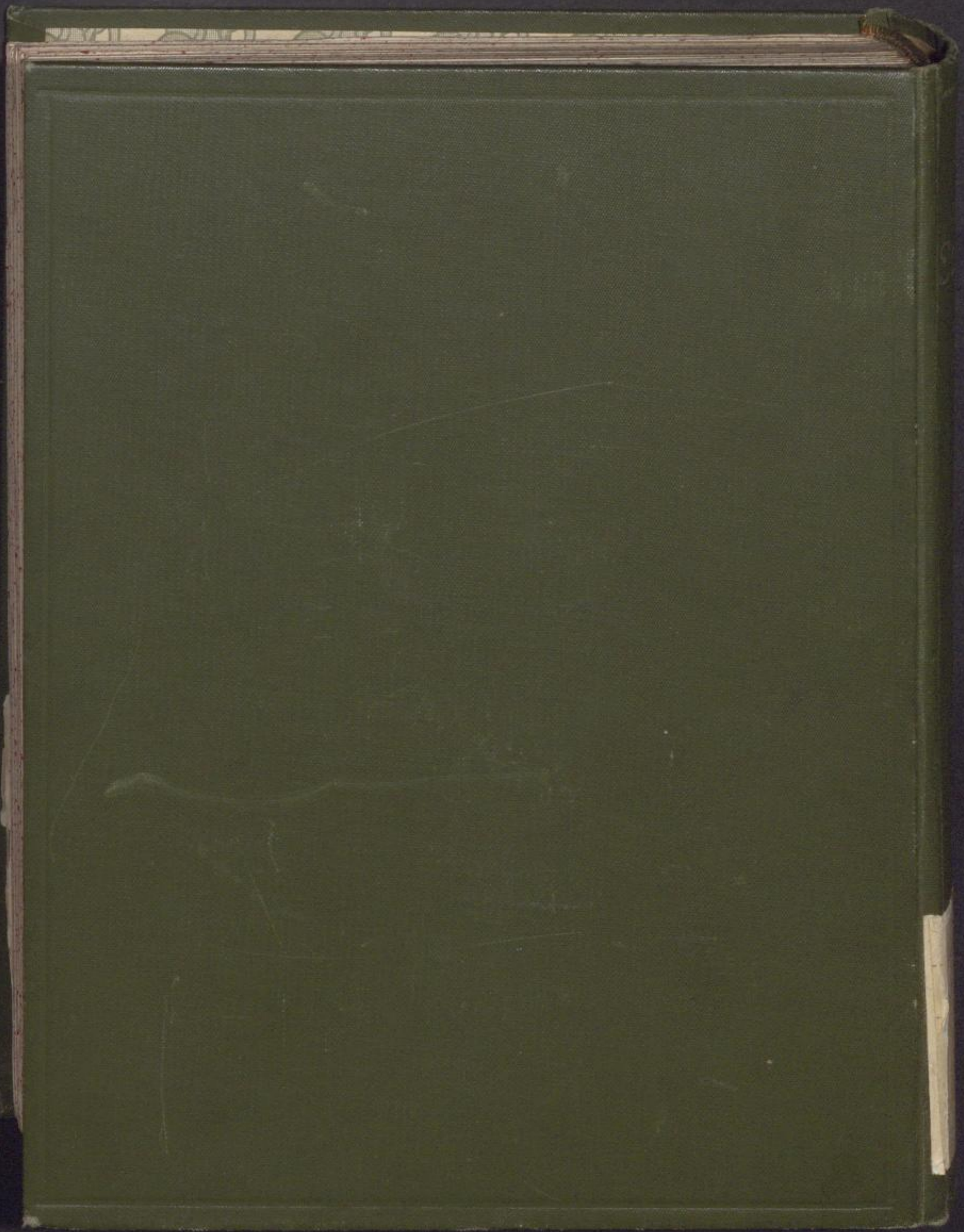

SLUB
Wir führen Wissen.
Serbski Sorbisches institut Institut